

ირაკლი შამათავა

ცხოვრება, როგორც
სინამდვილეშია

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2014

ნიგნი ეძღვნება ჩემს პროფესორ-მასწავლებლებს:

*ქეთევან ქოჩაშვილს, თამარ ზარანდიას, ირმა გელაშვილს,
მარიკა გოგოლაძეს, ქეთევან ქოქრაშვილს და
ვალერი ხრუსტაღს.*

რედაქტორი: **მაყვალა გონაშვილი**
ბელა ქეზურია

გარეკანის დიზაინი: **KARLITO STUDIA**
მამუკა ჩუბინიძე (MeMo House)

ფოტოგრაფი: **ზვიად ლურნკაია**

კომპიუტერული უზრუნველყოფა: **ქეთი ქარჩავა**

სპონსორი: საკრედიტო ორგანიზაცია შპს „ელიტ გრუპი“
(ს/ნ 401959715)

© ირაკლი შამათიავა, 2014

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2014

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის ბაზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge

ISBN 978-9941-22-288-7

ყველაფერი ბავშვობიდან იწყება, მაგრამ ის თუ წაგერთვა, დაკარგულ თაობას შეეხიზნები... ომს ნგრევა მოყვება, სიკვდილი, სისხლისღვრა, უსახლკარობა, ოდაბადედან მოწყვეტა... ტკივილი კი ერთ ჩვეულებრივ დღეს ამოიხუვლებს და ქვეყნის შემოქმედთან სიტყვის ჯადოსნური მანტიით შეგანივთებს... მერე ხდები მხატვარი, მმლერალი, პოეტი, მწერალი, დრამატურგი... ირაკლიმ მთელი აფხაზეთი წიგნად ამიკინდა და ლოცვანის გვერდით დაბინავდა... მისი ყველა ნაფიქრი ჩემთვის ყოველდღიური კანონია. დავითის ფსალმუნით, სულ უნდა ვიკითხო და მივხვდები, რატოა ასე ტკბილი „ოდოია“... „აშო ჩელა“... „მაფშალია“...

ყველაფერი ბავშვობიდან იწყება, მით უფრო მაშინ, ის თუ არასდროს გქონია...

***სვეტიცხოვლის საკათედრო ტაძრის დეკანოზი,
ვ. ფშაველასა და ნ. ბარათაშვილის პრემიის ლაურეატი,
სასულიერი გიმნაზიის რექტორი პეტრე კვარაცხელია***

თაობის რჩეული

ის სრულიად ახალგაზრდაა...

მის ასაკში იშვიათად თუ ვინმე სერიოზულად შეჭიდებია პროზას.

პოეზიას? აკი ბრძანებდა გოგლა: „სიჭაბუკე და ლექსი ერთიანო“ ანდა „სად სიყრმე ყირა-ყირა ჰქრის, იქ სიბრძნემ ლექსი მოკლაო“.

ის კი ახალგაზრდაა და ბრძენიც...

თავისი ასაკისთვის შესაფერისი უმშვენიერესი ბავშვური ლიმლით, ნათელი ლურჯი თვალებით და...

თავისი ასაკისთვის შეუფერებელი სერიოზულობით, სიტყვასთან თავდაუზოგავი ჭიდილით, სიჯიუტით,

კითხულობ ირაკლი შამათავას მოთხრობებს, მინიატურებს (თქვენ წარმოიდგინეთ, რომანსაც კი, 19 წლის ასაკში რომ დაუნერია) და გხიბლავს ახალგაზრდა კაცის ტკივილიანი ჩანაწერები, სევდა, (რომელიც მხოლოდ ხელოვნებაშია მშვენიერი და რომელიც ჭეშმარიტი მწერლობის თავნყარია).

გაოცებს ის ულამაზესი ქართული, დღეს რომ თითქმის გამქრალა ჩვენი მეტყველებიდან და მხოლოდ წიგნებში (თითქოს წითელი წიგნი იყოს) შემორჩენილა, როგორც გაფრთხილება, მწერალო, შენ მაინც გადაარჩინე სიტყვა, თორემ გადაშენდა, გაიშვიათდა, უცხოური ელფერით დამახინჯდა, მოკვდა და მას მომავალი თაობები ველარ იპოვიანო.

ის კი მონდომებით, განძის მძებნელის სიჯიუტით ეძებს სიტყვას და ასე აჩუქურთმებს თავის ნაწარმოებებს. არა, უფრო მართალი ვიქნები, თუ ვიტყვი, ტკივილებს, და სულ ერთია, ვისაც არ უნდა მიაწერონ ეს ტკივილი: ბიბლიურ ძმებს „კაენსა და აბელსა“ თუ იაპონელ ჩიზუკს, ბედდამწვარ კატოსა თუ დღემოკლე იასეს, გალოთებულ მამასა თუ უმწეო დედას, ყველა ტკივილი, ყველგან და ყველაფერში გაცხადებული, თავად ავტორის გულიდან იღებს სისხლს, ამ გულით იკვებება, თავად მწერლის სიზმარ-ცხადის განცდება.

– რა ტკივილზე ბრძანებთო? – იკითხავს მკითხველი, რა აქვს ახალგაზრდას სადარდებელიო?

– ბავშვობადაკარგული თაობის სევდაო! თავად გიპასუხებთ წიგნი.

ირაკლი შამათავა ჩემი შვილების თაობაა. მის მოთხრობებს რომ ვკითხულობდი, უნებლიეთ ასეთი რამ გამახსენდა:

გახსოვთ ოთხმოცდაათიანი წლები, ომი, შიმშილი, უმუშევრობა. ჩემს ქალიშვილს კონცერტი ჰქონდა, ანსამბლ „მერანში“ ცეკვავდა. შუა ცეკვის დროს, სინათლე ჩაქრა (უსინათლობით ვის გააკვირვებთ) მშობლებს გული მოგვეწურა... არაფერი ჩანს, ირგვლივ სრული წყვდიადია, მაგრამ ფეხის ხმით ვხვდებით, ბავშვებმა ცეკვა არ შეწყვიტეს.

ასე მოდიოდა ბავშვობადაკარგული თაობა, ვინ სიბნელეში ცეკვითა და სიმღერით, ვინ აფხაზეთში დარჩენილი სათამაშოებითა და სურათების ალბომით, ვინ უცხოეთში სამსახურის საძიებლად გადაკარგული დედის მონატრებით, ვინ ხელმოკლეობით დაჩიავებული, გალოთებული მამების სევდით, ვინ როგორ...

თავად ირაკლი შამათავა კი წერს: – პირად განცდებზე როდი მოგიტხრობთ. ბავშვობადაკარგულ თაობაზე ვწერ. ბავშვობა, რომელიც მდინარე ენგურზე ცურვის დაუფლებით, თევზაობით, ათასგვარი თავგადასავლებით, საპოვნელას, ნიშხანიშხასა და კუკუმალობანას თავშექცევით დაიწყო და უსასრულო უბედურებამ ჩაანაცვლაო“.

რისთვის დაინერა ეს წიგნი? იმ უმთავრესი წინადადებისთვის, რომლითაც კრებული მთავრდება: „ვილოცოთ ერთმანეთისთვის! საკმარისია, მე პირადად დავკარგე ბავშვობა და ახლა სხვასაც ნუ დავაკარგინებთ!“

ამას შვილი გვეუბნება, მშობლებს, ჩვენ, ვინც ვერ შევძელით ანგელოზებისთვის შვილების ფრთებით დაფარვა. ჩვენ, ვინც სიტყვები ტყვიებად გამოვიყენეთ და ერთმანეთი არ დავინდეთ... ჩვენ, ვინც ცხოვრება დაუსრულებელ პოლიტიკურ, სისხლიან სპექტაკლად ვაქციეთ.

შეგვიძლია კი პასუხი გავცეთ კითხვას, მწერალი აფხაზი გოგოს დღიურებიდან რომ გვთავაზობს?

”ო! ღმერთო, ისმინე ვედრება ჩემი! ოი, უფალო, ღმერთო, მამაო ჩვენო ზეციურო, პატრონო, მწყემსო ყოველთა მიწიერთა! რა შეგცოდა მოდგმამ კაცთამან ეგეთი, რომ გახადე ერთმანეთისა სისხლის მსმელად და ხორცის მჭამელად?!”

რა ვუპასუხოთ მშობლებმა შვილებს? ნუგეშად ისევ სიტყვები უნდა მოვიშველიოთ...

გამიგონია, ყველაზე კარგი მუსიკალური ინსტრუმენტი იმ ხისგან კეთდება, რომელიც მიუვალ კლდეზე იზრდება, ყველაზე მეტი ქარ-წვიმა და მეხთატეხა გადაუტანია, ის გამოსცემს ყველაზე ღვთაებრივ ხმებსო.

იქნებ კარგ ოჯახიშვილობასთან ერთად ახალგაზრდა მწერალს არეული, გაუტანელი წლების მეხთატეხაც ესმარება, ესოდენ მშვენიერ ხმებს რომ გამოსცემს მისი ჩანანერები.

ბავშვობადაკარგული თაობა დღეს ქართული მწერლობის უნიჭიერესი, საიმედო თაობაა, ირაკლი შამათავა კი თაობის ერთ-ერთი რჩეული.

მაყვალა გონაშვილი
პოეტი, საქართველოს მწერალთა შემოქმედებითი
კავშირის თავმჯდომარე, ი. ჭავჭავაძის, გ. ტაბიძისა და
ა. კალანდაძის პრემიების ლაურეატი

ირაკლი შამათავას, მიუხედავად ახალგაზრდული ასაკისა, გზა არჩეული და გასიგრძეგანებული აქვს.

მან იცის, ეს გოლგოთის გზაა – ტანჯვის გზა ჩვენისთანა მცირერიცხოვანი ერის შვილისათვის. ბედისწერაა ეგ მისი და ამ გზაზე შემდგარს, მე ისეთი ვინა ვარ, ჭკუა დავარიგო – არჩევანი დავუნუნო ან შევუქო!

ჩემთვის, როგორც მისი უფროსი კოლეგისთვის, სასიამოვნო და გასახარელი ის არის, რომ ავტორის ნიჭი, შინაგანი ნვა და ძალისხმევა – შედეგის ტოლფარდია და თანხვედრი, ახალგამოკვირტული ნაყოფის მძაფრ სუნს ვგრძნობ... ისიც მაიმედებს, რომ სამწუხაროდ თუ საბედნიეროდ, მას მწერლისთვის საჭირო ბიოგრაფია აქვს. ის, როგორც ზემოთ ითქვა, გოლგოთის გზას ნებაყოფლობით ადგას და ია-ვარდისა და სიყვარულის ნაცვლად, ჯერხანობით ეკლებს აგროვებს, ტკივილს ტკივილითვე იყურებს ნებსით თუ უნებლიეთ, თან იობის მოთმინებით ითმენს...

ახალგაზრდაა და გაძლება აქვს.

საერთოდ, როგორც აღვნიშნეთ მწერლობა ბედისწერაა და არა ხელობა. თუმცა ეს ერთიც აუცილებელია. ხელობის კარგ ცოდნას ანუ ოსტატობას ითხოვს მწერლობა!

მწერლობა მახსოვრობაცაა!

მახსოვრობა, იცოცხლე, კარგი აქვს ირაკლის.

ის ხომ აფხაზეთიდანაა.

აფხაზეთის ომის დროს ირაკლი შამათავა ხუთი-ექვსი წლისა იყო, ალბათ და, ცხადია, მახვილს ვერ აიღებდა ხელში, ვერ დაიცავდა სამშობლოს, წინაპართა საფლავებს ვერ გადაეფარებოდა საკუთარი სხეულით, მაგრამ ის ტანჯვა-წამება,

დამცირება თუ უსასოობა, რაც მისი მამა-ბაბუების თაობამ ნახა და თითქმის შეეგუა, მასაც, როგორც მწერალსა და ამ ქვეყნის შვილს, ცეცხლის გორგალივით მოსდევს უკან... რა ქნას ირაკლიმ, არც ზღაპრულ რაშზე ზის და არც ჯადოსნური სავარცხლის მფლობელია – ზურგსუკან გადააგდოს... ერთი ახალგაზრდა ქართველი მწერალია და მუშტვივით შეკრულ გულზე ახალ-ახალი ნანებურები უჩნდება...

სამაგიეროდ, მან იცის, რა არის ჯოჯოხეთი... ამისთვის ქვესკნელში ჩასვლა არაა საჭირო, ზედაპირზეა... ჯოჯოხეთი აქვეა, ენგურსგალმა თუ გამოლმა... ესეც ვთქვათ, არც სამოთხეა მისთვის შორს – ცხრა მთის გადაღმა... ამ წიგნის ერთ-ერთ მოთხრობაში მამა ეუბნება შვილს, ამდაგვარად მოძღვრავს: “სამოთხე სხვა არაფერია, შვილო, თვინიერ სამშობლოს გარდა”-ო!

ირაკლი შამათავა წიგნიერი ყმანვილია.

ის წიგნს, როგორც ერის სარკეს და ისტორიულ გამოცდილებას უფრო ეყრდნობა, ვიდრე მწერლურ ნარმოსახვასა და ინტუიციას. ავტორი თითოეულ სიტყვას წონის, მის გენეზისს სწავლობს, ახსოვს, რომ “პირველთაგან იყო სიტყვა...”

ამიტომ მეიმედება მისი ნაწერი, მისი ხვალისნდელი დღე.

ახალგაზრდა მწერალი ცდილობს, ის გადაიტანოს ქალაქ-დზე, რაც ნახა, რაც იცის, განიცადა და ისწავლა... მისი ფრაზა ლაკონურია და დატვირთულია, ცოცხალი და როგორც მკვეთრი ფერი ფერწერულ ტილოზე, სიტყვა სუნთქავს...

ის მომავლის მწერალია.

მწერლობა ნიჭს ითხოვს. ასევე ითხოვს უკომპრომისობას, თავდადებას, ზნეობრიობას, პროფესიონალიზმს.

ეს მან იცის.

ვფიქრობ, დიდი მწერლობისთვის ემზადება.

დაველოდოთ.

ღმერთი იყოს მისი შემწე და მფარველი.

ზაურ კალანდია
პროზაიკოსი, საქართველოს სახელმწიფო პრემიის
ლაურეატი, ღირსების ორდენის კავალერი

მადლობა უძლურია გადმოსცეს ის განცდა, რაც დამეუფ-
ლა, როცა წავიკითხე ნანარმოები და მაშინვე მივხვდი, რისი პა-
სუხიც იყო: უგემოვნობის, საზოგადოების ზნეობრივი დაცემის
და ათასი სხვა რამის. ძნელია ნერო მაშინ, როცა შენ გიძღვნიან
და ხვდები საზოგადოებას როგორი იდეალები სჭირდება...

მიხარია, რომ არსებობენ შენებრ ნიჭიერი ახალგაზრდები,
მაგრამ უფრო მეტად ის მიხარია, რომ სიყვარულის უნარი არ
დაუკარგავს კაცობრიობას, ადამიანს...

მეგონა, არაფერი გამაკვირვებდა, მაგრამ გამაკვირვა
ირაკლის ზნეკეთილობამ, მადლიერების გრძნობამ, კეთილშო-
ბილურმა ჟესტებმა, დიდბუნებოვნებამ და სწორმა დამოკიდე-
ბულებამ წარსულის, აწმყოსა და მომავლისადმი... ცალკე საუბ-
რის თემაა მისი ენა, დარბაისლური და ღრმა აზროვნება. მისგან
მონოდებულ მთლიან მასალას ისე იღებ, როგორც საიმედოდ
შენახულ საუნჯეს, რომელიც მხოლოდ მისთვის არის ხილული;
მხოლოდ მას ეხსნება ასტრალის ის კარი, რომლისთვის ჩვენ
ვერ მიგვიგნია ან სამუდამოდ დახშული გვეგონა.

*ბელა ქებურია
პოეტი, ზ. გორგილაძის, ყურნალ „ოლეს-
(ლიტერატურული კახეთის), გაზეთ „უქიმერიონის,
„პოეზიის დღე-შოთაობის, ნ. ბარათაშვილის და
ი. ჭავჭავაძის პრემიის ლაურეატი*

ირაკლი, გულწრფელად გეუბნები, ნანარმოები „ცხოვრე-
ბა, როგორც სინამდვილეშია“ არაჩვეულებრივი ნაშრომია.
დღეს საზოგადოებას ასეთი გმირები შემორჩა, ეს რეალობაა.
ასეთი გმირები არიან სკოლებში და საგანმანათლებლო დაწესე-
ბულებებში. მიხარია, რომ ეს თემა წამოსწიე. ზნეობას, რომე-
ლიც მიავინყდა თუ დაავინყდა საზოგადოებას, შენ ახსენებ. ის
ვინც დასაფასებელია დღეს, ცუდად ფასდება. სულში და გულში
ჩასახედი მოთხრობაა, აუცილებლად ნავეუკითხავ ჩემს მოსწავ-
ლეებს, ისინი გიცნობენ. გმადლობთ იმისთვის, რომ შენ ხარ.

გულწრფელად გეტყვი, რომ ვისიამოვნე; შენი ავტორობა
დამავინყდა და ჩავერთე, როგორც მკითხველი. ნათლიდედამ
და ოსანამ, სახელებმა დასაწყისშივე მომცა ინტერესი კითხვის
და დაახლოებით მივხვდი, რომ ქართული ფესვების დიდი ტკი-
ვილი იქნებოდა ჩადებული და როგორი ორიგინალობით გაქვს

ეს ყველაფერი ჩაგვირიტებული. არაჩვეულებრივია ფინალი. გილოცავ!..

დაიცა, რა გამახსენდა! მეხუთე კლასში სად იჯექი და კარგად მახსოვხარ ფეხზე მდგომი, პატარა ბიჭი. დღეს კი...

დოდონია ბერძენი
ქ. ფოთის I საჯარო სკოლის ქართული ენისა
და ლიტერატურის მასწავლებელი

მეამაყება, რომ შენი სახით, საქართველოს უკვე ჰყავს ღირსეული მსახური ქართული სიტყვისა. ძალიან მომეწონა, მართლაც გენიალური მიძღვნა...

ნიკოლოზ ფუტყარაძე
პოეტი, პიფის პრემიის ლაურეატი, ფ. ხალვაშის, ზ. გორგილაძის სახელობის კონკურს "ზღვაურის" და ფესტივალ "მომავლის ვარსკვლავის დიპლომანტი

ის რეალობას თვალელებში შეჰყურებს და მომავალ თაობასაც უტოვებს იმის საშუალებას, ჩვენი ეპოქა იმგვარად განიცადოს, როგორც დღეს არის... - ყოველგვარი შეფუთვის გარეშე.

მისი წერის მანერაში, სამწერლობო კარიერაში, დიადი მიზანი, ჩამოყალიბებულობა და სირთულეების მძლეთა-მძლეობა ჩანს. ვაფასებ არა როგორც მეგობარი, არამედ როგორც მკითხველთაგანი, რომელიც მის ნიჭზე და შრომისმოყვარეობაზე დიდ იმედს ამყარებს.

ზურაბ ლოგუა
პოეტი

კიდევ კარგი სახლში არავინ მყავს, გულამოსკვნილი ვიტირე. ეს რა იყო? ემოცია დაგახრჩობს... ბოლოს, რომ ჩახვალ ბურთი გეჩხირება ყელში და აღარ გადადის! უნდა იტირო. საუკეთესო არჩევანია „ანტონიო და დავითი“-ს აუქციონი, მაგრამ ამ ნაწარმოებში ქარჩხაძე თითქოსდა შემეცოდა.

არ ვიტყვი მომეწონა, უმაგრესია! გამოგაფხიზლებს ტირილით. უნდა დაბეჭდო. ეჰ, მართას მდგომარეობა რა უცხოა თანამედროვე საზოგადოებისთვის.

ნინო გაბიანი
ლიტერატორი

შტრიხები ირაკლი შამათავას პორტრეტისათვის...

მოვუსმინოთ ამ შესანიშნავ ჭაბუკს, რომელიც გვატყვევებს თავისი ლიმილით და უბრალოებით.... არა და ნაწერები ისეთი ღრმაა, რომანში ადგილები ორჯერაც კი გადავიკითხე....

მასხენდება შუახევიდან ნამოსულები, გზაში, როგორ ვეცნობდით მის ნაწერებს... კითხვა სხვაა, მაგრამ მოუსმინო მწერალს და არ მოგებზრდეს, [თუნდაც ეს რომანიდან ამონარიდი ნახევარ საათზე მეტ ხანს გრძელდებოდა], ეს კიდევ სხვა ნიჭია, რომელიც ირაკლის ყველაფერთან ერთად მომადლებული აქვს...

ნათელი მზერა, სიკეთით სავსე თვალები კი ყველაფერს გეუბნებიან, რომ უსაზღვროდ უყვარს სამყარო და ადამიანები, რომლებიც გარს ახვევია

*ინგა გოგიბერიძე
მწერალი, პუბლიცისტი*

ვკითხულობდი და შენი ხმა მესმოდა, ბოლომდე სევდანარევი ინტონაციით ჩავიკითხე... დღევანდელი დღის დაღი, სიღუბნის ჩირი, ტკივილი.. თან ეს ყველაფერი ისე ამბლღებულადაა გამოცემული...

*მაყვალა დავლაძე
პოეტი*

ის ევროპაში მოგზაურობის დროს გავიცანი.

რომ ვკითხე, რას საქმიანობ-თქო, მოკრძალებულად განმიცხადა: - თავის სარჩენად იურისტის “ხელობა” შევისწავლე, სულის საზრდოდ - ლიტერატურაო.

თითქოს მუდამ გზაშია, მუდმივი ძიების პროცესში.

ვინც ნაიკითხავს „დემნა უფლისწულის აჯანყებას“ ადვილად მიხვდება: მწერლის მოგონილი პერსონაჟი - თავად მწერალია.

თამილა შარუხია

შესვენებაზე კოლეგები თაობათა ცვლისა და მათ შორის ურთიერთგანსხვავებული შეხედულებების შესახებ ვსაუბრობდით. თითქოს დაემთხვაო, ჩემს მეგობარს, ახალგაზრდა მწერალ ირაკლი შამათავას მისი ბოლო ნოველა ჩემთვის გასაცნო-

ბად გადმოუგზავნია, რომელიც ზ/ხსენებული საუბრის დასრულების შემდეგ ჩავიკითხე. თითქოს, საუბრის თემისგან განსხვავებული მასში ვერაფერი ვნახე. რეალობაა, რომელსაც ვერსად გავექცევით. სამწუხაროა, რომ კითხვის - „რატომ ჰქვია ნანარმობებს ტრაგედია უგმირთ“-ო, პასუხი გახდა "იმიტომო!"... მადლობა ირაკლი, რომ განათლებისა და აღზრდის ნაკლოვანება არა ჩვენსავით საუბარში, არამედ ნანარმობებში გადმოეცი, რაც საზოგადოების ფართო წრისათვისაა ხელმისაწვდომი.

შორენა გაბიჩვაძე სამართლის დოქტორი

„კაენი და სახარება“ დახვეწილი, სუფთა ნაწერია. მიყვარს როცა ასე გახედებს ავტორი - პერსონაჟის ტვინსა და გრძნობებში. ფსიქოლოგიური სვლები და დინებები... ძალიან საინტერესო, მდიდარი და გაძლიერებული ამონარიდებით.

ვიტყოდი, ეს არის იგავი დაწერილი პირველ პირში. სიმართლე ვთქვა, თავიდან, ცოტა არაბუნებრივად მეჩვენა შეილთა ამგვარი გამორჩევა მშობელთა მხრიდან, მაგრამ რაკილა ეს არის "იგავი" ჩემთვის - აღარ მოვიხდომე "დანვრილმანება", მიყვევი და ჩავიკითხე ბოლომდე. ავტორს ნაბიჯ-ნაბიჯ, ხვეულებით - მოსხლეტილ, ერთნი-ნადადებიან დასკვნასთან მიჰყავხარ!

„და ვცანი: ვერაგობა ყოფილა პირველკაცობისთვის ძმის სიძულვილი...“

სათქმელი ბოლომდე და ამომწურავადაა ნათქვამი - საფიქრალს კი მაინც დიდს გიტოვებს...

ნათია პაპიძე პროზაიკოსი

მწერლის ცხოვრება, პერსონაჟების ტკივილიდან და სიხარულიდან იღებს სათავეს. მწერლობა ადამიანის სხეულში ჩასახლებული სულივითაა, რომელსაც დრო დაარქმევს: "ბოროტს" ან "კეთილს", "ნაყოფიერს" ან "უნაყოფოს".

„პატიოსნება სამკაულია, რომელიც ხელიდან არ უნდა გაძვრეს დედაკაცს" - ეს ამონარიდია ირაკლის მოთხრობიდან და ამ ლაკონურ წინადადებაშია ჩატეული მისი, როგორც მწერ-

ლის და ადამიანის ცხოვრებისეული კრედო. თითოეული ნაწარმოები და ლიტერატურული პერსონაჟი მიისწრაფვის სრულყოფილებისაკენ, (მარტივად თუ ვიტყვით, სრულყოფილად კეთილი ან პირიქით).

ძალიან რთული თემატიკის მიუხედავად, სადად, მისაღებად, ავტორისეული მხატვრული ხედვით გადმოსცემს ამა თუ იმ ისტორიებს.

ირაკლის ყველა პერსონაჟი საოცარი ლოიალურობით გამოირჩევა, რაც ავტორის შინაგან ხასიათზე მეტყველებს. ჰიროსიმაში - ის გვესაუბრება შვილზე, რომელმაც დედის სახელი დაარქვა ბომბს, [თითქოსდა მისივე სახელის უკვდავსაყოფად], ხოლო „კაენი და სახარება“-ში - უსუსურ ადამიანზე, რომელიც პირველკაცობისკენ მიილტვის და ივინყებს ბიბლიურ შეგონებებს. მწერლის სალიტერატურო სტილი ისეთი მრავლისმეტყველია, რომ ნიგნის მოყვარულს უთუოდ მიიჩვევს და ერთხელაც ჩაახედებს ზნეობისა თუ მორალის სარკეში.

ირაკლი თავის ბავშვურ სულს და ღრმა ხედვას სამყაროსადმი თითქოს განსხეულებულად გადმოგვცემს, რაც როგორც მკითხველს, ერთ ამოსუნთქვაში გაკითხებს ყველა ნაწარმოებს.

სამწერლო სტილი დიპლომატიურია, განონასწორებული, ხოლო სიგიჟე ფანტაზიურობასთან შერწყმული.

მიუხედავად ირაკლის ასაკისა, მის მწერლურ იარაღს - სიტყვას, ჩემთვის როგორც ერთგული მკითხველისთვის, აქვს ლიტერატურული ფასი. ეპოქაში, სადაც დაბალი ხარისხის ლიტერატურული “ნაშრომები” არ უჩივიან მკითხველის ნაკლებობას, ირაკლის შემოქმედება რამოდენიმე პედასტრალით მაღლა მგონია.

ძნელია დამსახურებული ადგილი დაიმკვიდრო თანამედროვეობაში, მით უფრო, როცა მილიონობით მხატვრული გამოცემაა, მაგრამ ვფიქრობ, ირაკლი შამათავა დამსახურებულად უნდა იკავებდეს ინტელექტუალი და მოთხოვნადი ავტორის სახელს და თუ ეს ასე არ არის, ბოდიში, მაგრამ ჩვენი დაბალი ლიტერატურული გემოვნების ბრალი მგონია.

*ნიკოლოზ ქვრივიშვილი
პოეტი, ნ. ბარათაშვილის სახელობის ლიტერატურული
კონკურსების პრიზიორი და ვაჟა-ფშაველას
სახელობის კონკურსის გამარჯვებული,
ნომინაციით „საუკეთესო ნიგნი“*

ემოციების გადმოცემა სიტყვით ძნელია, მიმიკით ყველა-ფერი ჩანს (აქ რომ ყოფილიყავი ალბათ გიჟს მიმამსგავსებდი). იმდენად შემისისხლხორცა, რომ ქერქში ვერ ვეტევი... ისე, რომ იცოდე კარგი მოკლემეტრაჟიანი ფილმი გამოვიდოდა, იმდენად თვალშისაცემი და გულშიჩამწვდომი ცხოვრების ერთი დღის კადრია.

*მირიან გორგილაძე
პოეტი, ზ. გორგილაძისა და ფრიდონ ხალვაშის
სახელობის კონკურს “ზღვაურის” ვერცხლისა და ოქროს
დიპლომის მფლობელი*

ირაკლის ხელწერა ინდივიდუალურია, რითაც სხვებისგან გარჩევა არ უჭირს საზრიან მკითხველს.

ინტელექტი, მეზრდოლი ხასიათი და სულისკვეთება - ეს პერსონაჟთა შინაგანი მონოლოგებიდან იკითხება.

მსურს გავისხენო ფაქტი, რომელიც რადიო-გადაცემისას, როგორც წამყვანს, გამიმხილა:

ერთ-ერთ ნოველაზე [„კაენი და სახარება“] სასურველი სიტყვა ვერ იპოვა და თხრობის დასრულება ვერაფრით შესძლო. რამდენიმე თვე ლექსიკონში ეძებდა საჭირო სიტყვას და წერა თურმე მხოლოდ ამის შემდეგ განაახლა.

სწორედ, ამიტომაა მისი შემოქმედება მეტად დასაფასებელი.

ნაწერს შვილივით ზრდის, ელოლიავება და მკითხველს სუფთად აწვდის. მისი შემოქმედების ხიბლი კიდევ ისაა, რომ მისი ნაწარმოებიდან სიტყვები იდუმალი ძალით, მოკიაფე სხივებით მიისწრაფვის ადამიანის სულისა და გულისაკენ...

მკითხველს ხიბლავს და აოგნებს სათქმელის გადმოცემის მანერა და განსხვავებული გულწრფელობა, რომელიც აქამდე არსად შეხვედრია. ირაკლი, ყოველწუთს, საკუთარი და მსოფლიო ხმის ძიებაშია, ამიტომაა ის გამარჯვებული, მართალი საკუთარ ნაწარმოებებთან.

მას არაერთ ლიტერატურულ კონკურსში მიუღია მონაწილეობა, საიდანაც გამარჯვებული ბრუნდება; თითქოს რომელიღაც ბრძოლის ველიდან ეს-ესაა დაბრუნდაო და უკვე ძალებს იკრებს ახალი მწვერვალის დასაპყრობად.

ამ ძნელბედობის ჟამს, სადაც მოყვარე მოყვარეს ვედარ სცნობს, ის უცვლელად მეგობრული და ყურადღებიანი რჩება. გახსენებს თავს და გინვდის დახმარების ხელს.

მასთან ურთიერთობა, რამდენადაც სასიამოვნოა, იმდენადვე საინტერესოა. ყოველწუთს შეგიძლია აღმოაჩინო რაღაც ახალი, რომელიც შენთვის ჯერაც უცნობია...

წერის გარდა, თვითნასწავლი ხელოვანი, არაჩვეულებრივად უკრავს.

ყველაზე ძლიერ ის მიყვარს, რომ წარმატების ფორმულას თვითონვე ჰქმნის.

***მარიამ გელაშვილი
ჟურნალისტი***

წავიკითხე, გულწრფელად, ძალიან მომეწონა “ნათლიდედა”... შენს სტილშია დანერილი. ხელწერა ორიგინალურია. შენ არ წერ ჩვეულებრივი მკითხველისთვის, თუმცა სად არიან ისინი? გამგები გაიგებს. გამგები, რომელსაც სხვა ერუდიცია და განათლება უნდა ჰქონდეს, ასეთი კი ცოტაა. (არ ვთვლი, რომ მე მათ რიცხვში ვარ) მაგრამ მართლა ძალიან დამაფიქრე, კიდევ უნდა წავიკითხო.

***მანანა გორგიშვილი
მწერალთა შემოქმედებითი კავშირის
პრეს-სამსახურის უფროსი***

„ბავშვობადაკარგული თაობა“ უმაგრესი წიგნია... რომ წავიკითხე დიდხანს ვიჯექი ჩუმად, ისეთი შთამბეჭდავი იყო!

***ვახტანგ ბერიძე
რეჟისორი, მწერალი***

ამონარიდი ლიტერატურული საიტიდან

ირაკლიუს, შენმა თაობამ ბავშვობა დაკარგა და ჩემმა თაობამ მთელი ცხოვრება (ბედნიერი გამონაკლისების გარდა). ჩვენ სახელმწიფო თავის განვითარების კიბეზე ისე გადაგვახტა, როგორც ჩამტვრეულ საფეხურებს. როცა ახალგაზრდები ვიყავით, ლამაზები, ჭკვიანებიც და ჩვენს საქმეს ვაკეთებდით, იძულებულები გავხდით არსებობისათვის გვებრძოლა და ეს ბრძოლა თითქმის ოც წელზე მეტ ხანს გაგრძელდა. მიუხედა-

ვად იმისა, რომ აფხაზეთიდან არ ნამოვსულვართ, ცხოვრების დანწყებაც მოგვინია ნულიდან (არა ერთხელ) და ბევრი უსახლკაროდაც დარჩა, სხვა გამოსავალი რომ აღარ ჰქონდა შიმშილისაგან თავის დასახსნელად. ჩვენ თქვენზედაც უნდა გვეზრუნა და საკუთარ თავზეც და არაფერს სხვას მნიშვნელობა აღარ ჰქონდა. ორმაგად გადავიტანეთ ყველაფერი ეგ, რაც თქვენ, ბავშვობადაკარგულებმა და რაც ყველაზე მთავარია, თქვენი თაობისგან განსხვავებით, ჩვენთვის არავის უთქვამს “ნუ გეშინიაო”...

უკან ნუ მიიხედავ, წინ იყურე და გარშემო. ის, რაც იყო დიდ გამოცდილებად მიიღე, როგორი უნდა იყო, ან როგორი არ უნდა იყო.

სიმშვიდე არც სამშობლოშია, არც ქალაქში და არც სახლში, სიმშვიდე სულში უნდა ჰქონდეს ადამიანს. ხომ გახსოვს, ქრისტე ნავში იწვა და ეძინა, როცა ქარი ამოვარდა, მონაფეებს შეეშინდათ და გააღვიძეს, გვიშველეო. ქრისტემ უთხრა მათ: - “რამ შეგაშინათ მცირედ მორწმუნენო?!”. შემდეგ კი ქარს უბრძანა და ქარი ჩადგა.

შეიძლება ეგ ომიც იმ ქარს ჰგავდა და ჩადგა უკვე...

ციცინო გრატიაშვილი (ტენდი) მწერალი, პუბლიცისტი

ფსიქოლოგიის განმარტებითი ლექსიკონი ჩამივარდა ერთხელ ხელში და იქ ეწერა გმირობის განმარტება, მაგალითად კი იოსებ ჟორდანიას იყო მოყვანილი. ექიმი, მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, რომელიც თვითმფრინავით მგზავრობის დროს კატასწროფის შედეგად ოკეანეში ჩავარდა, კუთვნილ სამაშველო რგოლს უთმობს ბრაზილიელ გოგონას, თვითონ კი ნახევარ საათში გარდაიცვლება. განმარტებას თუ მივენდობით, იოსებ ჟორდანიას იმ ნახევარი საათის განმავლობაში მთელ სამყაროზე ამაღლდა. შეიძლება წვრილმანია, მაგრამ ყინვაში თბილი მოსახსნამის დათმობა [როგორ ნაწარმოებშია] შეიძლება ოკეანეში „კამერის“ დათმობის ტოლფასი იყოს.

***მაია ფაჯიშვილი
მხატვარი, ხატმწერი***

რამდენიმე კვირის წინ ჩემს სოფელს ვსტუმრობდი. აივანზე ვიჯექი და ფიქრებით მოცული, ჰორიზონტს გავეყურებდი. უცებ მერცხალი მოფრინდა და ბუდის ასაშენებლად საიდანღაც მიწა მოიტანა. გამელიმა და დავსევდიანდი. თავში კი ასეთმა აზრმა გამიელვა, უკვა მეექვსე გაზაფხულია რაც მერცხლები შინ დაბრუნებას მასწრებენ-მეთქი, ხოლო როცა წარმოვიდგენ ირაკლის, როგორც ბავშვობადაგარგული თაობის წარმომადგენლს, თურმე რა რთულია, როცა მშობლიურ კალთებზე ყოველ გაზაფხულს მერცხალი გასწრებს სტუმრობას, შენ კი მას-პინძლობაც არ შეგიძლია.

„როგორ გარემოსაც შეგაჩვევენ, იმას გვერდს სიბერეშიც ვერ აუვლიო.“ ეს ირაკლი შამთავას სიტყვებია. ჰოდა, ამიტომაც, ამდენი წლის შემდეგ, ირაკლი ალბათ მკითხველის წინაშე, თავისი ძველი განცდებით წარსდგა. ბავშობადაკარგული თაობის წარმომადგენელმა ბავშობადაკარგულების სევდა ყველაზე კარგად გადმოსცა და ლიტერატურულ ნაწარმოებად აქცია.

რაოდენ ძლიერი არ უნდა იყოს ადამიანი, ის საკუთარ განცდებზე საუბარს ყოველთვის გაურბის. ირაკლიმ კი შეძლო გულწრფელი აღსარება მკითხველთან, რაც სულიერ სიძლიერეზე მიუთითებს.

ირაკლი შამთავა ერთ-ერთ ინტერვიუში ამბობს, ბავშვობაში ნიჩბოსნობა მინდოდაო და მე ვიტყვი რომ ის ყველაზე ახალგაზრდა და გამორჩეული ნიჩბოსანია, რომელმაც დიდი ხნის წინათ შეცურა ლიტერატურის დიდ ოკეანეში, გაუძლო კრიტიკის ქარიშხლებს, მიიწევს წინ და წინ, იალქნად კი თავის სულიერ განცდებს და მისტიკურ სევდას იყენებს.

გიორგი ცხვიტარია
პროზაიკოსი, პოეტი. რ. ინანიშვილის
კონკურსის პრიზიორი

როგორც ო' ჰენრი იტყოდა „როცა ადამიანს ხელოვნება უყვარს, არანაირი მსხვერპლი მძიმედ არ ეჩვენება“. მართლაც, ირაკლი როგორც მწერალი, თავის ცხოვრების მანძილზე უზარმაზარ მსხვერპლს იღებს, შემოქმედებით პროცესში განიცდის მარადიულ მარტოობას და როგორც რჩეული მწერალი, კითხულობს: რატომ, ვისთვის ან რისთვის ვწერ!..

მარტოოდენ წერო, არ არის მთავარი. მნიშვნელოვანია არ დაკარგო შემეცნების და აღქმის უნარი. მწერლობა, ჩემი მოსაზრებით, ბიოგრაფიაა და მეტი არაფერი. აუცილებელია

ხალხში იტრიალო, გლეხის სახლში შეხვდე მზის ამოსვლას, კარავში გაათიო ღამე - იმაზე ფიქრში, სადმე მგელი არ დაძრნოდეს, კლდე-ღრე იწანწალო, რათა სათანადოდ შეისწავლო კაცის და მხეცის ბუნება. რადგან მწერლობა დაკვირვებაა, შემეცნება რეალური სამყაროსი. მახსენდება წიგნი, რომელიც საგანგებოდ მაჩუქა დაბადების დღის აღსანიშნავად, ეს „ტრამალის მგელია“... ხოლო ვიდრე მოგზაურობას გადავწყვეტდე, ნ. შატაიძის „ევროპაში რა მინდოდა“ წარმომიდგება.

მომწონს, როდესაც ამბობს: მსოფლიო კლასიკაში იმდენი რამაა ნასაკითხი, რომ დროს მაინც და მაინც ირაკლი შამათავაზე ნუ დახარჯავთო. ეს მის თავმდაბლობაზე მეტყველებს.

ჩვენ, უნივერსიტეტის შემდეგ ხშირად ვეძალებით ლუდს, კვირაობით თავგადასავლებს ვეძებთ სოფლად, ხან ვთევზაობთ, ხანაც ვსეირნობთ, ვესწრებით სპექტაკლებს და ღამის ზეპირად დავისწავლეთ მ. ჯინორიას „ქარი მწყურია მე პირდაპირი“. მუდამ წინა რიგებში ვსხედვართ და ვაკვირდებით ხელოვანის პერფორმანსს.

ირაკლის წესად აქვს, მარტო საუბრობს ხანდისხან. ბევრი ამას სიგიჟეს მიაწერს, მაგრამ მეც, როგორც ხელოვანს, ხშირად მსურს საკუთარ თავთან მონოლოგი (თუ დიალოგი?) და არც მიკვირს მისი ეს საქციელი.

წილები... სახეები... ჭრელი ხასიათი... მას ალბათ ჯერაც არ ვიცნობ სათანადოდ.

*ოთარ ჯახველაძე
პოეტი*

БМЗІСІШ

ცხოვრება, რომორც სინამდვილეშია

ედღენება უსაყვარლეს პოეტს, ბელა ქებურიას

I.

ბამბუკისგან დაწნულ სკამზე იჯდა ქალბატონი მართა, ლოდინისგან დაღლილი და შეძრწუნებული.

უკანასკნელი საბიბლიოთეკო ექსპონატი, გაყიდვას გადაარჩენილი წიგნი, ეჭირა და ფურცლავდა. გულმოდგინედ როდი, უფრო ზედაპირულად.

- ლაჩარი! ნუთუ შვილზეც აიცრუა გული?! – ისეთი პირი უჩანს, აღარასდროს დაბრუნდება, რადგან ჩემთან ცხოვრება ველოსიპედის ტარებასავით ადვილი არ აღმოჩნდა. არაფერია, ერთით ნაკლები სადარდებელი მექნება, ბოლო დროს მაინც ბევრს ეწეოდა და უზომოდ სვამდა.

ცრემლი მოიწმინდა, მძინარე ვაჟიშვილს გადახედა, გაახსენდა დაპირება, რომელიც ვერა და ვერ შეუსრულა საბრალოს. რას არ გაიღებდა, ოღონდ ერთი სათამაშო მანქანა ემოვნა.

- „ახლა სჭირდება, მერე იქნებ დაგვიანდეს კიდეც. მართალია ჯერ მხოლოდ სამი წლის არის, მაგრამ დანაშაულია ასე უდროოდ წავართვა ბავშვობა. ცხოვრება ისედაც არ დააკლებს მარნუხებს“.

ეგონა ბუტბუტს ვერავეინ გაიგებდა, მაგრამ მოხუცი მამის მწყრალი ხმა შემოესმა:

- არა უშავს, შვილო. ბევრი რამ გვჭირდება, მაგრამ რაკი არ არის, ვითმენთ.

ბერიკაცს აკანკალებდა.

ოთახში საშინლად ციოდა...

ზამთარი სახლის ცივ კედლებში იმაზე ძლიერ იგრძნობოდა, ვიდრე გარეთ იყო...

მართა სიცივისგან შენუხებულ მამას თვალებში ჩააცქერდა, მზერა უმალ მძინარე ბავშვზე გადაიტანა და აღმოჩენამ გააოცა:

- მოხუცს ერთადერთი თბილი მოსასხამიც ბავშვისთვის დაეთმო.

[ბედად, რომ ამ რთულ ყოფაში, ზნეობით მაინც ვსაზრდობთ].

უნებურად გაახსენდა, წინა დღით, ავადსახსენებელ ლიტერატურის გაკვეთილზე, დათბილული, ქურქში გახვეული

მდიდარი მოსწავლე როგორ უგრძობლად და უემოციოდ იძახდა: „როგორმე ზამთარს თუ გადავურჩიო“, არც კი ესმოდა ალბათ სიტყვების მნიშვნელობა. [თბილი ლუმელი... და ფუფუნება-გამოვლილი მოზარდი რას მიხვდებოდა პოეტის მარტოობას].

სკოლის კიბეებთან შეჩერდა, საათს დახედა, – ესეც გაჩერებულა, ღმერთო!.. ელემენტის ბრალია, უთუოდ.

შეატყო დაგვიანებოდა...

სახლიდან სკოლამდე რამდენიმე კილომეტრი ფეხით გამოველო.

„ხურდა ფულის დაზოგვაც არ აწყენს ჩემს ყოფაში მყოფ ადამიანს“.

დაგვიანებისთვის დერეფნიდან დირექტორის მორიგი საყვედური გაისმა:

– „ბავშვებს ვერ ვაჩერებთ, დაიმხეს მთელი საკლასო ოთახი, ქალბატონო და რა იქნა ამ დრომდე თქვენი მოუსვლელობა!“

საყვედურზე მეტად იმას უკადრისობს, რომ მის სამოსს ამრეზით უყურებს დირექტორი, რომელსაც სახეზე ეტყობა თუ როგორ აღიზიანებს მასწავლებლის ღარიბი შესამოსელი.

„რას ვიზამთ. სკოლა, სადაც მდიდართა და არისტოკრატთა შვილები სწავლობენ, უგემოვნოდ, ღარიბულად ჩაცმული ქალი იოლი შესამჩნევია. დიდება უფალს, ზნეობა ყოფნის და ტანსაცმლის გამო საჯაროდ არ დამცინის. მაგრამ ხომ ისედაც ნათელია, ვინ რას ფიქრობს ჩემ შემხედვარე“.

და აი, მოაგონა ამ ყველაფერმაც ნ. დუმბაძე, საკლასო ოთახის სიუჟეტი ჯერ წიგნის ფურცლებიდან, მერე კი კინოფილმიდან დაუტრიალდა თვალწინ! მაგრამ როგორ გინდა აუხსნა იმ ხალხის შთამომავალს სიტყვა „შიმშილი“, რომელთაც ერთხელაც არ ექნებათ ის განცდილი.

– თქვენ ამ სიტყვის მნიშვნელობას აუცილებლად გაეცნობით ლექსიკონში. თუ იქაური განმარტება ბუნდოვანი აღმოჩნდა, დაიხმარეთ გამოცდილი ადამიანები, ამ საქმის ნამდვილი „ექსპერტები“.

მანამდე კი, არ დავიზარებ და ვეცდები შეძლებისდაგვარად განვმარტო, სხვათა შორის, ეს ზნეობრივი აღზრდისთვის მასწავლებლის ვალდებულებაა... [გაიფიქრა, იქნებ წინადადების ეს წყობა გაცილებით სჯობს, – აღზრდისთვის მასწავლებლის ზნეობრივი ვალდებულებაა].

და ამონარიდი წაიკითხა:

>>ჭადის სუნმა მამაც აიტაცა. კეციდან ჭადი აიღო, გატეხა, გასაგრილებლად დაბერა და „გასასინჯათ“ ლუკმა პირში ჩაიდვა. მთელ სხეულს განუზომელი მადა აღეძრა...

მეორე ლუკმა...

სწვავდა ენას და მაინც სჭამდა>>

გულისცემაც გაუხშირდა და როცა ნანარმოებიდან ამოიკითხა: <<რა ვქენი! დედა ხომ არ იზამდა!!..>> თავშეუკავებლად იტირა.

– აუუუფ, დაინყო რააა! რა უსმენს ახლა ამის ჩხავილს, – თქვა ვილაცამ!

– ნუთუ სხვა მასწავლებელი არ შეიძლება გამოგვიყონ? – გამოეპასუხა მეორე.

– შიმშილი, სიცივე, ტკივილი, მარტოობა. უფრო ყოფითი მოიფიქროს, ყელში ამოვიდა რააა.

– ფეხსაცმელზე თუ დააკვირდით? – ნიშნისგებით აღნიშნა პირველ მერხზე მჯდომმა მოსწავლემ.

– აუ, ეს რომ კოკო შანელს ენახა, ფაიზალი გაგიჟდებოდა, – პასუხი არ დააყოვნა უკანამ!

– გაბრიელა ტანსაცმლის დიზაინერი იყო, ფეხსაცმლისა არაა!.. – შეუსწორა მოდის მიმდევარმა თანაკლასელმა გოგონამ. თან თავისი განათლების დასადასტურებლად დასძინა: – გაბრიელა იგივე კოკო შანელიაო.

– ამ ჩემს ფეხებსო, – და ამის თქმას მოჰყვა ხარხარი.

მასწავლებლისგან დასმულ კითხვაზე, „რატომ ჰქვია ნანარმოებს ტრაგედია უგმიროთ“-ო პასუხი გაისმა:

– იმიტომო!

და ეს გნიასი მართამ შეადარა ნოველის პერსონაჟი ბავშვების ხმას, თავისთვის დაასკვნა:

– ესაა თაობათა განსხვავებული მსოფლმხედველობა. ამაზე მეტს ვერავინ შეაგნებინებს.

II.

...

სკოლის კარები ყველაზე გვიან სწორედ მან გამოიხურა.

ხელში ძველმანი ტყავის პორტფელი ეჭირა; ცდილობდა გაცრეცილი ხელთათმანის მორგებას...

– ხელფასიც იგვიანებს! რისთვის დავბრუნდე სახლში!

პირველი შემთხვევა იყო, როცა ეცადა ქმრის სახლიდან ნასვლის მიზეზი აეხსნა. ეცადა და მოახერხა კიდეც დასაბუთება:

– თავმოყვარე იყო და ვერ გაუძლო სიდუხჭირეს. მეც ხომ არ წავსულიყავი საზღვარგარეთ? ბოლოს და ბოლოს, დამლაგებელი მაინც დასჭირდებათ, დროული ხელფასის გადახდის სანაცვლოდ.

ხურდა მოიძია, დაენანა ისიც, მაგრამ თუ ტრანსპორტით არა, ფეხით სახლამდე სულს ვერ მიიტანდა.

ავტობუსში ასვლისთანავე მისი ყურადღება რადიომიმღებმა მიიქცია.

კითხვა საოცრად პრიმიტიულად ჟღერდა, თუმცა რა მნიშვნელობა ჰქონდა ახლა სირთულეს?

დარეკეთ ნომერზე... გვითხარით სწორი პასუხი, რამდენ მარცვალს შეიცავს სიტყვა „სირცხვილი“ და მიიღეთ საჩუქრად რძის პროდუქტი.

სირცხვილია, უმაღლესი განათლების ლიტერატურის პედაგოგმა დარეკოს და საკუთარი გვარ-სახელით მოახსენოს ბანალური კითხვის ავტორს სწორი პასუხი, მაგრამ...

დარეკვად მაინც ღირდა...

უფრო სწორია ითქვას, ყველაფერი ღირს, რაც ადამიანს სჭირდება.

ისიც კი გაიფიქრა, სკოლის ადმინისტრაციაც თუ უსმენს, ეგებ მომდევნო დღეს დაგმონ მისი ეს საქციელი და უთხრან: – არ შეგრცხვათ, პატივცემულო კოლეგავ, რძის პროდუქტის გამო რომ დარეკეთ სტუდიაშიო? ვის რას აუხსნი, რა იყო დარეკვის მიზეზი. კაცობრიობის ნახევარს ადამიანური მაინც არაფერი შემორჩა.

სუნთქვა შეეკრა. მწერალთა სახლთან შეჩერდა. სახლში მისვლამდე იქ გადაწყვიტა შესვლა.

შავი როიალი ეგულეობდა;

განწყობის მიუხედავად, ინსტრუმენტზე მოცარტის „რექვიემის“ დაკვრა იმ დროს ახსენებდა, როცა მუსიკალურ სკოლაში ეუფლებოდა კლასიკური ნაწარმოების მაღალოსტატურ შესრულებას, თითების სიმეტრიულ განლაგებას და შინმისულის – გაუსაძლის, რამდენიმესაათიან მეცადინეობას.

ეგებ დავუკრა, რათა გავექცე რეალობას. მუსიკა ხომ ქრისტესავით ყოვლისშემძლეა, ღმერთმანი.

III.

...

მწერალთა სახლში წიგნების აუქციონია.

გამოფენა-გაყიდვა ყველა ჟანრის ლიტერატურის.

ისმის წამყვანის ხმა:

- ჩვენ დაგვრჩა ჯ. ქარჩხაძის „ანტონიო და დავითი“. დამსწრენო, შეგახსენებთ, ის ქართული პროზის “ხელმწიფეა“, რომელიც სიტყვას “სამეფოსავით“ განაგებს. ვამაყოფ, რამეთუ პერიოდულად, ჟამიჟამ გამოჩნდებიან ხოლმე მწერლები, რომლებიც ყოველგვარ ეპოქალურ დანაკლისს ხელის ერთი მოსმით ავსებენ.

“ანტონიო და დავითი“ მხოლოდ ეროვნული ნაწარმოები კი არა, გენიალური რელიგიურ-ფილოსოფიური ნამუშევარია, ან უკვე შედევრად რომ ქცეულა...

მე რომ შვილების მამა ვიყო, აუცილებლად ქარჩხაძის ნაწერით აღვზრდიდი მათ!..

და თუ რომელიმე ოჯახის ბიბლიოთეკაში ვიპოვიდი დამტკერილ წიგნს დიდებული მწერლისას – ყოველგვარი ახსნა-განმარტების გარეშე გადმოვიღებდი, მტვერს გავაცლიდი, გულში ჩავიკრავდი და ვიტყოდი: – ღირებულებისა და ფასეულობის დრო, ალბათ, მალე მოვა, ავტორო და ნუ შეშინდები. მაინც გიპოვნის გონიერი მკითხველი და “უძეგლოდ არ დაკარგავს“ შენს ნამოღვაწარს...

და აი, წიგნი ელოდება გონიერ მკითხველს!

ნუთუ მსურველი არავინაა?..

... [იქნებ აჯობებს მრავალწერტილის, პაუზის და დუმილის შესახებ დაინეროს, ვიდრე უბრალოდ სასვენი ნიშანი დაისვას]

როგორ არა!!! მაგრამ ვინც იცის ნამდვილი ლიტერატურის ფასი, ის ჯიბეს იქექავს. ხურდა ფულით კი არათუ წიგნის ყიდვას, გადაადგილებასაც ვერ შესძლებს კაცი.

მაინც გაუმართლა, რაკი მსურველი არავინაა, წიგნი სიმბოლურ ფასად გაიყიდა. [ამის შემდეგ კაცი ვერ იტყვის, მთლად უბედურიაო].

შერცხვა ამისიც და დღეს ხელმეორედ იგრძნო, რომ მეტიმეტად ბევრჯერ შეანუხა სირცხვილის გრძნობამ.

IV.

ზამთარი განაგებდა თბილისს.

ბოძთან აფიშას მოკრა თვალი:

“ღმერთო დაგვიფარე ჩვენ და ადამიანები”

თავისუფალი თეატრი, პრემიერა შედგა - 29.11.2007-ში

სპექტაკლი დაიდგა - მარია ლაღოს "ერთი უბრალო ამბავი"-ს მიხედვით.

ადაპტაციის ავტორი: ავთანდილ (ავთო) ვარსიმაშვილი.

„ღმერთო დაგვიფარე ჩვენ და ადამიანები“, დასწრება არც სჭირდება სპექტაკლს, ისედაც ყველაფერია ნათელი.

სახლში შესვლისთანავე იგრძნო, მოხუცი მამისა და უსასაკო ვაჟიშვილის მზერა ხელებისკენ იყო მიმართული.

ქალს „ანტონიო და დავითი“ ეჭირა.

– ორი დღე ეს გვასაზრდოებს, ამასობაში, დაპირებისამებრ, ხელფასიც იქნება, – თქვა მორცხვად და დანანებით.

- სათამაშოც?

- საჭმელიც?

– ყველაფერი!..

აბაზანაში გავიდა და მოგუდულად იტირა.

დაიმშვიდა თავი, „უშემოსავლოდ მთელი წელი ცხოვრობს საზოგადოება!.. ხელფასით თავის გატანა იოლი საქმეა, უნდა შევძლოთ, უხელფასოდაც არსებობა”.

[თეორიულად ნათელია ეს მოძღვრება, პრაქტიკაში ხორცშესხმაა შეუძლებელი].

შვილი მაინც გადამირჩინე, დედაო ღვთისავ,

და „როგორმე ზამთარს თუ გავუძელიო“, „მოთქმა ხმითა

თავ-ბოლო ერთი“

ისევ ქრის.

ისევ წვიმს,

ისევ თოვს...

ზამთარი არ აპირებს დამარცხებას.

ღმერთო, მართლა დაგვიფარე ჩვენ და ადამიანები!..

*04.12.2013 წელი
თბილისი*

მეორად, – გოლგოთაზე

„ჯვარო, მიდიხარ და უფლის ნებით ისევ დაბრუნდები“.

...

ადრიდან მსმენოდა, ოცნება ისეთი უნდა გქონდეს, იოლად რომ შესწვდო.

ოცნებითაც წარმოუდგენელი იყო, მისგან მღვდელი დამდგარიყო.

უფრო მეტიც, – ჯანგეირით შეპყრობილს ჰგავდა ეგ ვინრემმაკა და იჩემებდა უფლის ქვეშევრდომობას, თორემ ვინ მიწიერმა განამწესა ეკლესიას, – ცხარობდა ბერიკაცი, რომელიც სიყრმიდან დაობლებულს [სამადლოდ] ზრდიდა.

– წესიერად პირჯვრის წერაც არ ეხერხებოდა, მამაცხოვნებულს.

მოაწია ყამმა, როცა ხმალი უნდა შეერთყა სამშობლოს დასაცავად, მაგრამ დალოცვილის ტრიალს განა ვაჟკაცობა არ სჭირდებოდა?!..

ოლონდ ომს არიდებოდა და სანაცვლოდ სანესო შესამოსელი შეიკერა... ნურვინ ნაღვლობს, „მღვდელი ჭილოფშიც იცნობა“.

ახია ჩემზე! ტყუილად ვიყავ გამეცადინებული მისგან კარგი მოისარი დამდგარიყო!.. ყოველთვის ზიზღით ეზიდებოდა ქამანდს, ჭირვეულად დამდევედა სანადიროდ უსიერ ტყეში და ძალდატანებითვე სწავლობდა შავარდნის წრთვნას.

ზარობდა ცხვრის მწყემსვას, საძოვარზე ნახირთ გარეკვას, გუთნით მიწის დამუშავებას, მატყლის ჩეჩვასა და თესლის ჩაყრას. არც შეშის ჭრა ახარებდა და ძიძო-ალერდ-ლერწამთ თიბვა...

სათევზაოდაც ვერ გაიტყუებდი. აგონებდა ეს ყველაფერი იმ მცნების დარღვევას, რომლითაც უფალს ებრძანა: – „არაკაც-ჰკლა!“.

კალო-საბძელს, ბოსელსა და თავლას ფეხისთრევით მოინახულებდა, საიმისოდ, მწყურვალ პირუტყვს წყალი არ მოჰკლებოდა. [სამადლოდ ნაკეთები საქმე მძულდა, უფრო-რემად[ლ]იანს ვამჯობინებდი, თუმცა ვერ ვიგებდი, პირუტყვს სიბრალულისთვის კითხულობდა თუ უფლის სასჯელზე შიშით?!].

მე თუ მკითხავ, ეს კაცი სახლში არ ვარგოდა სათავისოდ და მაგონდება ბრძნული შეგონება: „ძალი შინ არ ვარგოდა და სანადიროდ გარბოდა“.

პირჯვრის გარდასახვა და გუნდრუკის კმევა ეიოლა!..

„ვის არ უნდა თვითონაც მღვდელი იყოს და ცოლიც “ფო-ფოღია“ ჰყავდეს“.

ენისჭარტალით როდი ვძრახავ მას და ქრისტიანთაგან ჯვრის მიმდევრის ქილიკს უპატიებელ ცოდვად, საუკადრისო საქმედ მივიჩნევ, მაგრამ ჩემზე მეტად ზაქარიას არა მგონია ცისქვეშეთში ვინმე ჰყვარობდეს ან იცნობდეს...

სულ პატარა იყო, როცა პირველად მყავდა სხალთის ღვთისმშობლის ეკლესიაში.

ტაძარში ნანახმა გააკვირვა, წყლიანი თვალით შეჰყურებდა სამლოცველოს კედელზე გამოსახულ წმინდანებს. შეცბუნებული ენისბორძიკით მეჩურჩულებოდა:

– ტაძრისეულ სინმინდეს, გუშაგზე ძლიერ, მლოცველნი ესაჭიროება! სულ მთლად ცარიელია მამამძუძვე აქაურობა, ან-გელოზებს ადამიანებისგან გარიყვა სწყენიათ და ღმერთო, ერთხელაც ესტუმრე მივინყებულ სავანესო.

სახტად მყოფი ვუყურებდი ეკლესიის გუმბათს, მაღალთა-ლოვან არქიტექტურულ საოცრებას, რომელიც მდინარე სხალ-თისა და ფაჩხისნალს შორის, მოვაკებულ ტერიტორიაზე, ამა-ყად გაშლილიყო; ვათვალიერებდი დარბაზულ ნაგებობას, აღ-მოსავლეთიდან გამონეულ შვიდნახნაგა საკურთხეველს, ნატი-ფად მოპირკეთებულ ქვებს, კედლებისა და კამარების საყრდენ თალებს, გრძივ კედლებს, კარ-სარკმელთ, დანანევრებულ-თა-ლოვან ნიშებს და ვპასუხობდი:

– ტაძარსაც და სინმინდესაც გულადი მცველი სჭირდება, არა ბერ-მონაზონთაგან, არამედ ერისკაცთაგან. მარტოობას კი როგორმე აიტანს სამლოცველო! კაცი ბუნებით ავაზაკი შვა მამა-ზეციერმა და საკმარისია ჩვენს პირად ბედნიერებას რამე დააკლდეს, უმაღ აქაურ ფილაქანზე, რისამე სათხოვნელად, გაერთხმება! კარგად ვიცით, მოწყალე და გულკეთილ უფალს „თავის ხატად ქმნილი არსება“ შესაძლო კი არადა, მაინც ენანე-ბა გასანირად და ივინყებს ადამისეულ [იქნებ უკვე კაენისეუ-ლად გარდაქმნილ] ბოროტის-ყოფას, აბრალებს ყოველივეს შემდეგს: – კაცის შექმნისას იგი მიწისა და ტალახის „შეზღვეა-ზე“ გაცილებით მეტს ფიქრობდა, ამიტომაც არ გამოდგა შექ-მნილთაგანი სრულყოფილი.

– სრულყოფილება დედამინაზე? – მორჩილად თქვა ზაქარიამ, – იგი იმ ერთადერთ ჩირაღდანს ჰგავს, რომლითაც ამაოდ ცდილობენ ხელმომჭირნენი მთელი ქალაქის განათებას... ხანმოკლე დუმილის შემდეგ კი განაგრძო: – სრულყოფილი კაცის შექმნა სამყაროს შემქმნელის მიზანი არც იქნებოდა, აღმზრდელი. ასეთ შემთხვევაში ყოველი „სრულყოფილთაგანი“, სარკის ანარეკლის მსგავსად, სხვისი ორეული გახდებოდა. არადა, როცა საკუთარი ჩრდილი გრძნეულივით დამტრიალებს, ვევედრები არსთა-ხელმწიფეს: – დროულ მომაცილოს ლანდი, ეგოიზმობისგან რომ არ პრიანობს სხვა ჩემნაირის დაბადებას.

სრულყოფილი ნამუშევარი არც სხალთის ეკლესიის ჩუქურთმაა, უსიცოცხლოდაც შესაძლოა მოგეჩვენოს მცენარეული და გეომეტრიული ჩუქურთმის ჭრის სიღრმე, მაგრამ დალოცვილ ქართულს როდის უხდებოდა გადაპრანჭულობა. ყველაფერს ქართულს, რასაც სიყრმიდან ვეტროფოდი, ახასიათებდა უბრალოება. ფილაქნიდან დაწყებული – გუმბათით დასრულებული, ქართველი კაცი ყველაფერს ეროვნულს ქმნიდა. ეროვნულობა იყო ჩვენთვის ერთდერთი სრულყოფილება, ბერიკაცო...

– შენებრ ასობით ათასობით იბადება, ზაქარია!.. უდღეურ პეპელასაც განუზრახავს სამიოდ დღეში სამყარო შეიმეცნოს, სიამაყით დაფარფატებს და ტკბება მის ქვეშ მობარბაცე ადამიანების მზერით [სასხვათაშორისოდ, არ ვიცი პეპელას სიამაყე თუ დაუფლება, თუმცა დარწმუნებული ვარ – ბედნიერია, რაკი ადამიან(ებ)ზე მეტი ფრენის შესაძლებლობით მაინც არის]. ისე კი, ღმერთმა იმ უდღეურს სამ დღეში თუ შეაგნებინა რა სურს, შენ რა ძალი გაგინყრა, რომ დღემდე ვერ შეგიცვნია საკუთარი თავი. კაცთა მოდგმას ნაადრევად აერია გზა-კვალი. უხსოვარი დროიდან მთვარეულივით დაბარბაცებს გზააცდენილი კაცობრიობა და მუდმივ ძიებაში არის! ვეძებთ ჭეშმარიტებას, რომელიც ვერსად ვიპოვეთ, გარდა ლექსიკონისა, სამაგიეროდ ძიებისას ისეთ სიხარულს განვიცდით, მეძებარ ძალს ნანადირევის აღმოჩენისას რომ ეუფლება. ნიხრი და საპოვნელა ყველა მაძიებელს!.. ნიხრი და საპოვნელა ყველა მეძებარს!..

– შესაძლოა, კაცთა მოდგა უხსოვარი დროიდან ასცდა უფლისეულ გზას, თუმცა ისიც ბედნიერებაა, რომ ბარბაც-ბარბაც მაინც ეცადა ჭეშმარიტებას მიბრუნებოდა. მარტოკაცი ვიყავ ადრიდან და ამას ვერ ჰგუობდი... მსაყვედურობდი კიდევ: – არათუ ადამიანებზე, ძალზე ზრუნვაც არ გამოგდისო!..

მეც გაყურადებდი, გულისყურით გისმენდი და ვფიქრობდი: – ღმერთო, ვილაცხას გზა მაინც აქვს, არათუ ასარჩქევად, ნასასვლელადაც კი. არ მსურს ადამიანებთან ხათრით ცხოვრება, უფრო-რე ჯიბრით, რადგან ვიცი ნახათრალ-ნაჯიბრალი სიცოცხლე რას მოიმკის და ვლოცულობდი: – ჭია, ჭია მაპოვნინე, დანაკარგს როდი მივტირი, საკუთარი თავი მაინც მაპოვნინეთქო!..

და აი, წმინდა წიგნებიდან შევიცანი პურისა და ღვინის არსი. და თუ ადრე ვკითხულობდი ვინ იყო ქრისტე მარიამისთვის, ერთხელაც ხმამაღლად ვიყვირე: – თავად მე ვინ ვარ იესოსთვის? – არავითარი პასუხი არ მიმიღია, ექოსავით მომესმა მხოლოდ: – რა გემრიელია პური, როცა ის გეკუთვნის. იესო გემრიელი პურთაგანია. ეძიე ღმერთში ადამიანური, ხოლო კაცში – ღვთიური სანყისები და გახსოვდეს, არც ღვინო შექმნილა სათრობად, არც პური – სიმაძღრისათვის! იესოს არ უყვარს მაძღარი და აშარი კაცი, რადგან მათ გადასარჩენად ერთხელ უკვე გაეკრა ჯვარს.

შემეცოდა შოლტით ნაგვემი და ნაწამები ქრისტე ჯვარზე რომ ვიხილე გაკრული. პირველად ვიგრძენი ჯვარცმის სიმძიმე; შეცბუნებულს მომამგონდა ნათლობის დღესასწაული და ხალხის ყიჟინა: – ნუ აჭყუმპალავებ, მამაო მაგოდენა ხანს ბოვშეს მდინარეში, ჯერ ერთი გაცივდება, მეორეც, თუ ოსმალოთაგანი, ან მოლა-ხოჯა შემოგვესწრო, დედაბუდიანად გვაოტნებენ ჭვანის ხეობიდანო!..

– თუ ქრისტე ვერ ვადიდე, რა აქ ვყოფილვარ, რა სამუსლიმანოში! ჭვანის ხეობაში ცამეტი მოქმედი ტაძრიდან ახლა ქათამაძეების საგვარეულო ეკლესიასაც უპირებენ დარბევას, თქვენ კი იმაზე შიშით, რომ მტერს არ ეამება, კვერს არ დაგიკრავს დიდვაჭარი და მოლა, ჩემზე უკეთეს მასწავლებლად მათ მიიჩნევთ. ერთი მაგ რჯულძალდი ოსმალების ასე და ისეო... – კაი გვარიანად შეიკურთხა.

საპასუხოდ კი:

– განწირულია და ახლა ჩვენც გვლუპავსო, – გაისმა. მართალი ყოფილა, მღვდელი ჭილოფშიც იცნობაო!..

...

გამოხდა ხანი.

უფლის ნებით, ქათამაძეების საგვარეულო ტაძრიდან, კვლავ ისმოდა ღვთის სადიდებელი.

რამდენჯერმე გავემგზავრე სამცხეს, ეკლესიის მფარველობა შევთხოვე ათაბაგს.

წყალობის სიგელით დამაიმედა. ჭვანიკენ გამომისტუმრა და...

შინმოსულს მრევლმა მამცნო, – დაარბიეს უკანასკნელი ტაძარიც და მხოლოდ ჯვრის, ზარის და საეკლესიო ძვირფასეულობის გამოხსნა შევძელითო.

მკითხეს, – რა ვუყოთ საგანძურს, სად გადავმალოთო?!

დაყოვნება არ ივარგებდა, მესხეთის ქედიდან – გურიისკენ, შემოქმედის ეპარქიისკენ გავწიე. მრევლიც უკან მომდევდა. იესოს სიტყვები მიტრიალებდა თავში: „ელოი, ლამა საბაქთანნი?“, რაც ნიშნავს: „ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო, რად მიმატოვე?“.

საბედნიეროდ, ღმერთს ჩემი მიტოვება არ განეზრახა. ვგრძნობდი კიდეც, სვიმონ კვირინელის ნაცვლად, შემოქმედისკენ მიმავალ გზაზე ახლაც ადამიანური ცოდვის ზიდვით წელმობრილი იესო მომყვებოდა, რომელიც დაუზარებლად იმეორებდა გოლგოთისეულ ისტორიას.

...

და უფლისეული ნებითვე განვაცხადე: ჯვარო, მიდიხარ და უფლის ნებით ისევ დაბრუნდები.

*02.11.2013 წელი
უკრაინა, ზაპოროჟიე*

ნათლიდედა

ნაწილი I

ნათლიდედას ოსანა ერქვა.¹

[ოლონდ, შესავალმა არ გაფიქრებინოთ, თითქოს ბიბლიურ ისტორიას გიამბობდეთ].

ო, ღმერთმანი!.. მზარავს ამის გახსენება, მაგრამ შევეცდები უმნიშვნელოც გიამბოთ!.. არადა, მეწვრილმანეობა საშინელი თვისებაა, გირჩევთ, არ გაეკაროთ. თუმცა, – წერა, ცხოვრებას რომ ასე ძალიან ჰგავს, – ხანდახან იხდენს კიდეც ასოკირკიტს.

სპეტაკი ქალი იყო ნათლიდედა. მცირედით რომ გამართლებოდა, სხვაგვარად წარიმართებოდა მისი ცხოვრება. იღბალი დიდებული რამაა, განსაკუთრებით, როცა სათანადოდ გწყალობს. საკმარისია ბედი მტრად მოგეკიდოს და იმ მამაკაცს ემსგავსება, საკურთხეველთან მიტოვებულ „გაბედნიერებულ“ ქალს პატარძლობის ხალისი რომ წარსტაცა...

დარბაისელი იყო, ჩაცმა-დახურვით გამოირჩეოდა და ქალაქელი ქალბატონის სოფლად მობრძანება არ ეპრიანა ხალხს. კაცთა წესი მოგეხსენებათ! თუ ვინმე ზეალმატებული იპოვეს, მტრისას, უმაღლესად გაკიცხავენ და მოჰკვეთენ, ჩვენზე მეტი რად უნდა იყოს ეგ შეჩვენებულიო.

– დაევსოს თვალები მის გამჩენს, როგორ უხამსად იცვამს ჩითმერდინს! თავი კი მოაქვს, აქაო და დიდი ვინმე ვარო, მაგრამ რა ჩიტიც ბრძანდება თქმადაც არ ღირს! – ცხარობდა ტერტერა.

– სულ მუდამ წიგნით დაიარება და ვილაც იესოს ახსენებს, ასე ამბობს: ღმერთი რის ღმერთია, თუ პირქუშად დაუნყო ადამიანის ცოდვილ ბუნებას მზერა და არაფერი მოიმოქმედა საიმისოდ, რომ აარიდოს თავის ხატად ქმნილი უმსგავსებასო!.. – გესმით, ხალხნოო? ამ ქალს ქალაქიდან ყველაფერთან ერთად ახალი წეს-ჩვეულება ჩამოაქვს. განა კითხულობს, მოგვწონს თუ არა მისი ზნე და ადათი. ჩვენ ჩვენი გვაქვს უკვე ასეული წლებია და უკლებლივ პატივი სცენ სტუმრებმაცო.

– ბავშვებს რაღაც ემშაკის ენაზე ელაპარაკება, ეგ ოხერი! – დაამატა ჯუბომ.

¹ ღვთის სადიდებელი შეძახილი. სიტყვასიტყვით: „გვიხსენი ჩვენ!“

– ნითელა ბატონებით დაავადებულთან არც კი მიგვიშვა მომლოცველნი, არც „ალისა მალისა, თვალნაკრავისა“ წაგვაკითხა. ბოლოს ვთხოვეთ, ეგებ ნამზითვარი მაინც დაგვათვალიერებინო. იუკადრისა დედაკაცმა, – უზნეობაა სხვის პირადულში ხელების ფათური, ნუ გენყინებათ, მაგრამ ვერაო. ვიფიქრეთ, ალბათ ესირცხვილება მზითვევის გამოჩენა-თქო, თუმცა ცნობისმოყვარეობა არ გაგვნელებია. ვნატრობდით კიდეც, ნეტა ისეთი რამ შეემთხვეს, რომ მთელ მის სახლეულს თვალი გულიანად შევავლოთ.

ოჯახის უფროსი ანანია ხშირად შესწრებია ოსანას ტირილს.

– რად კვნესი, დედაკაცო, – ეტყოდა და თავზე მოეალერსებოდა.

– აქ ჩემი ადგილი არ არის, ანანია!

– ადამიანის ადგილი სად მოიძებნება? თეატრში? – არა ბატონო, რადგან უსახურია იქაური სანახაობა და უკეთეს სპექტაკლს სცენაზე კაცი თავად დგამს. მუზეუმში? – არც იქ დაბინავდება დიდი ხნით, რადგან ახირდება ერთხელაც და მიიჩნევს, რომ ყველა ექსპონატზე ძვირადღირებული თავად არის. თუ საკუთარ ალაგს ვერ ჰპოვებ ცხოვრებაში, ადექი, საკუთარი სავარძლით მიჩოჩდი სხვასთან და უთხარი: – გვერდზე გაიწიე, მეგობარო, აქ ჩემი ადგილი არის!

– როგორ, სხვისი მონაპოვარი მივითვისო? ეს რა წესი არის, – უკვირდა ოსანას.

– წესი ბევრი რამ შეიძლება არ იყოს ცხოვრებაში, უფრო მეტიც, უწესობაა ყოველდღიურობის მამოძრავებელი. ამიტომ, იმას უნდა გასდიო, რაც გიხსნის!

ოცდასამს არც კი იყო მიტანებული, როცა დაქვრივდა.

ქვრივთა წესისამებრ, მწუხარედ მოეკიდა ქმრის გარდაცვალებას; ძაძები შეიკერა და სამგლოვიარო არშეებით ჩაანაცვლა კედლის ჭრელა-ჭრულა კრეტსაბმელი.

წესის აგებიდან დაწყებული – ქელეხით დასრულებული, არაფერი დაუშურებია ნათლიდედას.

ჭირისუფალს გონება წამითაც არ დაუკარგავს. ყველაფერს კითხულობდა, – სირცხვილი არ მაჭამოთ, თქვენი კვნესამე, – გაიძახდა და მანდილის ბოლოთი იშრობდა ცრემლიან თვალებს. – ფლავი და ლობიო მაინც არ მოაკლოთ დამტირებელთ, ყველაფერს გადავიხდი, მისხალ-მისხალ ჩაგითვლით ნასესხებს,

შიში ნურაფრისა გექნებათ, ხალხნო. გსმენიათ ყველას, მეზობელმა რომ მარილი ვთხოვოს, თუ მარილი არა გქონდეს, მარილიანი სიტყვა მაინც უთხარი-ო.

ჰოდა, რაკი სიკვდილი ყოველთვის უცაბედად მოდის [არასასურველი სტუმრის მსგავსად], არც ნათლიდედას შეეცყო მზადყოფნა. როცა ანანიას დახრჩობის ამბავი გაიგო, თავში ხელი შემოიკრა და მწუხარედ თქვა: – მარტომ დღეიდან როგორღა მოვერიო წყეულ ბედისწერასო!..

ანდაზისა არ იყოს, ურემი რომ გადაბრუნდება გზა მერე გამოჩნდებაო. უსაშველო მარტო სიკვდილი ყოფილა, თორემ სხვა დანარჩენს მოეწლო.

საფლავზე ქვის აღმართვის სანაცვლოდ ქვრივმა მზითევიც დაუნანებლად გაყიდა.

<<მხოლოდ ანტიკვარული ოქროს ჯვარი დაიტოვა, რომელზეც ჯვარცმა საოცარი ორნამენტული სიზუსტით შეესრულებინა მჭედელს. ჯვარს ეტყობოდა, დაახლოებით საუკუნენახევრის მაინც იქნებოდა და ოჯახურ რელიქვიას წარმოადგენდა. – „შენ არაფერში გაგცვლი, რწმენავ, სხვას ყველაფერს შეველევი“.>>

რაკი, ოსანას ბავშვის ნათლია ვიყავ, ვალდებულად ჩავთვალე ქვრივს ნავშველებოდი.

ხშირად ვაკითხავდი ნათლიდედას. სამეურნეო საქმეში, თესლის ჩაყრაში, მოსავლის მოწვენაში, ფარცხვა-მარგვლასა და მატყლის ჩეჩვაში ვეხმარებოდი. ნიჩბის ხმარება დიდად არ მიყვარდა, [მესაფლავეთა პატივად მიმაჩნდა] თუმცა ქვრივის სიბრალულთ არც მას ვთაკილობდი. – შრომის უკადრისობა მეტიჩრობააო, – მარწმუნებდა იგი.

ქვრივი ხეხილის ბაღს განსაკუთრებულად უვლიდა. მთელი დღე ფუსფუსებდა ეზოში.

შებინდების ხანს მისი ძახილი მომესმა.

ოდის მოაჯირიდან ოსანას გავძახე:

– რამ შეგანუხათ ასეთ დროს, ძვირფასო ნათლიდედავ, ხომ არაფერი გიჭირთ?

მთხოვა, – უნაყოფო ლელვის ხე მომაჭრევიყო.

ცოტა არ იყოს, საკუთარი საქმის კეთებაც მძაგდა, ვიჭირვეულე, რა არ მოვიმიზეზე. შემატყო ყოყმანი და მითხრა:

– გსმენია რამე უნაყოფო ლელვის ხეზე?

თურმე „ერთ კაცს ლელვის ხე ედგა თავის ვენახში. მივიდა, რომ ზედ ნაყოფი ეპოვნა და ვერ ნახა. უთხრა მევენახეს: ‘აჰა, სამი წელია მოვდივარ ამ ლელვის ნაყოფის საძებნელად და ვერ ვპოულობ. მოჭერი! ტყუილად რად უნდა აცდენდეს მინას?’ მან კი მიუგო და უთხრა: – ბატონო, წელსაც დატოვე, ძირს გამოვუბარავ და ნაკელს დავუყერი, იქნება მოისხას ნაყოფი. თუ არა და, მერე მოჭერი“-ო. დღემეხვალე კაცს კი რაც შეემთხვა კარგად იცი ეგეც. არ ივარგებს იმ საქმის გადადება, რისი კეთებაც დღესვეა შესაძლებელი.

მაინც ვჭირვეულობდი, რას გიშლის ეგ საცოდავი ხე, ან მის მეტი საზრუნავი ხომ არ გამოგელია-თქო!

წყენით შემომხედა და ამ მზერას იმწუთიერი სიკვდილი მერჩივნა. – „კარგია მარილი, მაგრამ, თუ მარილი გამოიფიტა, რილათი აღდგება? არც მინისთვის გამოდგება, არც ნაკელისთვის, ამიტომ შორს გადაყრიან“.

იმისთვის ვართ, რომ ერთურთს მივეშველოთ. წისქვილის ქვები ერთმანეთს რომ არ ეხმარებოდეს, ერთმა რამდენიც არ უნდა იბრუნოს, ვერას დაფქვავს-ო! [ბოლოყამს ნათლიდედას აფორიზმებით და ანდაზებით საუბარი დასჩემდა].

სოფლის ყოველდღიური ცხოვრება ძალიან მლლიდა. ვფიქრობდი, იმგვარი რა შეიძლება მოხდეს, რომ ერთფეროვნება დასრულდეს-თქო...

მასთან სიარულსაც მოვუხშირე და ამ დროს მხედველობიდან გამომჩრა ის, რითაც ისარგებლა ხალხმა.

– აქ, ნათლი-მრონობა კი არა, სხვა რამეშია საქმე!.. – შეიცხადეს სოფლის დედაკაცებმა. ცხადია არ ეპიტნავებოდათ ოსანა. სხვისი პატიოსნების შებღალვა, მოგეხსენებათ, რა მარტივიც არის [გააჩნია ვისთვის], მით უფრო, როცა საქმე ქვრივს ეხება.

წყეული იყოს ის დღე, როცა ავეყე ხალხის გულისთქმას და ნათლიდედასთან კავშირი მხოლოდ იმიტომ გავწყვიტე, რომ სახელი ჩემთვისაც სამუდამოდ არ გაეტეხათ. ახლა კი მრცხვენია, მაგრამ ზოგჯერ ისეთ დროს დუნდები უნებლიედ, როცა ყველაზე მეტად უნდა იმჭევრმეტყველო. სწორედ, ეს არ გეპატიება, ადამიანო!.. ენაყბედობა წესად და ყოველდღიურობად გექცა და მაშინ დუმხარ, როცა აუცილებელია. ამიტომაც იქნები მუდამ წყეული და შეჩვენებული...

სახელგატეხილი ქვრივი სოფლად დარჩენას ვერ შესძლებდა. ოსანას ერთადერთი იმედი შინ დაბრუნებალა იყო.

მიწერა მშობლებს, თავშესაფარი ითხოვა, რადგან გუსაძლისი იყო ხალხის ქირქილი.

– სასწავლებელზე და ლინგვისტიკის ხარისხზე უარი თქვი და ხეპრეზე დაქორწინდი. (ღმერთმა ნათელში ამყოფოს, რა მიწის ბრალია, თუ შენ იყავი ქარაფშუტა და ჭკუასუსტი).

როცა ფეხი აიდგი დედაშენს ვეუბნებოდი: – შეხედე, ის ოდნავ ბარბაცებს, მაგრამ მაინც ცდილობს მყარად დადგეს. დრო მოვა, ნაბიჯ-ნაბიჯ მოიპოვებს წარმატებას, მთავარია წინსვლისას ბოროტებამ იმდენი ნაბიჯითვე არ დახიოს, რამდენიც დასჭირდა გასამარჯვებლად.

და აი, გაახარე მტერი შენი და სევდიანი ცხოვრება აირჩიე მომავლად. რაოდენ უკმაყოფილოც არ უნდა იყო, ითმინე!.. ამაოდ აზმნობ, თუკი გგონია, რომ შინ ასე უტიფრად მობრუნდები. ჩემთვის მკვდარი ხარ, გულისწყრომის დავიწყებასაც ვერასდროს შევძლებ. მამებმა ქალიშვილების მიმართ განსაკუთრებული სიყვარული იციან, მაგრამ წყენასაც „განსაკუთრებულად“ ინახავენ. ის მზითევიც დედაშენის დაჟინებული თხოვნით გაგიგზავნეთ, თორემ რა სახარბიელოა მაყრისთვის ქონების სოფლად გატანება.

საკვამლურთან ჩამოჯდა ოსანა და პასუხის მიწერა სცადა:

– ისევ მზითევს შებღვერი, მოხუცო? რა იქნა თქვენგან მორთმეული ეს იაფფასიანი თეთრეული ან ჯამ-ჭურჭელი. მშობელი ხარ და გამართებს, მამა ხარ და გვევლება!!! რად მისტირი იმას, რაც მატერიალიზმთან მიგვიყვანს. ხომ შთამაგონებდით, – ფულთან მიმავალი გზა ბინძურია და ლაფში გასვრა ადამიანზე ძლიერ ღორს შეშვენის, ხოლო ვისაც სურს სისუფთავე სხვა ბილიკს უნდა დაადგესო. ნუთუ ფარსი იყო ეგეც? ან რაში ხედავდით ცუდს, თუკი სოფლისკენ მოვბრუნდებოდი? განა მიწიდან არ გამოხვედით შენც და დედაჩემიც? აკი გუთნისდედა არ იყავ წარსულში და დედაც მიწის მუშაკი? აი, ეს არის მეტიჩრობა!.. მოხვდით ერთხელაც ქალაქში, აგეშალათ ქალაქური სალერღელი და მერე ისე შეზავდით იქაურ წეს-ჩვეულებასთან, რომ დაგავიწყდათ წიაღი, საიდან გამობრძანდით!.. გაფრთხილებდით, ტყუილად ოცნებობთ ჩემს საუნივერსიტეტო კარიერაზე, არც ხარჯების განევას მივიჩნევდი მართებულად. რომ გამომიცხადეთ, თურქულს უნდა დაეუფლოო, გავოცდი, – როგორ, მტრის ენას მასწავლით-თქო? მიპასუხეთ, – მამ მოყვრის ენას რა გაგება სჭირდებაო.

ერთმანეთის ჯიბრით დავიწყეთ იმ დღიდან ცხოვრება. თქვენ პრინციპულად მემტრობოდით, მეც ხათრი დამავიწყდა სულმთლად და ვერ ვხვდებოდი, რომ ვცოდავი. იმ ათ მცნებას ვარღვევდი, რომელითაც ღმერთი გვმოძღვრავდა: – „პატივი ეც მამასა შენსა და დედასა შენსა, რათა კეთილი გეყოს შენ და დღეგრძელი იყო ქვეყანასა ზედა“.

როგორ მოვინანიო ახლა ეს ყველაფერი! შეცდომა, რომ-ლითაც გგონიათ რომ ვცხოვრობდი, როგორ გიმტკიცოთ, მაინც ჩემი არჩევანი იყო და მე ის ისევე მიყვარს, როგორც საკუთარი მანკიერებანი-თქო. თქვენ ხომ ამას უბრალოდ ქარაფშუტობას მიაწერთ ან ცრუ მეტყველებას?

ღმერთო, რამდენი კითხვა მანუხებს. რა საშინლად აუტანელია მარტოობა და იმის აღიარება, რომ ბედი გატიალებს და ისე ჯირითობს შენზე, როგორც გახედნილი ცხენი – იპოდრომ-ზე.

წერილის დაკონვერტება სცადა. ხელი უთრთოდა. უმსგავსებაა შვილმა ასე მისწეროს ოჯახს, ეს ნიშნავს, რომ სამუ-დამოდ ზნედაცემული გახდი.

საკვამლურში ცეცხლი ჯერაც გიზგიზებდა.

– ნეტა ყველა ტკივილის დაფერფლვა ასე იოლი იყოს, – თქვა და აკვანს მიუჯდა.

გვიანობამდე ურწევდა პატარას, ვიდრე ძილი არ მოერია თავადაც.

ნაწილი II

ჩვილის ტირილი მოესმა.

ნეტა ვინ სწუხს?

ნათლიდედას ხელთ თოჯინის მსგავსი არსება უჭირავს, რომელსაც თმები და ფრჩხილები საგრძნობლად გაზრდია. თო-ჯინას სახეზე მიტკლისფერი, უფრო მართებულად, მკვდრისფე-რი ადევს და ეჩვენება, რომ არ სუნთქავს. იგი სათამამოსთვის თმის დავარცხნას ცდილობს და ზღაპარს უყვება.

– ცხოვრება, ასე თუ ისე, არ ჭირდა ომის დანყებამდე, ძლივსძლივობით მაინც გაგვქონდა თავი...

ცდილობს სათქმელი დაუზუსტოს:

– ისე კი, ჩემთვის ომი კარგა ხნის წინ დაიწყო, მაგრამ ვიდ-რე ნამდვილ ომს არ ნახავ, ძნელია საშინელება დააგემოვნო!..

საკმარისია ერთხელაც შეეხოს ვინმე შენს პირადულს, რომ მხეცად იქცე. ომისას კი, ყველა ყველაფერს ეხება და ანადგურებს.

რომ მითხრეს, „უნდა გავიქცეთო“, გამიკვირდა და ვიკითხე ჩემთვის: გასაქცევი არსად გაქვს და ნუთუ არ გიმძიმს საფლავის დატოვება? [ქალს სიყვარულის გამჟღავნება ქმრის სიცოცხლეში იმაზე ძნელად გამოსდის, ვიდრე მიცვალებულის შემთხვევაში] მაგრამ, წარმოუდგენლად მწარე ყოფილა სული.

გავიქეცი, რათა გადავრჩენილიყავი...

– სახლიდან რამე თუ წამოიღეო? – იკითხა ხმამ.

– არაფერი, დამეფიცება პატიოსნება!.. ურემი, რომლითაც ვიმგზავრე, პირთამდე დატვირთული იყო ბროლის ჭიქებით, საყვავილეებით, ძვირფასეულობით, აზარფეშებით, პორცელანით, ჭაღებით. მე კი ხელში მზითვთაშორისი საოცრება, გაყიდვას გადარჩენილი ჯვარცმა და ბიბლია მეჭირა. მათ ისე ჩავეჭიდე, რომ მგზავრმა შემაფხიზლა: – ჩვილს ჩასჭიდე დედაკაცო ხელი, რალა ემაგ წიგნს ჩაბლაუჯებიხარო!..

განა მარტო წიგნი ან უბრალო წივთი მეჭირა ხელში? მე რწმენას ვეპოტინებოდი, რათა იმედად მეცოცხლა; არ ვიცოდი რა გზას დავდგომოდი.

– სხვებმაც არ იცოდნენ, მაგრამ მაინც მიდიოდნენ, – გესმის საყვედური... შენ კი არაფერი ჰქმენ! სამშობიაროს ტკივილი დავიწყებულიც არ მქონდა და დაბადებით გახარებულს, მშიერს მამყოფებდი. არც კი ვიბრძოლებდი, რომ მცოდნოდა, სუსხისთვის და ყინვისთვის გამიმეტებდი. ამოდ მისინჯავ ახლა სასიცოცხლო ორგანოს და ტყუილად იხსნი საკინძქეს. რახანია გაგიშრა დედა ეგრძე!..

არადა, იმ დღეს ვაჭარი გეხვეწა კაი სამი დღის სამყოფ საჭმელში გაგიცვლი ოქროს ნაკეთობასო, შენ კი არ დანებდი. – გადამარჩინე, გაყიდე და მის საფასურად დამაპურე-თქო, გემუდარე. შიმშილისთვის ეგებ გამეძლო კიდეც, შენგან ღალატს რომ არ მოვეკალი. შვილის სიცოცხლეს ოქროს ნაკეთობა ანაცვალე, მიჭირს ამის დაჯერება!..

სიზმარში მისდევს საყვედურნარევე ექოს და ტირილითვე პასუხობს:

– როგორ, ლაპარაკიც ისწავლე, დედის მზევ და ღვთაებავ?... ასე უცებ როგორ აიდგი ენა? მაგრამ ბრაზით საუბრის დანყება დასაძრახია, შვილო!

გამოფხიზლდა, შიშისგან ელდა ეცა ოსანას და მიხვდა, ნმა, რომელიც ჩაესმა, ქართულს ჰგავდა.

– ქალბატონო, ნუთუ შესამჩნევი არ არის ბიბლიოთეკაში ნიგნებს რომ მტვერი სჭამს, მოესმა იმ ენაზე, რომელიც უნივერსიტეტის შემდეგ არ სმენია.

რამდენიმე წამში ის გზა გაიხსენა, სამშობლოდან უცხოეთისკენ გასაცოდავებული ავტობუსით რომ გამოიარა.

როგორც მაშინდელ საქართველოში იტყოდნენ, გაუმართლა, რომ მოსამსახურედ მოეწყო მდიდარ ოჯახში. [ხალხს გამართლება როგორ ცუდად ესმოდა მუდამ].

ნაწილი III

„მექოთნის ნება არ არის, საიდანაც უნდა იქით გაუკეთებს ქოთანს ყურს“, მეც ასე მეგონა ყმანვილქალობაში. ვფიქრობდი, ისე წარვმართავდი საკუთარ სვეს, როგორც ვისურვებდი, რადგან მსმენოდა: ყოველი კაცი თავად იყო საკუთარი ბედის მქედელი.

„ჩემს თავზე მარტო წისქვილი არ დატრიალებულა“ თორემ რამდენმა გრიგალმა გადაიქროლა, ვინ მოსთვლის.

და აი, ყველა ქარიშხალს და სეტყვას გადარჩენილი, უცხო კლიმატში გადარგულ ხესავით, დავრჩი მარტო. მერწმუნეთ, ბოროტ ხალხთან თანაცხოვრებას ისევ მარტოობა სჯობს.

...

ბატონი წიგნიერი კაცია. ბიბლიოთეკაში ატარებს მთელ დღეს. ან ალაჰის დიდებაშია ან ჩანანერს აკეთებს. ბუზლუნა და ჭირვეულია. სამი თუ ოთხი ცოლი ჰყავს მოცვლილი (ამაში რელიგიური შეხედულება არ ზღუდავს) და ამაცობს კიდეც ამით. – როცა ისე ეჩვევი ცოლს, რომ მოახლისგან ველარ არჩევ, უნდა გააგდო სახლიდან, თუ გინდა აუტანელი თანაცხოვრების მომსწრე არ გახდე. ასე ამბობს: – არ მინდა გვერდით მყავდეს ქალი, რომელიც ყველა ჩემს საქციელს გაამართლებს და მორჩილად გამილიმებს სამსახურიდან დაბრუნებულს. მე მინდა ადამიანი, რომელიც დღის მანძილზე სულ მცირე სამჯერ მაინც მომიშლის ნერვებს და დაძინებამდე მეტყვის, რომ ყველა ნაკლოვანების მიუხედავად ვუყვარვარ...

მის შემხედვარეს ფიქრი აღმეძრებოდა: – „არაფერი ისე საზიზღარი სანახავი არ არის, როგორც პატივმოყვარე კაცი, რომელმაც საკუთარი თავის შეცნობა ვერ მოახერხა“. მას უყვარს, როდესაც ბედისწერა ლანგარზე დადებულად აწვდის ბედნიერებას; ადამიანია და გაემართლება. ბატონს ოცნებად აქვს სამყარო უკეთესობისკენ შეცვალოს, თუმცა დავინყნია, რომ ამისთვის აუცილებელია თავად გაუმჯობესდეს.

დილით საყვავილეს ვრწყავ, შუადღით ოთახებს ვგვი, სალამოს სამზარეულო-საპირფარეშოს ვასუფთავებ. ბატონი ბრაზობს, როცა ძაძებში მხედავს. ვცდილობ მის თანდასწრებით მწუხარება დავმალო და ვმხიარულობ. მართალი ყოფილა, სადაც მიხვალ იქაური ქუდი დაიხურეო. ეევჰ, ბეჩავო ოსანა, საკუთარი ცხოვრება რომელიმე წიგნში რომ ამოგეკითხა, უსათუოდ შეგებრალეოდა შენებრ განწირული პერსონაჟი.

საწყალი შემოდგომა, რომელიც საოცრად ჰგავდა ვან გოგის ფერწერულ შედევრს „მზესუმზირას“, დეკემბრის სუსხმა შეჭამა.

დღე დღეს ენაცვლება, ღამე – ღამეს!

სახლში შემადრწუნებელი, სულისამაფორიაქებელი სინყნარეა.

„თითქმის ხმას არ იღებს ეს შეჩვენებული, არც კითხულობს, ვის რა ედარდება. რა დაიმსახურა ამ ქვეყანამ და ხალხმა ისეთი, რომ მშვიდად ილაშქრებენ და ითენებენ. იქ, ჩვენსას, ალბათ ისევ ტყვიები წვიმს და „მარადიორები“ ძარცვავენ ომისგან გადარჩენილთ. ნეტა დედ-მამა როგორ არის?“

წერვიულად ასუფთავებს მტვრისგან შეჭმულ თაროებს, ათვალიერებს წიგნებს.

ეჩვენება, რომ სავარძელში ბავშვი ზის, რომელსაც ხელში ბიბლია უჭირავს და უკითხავს: – „ვინც არ აიღებს თავის ჯვარს და არ გამომყვება, არ არის ჩემი ღირსი!“

ბინდი აწვება თვალებში, რეტი ესხმის. გონება ეკარგება და იატაკზე ეცემა.

ხმაურზე ბატონი სამზარეულოდან გამოვობის, ხედავს მოსამსახურეს ხელში წიგნი და ჯვარი უჭირავს. „როგორც კი მოფხიზლდება, სახიდან წასვლა მოუწევს, არ მსურს ჩემს სახლში ქრისტიანმა გაითენოს“!.. [ესეც თქვენი მორალი და მრწამსი!].

წიშადურით აფხიზლებს გონწასულს და როცა სიცოცხლის ნაპერწკალს შეამჩნევს, ეუბნება:

– სხვაგან უნდა ეძიოთ, ქრისტიანო, თავშესაფარი.

„როგორ გამიმართლა, ახლა კარდაკარ მომიწევს ხეტიალი, ყველგან გამჩხრეკენ რაიმე უხამსი რომ არ შევიტანო ოჯახში“.

ქუჩაში მეძავეები გამოფენილან, ისინიც ცდილობენ ღამის გასათევი იპოვონ.

„ბოზობით ნამოვნი ფული“... არ მეგონა ვინმეზე აღმატებული თუკი ვიყავ. [პატიოსნება ის ხილია, რომელსაც უღირსები სინანულით ჭამენ].

მშიერს და დაღლილს მეძინება.

ახლა ჩემს წინ პატარა კუბო დევს [დაახლოებით ბიბლიის ზომის], კუბოში ის თოჯინა ნევს, რომელსაც წინათ თმას უფარცხნიდა.

სიკვდილის მიზეზს ვეკითხები, მაგრამ პასუხს ვერ ვიგებ.

– „ცხადია, არაფერი ვაჭამე და მოკვდა!..“

ჯანდაბას წყეულო სიკვდილო, არც პირველი ხარ დუნიაზე და არც უკანასკნელი!.. ბალდახინს ელოდები, რომ წაასვენონ უცოდველი არსება.

„რა იქნა მესაფლავე? ნუთუ ისიც არ მოვა? დაკრძალვა მზის ჩასვლამდე უნდა მოვასწრო როგორმე“

მზეც მიიწვერა, დაილია მისი შარავანდედი და ნიჩაბს ვეძებ, „ადრე, ღრმა ბავშვობაში წინილი დამიმარხავს, ორმოს ამოჭრა, წესით, დიდი სირთულე არ უნდა იყოს!“

„არა, უსათუოდ უნდა წავიდე სამშობლოში. მაგრამ როგორ? კინწისკვრით გამომავდო ბატონმა და დანაზოგიც მასთან დამრჩა! ისეთივე ლატაკი ვარ, როგორიც გამოვიხიზნე ქვეყნიდან.“

სამშობლოში დასაბრუნებლად ბილეთის საყიდელი ფულიც კი არ აქვს. ეხვეწება მეავტობუსეს, საბარგულში მოვთავსდები, ფეხზე დავდგები, ოღონდ თან წამიყოლეო.

– რის სანაცვლოდ?

– მხოლოდ ოქროს ჯვარცმა მაქვს, სხვა არაფერი. მიჭირს მასთან განშორება, მაგრამ...

– აბა მიჩვენე!!! ოჰო, ოქროდ გადავადნობ და კარგი ცხრა გრამი მაინც იქნება. ეს კი იმდენივეა, რამდენიც დაახლოებით სამი სამგზავრო ბილეთი. მაინც ნახევრადცარიელს მიწევს მგზავრობა.

პაუზა, სიჩუმე, საბურავის ქრიალი, ქირვეული მგზავრობა. ძილში ბორცვა.

და აი, როგორც იქნა, ქართულ მინაზება!.. “გილოცავთ შინ მშვიდობით დაბრუნებას”.

რადიოგადაცემიდან ისმის პატრიარქის მონოდება: – ყველა ქართველი დროა დაბრუნდეს სამშობლოში.

გზააბნეული ნათლიდედა იხსენებს, სად დაფლა გარდაცვლილი შვილის ნეშტი.

ღმერთო, ყველა მძებნელს აპოვნინე დანაკარგი და ბავშვობისდროინდელი თამაში – საპოვნელა ახსენდება...

„მექოთნის ნება არ არის, საიდანაც უნდა იქით გაუკეთებს ქოთანს ყურს“, მასაც ასე ეგონა ყმანვილქალობაში. ფიქრობდა, ისე წარმართავდა საკუთარ სვეს, როგორც ისურვებდა, რადგან სმენოდა: ყოველი კაცი თავად იყო საკუთარი ბედის მჭედელი.

მჭედელი არა ის!..

ბედშავს ისიც დავინწყებია, ჩვილი რომ წმინდა წიგნში – ბიბლიაში დაკრძალა...

2013 წლის 14 აპრილს, მწერალთა სასახლეში, საქართველოს მწერალთა კავშირმა, ქ. თბილისის კულტურული ღონისძიებების ცენტრის თანადგომით ჩაატარა ღონისძიება მიძღვნილი ქართული ენის დღისადმი და ახალგაზრდა მწერალთა კონკურსში გამარჯვებულთა დასაჯილდოებლად. კონკურსის პირობის თანახმად, ორი ახალგაზრდა გამარჯვებული ირაკლი შამათავა (პროზა) და მინდია არაბული (პოეზია) გაემგზავრა ირანში, თეირნის წიგნის ბაზრობაზე და ფერეიდანში პოეზიის საღამოზე.

**სსპისი ცოლი, ანუ ჰანა კონიგსბერგის
საბედისწერო მარტოობა**

*“მე მიყვარს ჩემი პროფესია, მაგრამ თუ
ნამართმევდნენ, სიამოვნებით დავკავდებოდი სხვა
საქმით. ვიმუშავებდი თეატრში, ან დავჯდებოდი
სახლში, დავწერდი, ან უბრალოდ, ვიუსაქმურებდი, და
რა თქმა უნდა, ამასაც სიამოვნებით გავაკეთებდი.
ავდგებოდი დილით, გავისეირნებდი, წავიდოდი
მუზეუმში, კინოში, მერე დავბრუნდებოდი სახლში,
გავესაუბრებოდი ცოლს, ვუყურებდი ბეისბოლს
ტელევიზორში. არც ისე ცუდია, არა?”*

ვუდი ალენი

**ნაწილი პირველი
როლების გაცვლა „ვუდი პალასე“-ში**

დღემ ისე ჩაიარა, რომ არავის დაურეკავს. მარტოდმყოფს ძალიან შემეშინდა. ერთით ხმაური კარგი ყოფილა, რადგან მძვინვარებისას არ გცალია მოუსმინო შენს მოძრავ სხეულში დამწყვეტულ სულს.

„არა, ნამდვილად ჭკუიდან შევიშლები, თუ კიდევ 24 საათს გასტანს ეს მარტოობა.“ ინტერნეტ-კაფეში შევიარე, რომელიც გასულ წლებთან შედარებით ნაკლები პოპულარობით სარგებლობს. თითქმის ცარიელ აუდიტორიაში ერთი ტელევიზორით გაბლენძილი მონიტორის წინაშე დავჯექი და ყველა შეტყობინება გადავამოწმე, მათ შორის ლიტერატურული საიტების და ფოსტის ჩათვლით...

*„გეპატიჟებით ვუდი ალენის ახალი ფილმის პრეზენტაცი-
აზე, რომელიც შედგება ამა წლის 13 დეკემბერს, 21 საათზე, კი-
ნოთეატრ „ვუდი პალასე“-ს მე-17 აუდიტორიაში.“ გთხოვთ მობ-
რძანდეთ.*

სიამოვნებით, ვთქვი კმაყოფილმა და კინოთეატრისკენ გავწიე.

სრულიად მოულოდნელად, ასე აღმოჩნდა ვუდი ალენის ერთ-ერთი ფილმის ჩვენებაზე. ისე კი ვერაფერი გავუგე მის

ბრწყინვალეობა ბატონ ვუდის, რადგან ისეთ სიტყვებს გაიძახდა ხოლმე, რომელიც არასდროს მსმენოდა.

– ჰოდა, გაითვალისწინეთ, დღეიდან მოგინვეთ ლექსიკონებით სიარული, რადგან თქვენი გონება დაინრიტა მშვენიერი სიტყვებისაგან.

– კარგით, ბატონო ვუდი, თქვენ ნუ იდარდებთ და ამიერიდან მსოფლიოს ყველა უნიკალურ გამოცემას შევიძენ-მეთქი.

ასე დაიწყო ამერიკელ გენიოსთან ჩემი ურთიერთობა.

ვინ ხარო, მკითხა მან წარბის აქაჩვით. იგი იდგა კინოთეატრის სამგანზომილებიანი ეკრანის წინ და შემეძლო ბატონი ვუდისთვისაც სამკუთხედურად მეყურა. ისე, რაღა დაგიმალოთ, შუქი თვალეში მეცემა და იქნებ ფარდაჩამოფარებულს გვესაუბრა, ვთხოვე მას. (ამის მიზეზი გახლდათ ვუდის არცთუ სასიამოვნო გამოხედვა). მეზღვაურის ზოლებიანი მაისური ჩაუტმანანავს ვინროდშეკერილ შარვალში, რომლის ჯიბეებში თევზები ულავია. შარვლის ბოლო ტოტები ჩექმებში აქვს მოქცეული. (სავარაუდოდ კინოროლმა საბჭოთა კავშირისკენ გახიზნა) მის წინ უცნობი მამაკაცი დგას, რომელსაც „შავი კაპიუშონი წამოუცვამს, ტანზეც შავი სამოსი შემოტმანანია. კაპიუშონი თავს უფარავს, მაგრამ შუა ხნისა და მიტკლისფრად გადაფითრებულ სახეს კი არა. უცნობი ხმამაღლა ბურტყუნებს, იმუქრება და იატაკზე ეცემა²)

– ქართველი ვარ... ვთქვი ისე თავჩაქინდრულმა, რომ ლამის კინოთეატრის მოპირდაპირე მხარეს დამონტაჟებულ სკამზე ჩამოვიმტვრიე ცხვირ-პირი.

– მერე რა მორცხვად გაიძახი მაგას!.. „კაცი ნაციონალიზმით უნდა იკვებებოდეს...“

ამის თქმაზე მარჯვედ დაატრიალა გლობუსი და საქართველოს დაუნყო ძებნა. გრინვიჩიდან აღმოსავლეთით 40 და 50 გრადუსებს შორის მოვაძებნინე „გეორგია.“

– ეს გეორგია რა არის?

– მიწის სიყვარულის გამო დაგვარქვეს, ბატონო ვუდი.

– მიწა რომ გიყვარდეთ, განა ასე ჯუჯა სახელმწიფო იქნებოდით? გლობუსზე დაპატარავებულ მასშტაბს ჯოხი გადაატარა.

² ვუდი ალენის “სიკვდილი აკაკუნებს“ 1968 წ

– არა უშავს! ნაწილ-ნაწილ უნდა დავიშალოთ ჩვენ, რომ შემდეგ ერთიანად აღვდგეთ.

– მაშ, მინა ძლიერ გიყვართ?

– ვერც კი წარმოიდგენთ როგორ. თქვენ რომ პლანეტას ეძახით, (Planet, Earth) იმას ჩვენ „დედამინა“ დავარქვით. ანუ „მაზერლენდი“, გესმით ბატონო ვუდი? მინის დამუშავება ჩვენებურად „მინათმოქმედებაა“, მინაში დაფლვა – „დამინება“!..

– თქვენ ძალიან ლიტერატურულად საუბრობთ, ხომ არ ცდიდით ბედს კინემატოგრაფიასა და მწერლობაში? გამომცდელი, საექსპერიმენტო მზერით ჩამათვალთვალთ თავით-ფეხებამდე. მე მოგცემთ ყველა ბაზისს, საჭირო ტექნიკას. უფრო მეტიც, ვუდის ასისტენტობას გთავაზობთ. მხოლოდ თქვით, რომ თქვენ ვუდის აღმოჩენა ხართ.

– ოჰო, გაიღვიძა თქვენში კოლუმბმა, არა? ახლა ვხვდები, როგორ მოახერხეთ სრულყოფილებასთან ზიარება. თქვენ ხომ ექსპერმენტების და აღმოჩენების ქვეყნიდან ხართ. სამშობიაროში დასაბადებელი ჩვილის ატირებამდე უკვე იცით მისი მომავალი პროფესია. მედდას წყალობით არკვევთ აქვს თუ არა ახალშობილს გამოყვანილი წელი, (მოცეკვავე რომ გახდეს), ან არის კი მისი მშობლების გენეტიკაში სიშიშველე დასაშვები (აღბათ პორნო ვარსკვლავად რომ აქციოთ), და აიძულებთ დაქირავებულ მუსიკის მასწავლებელს ჩვილის თითოეული ტირილი ჩაინეროს და გააკეთოს დასკვნა: როგორ შეასრულებს საოპერო არიებს?

– მოეშვი მაგ ორატორობას და მითხარი, სად მუშაობენ თქვენთან მწერლები, მხატვრები, მუსიკოსები? რამდენად კეთილმოწყობილია კონსერვატორია, გამომცემლობა, სამხატვრო აკადემია?

– გამომცემლობა, ბატონო ვუდი, მაშინ გვახსენდება ვინმე წიგნის დაფინანსების პირობას თუ მოგცემს. მუსიკას კონსერვატორიაში კი არა სახლში სწავლობენ! (რადგან იქაური ინსტრუმენტები მრავალი წლის მოშლილია) ხოლო მხატვარ-მაესტროს აზრით, აკადემია არაფერს მოუტანს ფერმწერს, თუკი ის არ ესაუბრება ფერთა გამასა და მოლბერტს.

– სცენარისტებზე რა აზრის ხართ? რამდენია მათი წლიური ჰონორარი?

გულში გავივლე, ოჰ, ეს ფინანსური საკითხები, სრულიად უადგილო მომენტებში რომ სჩვევია თავის წარმოჩენა. მაგრამ პასუხი რომ არ გავეცი ხელმეორედ გამიმეორა შეკითხვა.

– გავიგე ბატონო, სმენა კარგი მაქვს! ვიდრე გიპასუხებდეთ, გაითვალისწინეთ, რომ ჩვენს ქვეყანაში ძალიან ძუნწი გამომცემელია და ფულიც მცირე ტირაჟით იბეჭდება. მართალია მის ავტორს (სახელმწიფოს) საავტორო უფლებები სრულად აქვს დაცული, მაგრამ ტირაჟის გაზრდის საკითხი ჯერაც საყოყმანოდ მიაჩნია. ამიტომაც, მცირე ბიუჯეტის გამო ჩვენ ვხდებით „მოხალისეები“. ღმერთო, ეს რა კარგი სიტყვა ვიპოვე. რეალურად ხელოვნებაც ხომ ასე უნდა იყოს, ხალისის გრძნობამდე დაშვებული. იგი განკერძოებულია ქრთამისგან, ფულადი სუბსიდიებისგან! მხოლოდ შემოწირულობის მომხრენი ვართ. თუ თქვენში ერთი სცენარის ავტორს დაახლოებით ხუთი წელი უზრუნველყოფილი აქვს და ჰამაკ-სარწვევლაზე უფრო დედად ქანაობს, ჩვენ სცენარიდან მიღებული ჰონორარით ვახერხებთ შევიძინოთ იაფფასიანი სათამაშო, რომლითაც მოვახერხებთ შვილების მოტყუებას...

– რა გგონიათ მწერლობისთვის აუცილებელი?

– თვალის დაღლა, ბატონო ვუდი... სანახაობით უნდა აღივსოს კაცი!.. ამასთან გამოცდილებაც მნიშვნელოვანია. დრო, კი თავისთავად სწორად უნდა გადანანილდეს. განსაკუთრებით მიჭირს წერის პროცესში ვუსმინო ჩემს ცოლს, რომელსაც მალვიძარის ხმაზე ახსენდება ბავშვის ბალიდან გამოყვანა [ეს ხდება ჩვიდმეტ საათსა და ათ წუთზე]. ნეტა არ გამხსენებოდა ორსული ცოლი. ალბათ კიდევ ცამეტიოდე თვე და ახალი ულტიმატუმებით ატკივდება იმას მუცელი.

– როგორ ზრდით შვილს? ან რა რელიგიურ მრწამსს უყალიბებთ?

– თუ ღმერთმა ინება მოეგონა ბრონეული, არც ის დავინწყებოდა მის მრავალჯეროვან გამრავლებაზე ეზრუნა. ჰოდა, შენ უნდა გნამდეს, რომ მიუხედავად სწორად აღზრდის მცდელობისა, ბრონეული შეიძლება უშნოდ დაიტოტოს და წელმრუდი გახდეს. ხუთ ლიტრიან კოკაში ექვსს ვერაფრით ჩავტევთ. ვერც იმას ავხსნით, როგორ მიაგნო გუგულმა უნიკალურ ხერხს, როცა პირველად გაბედა სხვის ბუდეში კვერცხის (და არა კვერცხების) დადება... სამყაროს ყველა მოვლენას სამწუხაროდ ვერც რელიგია ხსნის. რწმენა კი ინდივიდუალური უნდა

იყოს და არა ოჯახურ ტრადიციასა და მოვალეობაზე დაშენებული.

– როგორი უნდა იყოს მწერლის ენა?

– ლაკონური, ჰარმონიული და გამდინარე ნყალსავით კამკამა. კარგმა მწერალმა თუ თავისი ლექსიკონი ვერ შექმნა, სხვისი მაინც უნდა ატაროს გულისჯიბით და სამ განზომილებას (ინგლ. 3D, რუს. ტრიდე) შეერკინოს. 1) დროს; 2) სიტყვას; 3) სიუჟეტს; უნდა დააფასოვოს უვარგისი „სიტყვათთავთავეები“ ვარგისიანისგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში ნიგნის გამოცემისას, რომელიც მოსავლის დაბინავების ტოლფასია, მას შეხვედება მდოგვის მარცვლები და გაუმწარებდა მკითხველს გემოვნება. დროთა ქარიშხლებში, როგორც ბარტყი სწავლობს ფრენას, ასე ხელოვანდება და ოსტატდება მწერალი. შეიძლება დიდი მწერალი ვერც ვერასდროს გახდეს, თუმცა ტექსტზე მუშაობისას თუ იგრძენი, რომ მაკულატურას ბეჭდავ, შენ ბევრ მწერალს სჯობნი, რადგან უსახურ ამბიციათა მსხვერპლი მაინც არ ხარ. სამწუხაროდ დასკვნამ კი არ უნდა გაგაკვიროვოს: ქალაქის ინკვიზიტორად მოგავლინეს.

ვუდი წამოდგა, ნელი ნაბიჯებით ჩამოიარა კოლიდორი და მომიახლოვდა. გავიგონე მისგან ენისბორძიკით ნათქვამი „კუგელმასი, ეს ხომ კუგელმასია“. და ისე მომეფერა, როგორც მწერალი მისგან შექმნილ პერსონაჟს ელოლიავენა ხოლმე. კუგელმას, ჩუმად დაიძახა ვუდიმ, „მე ხომ შენ ესპანური ენის ინტენსიური კურსის ძველ სახელმძღვანელოში დაგტოვე, – სიცოცხლის ბოლო წუთამდე უნაყოფო, კლდოვან ადგილას, სადაც დიდი და ბანჯგვლიანი უნესო ზმნა „ტენერ“ (ყოლა, ქონა) განვრილებული, გრძელი ფეხებით უნდა გამოგკიდებოდა დასაჭერად!“

სწორი ბრძანდებით ბატონო ვუდი, მართალია უნაყოფო, კლდოვან ადგილას მიმატოვეთ, მაგრამ სხვა უფრო გულისხმიერ და კეთილ მწერალს გადავეყარე, რომელსაც შევებრალე და თქვენამდე მოსასვლელი გზა მომასწავლა. ასე მითხრა, თურმე სიმშვიდის „ჯადოქარს“ ეძებთ. ბოლოსდაბოლოს მეც მოვედი. ნურაფერზე იდარდებთ, ნურც სცენის დეკორაციაზე, აღარც მსახიობთა შესარჩევ კასტინგსა და გარეგანათებაზე. თქვენი ასისტენტი შესძლებს მორიგ სცენარზე მუშაობას. თქვენ კი მშვიდობიან და უდარდელ მოგზაურობას გისურვებთ. ბილეთების დაჯავშვნა და აეროპორტში მომუშავე პერსონალის შენუხება არ დაგჭირდებათ. ამაზე წინასწარ ვიზრუნეთ.

ვნახოთ, ერთი რა შეუძლია ამ ვაჟბატონს, თქვა მორჩილად ვუდიმ. (თითქოს მოენონა ეს იდეა) ტაში შემოკრა და ბრძანა:

– მოიტანეთ ვუდის ორეული მანეკენი, ჩააცვით ამ ვიგინდარას და აკეთოს სამი თვით ვუდის საქმეები. იცოდეთ, არავინ უნდა დაეჭვდეს, (განსაკუთრებით მისის კონიგსბერგი) რომ ნამდვილი ვუდი დასვენების მიზნით სამოგზაუროდ გაემგზავრა. დაიმანჯა და ბუზლუნით შეძვრა კარადაში. ცხვირნინ უხემ ფანერზე მინებებული ორიოდე უშნო მთის ბროლი შეამჩნია.³ და ინდოეთიდან მონვეული ჯადოქრის დახმარებით სადღაც გაუჩინარდა.

ნაწილი მეორე არცთუ სასიამოვნო სიმშვიდე

ძილბურანს რომ თავი დააღწია, ვუდი ერთ პატარა პროვინციაში ცხოვრობდა. კოლტების ღრუტუნი მის ეზომდეც აღწევდა. კარალიოკის ხის ძირში ვირი იდგა. უფრო შორს ცხვარი მწვანე კორდს ძოვდა. „ილაღზეა ცხვარი გასაფენი“, გაიგონა მოხუცი ბართლომეს ძახილი. ფარდულიდან ქოხის შესასვლელში შეიარა. ვუდიმ ასე იფიქრა, ეს ნამდვილად სარდაფი იყო თავისი ბინის, რომლის დანახვაზეც მუდამ ოცნებობდა. მერე ის იყო, თავის მდიდარ ბიბლიოთეკაში შეიარა, რათა რაიმე ლიტერატურა ამოერჩია. იგი წააწყდა წიგნების ერთ მომცრო კარადას, სადაც მისთვის უცნობ ენაზე დაბეჭდილი ნაშრომები ელაგა. (მისის როზალინდა, ძალიან მტვრიანია ეს წიგნები. რაში გიხდით ფულს ეგ მაინც გამაგებინეთ. თქვენი ბუმბულებიანი ცოცხი გადაატარეთ ღვთის გულისათვის) ეუცნაურა ხმა რომ არავინ გასცა. ვერც თავისი წიგნები იცნო. მით უფრო უცხოურმა დამწერლობამ გააკვირვა. ბედად, რომ გულისჯიბეში მას ჰქონდა ანბანი, რომლის პარალელურად მსოფლიოს ყველა დამწერლობის შესაბამისი ასობგერა ეწერა. მთელი დღე ინვალა, რომ ამოეკითხა: „თუკი ალექსანდრე შმენანის სიტყვებით ვიხელმძღვანელებთ, ეს ამბავი მაშინ მოხდა, როცა 21-ე საუკუნე თავის მე-10 დაბადების დღეს აღნიშნავდა.“

³ „კუგელმასის შემთხვევა“, ინგლისურიდან თარგმნა ირმა ტაველიძემ

და გაახსენდა, რომ 2010 წელი იყო.

გვიანი გაზაფხული.

რომ ვილაც მოხუცის დაჟინებული თხოვნით ცხვარი სა-
ძოვარზე გასაყვანი. ბერიკაცის საუბარი ნიუ-იორკ სიტიში გა-
ტარებულ წლებს აგონებს. ხარ-ძროხის და შინაურ ფრინველთა
გამოკენკვამდე ვუდის საკვამლურში ცეცხლის დანთება უნევს.
გაჭვარტულ ჭერში სულგუნს, წინაკასა და ღორის ხორცს ხე-
დავს. სულგუნი და წინაკა არა, მაგრამ ღორის ხორცი ირლან-
დიურ ღორს აგონებს. შუალამით საქონელს აბინავენ, ძრო-
ხებს აწველინებს დიასახლისს და ნადულის დამზადებას სწავ-
ლობს.

სამოცდა თორმეტი საათი ითმინა და მაინც გაიქცა.

ცხენზე შებმული ეტლით გააღწია სოფლიდან. ეხლა ისეთ
მდგომარეობაშია არაფრის მოსმენა უნდა, მით უფრო, რომ
უჭირს ყველაფრის აღქმა. ეტლის ბორბლების ჭრიჭინი უფრო
ესმის, ვიდრე მეეტლის შეგონება, რომელიც თავისთვის ჰყვება
დაკარგული ძმების იგავს.

„ჩვენ უნდა ვეძებოთ ყველაფერი, ოღონდ ისე, რომ ძებნი-
სას არ დავიკარგოთ, რადგან დაკარგული ძმების იგავში ამგვა-
რად ამოვიკითხე: იყო ორი ძმა, ლაზარე და თომა. უფროსი ნივ-
თებს ეძებდა, ხოლო უმრწემესი – გრძნობების მაძიებელი გახ-
ლდათ... ნივთის მაძებარი თეზევსისგან აშენებულ ლაბირინთში
დაიკარგა. ამბობენ ციფრების გამოქვაბულს შეაფარა თავიო.
გრძნობების მაძიებელმა კი ჭეშმარიტებას მიაგნო და ბედნიე-
რად განაგრძო მორიგი ექსპერიმენტი. ახლა სათნოებას ეძებს,
რომელიც სავარაუდოდ გულის სიახლოვესაა...“

მცდარად არჩეული ბილიკი

ორღობეში, ვიდრე სოფელს გამოსცდებოდნენ, კოკით
მომავალს თხოვეს წყლის დაღევა. ხვატისგან შეწუხებულები
კაკლის ჩეროში ჩამოსხდნენ და შუბლი დასველებული ნაჭრით
გაიგრილეს. ვუდიმ რატომღაც იგრძნო, რომ უკან მნიშვნელო-
ვანი რამ მოიტოვა. გაახსენდა ხელსაქმით დაკავებული ქალბა-
ტონი, ჩიბუხის მხრჩოლავი ბერიკაცი. მეეტლე ისევ საუბრობდა
აუღელვებლად: „ნადით და ეძიეთ სიამოვნება, იპოვეთ ვნება,
დატკბით ცხოვრებით, განიცადეთ ბედნიერება.“ ნუ გედარდე-

ბად სარეცელზე მიჯაჭულ მშობელთა ბედი, რადგან ისინი აფთიაქში შვილების ნაცვლად სხვებს გააგზავნიან.

მერე ისევ აიბარგნენ. ცოტაც და ორენოვანი წარწერა დაინახეს „NO ROAD“-ი ქართული შესატყვისით. ეტლი მაინც პირდაპირი გზით მიიზღაზნებოდა.

იქით გზა არ არის ჯოჯოჯო... – მოისმა ექო.

ვიცი, შეეპასუხა მეეტლე. უბრალოდ „სხვისგან სწორად მითითებულ გზას, ჩემგან მცდარად არჩეული ბილიკი მირჩევნიაო!..“

მცდარად არჩეულმა ბილიკმა ხრამში გადაყარა მოგზაურები. სანაცვლოდ ასწავლა მათ:

„დაკვირება“

რომელიც ცხოვრებისეული პრაქტიკიდან გამომდინარე, შეგამეცნებინებს: გველს უფრო დაახრჩობ შიშველი ხელით, ვიდრე დათვს, რომელთანაც უიარალოდ შერკინება სიკვდილის სასწორზე შეგდება კი არა ჰერმესთან დაზავება უფროა.

„ვიდრე ნაშრომით დატკებობდეს...“

მერე ის იყო, მშიერს და ნახევრადმწყურვალს მკვდარსავით დაეძინა. რომ გამოფხიზლდა ხედავდა, ჭიანჭველა ტანჯვით მოათრევდა დაახლოებით მასზე 12-ჯერ მძიმე მასას. ჰმ, ამოიგმინა მან. ვიდრე ნაშრომით დატკებობდეს, შრომისგან ნელატკივებული მოკვდება.

„უსინათლო ანგელოზის კუნძული“⁴

წინ უზრმაზარი კედელი შემოხვდათ. „იპოვეთ რწმენა“ რათა შეძლოთ აღმართულ ზღუდის მიღმა დამალული მშვენიერების დანახვა.

რომელი რწმენა? საჭირო გრძნობასავით კი არა ჰალუცინაციასავით რომ არის? თანაკლასელისგან რუკაზე შეცდომით მოხაზული „უსინათლო ანგელოზის კუნძული“ გაახსენდა. კუნ-

⁴ გაიანე ხაჩატურიანის (1942–2010წწ) ერთ-ერთი მხატვრული ტილოს დასახელება.

ძულზე მარტომყოფ ანგელოზს, გეოგრაფიის მასწავლებლის მსგავსად, ხელში ეტრათი ეჭირა, რომლზეც იკითხებოდა: „გახსოვდეთ ზნეობა!“

იგი (ზნეობა) საცოდავ ლელვის ხის ნაყოფს ჰგავდა, რომელიც ლამაზად ებჯინებოდა ყუნწით დედა ხეს და თვალწარმტაც იყო, ვიდრე ნიაგმა არ შეარხია მისი ბრწყინვალეების ფოთლები და თავშეუკავებელი მიწაზე არ დაანარცხა. ინატრა ვუდიმ წვიმას წარეხოცნა კვალი უზნეობის.

წვიმა კი წარსკდა ცისგამს ნიაღვარსავით, მაგრამ უკაპი-უშონოდ სახლიდან გამოპარულს არ გინდა თავშესაფრის ძებნა?

ასე აღმოჩნდა ვუდი მართლმადიდებელ ქრისტიანთა სალოცავში, სადაც ხანდაზმული ქალი საჯარო აღსარებას გაეტაცნა:

– მაპატიე, ღმერთო, რომ საკუთარს არაფერს ვქმნიდი და სხვისით ვიყავი გატაცებული. დავეძებდი, ვხეტიალობდი, ვპოულობდი და ხანაც ვერ ვპოულობდი სინდისის გამყალბებელს, პატიოსნების შეურაცხმყოფელს, კეთილმყოფელობის შემაკავებელს, რადგან არ მინდოდა საკუთარი პიროვნების სიგლახაკე მერწმუნა. დიახ, ამოა ყოფილა სამკაულების და ძვირფასი ნივთების შეგროვება. მომიტევე, რომ ბედნიერებაზე ვსაუბრობდი, მე ფარისეველი, და შვილები არ მყავდა...

ნაწილი მესამე

მისის კონიგსბერგის შემლილი მარტოობა

ვუდის სასწაულებრივ გაქრობას დიდად არ დაუმნუხრებია უნივერსიტეტის ადმინისტრაცია, სადაც კონტრაქტით ბოლო წლებია ფილოსოფიას, ფსიქიატრიასა და კინემატოგრაფიის ლექციათა კურსს კითხულობს. (რადგან ისედაც ბევრს აცდენდა ბოლო დროს) ერთი „ვუდი-პალასე“-ს გენერალური დირექტორი დარდობდა, რადგან ვუდის მანეკენში გამონყოფილი ასისტენტი სულ უფრო დაბალბიუჯეტიან სპექტაკლებს დგამდა.

ექვს საათზე, სამუშაო საათების დასრულებისთანავე, მანეკენების ოთახში შემოვიდა ვუდის დაქირავებული მოსამსახურე:

– მისტერ ვუდი, მძლოლი გელოდებათ.

– მე მისთვის არ დამირეკავს, გავეპასუხე და შიშველ მანე-კენს უშნოდ შეკერილი ტანსაცმელი მოვარგე.

– ამბობს, მისის კონიგსბერგს ძლიერი თავბრუსხვევები აწუხებს. სასწრაფოდ უნდა ნახვიდეთ სახლში.

– რა გაეწყობა, ნავალ და გავიცნობ ჩემს მომავალ ცოლს, – გამეცინა და კინოთეატრის წინ გაჩერებულ ლიმუზინში ჩავჯექი.

სანამ ავტომობილი სახლს მიუახლოვდებოდა ნიუ-იორკ სიტის დათვალიერებაც მოვახერხე. შთამბეჭქდავად ლამაზი იყო შებინდებისას.

მძლოლი სახლში მივიპატიჟე და შევთავაზე კონიაკის დალევა.

„საჭესთან დალევა აკრძალულია,“ ხომ იცით აქაური კანონები, მაგრამ ხათრი ვერ გამიტეხა და ჭიშკრამდე შემაცილა.

სამჯერ დავაბრახუნე კარებზე, მან კი მეოთხედაც მიაყოლა:

– „თუ შინ არ გინდათ შეგიშვათ მისის კონიგსბერგმა ეგ სხვა საკითხია, მაგრამ ალბათ იცით, რომ თქვენი მეუღლე მხოლოდ ოთხჯერ ზარის დარეკვის შემდეგ ალებს კარებს.

– ააააა, რა თქმა უნდა, რა გაეწყობა, დავმარცვლე და ამა-სობაში გავიარეთ კოლიდორი, მისალები ოთახი და იქიდან ლოჯაში გადავინაცვლეთ.

ღმერთო, ეს რა უზნეობაა. ფეხზე არც კი წამომდგარა მისის კონიგსბერგი. სისხლში გამჯდარმა „სტუმარ-მასპინძლობის“ ტრადიციამ ძალიან შემანუხა. „ნუთუ ჩემი ცოლი ასე ოდესმე მოიქცევა?!

არ ამითვალწუნებია ღმერთმანი, უბრალოდ შევატყვე მისის კონიგსბერგი საშინლად მოსაბეზრებელი დედაკაცი იქნებოდა, ამათან ბუზლუნა და ჭირვეული. იგი ცხოვრობდა დედისგან ანდერძით დატოვებული სახლის სხვენზე, სადაც ჰამაკი ჩამოეკიდა და კედლები ჭრელა-ჭრულა ფერებით შეეღება. სახლის ყველა ოთახში შეამჩნევდით სამედიცინო ყუთს, წარწერით „წითელი ჯვარი“, რომლის თითოეულ ეგზემპლიარში ინახებოდა ტკივილგამაყუჩებელი აბები. სწორედ, „ტკივილმა უნდა გაგრძნობინოს, რომ ცოცხალი ხარ!“ – იტყოდა ხოლმე ტუჩის ცმაცუნით. შინდისფერი პომადა უშნოდ წაესვა თვალის უპეებს შორის, რომელიც უფრო მელანქოლიურად წარმოაჩენდა მის ნაოჭშეპარულ სახეს. იგი იჯდა ვეებერთელა შეზლონგზე და საკინძეშეხსნილი ხალათიდან აჩენდა მშვენიერ მკერდს. თვალს

ვერ ვუსწორებდი ქალს, რადგან მინდოდა ვუდის წინაშე ალალ-მართალი ვყოფილიყავი.

„ჰმ, ზედაც არ მიყურებს, ალბათ შემცვლელი იპოვა“, ჩაიბურტყუნა მისის კონიგსბერგმა. კატისებურად გამოიხედა თუ არა ერთი რამ უმაღვე შეამჩნია, ხელზე საქორწინო ბეჭედი არ მეკეთა.

– ვუდი, რა იქნა ჩვენი საქორწინო ბეჭედი?

– დღეს დილით კბილი ამტკივდა, სტომატოლოგმა უარი თქვა საბანკო ანგარიშსწორებაზე და იძულებული გავხდი გირაოდ ბეჭედი დამეტოვებინა... – ეს ტყუილი იმდენად დახვეწილი ამერიკული დიქციით გამოვხატე, რომ კმაყოფილებით მომაგონდა ინგლისური ენის მასწავლებლის სასწავლო მეთოდი, როცა სარკის წინ გვათქმევინებდა „ჯადოსნურ“ სიტყვებს.

– როგორ, კბილის ტკივილის გამო შეატოვე ვიღაცას ჩემი საქორწინო საჩუქარი? თქვა დანანებით.

დილოგში მძლოლი შემოვიდა, რომელმაც იკითხა:

– მისის კონიგსბერგ, როდის მოასწარიტ სახლის ყვითლად შეღებვა?

– როცა ვუდი ახალი ფილმის გადაღებით იყო დაკავებული. აღარ ვიცოდი რა მექნა, მონყენილობისგან ვკვდებოდი. საშინელი მარტოობა მღრღნიდა. ერთფეროვნებით შეძრწუნებულმა გამოვიძახე მღებავები, რომელთაც მოიტანეს ხარაჩოები, საღებავები, ინსტრუმენტები და საათნახვევრის მანძილზე იერსახე შევუცვალეთ სახლეულს. მაშ, რა გგონია ამადევო, რა უნდა აკეთოს ქალმა მონყენილობისას?

– როიალზე უნდა დაუკრას ან სხვა დედაკაცური ხელსაქმით დაკავდეს. – გავუბასუხე მისის კონიგსბერგს.

– ქალის მონყენილობის მიზეზი უიღბლო ქორწინებაშია ვუდი, აღნიშნა მისის კონიგსბერგმა. კვირაობით ბოსტონში დადიხარ სიმპოზიუმზე, ორშაბათობით ჩინურ კვარტალში სადილობ, სამშაბათს კინოგადაღება გაქვს, კვირის მორიგ დღეებში მსახიობთა შერჩევით ხარ დაკავებული. მე კი ამ დროს აკვარიუმის თევზებთან უნდა გავიყო სევდაცა და სიხარულიც. ცხოვრების ყველა მნიშვნელოვანი მომენტი კი შენს გარეშე უნდა შევიგრძნო!.. ყველაფერი ისწავლე ვუდი, გარდა იმისა, რომ საჭირო ადგილას არასდროს ხარ!...

– იქნებ სერიალებს უყუროთ მისის კონიგსბერგ, უთხრა თანაგრძობის კილოთი ამადევომ.

– სერიალებს უგემოვნო ადამიანები უყურებენ, შევუსწორე მძღოლს.

– ყურადღებას ნუ მიაქცევ ამადევო. ვუდის სწყინს, მის ფილმებს რომ არ ვუყურებ. გადაპრანჭულად და ხელოვნურად დაქსაქსული მგონია მე ისინი.

– არც მწყენია მისის კონიგსბერგ. მისტერ ვუდი იმდენად კარგად მინაზღაურებს, რომ როგორ შეიძლება ასე უმნიშვნელო რამ მწყენოდა.

– თუ რამ გწყინს ხოლმე, უნდა თქვა ამადევო. ზედმეტი ნყენა თუ დაგიგროვდა გულში, აუცილებლად ბოლმად გადმოხეთქავს. კაცი კი ადამიანს უნდა ჰგავდეს და არა ზღვას. ასე არ არის ვუდი?

– მთავარი ის კი არაა, ზღვას ჰგავხარ თუ თოლიას, უბრალოდ ცხოვრებას ძალიან ღრმად უნდა უსმინო.

– შეიძლება ღრმადაც უსმინო და მაინც ვერაფერი გაიგო!.. ამას აჯობებს, ბატონებო, სწორად მოსმენა ვისწავლოთ, – ამბობს ამადევო.

– სწორად რომ გაიგო, ნათქვამი უნდა იყოს მართებული ჩემო ამადევო. კმაყოფილი ვარ, რადგან ნელ-ნელა ვეჩვევი მისის კონიგსბერგს. ყველაფერი ნორმალურად მიდის, მათ ნამდვილი ვუდი ვგონივართ, ვერც კილოზე მცნობენ, ვერც გარეგნობაზე. მაგრამ, საკმარისია ლოგინამდე მივიდეს საქმე და მისის კონიგსბერგი ყველაფერს მიხვდება. ბოლოსდაბოლოს, ამ მანეკენით ხომ ვერ დავნვები. ამიტომ ვეკითხები ამადევოს, ხომ არ იცნობთ ვინმე კვალიფიციურ ექიმს, რომელიც შეძლებს დაუყოვნებლივ მობრძანებას. რადგან მგონი პლომბი⁵ ცუდად შეადუღა იმ შეჩვენებულმა. ამასთან ჩემს მეუღლესაც გავასინჯებ.

– რა თქმა უნდა, დოქტორი როზენბერგი მოვიწვიოთ, ახლახანს ნარჩინებით დაამთავრა ჰარვარდის უნივერსიტეტი. ლონგ-აილენდის მდინარის პირას მდებარე სასტუმროში დასახლდა, ამბობენ გერმანული წარმოშობის როზენბერგი ხალხურ მედიცინაში ისეა განაფული, რომ შეუძლია ბუნებრივ კონსერვანტებზე დაყრდნობით სასწაულებრივი პრეპარატების დამზადება. ახლა ხელოვნურად დაბრმავებულ ძაღლს მკურნალობს და ირწმუნება, რომ ოპერაციის გარეშე დაუბრუნებს ცხოველს მხედველობას.

⁵ მკვრივი ნივთიერება, რომლითაც ავსებენ დაზიანებული კბილის ღრუს.

– მეც სწორედ ასეთ სპეციალისტს ვეძებ. „ხელოვნურად დაბრმავების“ იდეა ძალიან მომეწონა. (იქნებ ეგ მეთოდი საჩემო იყოს, გავიფიქრე)

– არ არის საჭირო ექიმის მონვევა, ჩინურ კატაბალახებს შეგიმზადებ და უმალ გაგიყუჩებს ტკივილს. თან ხომ იცი ვუდი, ვერ ვიტან თეთრხალათიანებს, რომლებიც ყველა შემთხვევას ნემსებით უმკლავდებიან. – ცხარობს მისის კონიგსბერგი

– დამშვიდდით მისის ჰანა, როზენბერგი უნიკალური მოვლენაა მედიცინაში. ნახევარ საათში დავბრუნდები, აღნიშნა ამაღეომ და სწრაფი ნაბიჯებით გავიდა სახლიდან.

ნაწილი მეოთხე

„დოქტორ როზენბერგის სიბრძნის რეცეპტი“

დაახლოებით ორმოც წუთში ამაღეომ დოქტორ როზენბერგი მოიყვანა. მას ეცვა მოთეთრო ფერის ხალათი, ყელზე გერმანული ფირმის კალეიდოსკოპი გადაეკიდა, ხელში კი სამედიცინო ყუთი დაეჭირა. მოსვლისთანავე პაციენტს ტკბილად მიესალმა და წნევა გაუზომა მისის კონიგსბერგს. ყველაფერი ნესრიგშია, გადალლილობისგან გეხვევათ თავბრუ.

– დოქტორო როზენბერგ, იქნებ ჩემი კბილის ტკივილის მიზეზიც გამოგეკვლიათ, ვუთხარი მეტისმეტად შეწუხებული ტონალობით და სამზარეულო ოთახში გავიხმე.

როზენბერგმა ფანრით პირის ღრუ გამინათა და დაკვირვების შემდეგ აღმოჩენით განცვიფრებულმა მითხრა:

– თქვენ გაქვთ ამაღამის ბჟენი! მე გირჩევდით, რომ შეცვალოთ ეს ბჟენი ჰელიობჟენზე ან კიდე კერამიკულ ჩანართზე, ამ მეთოდებით კბილის დამუშავება ხდება ისე, რომ მგრძნობელობა და უსიამოვნო შეგრძნება გამოირიცხოს! წინააღმდეგ შემთხვევაში, ყოველი ცივი საკვების მიღებისას ყრუ ტკივილი შეგანუხებთ.

– მაშ, როზენბერგი არა? თქვენც ებრაული წარმოშობის გერმანელი ხომ არ ბრძანდებით? თუმცა ამას რა მნიშვნელობა აქვს. თქვენზე ამბობენ, რომ ჰარვარდის წარჩინებული სტუდენტი იყავით. ახლა ისეთ რამეს გეტყვით, რაც ძალიან გაგაოცებთ. დოქტორს ეგონა, რომ ისევ კბილზე ვკითხავდი და პროფესიული პასუხისთვის მოემზადა... ჩემს კბილს ეშველება, მაგ-

რამ მე უფრო დიდი პრობლემის წინაშე ვარ. მე მინდა, მინდა ჩემი ცოლი სამი თვით დაბრმავდეს. გესმით რას გეუბნებით? მხოლოდ სამი თვით. ენისბორძიკით ვცდილობდი მარტივად მეთქვა ყველაფერი. ოღონდ, სიბრმავე უნდა იყოს ხელოვნურად გამოწვეული და პაციენტის ჯანმრთელობა უმნიშვნელოდაც არ უნდა შეარყიოს. იმედი მაქვს, რომ გაიგებთ ჩემი ახირების მიზეზს და პოლიციაში არ დამაბეზლებთ. ახალგაზრდა და გონიერ კაცს ვინ იცის რამდენგზის მოუწევს მსგავს ექსპერიმენტებში მონაწილეობა. წარმატება ლანგრით არავისთვის მიურთმევიათ, მას მოპოვება და დამსახურება სჭირდება.

– წარმატება არ მაკლია მისტერ ვუდ, მთავარია გარიგება სარფიანი იყოს ორივე მხარისათვის. უნდა შევთანხმდეთ, რომ ამისთვის სოლიდურ ანაზღაურებას მივიღებ. ქალის სიბრმავე კი სამი თვით კი არა შეიძლება წლებიც გაგრძელდეს. სხვათა შორის, ამას წინათ ერთ-ერთ კლიენტს ისეთი დაავადება შევეყარე, რომ მედიცინამ ვერაფერი გაუგო. ამბობს, რომ ავადმყოფობით თავს აცოდებს ქმარს, რომელმაც მხოლოდ იმ მოტივით გადადო განქორწინება, რომ კანონი ავადმყოფი ცოლის მიტოვების უფლებას არ აძლევს. (ოხ, ეს შტატის სულელური კანონები, ისე ამოიხსრა ექიმმა გეგონება საკუთარ პრობლემაზე საუბრობდეს).

– უცნაურია, ასეთი თვისების ხართ ექიმები და მაინც მკურნალის სახელი გაქვთ საზოგადოებაში.

– მაშ, რა ჰქვია ადამიანს, რომელიც შეძლებს პაციენტთან გულახდილი საუბრის შემდეგ ყოველგვარი დილემის გადაჭრას?

– დიახ, სწორი ბრძანდებით, მოვექათინაურე დოქტორ როზენბერგს, რომელიც უთუოდ საჭირო სტუმარი გახლდათ.

– და რისთვის გჭირდებათ ცოლის დაბრმავება, თუ საიდუმლო არ არის?

– დასვენებისთვის, დოქტორო, ვუთხარი მოსაფიქრებელი ვადის გარეშე და ვცდილობდი ნამდვილი მიზეზის მიჩქმალვას.

– ჩემით უნდა მივხვედრილიყავი, ქალებისგან დასვენებაა სწორედ ყველა მამაკაცის ოცნება, თქვა მან და რალაც მცენარეული ამოალაგა ყუთიდან. მერე სამზარეულოში მოძებნა „ბლენდერი“ და შიგ ჩაყარა ბრონეულის ფესვების ალკალიოდეები, ალოეს ფოთლები, ჩემთვის უცნობი ქიმიური ნივთიერებები. „ხედავთ, ტექნიკა როგორ გვიადვილებს ცხოვრებს?“, აღნიშნა დოქტორმა და ბლენდერის ღილაკზე თითის დაჭერით შეკაზმა

ნამალი, რომელიც ჩაის სახით უნდა დაეღია მისის კონიგსბერგს.

– მორჩილად დავეთანხმე დოქტორს და ვკითხე, ერთჯერადად თუ ყოველდღე?

– ერთჯერადად, რასაკვირველია!.. თვეში ერთხელ, განსაზღვრული დოზით. სიბრმავე თანდათან ეწვევა, პირველი ჩაის ნაყენის მიღებიდან ასე სამ-ოთხ საათში მაინც უეჭველად.

საათს რომ შევხედე 21:33 იყო.

ექიმმა ჩეკი გამომანერინა და სახლიდან გასვლამდე დაიბარა: „მისის კონიგსბერგ, მშვიდად იძინეთ. თუ ტკივილმა შეგანუხათ ნუ მოერიდებით ჩემს შენუხებას. მაინც გვიან ღამემდე ვატარებ ძაღლებზე ექსპერიმენტს. ნასვლამდე პაციენტს მაჯისცემა გაუსინჯა, ტუმბოზე შემომდგარ ცარიელ ფინჯანს დააკვირდა და დარწმუნდა, რომ ქალს სითხე ბოლომდე გამოეცალა. მე კი დამიბარა:

– ბლენდერის საგულდაგულოდ გარეცხვა არ დაგავინყდეთ!...

ნაწილი მეხუთე „სხვისი ცოლი“

– ვუდ, ალან სტიუარტ, სად ხარ წყეულო მოხუცო, მომესმა მისის კონიგსბერგის ხმა, სწორედ იმ დროს, როცა საპირფარეოში ვცდილობდი წვერის დათხელებას. მგონი ვბრმავდები, დაიკვივლა მან სიამის კატასავით და სააბაზანოს ქუჭრუტანიდან დავინახე, როგორ უსულგულოდ დაეცა მისის კონიგსბერგი იატაკზე. ამ ხმაურმა ისე შემაშინა, რომ მანეკენის გარეშე, დედიშობილა გავვარდი მისაღებ ოთახში. ბედად, რომ იგი ვერ მხედავდა. ნაცრისფერ თვალებში სისხლი ჩაქცეოდა და მძიმედ სუნთქავდა. სასონარკვეთილი ისეთ ხმებს გამოსცემდა, რომ ძალიან შემეცოდა, თუმცა სიბრალულის გრძნობა იმ წამს გამიქრა, როცა გამახსენდა, რომ ქალის სიბრმავე აუცილებელი იყო ჩემი მიზნების განსახორციელებლად.

– იმ წყეული როზენბერგის ბრალია ყველაფერი. ახია ჩემზე, მოთქვამდა და ათივე თითით ისინჯავდა თვალის მიდამოს. სამწუხაროდ იგი ვერც ხელის მტევანს ამჩნევდა და ვერც ოთახის სხვა ძვირადღირებულ ნივთებს. ხვალამდე თუ არ მოვმჯო-

ბინდები, უსათუოდ პოლიციაში დავასმენ არალეგალური ნამ-
ლების ხმარებისათვის. ასე ხმაურში ჩაეძინა მას.

როცა ყველაფერი მიწყნარდა დოქტორის დატოვებულ სა-
ვიზიტო ბარათს დავუწყე ძებნა, იმ იმედით, რომ აუცილებლად
ვიპოვიდი მის საკონტაქტო ნომერს. აი ისიც, ძლივს არ ვიპოვე?
უმაღლესი ტელეფონის ყურმილს დავწვდი და ვცადე ექიმთან დაკავ-
შირება.

– დოქტორო, ის დაბრმავდა, გესმით?

– ვინ ის? გაიკვირვა ექიმმა.

– მისის კონიგსბერგი, ნუთუ არ გახსოვთ?

– მერე რა გაყვირებთ, სხვას უკეთესს ელოდით რამეს?
თუ რამ გსურთ, შეგიძლიათ მენვიოთ, სიგვიანეს ნუ იუხერხუ-
ლებთ... ტუ, ტუუ, ტუუუ გაისმა ყურმილიდან და გავაანალიზე,
რომ როზენბერგმა განყვირა ჩემთან სატელეფონო კავშირი.

სასწრაფოდ გავიქეცი სახლიდან და პირველივე ტაქსის
საშუალებით მივედი ლონგ-აილენდის ავენიუზე. სასტუმროში
შესვლისთანავე ვიკითხე დოქტორის ნომერი.

– სარდაფშია, ჩასასვლელი აი იმ კიბის გასწვრივაა, მიმა-
ნიშნა ბოიმ⁶, რომელიც ზედა სართულიდან მოათრევდა მომ-
ცრო ზომის კომოდს. აი, იმ კუთხეში, ტელეფონის მაგიდის ად-
გილას დავდგათ, იძლეოდა მსახური მითითებას.

– როგორც იქნა მოგაგენით, ვთქვი როზენბერგის ბინაში
შესვლისთანავე და თან დავაყოლე, „კეთილი იყოს ჩემი ფეხი
თქვენს სახლში, დოქტორო!.. კარგად მოწყობილხართ.

– არა უშავს, ცოტა ნესტია, მაგრამ საექსპერიმენტოდ
ამაზე უკეთეს ოთახს ვერსად იპოვით მთელს ნიუ-იორკ სიტიში.
სადმე ჩამოჯექით მისტერ ვუდ.

– არა, გმადლობთ, მეჩქარება, იქნებ გაიღვიძოს ჩემმა მე-
უღლემ. ბრმას ხომ იცით განსაკუთრებული ყურადღება სჭირ-
დება.

– სიბრმავის გარეშეც ესაჭიროებათ ადამიანებს ყურად-
ღება, თქვა რეზენბერგმა და მაგიდაზე გამოლტვილ მძინარე
ძაღლს მიუახლოვდა, სკალპური გადაუსვა მუცელზე და სანი-
მუშოდ აღებული სისხლი სინჯარაში მოათავსა.

⁶ სასტუმროს მსახური ბიჭი, რომელსაც ევალება წერილების და სხვა
ნივთების მიტან-მოტანა.

გული მერეოდა როზენბერგის ბინაზე, მით უფრო, რომ საშინელი შმორის სუნი ტრიალებდა სარდაფში. ამიტომ, ვცდილობდი ნაჩქარევად სასტუმროდან ნამოსვლას.

– დოქტორო, ჩემი ცოლი ყველაფერს ხვდება, ვიდრე დაეძინებოდა დაიქადნა, თუ სიბრმავე არ გამივლის პოლიციამი დავასმენ როზენბერგსო.

პოლიციის ხსენებაზე ყური მაგიდაზე მწოლარე ძაღლსავით ცქვიტა როზენბერგმა. საცოდავი ცხოველი ყოველი სკალპერის შეხებაზე კუდს აქიცინებდა და უნებლიეთ იცრემლებოდა.

– მშვენიერი გამოსავალია, გაიცინა დოქტორმა. დაე, დამაბეზლოს, მაინც ვერაფერს დამიმტკიცებენ. ეს ისე კმაყოფილმა თქვა, როგორც გამარჯვებულ ჰოკეისტებს ჩვევიათ ხოლმე. ასე მისტერ ვუდ, ჭკვიან კაცს თითქმის არასდროს უჭირს, რასაკვირველია თუ მცირე წინალობებს არ არ გამოვრიცხავთ.

– ხომ მაგრამ, რამე ისეთი მოვიფიქროთ, პოლიცია რომ არ ჩავრიოთ. თუ მოგაგნეს, დოქტორო, ცხოველების წამების მუხლით დაგაპატიმრებენ. ხომ იცით აშშ-ს სისხლის სამართლის უმძიმეს დანაშაულად ითვლება ძაღლებისა და სხვა შინაური ცხოველების წამება, თუნდაც ეს მედიცინის განვითარების მიზნით ხდებოდეს. ჯანდაცვის ეროვნული ინსტიტუტის ბრიფინგიც გახსენდებათ ალბათ, რომლებიც საჯაროდ ითხოვენ არალიცენზირებული მედიკოსების დასჯას.

– მესმის, თქვენი მლელვარება აშკარად მართებულია, მაგრამ ჩემგან რას ელით? შევატყვე, განსაკუთრებით სიტყვა „არალიცენზირებული“ ეხამუშა, ჯანდაცვის ეროვნული ინსტიტუტის ხსენებისას კი ხელის მტევანი აუკანკალდა.

– რამე ისეთ ტყუილს, რითაც დავამშვიდებთ პაციენტს.

ტყუილის თქმაზე, გონებაგანათებულმა დოქტორმა მკითხა, რა არის თქვენს ცხოვრებაში ისეთი, რაზეც დღედაღამ ოცნებობთ მისტერ ვუდ?

ამ დამაბნეველ კითხვაზე აღარ ვიცოდი რა მეპასუხა. ვუდის ბიოგრაფია კარგად მქონდა შესწავლილი, მაგრამ ბიოგრაფიის ცოდნა სავსებით არ ნიშნავს იმას, რომ ამ ადამიანზე ყველაფერი დაწვრილებით იცი. მით უფრო, ბიოგრაფია ყურადღებას საზოგადოდ ცნობილ მოვლენებზე ამახვილებს და მისთვის პირადი ცხოვრების დეტალები ხშირ შემთხვევაში გამოუკვლევია ხდება. თუმცა, უცებ ამომიტივდა ვუდის დოსიე, რომელიც ერთ-ერთ ინგლისურ გაზეთს დაებეჭდა:

*ნამდვილი სახელი – ალან სტიუარტ კონიგსბერგი;
დაბადების თარიღი: 01 დეკემბერი 1935, ბრუკლინი
ფსევდონიმი – ვუდი ალენი;*

სიმაღლე – 1,65 სმ;

ოჯახური მდგომარეობა – მრავალგზის დაოჯახებული;

*პროფესია – მსახიობი, პროდიუსერი, სცენარისტი, კომპო-
ზიტორი, მწერალი და ა.შ.*

მაგრამ არსად ენერა, რომ მას შვილები ჰყავდა.

– ჩვენ ვოცნებობთ შვილებზე, – განვუცხადა დოქტორს, თუმცა არც კი ვიყავი დარწმუნებული ამაზე ოდესმე თუ ესაუბრა მისის კონიგსბერგს და ნამდვილ ვუდი ალენს.

– ძალიან კარგი, მაშინ უთხარით, რომ სიბრმავე ძლიერი ემოციის მიზეზით არის გამონვეული, რომ ორსულობის მესამე თვეს დაუბრუნდება მხედველობა.

– და მუცელი რომ არ გაეზრდება დოქტორო სამი თვის მერე?

– სამი თვის მერე მორიგ ტყუილს მოვიფიქრებთ, – თქვა დოქტორმა და ძაღლის სისხლის გამოკვლევა დაიწყო.

დოქტორმა კი დაიმშვიდა თავი, მაგრამ ახლა არ გინდა სხვის ცოლს უთხრა, რომ ორსულად არის?! უკმაყოფილო სახით გამოვედი სასტომროდან და შუალამემდე ვხეტიალობდი ბრაუნსტოუნის დიზაინით ნაშენ სახლებს შორის.

სახლში შესვლისთანავე ყურადღება უხმოდ ჩართულმა ტელევიზორმა მიიქცია. ცნობისმოყვარედ შევხედე, ბედად „აილე ფული და გაიქეცი“⁷ გადიოდა. მისის კონიგსბერგი უაზროდ მიშტერებოდა კედელზე დაკიდულ მონიტორს. „ეტყობა სულ ვერაფერს ხედავს, თორემ იგი ხომ ვერ იტანს ვუდის კინოფილმებს“, ჩავიბურტყუნე და მივუახლოვდი „სხვის ცოლს.“ შევატყვე, რომ გაცილებით მომხიბვლელი იყო მაკიაჟის და შინდისფერი კონტურის გარეშე, რომლის თვალებზე წასმა წესად ჰქონდა მისის კონიგსბერგს. აღარც ბრჭყვიალები ჩაეყარა თმებში. ხელში კონდიციონერის პულტს ათამაშებდა და რადიომიმღებისკენ მიექცია ყურადღება. მას არც კი შეუნიშნავს, როგორ გადავატრიალე გასაღები შემოსასვლელ კარებში და როგორ მოვთავსდი მის წინ დადგმულ დივანზე. ღრმად ამოვისუნთქე და მოვემზადე ყველაზე საზარელი სიცრუის სათქმელად.

⁷ ვუდი ალენის ფილმი, გამოვიდა 1965 წელს

– ჩვენ შვილს ველოდებით, ძვირფასო. მალე პატარა გვე-
ყოლება. შენი მხედველობის დაკარგვის მიზეზად დოქტორ რო-
ზენბერგს ორსულობა მიაჩნია. ირწმუნება, რომ სამიოდ თვეში
გაგივლის სიბრმავე.

ქალს სახე დაემანჭა. არ ვიცი, სიხარულისგან ეცვალა ფე-
რი, თუ მწუხარებისგან. მე ხომ არაფერი ვიცოდი მის შესახებ.
მაგრამ რაც ნათელი იყო, ეს გახლდათ ქალის ვერაგული გამო-
ხედვა. იგი ცდილობდა რაღაც მნიშვნელოვანი საიდუმლოს და-
მალვას. მბრძანებლური ტონით მითხრა:

– სასწრაფოდ მოიწვიეთ დოქტორ როზენბერგი. მინდა
ყველაფერში პირადად დავრწმუნდე.

ავკრიფე ნომერი და მისის კონიგსბერგს დავაკავე ტელე-
ფონის აპარატი.

– გისმენთ დოქტორი როზენბერგი.

– დოქტორო, ხვალ 11:00 საათზე გელოდებით სახლში.
იმედია გეცლებათ. რაღაც მნიშვნელოვანი რამ უნდა გითხრათ.

– მოითმინეთ, გაისმა როზენბერგის ხმა. ერთი წამით გა-
დავამონმებ, ხომ არ ემთხვევა ეს დრო კლინიკაში სამუშაო საა-
თებს, ორ წამში კი გაისმა, იქნებ 13 საათი იყოს, ამ დროს მცა-
ლია მისის.

– შევთანხმდით, თქვა მისის კონიგსბერგმა და მთხოვა
ფორთოხლის წვენი გამემზადებინა. სამზარეულოში გავედი.
ლანგარზე დაყრილი ფორთოხლები გავფცქვენი, ბლენდერით
დავწურე და შაქარმოყრილი მივუტანე მისის კონიგსბერგს. ამ
დროს კი იმას ვფიქრობდი, რატომ ითხოვდა ქალი ექიმთან პი-
რადად შეხვედრას. მით უფრო დღის იმ მონაკვეთში, როცა კი-
ნოგადაღებაზე წასვლა მიწევდა. „ეტყობა, რაღაც იეჭვა,“ არც
ის მომეწონა ექიმმა კლინიკა რომ ახსენა. „ლიცენზირებული
რომ ყოფილიყო ჯანდაცვის ეროვნული ცენტრის ხსენებაზე არ
შეიშუშნებოდა“; თუმცა იმის იმედით, რომ დოქტორი დაწვრი-
ლებით მეტყოდა ყველაფერს მშვიდად ჩამეძინა.

ნაწილი მეექვსე

მალვიძარის ხმამ მაიძულა სახლიდან დილაადრიან გავსუ-
ლიყავი. ლოგინის ქვეშ დალაგებულ ფაჩურებში ფეხი შევაცურე.
სააბაზანოში ონკანი მოვუშვი და სახეზე ცივი წყალი ვიპკურე.

მერე ორი განსხვავებული ფერის კბილის ჯაგრისი დავინახე. მისის კონიგსბერგს ჩემზე ადრე გაღვიძებოდა და ნამცხარს მიერთმევდა უზმოზე. მასთან მსახური როზალინდა იმყოფებოდა, რომელიც ყავას ამზადებდა ქალბატონისთვის. (სხვათა შორის, როზალინდა მუნჯი იყო, მისის კონიგსბერგმა იგი საგანგებოდ მოძებნა „სერვანტ სააგენტოს“ დახმარებით. მდუმარე ქალბატონი იყო კონიგსბერგი და დღე ისე გავიდოდა, რომ შეეძლო არავის დალაპარაკებოდა. იცოდა მისის ჰანამ, რომ მუნჯი ენაყბედობით მაინც არ შეაწუხებდა.

– რომელია შენი საყვარელი ფერი? შევძახე სააბაზანოდან.

– ყვითელი...

– ზღვისფერი რატომ არ გიყვარს?

– წყალს მაგონებს, მე კი ბავშვობიდან წყლის შიში დამყვა. ალბათ მეთაფჯერ გიყვები ამ ამბავს. იმედია, დღის ბოლომდე მაინც არ გამამეორებინებ.

ესე იგი, ლურჯი კბილის ჯაგრისი ვუდის ყოფილა, დავასკვენი და ისე გულიანად გამოვივლე კბილებში, გეგონებოდა ამას საკუთარით ვაკეთებდი. „მაგრამ, თუ ის შეგიძლია, სხვისი ცოლის გვერდით ვნებადაოკილი იწვე, არც ის გაგიჭირდება სხვისი ჯაგრისით ისარგებლო“, ამის თქმაზე ხელი დავავლე ქურთუკს და სახლიდან გასასვლელად მოვემზადე. და როგორც წესად მქონდა ჩემს მიერ მოგონილი დილის ლოცვა ნავიკითხე: „მომეცი ძალა უფალო, ბოლომდე საკუთარი თავის ერთგული დავრჩე!“ დაახლოებით ათი წუთი ვეძებდი ავტომობილის გასაღებს. „სიგნალიზაცია მანქანაზე მეტად გასაღებს ესაჭიროება, რადგან გულმავინყოფის მიზეზით ბოლო ხანებში სისტემატურად მეკარება“, დავიყვირე მოთმინებადაკარგულმა.

– მანქანის ტარება რომ არ გიყვარს ვუდი? თან შენ ხომ მართვის მონმობა არ გაქვს. სწორედ, ამიტომ დაიქირავე ამაღეო.

ახლა გული იმაზე მომდის, რომ ეს სულელური გაზეთები ასეთ დეტალებზე არასდროს წერენ. უტიფრად ვცდილობ წინანდელი შეცდომის გამოსწორებას:

– მხედველობა როგორც კი დაგიბრუნდება ჩემს მართვის მონმობას და ავტომობილს გაჩვენებ. იმედია მაშინ მაინც გაიგებ, რა შესაძლებლობისაა ვუდი.

ამის თქმაზე ხელი დავავლე შემოსასვლელში დაკიდულ ქურქსა და ქოლგას. კარებთან ავტომობასუხე ჩაირთო, რომელ-

მაც მამცნო: – თქვენ ამინდის შეუსაბამოდ იცმევთ, რადგან დღის მანძილზე ჰაერის ტემპერატურაა 10-15 ° C-ი. რჩევის მიუხედავად, ხელი დავავლე ქოლგას და თბილად შემოსილმა დავტოვე მისის კონიგსბერგის დედისეული სახლი.

იგი ახლა ბუხრის მახლობლად დადგმულ სარწვეველა სკამში ჩამჯდარიყო და ფიქრებს გაეტაცა.

დრო ისე შეუმჩნევლად გაილია, რომ ველარც ის იგრძნო, როგორ შემოვიდა სახლში დოქტორი როზენბერგი.

– მისის, გაიღვიძეთ, დოქტორ როზენბერგი გაახელით.

– აააა, ეს თქვენ ხართ? ნუთუ საათის პირველია უკვე? ასეა უსაქმური ადამიანის საქმე. დროის მანქანას უღრჭიალებს კბილებს და მასთან იყოფს სარეცელს. სამწუხაროდ, ვერაფერზე გეპატიჟებით, რადგან მხედველობა გუშინდელს აქეთ სულ გამიქრა. როზალინდა კი ეს-ესაა სუპერმარკეტში ჩავიდა რძისა და შოკოლადის ამოსატანდ.

– მისტერ ვუდიმ ალბათ გითხრათ ამის მიზეზი, თავი იმართლა ექიმმა.

– მითხრა, მაშ, როგორ დამიმალავდა, თუმცა... არის ერთი რამ, რაც მაეჭვებს.

– ბრძანეთ, ქალბატონო!.. გისმენთ.

– ჩემი ორსულობა ისევე ხელოვნურია, როგორც თქვენგან გამონვეული სიბრმავე.

– ვითომ რატომ?

– ორი მიზეზის გამო; შვიდი თვეა რაც დავოჯახდით მე და ვუდი, თუმცა ჩვენს შორის სექსი თითქმის არ ყოფილა. ამასთან, ყველაზე უტყუარი სამედიცინო დასკვნის საფუძველზე მე უშვილო ვარ.

– მედიცინა რომ ცხოვრების ყველა ნაბიჯზე ცდება ამას ალბათ ჩემგან არ ისმენთ პირველად მისის.

– საინტერესოა, კიდევ რამდენ ხანს აპირებთ ჩემს მოჯადოებას მაც ფარისევლობით? თქვენ ქალები სულელები ხომ არ გგონიათ? დილიდან მოყოლებული თქვენს წარმომავლობას ვარკვევ. ჰარვარდის უნივერსიტეტის ადმინისტრაციას ვკითხე თქვენს შესახებ; როზენბერგის გვარის სტუდენტი უახლოესი ორმოცდაათი წლის მანძილზე არც კი ჰყოლია სასწავლებელს. ცხადია, გერმანული წარმოშობის ადამიანი, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ნაციზმით დაავადებულ რასებს გაურბის, თბილ გარემოს პოულობს შორეულ ამერიკაში. ჩვეულებ-

რევად ამთავრებს შტატის რომელიმე კოლეჯს და ეძლევა უფლება გახდეს კინოლოგი, მოუაროს ძაღლებს, კატებსა და სხვა შინაურ ცხოველებს. სხვა სამკურნალო საქმეში კი სპეციალურ ლიცენზიას თხოვენ. ეს ინვესს როზენბერგის გაბოროტებას, რადგან ჰგონია, რომ ნიჭის მიუხედავად იდევნება იგი, რომ არავის აინტერესებს მისი ექსპერიმენტები. ყოველთვის ბინის ქირის და სხვა კომუნალური გადასახადების დასაფარავად გინევს არალეგალური ტაბლეტების მიყიდვა ისეთი პაციენტებისთვის, რომელთაც ელემენტარული საშუალება არ აქვთ ნამლის აფთიაქებში შესაძენად. დიახ, ამის მიზეზია, რომ ადამიანი კარგავს თავის პიროვნულ სამოსელს და ყველა მეთოდის გამოყენებით ცდილობს წარმატების მიღწევას. არ ერიდება ამორალურ გარიგებებს, არც სინდისი ქენჯნის, არც ის ანუხებს, ასე საჯაროდ რომ ათეთრებს ფულს. ეს ყველაფერი დასაშვებია მისთვის, რადგან რომელიღაც ფილოსოფიის წყალობით სმენია, რომ ადამიანი ერთხელ მოდის ცისქვეშეთში და საჭიროა ყველაფრის მაქსიმალურად დახარჯვა-გამოყენება. თუმცა, დოქტორ როზენბერგ, ნუ გგონიათ, რომ ბრალს გდებდებთ რამეში. თქვენი ბრალი ნამდვილად არაა, რომ ასე გაიძვერულ და მუხანათურ ეპოქაში დაიბადეთ. არც ის, წარჩინებულთა გვარის წარმომადგენელი რომ არ ხართ. არც ისაა თქვენი მიზეზით გამოწვეული, საჯარო მოხსენებას რომ არ აკეთებ მედიცინაზე, სამედიცინო ექსპერიმენტებზე. თქვენ ხომ იმ დოზით არ მოგცათ ღმერთმა ყველაფერი, როგორც რეალურად საჭირო იყო თავის წარმოსაჩენად.

– ვერ მიგიხვდით ნათქვამს, მისის...

– იმას ვამბობ, რომ თქვენ გინდათ იყოთ უნიკალური, ერთადერთი მთელს სივრცეში. მხოლოდ თქვენ ფლობდეთ ჭეშმარიტ საიდუმლოს მკურნალობისას. მაგრამ, გულის სიღრმეში ჩაიხედეთ და დაინახავთ, რომ თქვენ არათუ გენიოსი, არამედ რიგითი ადამიანი ხართ. ისევე უბრალო და არაფრისმაქნისი, როგორც მე. და ისევე გაქრება შენი გვარი კაცობრიობის ისტორიიდან, როგორც ჩემი. ჩვენს საფლავეებზე, ასე 15-20 წელიწადში, ქვაც აღარ იდგმევს, არც წარწერა გამოჩნდება და შარდისგან შეწუხებული ადამიანები ჩვენს გვამებს ნაბილწავენ. ამიტომაც, უბრალო მოკვდავს ისლა დარჩენია მწუხრის ვარსკვლავებს უტყვიროს მშვიდად და ჩაინიშნოს ყველაზე უმნიშვნელო მომენტებიც კი. თუმცა, დოქტორო როზენბერგ, აქ სხვა მიზნით

მოგიყვანეთ. კარგად გეხსომება კათოლიკე ქრისტიანს ბიბლიის შეგონება: „სადაც ლეშია იქ ორბებიც გროვდებიანო“⁸

– ამით რის თქმა გსურთ, მისის?

– ბოლომდე უნდა მივიყვანოთ საქმე.

– რომელი საქმე?

– ვუდის და შენი წამოწყებული!..ოპ,ოპ,ოპ,ოპ, ახლა ნუ მომთხოვ დაკონკრეტებას.

– და რა გნებავთ მისის? მონამვლას ხომ არ უპირებთ მისტერ ვუდის? იცოდეთ, თუ ვინმეს მონამვლა გსურთ მე არ გამოგადგებით, თუმცა ვიცნობ ერთ დოქტორს, ვინც ამზადებს მსგავს ქიმიკატებს.

– კარგად იცი როზენბერგ, ფულის გამო კაცს არათუ მონამვლავ, ისე გააქრობ, მის ალიკვალს მამაზეციერიც რომ ვერ მიაგნებდეს. ამ ათეისტური ნათქვამის გამო სამგზის გარდისახა პირფვარი და მღელვარე ექიმს უთხრა: მონამვლა და სხვისი სიცოხლის ხელყოფა განსაკუთრებით მძიმე დანაშაულია მაშინ, თუ ამით სარგებელს არ ღებულობს მკვლეელი. გასაგებია?

– დიახ, თქვა როზენბერგმა ენის ბორძიკით.

– მე მჭირდება ვუდის მარჯვენა საჩვენებელი თითის ზუსტი ანაბეჭდი. უნდა მოიფიქრო, როგორ დამზადდეს ქარგილი. ანაბეჭდის საფუძველზე დაამზადებ თითს, რომელიც გულის ფორმის მედალიონში მოთავსდება და მე მას ვატარებ გულმკერდით.

– არ შეიძლება ჩემს გარეშე გაკეთდეს ყველაფერი?

– შეიძლებოდა, როგორ არა!.. მაგრამ რადგან, ვუდის თამაშში მონაწილეობაზე უარი არ თქვით და ჩემთვის გაუგებარი მიზეზით დამაბრმავეთ, ამიერიდან თქვენც თამაშის მონაწილე ხართ.

– მე სარგებლის გარეშე არაფერს ვაკეთებ მისის.

ულტიმატუმის ტონი არ მოეწონა კონიგსბერგს, თუმცა გაახსენდა, რომ მაინც ექიმზე იყო მისი ჯანმრთელობა დამოკიდებული.

– თანხის სამ პროცენტს მიიღებთ, რა თქმა უნდა თუ ყველაფერს სწორად გააკეთებთ. მე და ვუდის საერთო ანგარიში გვაქვს გახსნილი მანჭეტენში.⁹

⁸ ბიბლია, მათეს სახარება [24,28]

⁹ რაიონული ცენტრი ნიუ-იორკში

– რას შეადგენს თანხა მისის, იქნებ არც ღირდეს ამ საქმეში მონაწილეობა?

– ეგ სამი პროცენტი სახელოვან კაცად გაქცევთ, ერთი უზარმაზარი ლაბორატორიის აშენების საშუალებას მოგცემთ და ექიმის ლიცენზიასაც გამოვინებთ.

– ოჰო, წამოიყვირა როზენბერგმა და ლაბორატორიაზე წარმოდგენისას ფინია ძალღსავით დაინკმუტუნა. აი, გარიგებაც ამას ჰქვია... ამის თქმაზე სიგარეტი ამოიღო გულისჯიბიდან და სანთებელის დახმარებით ცეცხლი წაუკიდა. ქალმა იყნოსა სიგარეტის მხრჩოლავი სუნი:

– რას აკეთებთ, მოწვევა ხომ მომაკვდინებელია.

– პაპაჩემი საერთოდ არ ეკარებოდა სიგარეტს მისის, მაგრამ ორმოცი წლის ასაკში უცაბედად გარდაცვლილი იპოვა დიდედამ. ჩვენი ატმოსფერო და ბიოსფერო ისეა მონამლული, რომ სიგარეტის ბოლი უმნიშვნელოა ამ ყველაფერთან. ბუხართან მიაჩოჩა ბამბუკისგან დაწნული სკამი, ჩამოჯდა და ფეხიფეხგადაჭდობილი ფიქრს მიეცა. დიახ, ყველაფერი ასე გაკეთდება. ვუდიმ უნდა დალიოს გამჭვირვალე შუშის ჭიქით ლიქიორი, ან სხვა ალკოჰოლური სასმელი, ან თუნდაც ჩაის ნაყენი, ხილის წვენი, მნიშვნელობა არ აქვს. მერე ეს ჭიქა უნდა მოხვდეს სადმე დაცულ ადგილას, რათა ექსპერტიზა ჩავატაროთ.

– თქვენ დაგავიწყდათ, რომ მე მხედველობა არ მაქვს, დოქტორო. ვუდის წესად აქვს დასვრილ ჭურჭლეულობას უმალ თეფშების სარეცხ მანქანაში ათავსებს. სხვა უფრო გონივრული მოიფიქრეთ. ისე, თქვენ ხომ არ დაპატიჟებდით მას რომელიმე უახლოეს კაფეში? კალვადოსი მისი საყვარელი სასმელია, მართალია ფრანგულს უფრო ეტანება, მაგრამ არც დაპატიენტებულზე გეტყვით უარს.

– მშვენიერია, ასეც მოვიქცევი.

– მით უფრო, რომ ცნობისმოყვარეობა არ მოასვენებს და სამუშაო საათების დასრულებამდე ეცდება ჩვენი საუბრის ყველა წვრილმანის მოსმენას. იმედია იცი რაც უნდა თქვათ.

– არ ვიცი, მაგრამ მოვიფიქრებ, მისის კონიგსბერგ.

– მოიფიქრე, მოიფიქრე, მაგრამ იცოდე, თუ ლალატს დააპირებ ხელის მტევანზე არ შეგარჩენ არც ერთ თითს. გახსოვდეს, ლალატს არასდროს ვპატიობ ადამიანს...[ეს ბოლო ფრაზა ექოსავით მისდევდა უკვე ბრუკლინისკენ მიმავალ დოქტორს, რომელსაც ახლა ალბათ სხვა პაციენტთან მიეჩქარებოდა]

ნაწილი მეშვიდე

ღმერთმა დასწყევლოს ეს საშინელი ცნობისმოყვარეობა, დავიყვირე და ისე ხმამაღლა გამომვივიდა ნათქვამი, რომ მებრძოლის მანეკენში გამოწყობილ მხედარს შიშისგან გასძვრა სა-მოსელი.

– თქვენთან მუშაობა ჯოჯოხეთია, დაიჩვილა მსახიობმა. ბოლოსდაბოლოს, თქვენს მოსაწონს ხომ ვერაფერს გააკეთებს კაცი. [დანუნების მიზეზი ის იყო, რომ სცენარი არ მქონდა და ვცდილობდი დროის განელვას] ოფლიანი სახე კინოთეატრის ფარდით ჩამოინმინდა. გადამღებებთან ერთად მივედი მსახიობ მამაკაცთან და ვეცადე დამემშვიდებინა. „დაისვენეთ, დღეს თავისუფლები ხართ“ გავეცი განკარგულება და 16:23 ნუთზე დავტოვე „ვუდი-პალასე.“ ვიდრე სახლში წასვლას გადავწყვიტავდი, დოქტორ როზენბერგის საცხოვრებელ ბინას ჩავუარე. ჩემდა ბედად, ჭიშკართან იგი ჭალარათმიან, ხანდაზმულ ქალბატონს ესაუბრებოდა. უფრო ახლოს მივუახლოვდი, რომ მათი საუბარი მომესმინა: – თევზის ფხა, დამუშავებულ მდგომარეობაში მოხარშეთ დაფნის ფურცელთან ერთად, დაასხით ერთი კოვზი იოდი და ხარშვისას შეურიეთ ასკილის კაკლები. უნიკალურია ყელის ტკივილი დროს. თუ იმათ მუხის ქერქს შეურევთ თმის ცვენისგანაც განიკურნებით.

მერე ისინი ერთმანეთს დაშორდნენ და ის იყო, როზენბერგი სასტუმროში შესვლას აპირებდა, რომ ვთხოვე ორიოდ ნუთი დაეთმო ჩემთვის.

– ვიფიქრე, ამ ჩემოდანს დავდებ და მერე ვნახავ ჩემს მეგობარ ალენსტქო, ეს ისე მეგობრული ტონალობით თქვა, რომ მთლად არ მომეწონა ღმერთმანი.

– კაფეში ხომ არ წამობრძანდებოდით დოქტორო? შევთავაზე, რადგან ძალიან არ მინდოდა იმ შმორიან ბინაში შესვლა, სადაც ალბათ მინიმუმ ერთი წლის გაშიგნულ ცხოველზე ატარებს შემზარავ ექსპერიმენტს.

– სიამოვნებით, მიპასუხა მან. ექიმს სახეზე ეტყობოდა კმაყოფილება. „ესეც ასე, რადგან ის მეპატიჟება, არც სასმელის ფულის გადახდა მომიწევს. ყოჩაღ, როზენბერგ. საქმეს ისე აკეთებ, რომ ზარალს არასდროს ხედავ.“ მალულად იცინის დოქტორი და პირს ისე აცმაცუნებს, გეგონება მზესუმზირის მარცვლეულს არჩევდესო.

უახლოეს კაფეში შევედი. „ნეტა ვუდის რა უყვარს?“ გონება დავძაბე და ვცდილობდი ნიუ-იორკ ტაიმსის იმ სტატიის გახსენებას, სადაც ვუდის საყვარელი სასმისის ისტორიაზე წერდნენ. „ფრანგული კალვადოსი“, ლამის დამავინწყდა მე შეჩვენებულს. ალბათ გულისყურით არ ვკითხულობდი სტატიას, თავი ვიმართლე და ოფიციალტს ვთხოვე ალკოჰოლის მოტანა.

– თქვენ რას დალევთ დოქტორო?

– ამერიკულ ბურბონს¹⁰, მას ხომ არაფერი შეეძრება.

[ეხლა ის დროა სასმელზე ჩამოაგდო საუბარი. მამაკაცებს ხომ ავტომობილებზე, მოდელებზე და ალკოჰოლზე საუბარი განუწყვეტლივ შეუძლიათ.]

– ენის წვერზე უნდა შეიშრო სასმელი და ისე გაიგებ მის ძალასო, ფილოსოფოსობს როზენბერგი. მაგრამ მის ფილოსოფიაზე მეტად სულ სხვა რამ მაინტერესებს. „იქნებ ცოტაც მოითმინო? ესმის შინაგანი ხმა, რომელიც მოუწოდებს სიმშვიდისკენ. ბოლოსდაბოლოს, ენაჭარტლობა ადამიანის თანდაყოლილი ნიჭია და ხომ იცით ადრე თუ გვიან მაინც იტყვის მთქმელი სათქმელს.“ მაგრამ უჭირს სიმშვიდის შენარჩუნება.

– რა გკითხათ ჩემმა ცოლმა? ვკითხე დოქტორს და ვიგრძენი, რომ ეს შეკითხვა მეტისმეტად პირდაპირი და უხეშად ნათქვამი იყო.

[როზენბერგს ვითომ გაუკვირდა ეს შეკითხვა, გეგონება ამას არ მოელოდა და გაოცებული მიმიკით აღნიშნა]

– მას ეშინია მშობიარობის. საკეისრო კვეთას ითხოვს. ამბობს, რომ მენჯის სივინროვის გამო ვერ შეძლებს ბუნებრივი [ფიზიოლოგიური] გზით ბავშვის დაბადებას. გარდა ამისა, თურმე მენჯის ძვლის ამოვარდნა ჰქონია ბავშვობაში.

– თქვენ რა უთხარით დოქტორო?

– ვუთხარი, რომ ანალგეზიის¹¹ მეთოდით შევძლებთ გაუმტკივარებას.

– სხვა უფრო მნიშვნელოვანი ხომ არ უკითხავს?

¹⁰ ყველაზე პოპულარული და ძველი ამერიკული ვისკი. ინარმოება მარცვლეულისგან, რომელიც არანაკლებ 51% სიმინდს შეიცავს. მას ეს სახელი ძველი პროვინციის ბურბონის (კენტუკის შტატი) პატივსაცემად ეწოდა.

¹¹ [ბერძ. analgesia] – (მედიც.). ტკივილის შეგრძნების დაკარგვა.

– როგორ გგონიათ, დაგიმაღავდით მისტერ ალენ? სხვა ქალურ პრობლემებზე მკითხა. დოქტორმა ხელით მანიშნა დამელია ფრანგული კალვადოსი, რომელიც გამჭვირვალე შუშის ჭიქაში ჩამოესხა ოფიციანტს.

ვცდილობდი როზენბერგს დავეკვირვებოდი, რადგან მსმენოდა, ამერიკელები ყველაფერს ყურადღებას აქცევენ, განსაკუთრებით როგორ გიჭირავს სასმელი, რა დოზით და როგორ მიირთმევ მას. დავინახე, რომ როზენბერგს ხელის სამი თითით დაეჭირა სასმისი, ისე, რომ ნეკა და ცერი ჭიქის ქვემოდან მოექცია. მეც ანალოგიურ ხერხს მივმართე.

– ხვალ დილით სიმპოზიუმზე მიმინვიეს დოქტორო და თქვენის ნებართვით დაგტოვებთ. ოფიციანტს ვთხოვე ჩეკი გამოეწერა.

– 75 დოლარი და 15 ცენტი, სერ.

ფული მაგიდაზე დავტოვე. დოქტორს გადავხედე, რომელიც ახლა აპირებდა ვაზშმის შეკვეთას.

– ნადით მისტერ ვუდ, არ მოგერიდოთ, მე ცოტა ხანს შევყოვნდები.

– მაშ, დროებით დოქტორო როზენბერგ, მშვიდობიან ღამეს გისურვებთ.

– თქვენც ასევე. მან თავი დახარა ოფიციანტისგან ახლად მოტანილ კიბორჩხალის სალათზე და უგემოვნოდ ათვალაიერა ერთხანს.

.....
მას შემდეგ, რაც სისხლის სამართლის საქმე აღიძრა ამ ყველაფერზე, საოქმო ჩანანერიდან გავეცანი ოფიციანტის ჩვენებას, რომელიც ირწმუნებოდა, რომ დოქტორმა მოსთხოვა მას ორი პოლიეთილენის პარკი¹², რომელთაგან ერთი ხელზე წამოიცივა, მეორეთი თავი გაუხსნა ცელოფანს და შიგ მოათავსა ის ჭიქა, რომლითაც მისი მასპინძელი მამაკაცი ფრანგულ კალვადოსს შეექცეოდა. ხელუხლებელი დატოვა მან კიბორჩხალის სალათი და ისე გაიძურნა კაფიდან, რომ ვაზშმის საფასური არც კი გადაუხდია. ამის გამო, ოფიციანტი საქმეში დაზარალებულად მიწვევას ითხოვდა.

¹² ასევე ცელოფნის პარკი, მოქნილი შესაფუთი პარკი, დამზადებული თხელი პოლიეთილენის აპკისგან. გამოიყენება საკვები პროდუქტების, ფხვნილების, ქიმიკატების, ნავის და მისთ

ნანილი მერვე

ექსპერტიზის ეროვნულ ბიუროში, თავის უახლოეს მეგობარს ეწვია სამშაბათ დილით დოქტორი როზენბერგი. პოლიეთილენში გახვეული ნივთიერება მაგიდაზე დაუდო ექსპერტსტივენ ადამსონს და გამოსაკვლევი საგნის შესახებ მნიშვნელოვანი ინფორმაცია მიაწოდა:

– ჭიქაზე უნდა იყოს ხელის თითის ანაბეჭდები, რომელთაგან ჭიქის ქვედა ნანილზე დარჩენილი კვალი უმნიშვნელოა, ხოლო სასმისის შუაგულში მარჯვენა ხელის საჩვენებელი და არათითის კვალიც უნდა იყოს. ჩვენ უნდა დავადგინოთ საჩვენებელი თითის ზუსტი მოხაზულობა.

დაახლოებით სამი საათი მოუწია ჰოლში მოცდა. ოპერატორმა დოქტორ როზენბერგს მიკროფონით გამოუცხადა, რომ გასაცნობ ოთახში შეეძლო უმცროსი სტაჟიორისგან მიეღო საექსპერტო დასკვნა.

მასში აღნიშნული იყო: ექსპერტის სახელი, გვარი, სამუშაო გამოცდილება, მუშაობის სტაჟი, საექსპერტო წოდება/თანამდებობა. უფრო მოზრდილ გრაფაში ეწერა გამოსაკვლევი ნივთის გვარეობითი ნიშანი, გამოცემის წელი, მახასიათებლობა, ვარგისიანობა, გამოყენების მიზანი. გრაფაში დახრილი ასოებით ეწერა: „შუშა ძვირადღირებული ხრუსტალისგან არის დამზადებული. მის წონას შეადგენს 95 გრამი, ტევადობა 40 მგრ, უკანასკნელად დაილია 1999 წელს გამოცემული კალვადოსი. ჭიქა მაღალყელიანი, ძაბრის ფორმისაა და სამი ნანილისგან შედგება: 1) დასადგომი (მრგვალი ფორმის) 2) ლერძი (კალმისტრის მსგავსი) და 3) სითხის დასაგროვებელი (ძაბრისებური). დაახლოებით სამი განსხვავებული ადამიანის ხელის ნაკვალევი მასზე შემორჩენილი. რომელთაგან ორი გაცილებით ახალგაზრდისაა, მესამე ხანშიშესულს ეკუთვნის. მიკროსკოპული დაკვირვებისას ხრუსტალი ოდნავ გაბზარულია, თუმცა შეუიარაღებელი თვალით მისი დანახვა შეუძლებელია. თუ მისი გამოშვების წელს დავუჯერებთ მასზედ 2004 აწერია.

მომდევნო გრაფაში ეწერა გამოსაკვლევი ობიექტის წარმომდგენის სახელი და გვარი. ხოლო იმ გრაფაში, სადაც უნდა მიეთითებინათ რა ფაქტის დასადგენად იყო საჭირო ნივთის ექსპერტიზაზე გამოსაკვლევად გადაცემა, თავისუფალი იყო. გაურკვეველი ხელმოწერით დატოვა თავისი ინიციალი დოქტორ

როზენბერგმა. სტაჟიორს მონყალედ გაულიმა და ბედნიერი გამოვიდა ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროდან. რატომ არ უნდა ყოფილიყო ბედნიერი, როცა წარმოიდგინა, რომ იმ სეიფში მისი და მისის კონიგსბერგის მომავალი იყო დალუქული.

– არა, მისის კონიგსბერგი ზედმეტია ამ საქმეში, დაასკვნა და მორიგი ღამისთევისთვის მოემზადა. მაგიდაზე, საძილე აბე-ბით გაბრუებულ ძაღლს მიუახლოვდა. მაცივრიდან გამოალაგა სისხლის ანალიზების შედეგები და გულმოდგინედ შეუდგა ექსპერიმენტს.

ნაწილი მეცხრე

ორშაბათობით ჩინურ კვარტალში სიარული მოაგონდა ვუდის, როცა ჩაინა თაუნში სადილობა მოუნია. ტიბეტელი მზარეული იან ჰო მოლუსკებს, თევზსა და კიბორჩხალას შიგნავდა. უკანასკნელი ხუთდოლარიანი კუპიურით შეუკვეთა კურაგის სოუზი, კუნგ-პაო და ატრია ბოსტნეულით. მეზობელ მაგიდაზე უცხოელები ჩხირებით ცდილობენ თევზის დარჩევას. ვუდის ახსენდება, თვალზე სამკურნალოდ რომ აიძულებდნენ მის ქამას და მეგობრისგან სწავლობს ფხის ამოცლის მეთოდს. მაგიდაზე ბლოკნოტი უდევს, სადაც აღნიშვნებს აკეთებს. იცის, რომ ნაწერს ან სცენარში გამოიყენებს, ან ნოველაში, ან ბუხრის თავზე შემოდებს იმ იმედით, რომ ოდესმე გულმოსულს ცეცხლის შესაკეთებლად დასჭირდება. სხვათა შორის, სამყაროს ციური მოვლენების ახსნამ გაიტაცა დღეს დილიდან. სწამს, რომ:

მინისძვრა არის მინის ზოდების მრისხანება;

წყალდიდობა – შესავალი წარღვნაში;

თოვლი – ტალახისგან დაჩირქებული იარების მალამო, რომლითაც ცდილობს დედამინა განწმენდას;

მზის ნათება – ბებერ პლანეტასთან აღერსობანა;

ამის შემდეგ სილაბუსით გათვალისწინებულ ახალ სალექციო თემას არჩევს, რომელსაც დღის მეორე ნახევარში წაიკითხავს ერთ-ერთ არააკრედიტებულ სასწავლებელში, სადაც შვებულებაში მყოფი სპეციალისტის ნაცვლად არის დანიშნული. ვუდი ისე ამაყად შედის კოლეჯში, როგორც კოლუმბიის უნივერსიტეტში შესვლისას სჩვეოდა. სალექციო კურსის დანყებამდე ლიმნიან ყავას შეექცევა და ზარის ხმაზე სუნთქვაგახშირე-

ბული მირბის აუდიტორიაში, სადაც ოთხი ინგლისურის მცოდნე სტუდენტი ხვდება.

– ხომ არ წაგვიკითხავდით არტურ რემბოს შემოქმედებას? ან დორის ლესინგის „ნობელის პრემიის მიუწვდომლობის გამო“?

– ნინა ლექციაზე თქვენ დაგვპირდით, რომ ვუდი ალენისგან ექსკლუზიურად მოიპოვებდით „მივმართავ სკოლადამთავრებულებს“ მორიგ გაგრძელებას. დისკუსიობს მეორე სტუდენტი

– დიახ, დაგპირდით და შეგისრულეთ კიდევ. თან უხარია, რომ დღეს საკუთარ ნაწერს საჯაროდ წაიკითხავს, რადგან ვუდის ყოველთვის თვითდამკვიდრების ინსტინქტი ამოძრავებდა. და ისიც ჰყვება:

სამყაროს ერთიან, უწყვეტ ფაზაში, ადამიანს, როგორც უზესთაეს ღირებულებას მოძრავ მატერიაზე, საჭიროდ მიმაჩნია აღსარებისას გავენდო ერთადერთ ჭეშმარიტ სხეულთა ხელმწიფეს – გონებას და ვამხილო ნახევრად ქვენარმავლური ხასიათი...

მაშინ, როდესაც ასე მოურიდებლად ვსაუბრობთ დემოკრატიასა და სიტყვის თავისუფლებაზე, გეკითხებით, რა უფრო ძვირფასია: ენაყბედობა თუ ბრძნად მეტყველება?

მეც, როგორც ბუნებით დაუმორჩილებელს, საჭიროდ მიმაჩნია ადამიანი ისე ცხოვრობდეს და იქცეოდეს საზოგადოებაში, როგორც განმარტოვებისას, როცა ვნებასაყოლილი თავის სასქესო ორგანოს გულიანად მოეაღერებდა და ფიქრებში ამორალურ სცენებს გაითამაშებს. დიახ, ამას ყველაზე ადმიანურ ლექსიკონში (რომელიც ჩვენს ბიბლიოთეკის სტელაჟებს ჯერაც არ ამშვენებს, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მსგავსი ეგზემპარები სხვა კოლექციონერებს არ გააჩნიათ) გულახდილობა ჰქვია. ეს სინდრომი კი მაშინ შემოგვიტევეს ხოლმე, როცა დავიღლებით ამქვეყნიური ამაოებით, ფარისევლობითა და სიცრუის ნიღბის ტარებით. მაგრამ, თუ არ დავიოკებთ ჩვენს ადმიანურ მანკიერებას, მაშინ რა ვუყოთ ჩვენს გონებაში მცხოვრებ უჩინარ არსებას, რომელიც დაკავებულია ისეთი მნიშვნელოვანი საზრუნავებით, როგორიცაა იმიჯის, პიროვნული ღირსებებისა და თვითდამკვიდრების საშუალებათა ძერწვით.

დიახ! სწორედ ამის გამო ვინყებთ ანბანის შესწავლას, რადგან გვეუბნებიან, რომ ანბანით ცხოვრებას ვისწავლით და სხვის დაუხმარებლად შევძლებთ ყველა ასო-ბგერათა აღქმას.

შემდეგ წინადადებების შედგენას ვინცებთ და ჩვენდა უნებურად ფიქრი გვებადება... მერე, ახალშობილ ფიქრებს ვზრდით, ვასაზრდოებთ, ვკვებავთ, ვავითარებთ. დავატარებთ კინოებსა და ლიტერატურულ პერფორმანსებსა. ასე ჩნდება ყოველ ადამიანში მეორე მე, რომელიც პირველისგან (რეალურისგან) განსხვავებით ილუზიურია და მაშინ ქრება, როცა სხვას დავბადებთ. ეს იმას ჰგავს, დედას რომ მეორე შვილი ეყოლება და მთელი ძალით ზრუნავს მასზე, პირველ შვილთან კი თავს იმით იმართლებს, რომ პატარას უფრო მეტი მზრუნველობა ესაჭიროება. და ასე ბოროტებიან ფიქრებიც, როცა ვცდილობთ დავინწყებას მივცეთ ისინი!!!

მერე სკოლაში სიარულს ვინწყებთ. წიგნებით დატვირთულ ჩანთას დავატარებთ, ვიდრე სხვა უფრო გამოცდილი მოსწავლეები არ დაგვცინებებ ჩვენი სკოლისადმი დამოკიდებულები-სათვის. გაკვეთილზე გამოუცხადებლობას მოსდევს გაგულისებული მშობლის სასჯელი, (სიმინდის მარცვლეულზე დავაჩოქებენ და ღამეს გვათევენებენ) მაგრამ სხვაგვარად როგორ შევიგრძნოთ 12-13 წლის ასაკში თავისუფლება?

უნივერსიტეტში კი იმისთვის ჩავირიცხებით, რომ სკოლის დამთავრებისას ჩვენი უსაქმური, (უდრო სწორად დაუსაქმებელი) მშობლები მინიმუმ ორ დიპლომს მაინც წარმოგვიდგენენ და მეტისმეტი პატივისცემით მოიგონებენ სტუდენტობის წლებს. ათასგვარი სიბრძნისმეტველებით თავს ამოგვაცოფინებენ მისაღებ გამოცდაზე, სადაც ისევე მოურიდებლად დავინწყებთ გადანერისთვის „ჩალიჩს“, როგორ მოურიდებლადაც დავძვრებოდით ბავშვობაში სხვის ბოსტნებსა და ეზოებში. და როცა, სქელკანიანი, ჩაფუნთუშებული გოგონა ხელს დააფარებს თავის ნაწერს მნიშვნელოვან აღმოჩენას ვაკეთებს: იმდენად კონკურენტად აღგვიქვამენ მომავალში, რომ ამ ნაწერის მსგავსად დავვიმალავენ: ბედნიერებას, წარმატებას, კარიერას, სიხარულს, სიყვარულს. და ამ აღმოჩენით შეცბუნებულები ვინწყებთ ახალ ცხოვრებას. იმ გზას უნდა დავადგეთ დღეიდან, რომელიც საკუთარ თავს გვაპოვინებს ამ სამყაროში.

მაგრამ რაში ვლინდება საკუთარი თავის პოვნა? განა მეცნიერის ხარისხი მოგვიტანს ბედნიერებას, ან ძვირადღირებული ავტომობილი და კარგი სამსახური? ან თუ ეს არ არის ბედნიერება, მაშ უამისოდ როგორია ცხოვრება? კატასავით ნაცრისფერში ხომ არ უნდა ვუთვალთვალოთ სამყაროს კანონზომიერებას? იქნებ არსებობს ცისარტყელის ფერები, საჭიროა ყვე-

ლაფრის გავლა, რათა წლები გაილიოს, რალაცაში დაიხარჯოს ღვთისგან ბოძებული წამთა საუკუნენი, იქნებ ყველა ადამიანი დროის რალაც პერიოდს უნდა უთმობდეს ქუჩაში ცხოვრებას, პირად განათლებას,...

აღბათ ესაა მიზეზი, რომ დაკავებული ვართ მეცნიერებით და ტექნიკის განვითარება-სრულყოფაში ვხარჯავთ ჩვენს ნებისყოფას, ემოციასა და ფიზიკურ სიჯანსაღეს. ბუნებრივიცაა ჩვენი ემოცია, როცა რაიმე მატერიკას ახალ ჭანჭიკს მივამაგრებთ და უახლესი ფუნქციით დავტვირთავთ გამონაგონს. თვითმფრინავმა რომ ფრენა შესძლოს, მას ფრთები უმოძრაოდ უნდა ჰქონდეს. მაგრამ ამ ჰიპოტეზის დასამტკიცებლად რამდენი ძვლის მოტეხილობა და სტაციონარში მკურნალობა დასჭირდა მის გამომგონებლებს. თუმცა, ღრმად გვნამს, რომ მეცნიერის წარმატება მსოფლიო ხალხთა წარმატებაა, რადგან გამონაგონი, რომელიც თავის მხრივ სასარგებლო ხდება სამყაროს ყველა მობინადრისათვის ნამდვილად პატივისცემასა და დამსახურებას მოითხოვს. ბედნიერად ვზივართ, ჩვენ უბრალო მოკვდავები ოთახში და ვათვალისწინებთ ჩვენს გარშემო არსებულ ნივთებს, როგორიცაა: საათი, ფორტეპიანო, სურათები, შეზლონგი, ხალიჩა, წიგნების კარადა, კონდიციონერი, ტელეფონი, ტელევიზორი, დიქტოფონი, რადიო, სატელიტური ანტენა. ჩვენი სახლის წინ ანათებს ლამპიონი. ახალწლობისას ათასფერადად განათებულია ქუჩები, სკვერები, საბავშვო ბალები და ატრაქციონები. დიახ, ეს ყველაფერი მშვენიერია, მაგრამ რომ არაფერი ვთქვათ გამონაგონზე, ხომ უნდა შევეხოთ ორიოდ სიტყვით იმ ძვირფას ლექსიკას, სიტყვებს, რომელსაც ადამიანი იგონებს დღითი-დღე. ძალიან ლამაზი სიტყვაა „ჰალოგენები“, „ვენტილიატორი“, „მობილური“, „ინტერნეტი“ და სხვა.

– ჰალოგენი რა არის? კითხულობს ყველაზე რეიტინგული სტუდენტი;

– შემდეგ ლექციაზე მოგახსენებთ, მართალია პროგრამით გაუთვალისწინებელია, მაგრამ ეგ არაფერი.

იმას ვამბობდი, რომ ასე მონდომებით ვსწავლობთ ასტროლოგიას და თვალს ვადევნებთ ციურ სხეულთა განლაგებას, სინეპტიკოსივით ვიცნობთ ამინდს, ვხსნით ათას ზოო-ბიოლოგიურ პროცესს, ვიკვლევთ ქიმიურ შენადნობებს, გეოლოგიური ექსპერიმენტებით შეგვიძლია ხელოვნური ქარიშხლის და გრივალის გამოძახება. მაგრამ საკმარისია ნებისმიერი დიდი ადამიანი დავტოვოთ ერთ ბოთლ ღვინოსთან ერთად და თავდა-

ყირა დადგება მთელი მსოფლიო. მიხვდები, რომ უფრო დიდი ბედნიერებაა, თუკი არ იცი რა ინვესტაციაშია, რატომ არის სამყაროში ანომალური პროცესები, რა საფრთხის მომტანია ზვავი, სეტყვა, კანიონის ამოხეთქვა. უკეთესია, თუ ბუნებრივად ცხოვრობ და ზღვაზე სიარულს მხოლოდ იმიტომ არ არიდებ თავს, რომ რადიაციის გეშინია და მძიმე ავადმყოფობის, ან არ მიირთმევ ვაშლს, ბადრიჯანდსა და კიტრის მწნილს, რადგან შხამით გაჯერებულ ატმოსფეროსა და მონამლულ ბიოსფეროში ყველაფერი ბინძური გგონია. ამით იმას როდი ვამბობ, რომ უნიგნურებაა კარგი, მე ზედმეტ ნიგნიერებაზე ვსაუბრობ, რომელიც საბოლოოდ ცხოვრებით სიამტკბილობის განცდას გიკლავს და სხვა მინიერი ბედნიერებისგან გრიყავს.

და ვიდრე პროფესიულ ზრდას დავინწყებდეთ ან სიცოცხლისთვის საჭირო ექსპერიმენტებს ჩავატარებდეთ, აჯობებს კვლევა საკუთარი „მეს“ შესწავლას და ვუთმოთ. უნდა ვიცოდეთ რა ძალის მფლობელები ვართ, რადგან საჭიროებისას ილუზია არ აღმოჩნდეს შეხედულება საკუთარ თავზე. უნდა მივეჩვიოთ, რომ სინამდვილეში ჩვენ შუშის თოჯინები ვართ. თითოეული მსხვრევალობის შემდეგ მარჯვედ უნდა ვეცადოთ ნამსხვრევების შეკონინება.

თუ სხეულის უძვლო ნაწილს, ენას მისცემ უფლებას ისაუბროს თავის რელიგიურ შეხედულებებზე, დასძინს, რომ ყველაზე კარგი რელიგია უნომუნოსეულია¹³, რადგან ვერა ვერ გაიგებ რა მრწამსის მიმდევარია ავტორი. თითქოს ათეისტიც ვარ, რადგან საკადრისად რომ მწამდეს ამდენს არ შევცოდავდი უფლის წინაშე. მაგრამ თუ არ ვსცოდე რა ფუნქცია ექნებოდა სალოცავებს, რომლის ასაშენებლად ვწირავთ ფულად სუბსიდიებს.

თავისუფლებაც რომ პირობითია ამაში დავრწმუნდი. სად არის თავისუფლება, როცა ჩემს დაბადებამდე წინდანი მოფიქრებული აქვთ სახელი, რომელსაც დაბადებისთანავე დამარქმევენ. მერე იძულებული ვართ შევიყვაროთ სახელდებული და ამ სახელის უკვდავსაყოფად შევუდგეთ მომავალ საქმიანობას. თავისუფლების სტანდარტებიც ხელოვნურად მოირღვა, როცა გინეკოლოგის დიაგნოზით მშობიარობას საკეისრო კვეთა ამჯობინეს. შიში ჰქონდათ მშობლებს, რომ ცხვირ-პირი არ დამემტვრია, ვიდრე სიარულს შევძლებდი. (სინამდვილეში რა იცი

¹³ მიგელ დე უნამუნო (დ. 29 სექტემბერი, 1864 — გ. 31 დეკემბერი, 1936), ესპანელი ესთეისტი, ნოველისტი, პოეტი, დრამატურგი და ფილოსოფოსი

ადამიანო რა არის უფრო უკეთესი, ან რას გაუგებ შენ ნუთისო-ფელს) ამიტომაც პირველი ნაბიჯები მამის დახმარებით გადავ-დგი და გალოლიავებული „მზრუნველობის“ კვალობაზე მივეჩ-ვიე სხვაზე დამოკიდებულ ცხოვრებას.

ვიდრე ჩემში არ გაცოცხლდა მაძიებელი კაცი, რომელმაც მაიძულა ბოგანოსავით მეხეტიალა კიდით-კიდემდე და ათასი ფათერაკი გამომეცადა ჭეშმარიტების შესამეცნებლად. მაგრამ, ამის საძიებლად სულაც არ ყოფილა აუცილებელი წლების გაფ-ლანგვა ესპანელ იდალგოსავით. რადგან „ჭეშმარიტება“ ჭეშმა-რიტების გვერდით ყოფილა, მე კი მის უკან ვიდექი და ზურ-გსუკნიდან ვერ ვხედავდი იმის მშვენიერებას...

ეს ყველაფერი კარგი, მაგრამ როგორც ცხოვრობს ჰანა კონიგსბერგი? და უცებ ჯვრისწერა მოაგონდა წმინდა პატრი-კის კათედრაში, ხელმოწერა ქორწინების სახლში, სადაც იგი ოფიციალურად გახდა ჰანა ჯეიმსონ მერილენდ კონიგსბერგი.

ნაწილი მეათე

ჰანა საშხაპეში როზალინდას დახმარებით ნუშის ეთერზე-თით დამზადებულ ლოსიონს¹⁴ ისვამს. ვარდის ფურცლის აბა-ზანა მზად არის. ნელსაცხებლის სურნელება ყნოსვას უამებს მისის კონიგსბერგს. ვიდრე შხაპს მიიღებდეს, როზალინდასგან ითხოვს განმარტოვებას. სავარაუდოდ არ სურს სხვას დაანა-ხოს სიშიშვლე. იგი შემოდგომისფერ ხალათში ეხვევა და მუნ-ჯის დახმარებით გამოდის სასტუმრო ოთახში. თმის ფენით გამ-რობის წინააღმდეგია და პირსახოცით იმშრალებს ნაწნავებს. ნიჟარისებრი თმები აქვს და დავარცხნისას ხშირად ეწინკნება, ამიტომ მუდამ თვითონ ცდილობს მოწესრიგებას და არას დი-დებით იხმარებს მოახლეს.

როზალინდა ხედავს, რომ მის წინ დოქტორი როზენბერგი დგას. ჩვეულებრივი სამოქალაქო ტანსაცმელი ჩაუცვამს და გა-ფაციცებული ავეჯს ათვალეირებს. როზალინდა ფიქრობს, რომ ალბათ კარი ჩაურაზავი დარჩა. თუმცა ვერაფრით აგებინებს მისის კონიგსბერგს, რომ სახლში ექიმია შემოპარული.

– დამშვიდდი მსახურო, საშიში არაფერია.

¹⁴ ერთგვარი ინანთეული, სურნელოვანი წყალი. უცხ. სიტყვათა ლექსიკონი

– ჰანას ნაცნობი ხმა ესმის და კითხულობს, არის აქ ვინმე?
– დოქტორი ვარ. უამინდობამ მაიძულა სახლში უნებართვოდ შემოვსულიყავი. ვიფიქრე, კარგ ამბავს ვამცნობ მისის კონიგსბერგს-თქო.

– რა ამბავს? ნუთუ კარგი ამბებიც ხდება ჩემს ცხოვრებაში?

– ჩვენ მზად გვაქვს თითის ქარგილი. იგი მიუახლოვდა მისის ჰანას და გულზე მედალიონი დაკიდა. ცდომილება გამორიცხულია მისის, დააყოლა დარწმუნებული ტონალობით.

– ყოჩაღ დოქტორო, ნამდვილად შექებას იმსახურებთ. ისე, მანჰეტენში ბოლოს როდის იყავი?

– სამი თვის წინ.

– ეროვნულ ბანკში ხომ არ გაქვთ ანგარიში?

– წინათ მქონდა, მაგრამ მედიკამენტების შესაძენად თანხა დამაკლდა და გავაუქმე პირადი ანგარიში.

მისის კონიგსბერგს ეეჭვება დოქტორის ნათქვამი, ამიტომ ეკითხება:

– რამდენნიშნა კოდი გქონდათ?

– ოცდა ექვსი. პლიუს სამი დამატებითი კოდი საგანგაშო ღილაკითურთ. (ეს ინფორმაცია წინასწარ ჰქონდა მოპოვებული, რადგან ქალს ადრე ეხსენებინა მანჰეტენის ბანკი)

– მაშინ ადვილად გავართმევთ თავს.

– თქვენც აპირებთ წამოსვლას?

– დიახ, ხელს ხომ არ შეგიშლით?

– რას ბრძანებთ მისის ჰანა, ცბიერობს დოქტორი. მე რა უნდა ვაკეთო იქ?

– კოდს შეიყვან, მერე ვუდის თითის ნიმუშს დაადებ, სიგნალიზაციას გაანეიტრალებ და ფულს ჩემოდანში ჩაალაგებ!..

– ეს ხომ ერთიანი ანგარიშია და ვუდის გარეშე როგორ შეგვიშვებენ საცავში?

– ყალბი მინდობილობით, რომელიც უახლოეს ნოტარიუსს დავამზადებინე. ფულის ალებიდან სამ საათში ქვეყანას დავტოვებ და გამოიძიონ მერე კრიმინალებმა ფულის მოპარვის თუ დოკუმენტის გაყალბების ამბავი.

– გაცილებით ქვიანი ყოფილხართ, ვიდრე რეალურად ჩანხართ. პირველად რომ მაჯისცემა გაგისინჯეთ ქმარზე შეყვარებულ, მეოჯახე ქალად მეჩვენეთ.

– პირველი შეხედულებები თითქმის არასდროს ამართლებს; სიყვარულს რაც შეეხება, ქმარი თუ არაფერს დაგიშავებს სიცოცხლის უკანასკნელ წუთამდე გეყვარება.

– მისტერ ვუდიზე ამბობენ, რომ უწყინარი კაცია, ცრუობენ მისის?

– გააჩნია მის მთქმელს უწყინარობა როგორ ესმის... უწყინარი კაცი ცოლს კონტრაქტით არ შეირთავს.

– რას მოიცავს ეს კონტრაქტი?

– ქორწინების შემდეგ შექნილი ქონება დარჩეს მის შემძენს, სასამართლოში საქმის აღძვრის შემთხვევაში არც ერთი დეტალი არ უნდა გახმაურდეს მედია საშუალებებში, არც პირადი ცხოვრების წვრილმან-დეტალობები.

– მაშ, რისთვის გაჰყევით მას? არ მითხრათ, რომ სიყვარულმა დაგაბრმავათ.

– მეტისმეტად ბევრს კითხულობთ დოქტორო, მკაცრად აღნიშნა ჰანამ. „არავინ უნდა აფათუროს ხელი სხვის პირად ცხოვრებაში“. ხვალ 10:00 საათზე გავალთ სახლიდან. ყველაფერს მოვასწრებთ, რადგან ვუდი ბოსტონში მიემგზავრება სიმპოზიუმზე.

– მაშ, მშვიდობით ჰანა!..

– მშვიდობით, მხოლოდ დაიხსომეთ, რომ ნურასდროს გაბედავთ აქ შემოპარვას.

– რომელია უფრო დიდი, ძღვენი თუ სამსხვერპლო?¹⁵ – კითხულობს დოქტორი სახლიდან გასვლამდე.

– ძღვენი, რომელსაც სამსხვერპლოში მოიპოვებ.

ნაწილი მეთერთმეტე

დათქმულ დროს მანჰეტენისკენ მიმავალ ავტობუსში ჩასხდნენ მისის კონიგსბერგი და დოქტორი როზენბერგი. ისინი გვერდიგვერდ ისხდნენ და თითქმის არაფერს ეკითხებოდნენ

¹⁵ მათეს სახარება, 23-19, გვ 51, ბიბლია, სტოკჰოლმი

ერთმანეთს. როზენბერგს ხელჩანთა მოჰქონდა, კონიგსბერგს ფაილები ეჭირა ხელთ, რომელშიც მინდობილობა, ანგარიშის ნომერი, ქორწინების მოწმობა და სხვა დოკუმენტები ჩაელაგა. დოქტორი თვლემდა, ზოგჯერ ხვრინავდა კიდეც. ჰანამ სცადა როზენბერგის გამოფხიზლება. მალულად უჩქმიტა და მერე ისეთი მიამიტი სახე მიიღო, რომ გეგონება თვითონ არაფერ შუაშიაო.

– როდის დამიბრუნდება მხედველობა? ეკითხება იგი დოქტორს, რომელიც უხერხული შეკითხვის ასარიდებლად თავს იმძინარუნებს. მისის ჰანა კიდეც მიმართავს და ახლა წინანდელზე უფრო მწარედ ბზკენს.

– ერთ თვეში, თუკი ვუდისგან მორთმეულ ჩაის არ დალევთ ხელმეორედ.

– უფრო ადრე არ მოხერხდება?

– მე გეუბნებით პირველი ჩაის ნაყენის მიღებიდან ერთ თვეში-თქო. მას შემდეგ აგერ თორმეტი დღე გავიდა.

მძლოლმა დაიძახა, რომ მანჰეტენში იყვნენ, სასწრაფოდ მოითხოვა ტრანსპორტის დაცლა. ავტოსადგურიდან ხუთი წუთის ფეხის სავალზე თუ იქნებოდა ბანკი. მისის ჰანამ გასერნება მოისურვა. ბანკის კარებთან შეყოვნდა იგი და დოქტორის დახმარებით ორკაციან ლიფტში მოთავსდა. ბანკის თანამშრომელმა შეამონმა კონიგსბერგების საერთო ანგარიში;

– მისის ჰანა, თქვენ იცით ალბათ ბანკის შინაგანანესი, რომელიც გვიკრძალავს თანხის გაცემას, თუ ანგარიშის შემომტანი პირი ფიზიკურად არ იმყოფება საცავში.

– დიახ, შინაგანანესს გავეცანით მე და ჩემი მეუღლე, ვიდრე თანხას შემოვიტანდით. ვუდი დაკავებულია კინოგადაღებით, ამიტომ წარმოგიდგენთ მინდობილობას, რომლითაც შემძლია საბანკო ანგარიშსწორება, ანაბრის გახსნა, თანხის გატანა და სხვა ძირითადი საკრედიტო ოპერაციები. ნაიკითხეთ მინდობილობა, თქვენ თვითონ დარწმუნდებით.

მინდობილობა იმდენად სრულყოფილად იყო შედგენილი, რომ ეჭვს ვერც კი შეიტანდა კაცი. ამასთან, მას ბოლოში ერთვოდა ვუდის ხელმოწერა, რომელიც ბანკში დატოვებულის კოპიო გახლდათ.

– თითის ანაბეჭდი რომელმა დატოვებთ მისის? თუ ის თქვენი მეუღლის არის სამწუხაროდ მინდობილობა უსარგებლო დოკუმენტი იქნება. შეგიძლიათ საცავში შებრძანდეთ, მაგრამ

თუ სიგნალიზაცია ჩაირთო ვერაფრით დაგეხმარებით. ამასთან, ბანკს შეუძლია თქვენი უსინათლობის გამო დამხმარე პერსონალი მოგიჩინოს ან თქვენი თანხმობის შემთხვევაში თან იახლოთ თქვეთან მყოფი მამაკაცი.

– საჭირო არ არის, მისტერ. მე და როზენბერგი ყველაფერს გავართმევთ თავს.

საცავში შესვლისას, დოქტორმა აკრიფა ოცდაექვსნიშნა კოდი, რომლის შემდეგ საჭირო იყო თითის ანაბეჭდის დატოვება. ხმოვანი ფოსტა: გთხოვთ შეეხეთ დეტექტორს და ჩანერეთ საიდუმლო სიტყვა.

მანჰეტენის ბანკში სიგნალიზაცია ჩაირთო. ხელწერილის და ახსნა-განმარტების შემდეგ კონიგსბერგმა და როზენბერგმა შენობა დატოვეს. თან გამოაყოლეს გაფრთხილების წერილი და გვარი „კონიგსბერგი“ საშიშ მენაბრეთა სიაში გადაიყვანეს.

ნაწილი მეთორმეტე

რატომ ჩაირთო სიგნალიზაცია, ნუთუ ანაბეჭდი არ დაგიმზადებიათ დოქტორო?

როზენბერგი ხმას არ იღებს, ერთხანს დუმს და მერე ეუბნება:

– მისის ჰანა, ციფრები იყო ჩემი აზრით არასწორი.

– ნამდვილად ვუდის თითის ქარგილი დაამზადეთ დოქტორო?

– რასაკვირველია, მისის ჰანა, შემოძლია დავიფიცო კიდევც.

– ყველაფერი იმის ბრალია, რომ თვალისჩინი დამაკარგვინეთ. ახლა მარტივია ბრმა ქალის გაბითურება. მე ვითხოვ დაუყოვნებლივ დამიბრუნოთ მხედველობა, წინააღმდეგ შემთხვევაში...

– პოლიციაში დამასმენთ არა? სიტყვა გაანყვეტინა როზენბერგმა.

– რატომაც არა? განა ცოტა საფუძველი მომეცით?

– სწორი ბრძანდებით მისის ჰანა, ვალიარებ ჩემს დანაშაულს და თუ ჩემს საექსპერიმენტო სითხეს დაიდებთ თვალეზზე იქნებ იმნამსვე გაგინათდეთ მხედველობა. თუ ამ შედეგმა არ

გაჭრა, მერწმუნეთ, სითხე არავითარ ზიანს მოგაყენებთ. თუ არა, ისლა დაგვრჩენია დავუცადოთ, როდის გამოვა მიღებული შხამი ორგანიზმიდან.

– რისგან დაამზადეთ სითხე დოქტორო?

– ამის თქმა არ შემიძლია, არა, არ იფიქროთ, რომ უნდობლობის გამო არ ვამხელდე, უბრალოდ მე მის საიდუმლო შემცველობას იმ შემთხვევაშიც არ ვიტყვი, თუნდაც შედეგმა ასი პროცენტით გაამართლოს. თუ თანახმა ხართ, შევიართოთ ლონგ-აილენდის სანაპიროზე, ავიღებ ჩემს ჩემოდანს და...

– თანახმა ვარ, რადგან ბოლოსდაბოლოს ახლა მაინც გავიგებ, უნიჭო გაიძვერა ხარ თუ ხელმოცარული გენიოსი...

.....
როზალინდას, კანონის თანახმად, დაუნიშნეს ყრუმუნჯთა ნიშნების მცოდნე თარჯიმანი, რომელიც დაბეჯითებით, სრული პასუხისმგებლობითა და ღრმა პროფესიონალიზმში თავდაჯერებული ირწმუნებოდა: – დოქტორმა როზენბერგმა სასწაულებრივი ნივთიერების წყალობით, შხაპის მიღებისას გააქრო მისის კონიგსბერგი.

.....
ექსპერტთა ჯგუფს ოთხგზისი გამოკვლევის მიუხედავად ვერ დაედგინა ჯაკუზის (დანამაულთან სავარაუდო მოკავშირე ნივთი) ზედაპირზე დარჩენილი მოშავო ზოლების შემადგენლობა. ყველაზე სტაჟიანი, გამოცდილი ექსპერტის აზრით, თუ მსხვერპლი ნამდვილად სააბაზანოდან გაუჩინარდა ამის მიზეზი შეიძლება ყოფილიყო ქიმიური ნივთიერება H₂SO₄, რომელიც სპობს ნებისმიერ ორგანულ თუ არაორგანულ მინარევებს, ცოცხალ თუ მკვდარ ქსოვილებს.

.....
საქმის გამარტივებისთვის და გამოძიების დაჩქარებისთვის აუცილებელია ქიმიკოსის მონვევა, რომელმაც უნდა ახსნას ზემოხსენებული ქიმიკატის ნიშანთვისება. ქიმიის დოქტორი ირწმუნება, რომ ძვლის ნარჩენი მაინც უნდა დარჩენილიყო, თუკი გოგირდმჟავა გამოყენებული.

.....
დავუბრუნდეთ ისევ ნამდვილ ვუდის, რომელიც ახლა ინტერნეტ-კაფეში უყურებს 2009 წლის რომელიღაც უცნობი ევროპელი რეჟისორის ფილმს, – მსოფლიო ომზე და ებრაელთა დევნაზე გადაღებული. აგონდება, რომ „ებრაული ტრადიციე-

ბით გაზარდეს, რომელიც კრძალავდა არაებრაელ ქალზე დაქორწინებას, შაბათს სალამოს გაპარსვას და განსაკუთრებით შაბათ სალამოს არაებრაელი ქალის გაპარსვას“ (ტექტი ავტ. ვ. ალენი). მას ყველაფერი მობეზრდა, ასე ჰგონია, რომ სამჯერ ტამის შემოკვრით ინდოელი ჯადოქარი დაბრუნდება და აიძულებს თავის სამშობლოში დაბრუნებას. თუმცა, მასთან კონტაქტი შეუძლებელია. ახლა უნაყოფო, კლდოვან ადგილას, თავის პერსონაჟსავით მიტოვებულია. სახლის ტელეფონის ნომერს ვერაფრით იხსენებს, საბედნიეროდ მეგობარ ჟაკ მონოს ურეკავს და სთხოვს სამგზავრო თანხის გამოგზავნას. ბედად, რომ გულისჯებებში სცენართან ერთად პასპორტიც გამოყვა. ასკვნის თავისთვის, რომ ცხოვრება ეკრანიზაციას, კინოს გადაღებას ჰგავს, რომელმაც შეიძლება ფინანსურად გააუმჯობესოს რეჟისორის მდგომარეობა და ცოტაოდენი სახელიც მოუხვეჭოს. მაგრამ, „პირველი რამდენიმე ფილმის შემდეგ ხვდები, რომ ძველი პრობლემები ისევ შენთანაა...

ვუდი თვითმფრინავში მოწყენილი ზის, ამერიკის თავზე გადაფრენისას სიამოვნებისგან ცქმუტავს და დარწმუნებული ამბობს, რომ არასდროს იქონიებს კავშირს ჯადოქრებთან, ექსტრასენსებთან და ფსიქოანალიტიკოსებთან.

სახლი არასდროს მონატრებია, თუმცა ახლა სურს გულიანად გამოიძინოს. მაგრამ რა ძილი, ღმერთმანი... პოლიცია ლუქს ადებს კარებს და ამცნობს საზარელ ამბავს.

– ნუთუ ის დაიღუპა? ან ჩემგან გაქცევის მიზნით ხომ არ გაითამაშა სიკვდილობანა?!

ახლა თეატრში წადი ვუდი, მანეკენების დარბაზში გამოიძინე და მერეც მოასწრებ ყველაფრის გარკვევას...

წაწილი მეცამეტე

დასაბუთებული ვარაუდის საფუძველზე, და იმ კორესპონდენციის მიხედვით, რომელიც ვინმე მისის კონიგსბერგის გაუჩინარებამდე იქნა გამოგზავნილი, თქვენ ბრალი გედებად ულიცენზიო წამლების არალეგალურ გაყიდვაში. ასევე, შტატის მოქმედი სისხლის სამართლის თანახმად, თქვენ აწამებთ ცხოველებს, რაც დასტურდება სასტუმროს მეპატრონის ჩვენებაში. და ვინაიდან არსებობს ეჭვი იმისა, რომ გაანადგურებთ საქმისთვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას ამ მიზნით დაკავება აუცი-

ლებელია. რომ გაქვთ უფლება ადვოკატის ყოლისა, ხოლო გადახდისუუნარობის შემთხვევაში დაგენიშნება სახაზინო დამცველი. ყველაფერს, რასაც იტყვით, შესაძლებელია თქვენს წინააღმდეგ იქნეს გამოყენებული სასამართლოში.

– როზენბერგი შეშლილივით ხარხარებს და ამბობს: ძალიანაც კარგი, კომუნალური გადასახადები და სასტუმროს ქირა მაინც არ გამინყალებს გულს თვის დასაწყისში. ასეთია წუთისოფელი, რას გაუგებ მის ბრწინვალეზა სამყაროს. „ომი შეიძლება არ გაჩვენოს და ისე გასწავლოს ბრძოლის წესები“. ასეა, ძმობილი, ასე. მეტად ძნელია საზოგადოებას აჩვენო საკუთარი შესაძლებლობები ცარიელი ჯიბით და მშვიერი სტომაქით. ჭკვიანი კაცის დაღუპვას არაფერი უნდა, ეს თავისთავადი, შეუქცევადი პროცესია, უნებლიე აქტი. და იცით ყველაზე ძნელი რა ყოფილა? – საკუთარი თავის პოვნა ამ მართლაცდა შეურაცხად სამყაროში. გონიერება წარმატების წინაპირობა არაა. იგი ჭკუის შინაგანი საზომი ინსტრუმენტი. მე ვიყავი ძალიან გონიერი, თუმცა მის შესაძლებლობებს ვერასდროს ვწონიდი. რაც შეეხება დანაშაულს, მე მას მხოლოდ იმისთვის არ ვაღიარებ, რათა დავრწმუნდე, რა შესაძლებლობისაა საგამოძიებო დეპარტამენტი. მისის ჰანას გაუჩინარებას ვერ ახსნით დაქტილოსკოპიისა და კრიმინალისტიკის დაუფლებით. როზენბერგი მეტისმეტად შტამბექდავად საუბრობდა და გულისგამაწყალებელი კითხვებით თავს იქცევდა პოლიციელთან, რომელიც არც კი უსმენდა მის ფილოსოფიას და ყურებს მაშინ დაცქვიტავდა, როცა დოქტორი სიტყვა „დანაშაულს“ ახსენება.

.....

ჰანას გაუჩინარების შემდეგ ვიცოდი, პოლიციას ჩემზეც გაუჩნდებოდა ეჭვი, ამიტომ შტატებიდან სასწრაფოდ შევიცარიოში გადავფრინდი, სადაც იმ მარტივი მიზეზის გამო ვერ მომაგნებდნენ, რომ არავინ იცოდა ჩემი ნამდვილი სახელი. (შტატებში ყოფნისას პასპორტი დაახლოებით სამჯერ გავაყალბე) გაქცევა კი იმიტომ გადავწყვიტე, რომ როზენბერგი სულ მალე ყველაფერს დაფქვავდა, მათ შორის ჰანას ხელოვნურად დაბრმავების ფაქტს.

.....

„ვუდი-პალასეს“ ადმინისტრაციამ ფრანგი სცენარისტი ჩამოიყვანა, რომელიც კომიკური ჟანრის სპექტაკლებს დგამდა და ცდილობდა ვუდის ორეულისგან დევნილ მაყურებელთა გულის მოგებას. ერთ-ერთი სპექტაკლის მსვლელობისას, მე-17

აუდიტორიაში შემოვიდა ვუდი ალენი და მოითხოვა დარბაზის დაცლა. დაახლოებით სამი საათი ეძინა მანეკენების ოთახში და ძილბურანიდან თავდახსნილი კვლავ დაინტერესდა ჰანას ბედით. მძლოლი ამადეო ქოშინით შემოვიდა დარბაზში, გადაეხვია ვუდის და უთხრა:

– ეჭვიმტანილი დოქტორ როზენბერგი ითხოვს თქვენთან შეხვედრასო.

ეუცნაურა კონიგსბერგს როზენბერგის გვარის გაგონება და დაუფიქრებლად წამოაყრანტალა:

– ვინ არის როზენბერგი ან სად შევხვედრილვარ მე მას!. მერე ენაზე იკბინა, ააა, როზენბერგიო? გამოასწორა და ისე მოიკატუნა თავი ამადეოს წინაშე, რომ მძლოლი სულ დაიბნა. არ იდარდოთ, დღესვე ვინახულე.

სამ საათზე, სატუსალოს ადმინისტრაციის ნებართვით, შეხვდა ვუდი დოქტორ როზენბერგს, რომელმაც დიდხანს ათვალიერა დახვეწილად ჩაცმული მამაკაცი, რომელიც საერთოდ არ ჰგავდა გარიგების შემომთავაზებელს, უშნო დიქციით მოსაუბრე მამაკაცს.

– მისტერ, თქვენ ითხოვდით ჩემთან შეხვედრას? ან საიდან იცნობდით ჩემს მეუღლეს? ისეთი შურისმაძიებელი თვალეებით მიაშტერდა ეჭვიმტანილს, რომ როზენბერგს ცოტათი შეეშინდა. (ეს იყო წმინდა ამერიკული დიქციით წარმოთქმული სიტყვები). დოქტორი ახლა ხვდება, თუ რატომ ითხოვდა ჰანას დაბრმავებას ვითომდა ვუდი ალენი... მხოლოდ ის აინტერესებს, ამ ვუდიმ თუ იცის მის სახლში რომ თაღლითი ცხოვრობდა?

– მისტერი კი არა დოქტორი ვარ, შეუსწორა როზენბერგმა ვუდის და უთხრა, ხომ არ გვეცადა მორიგება?

ვუდი თვალეებს იფშვნეტს, ალბათ ჯერაც ვერ აანალიზებს ყველაფერს და დაბეჯითებით უსმენს, მერე კითხულობს, რაზე უნდა მოვრიგდეთ?

– ერთ პატარა ლაბორატორიაზე, ექიმის ლიცენზიაზე და ციხიდან გათავისუფლებაზე.

– რის სანაცვლოდ მერედა? თქვენ რა, თავზეხელაღებულ მილიონერი გგონივართ, რომელსაც შეუძლია ფულის გაბნევა?!

– ჰანას დაბრუნების სანაცვლოდ!.. თქვა როზენბერგმა და ჰგონია, რომ კოზირი აქვს დაჭერილი. მით უფრო იცის, რომ მანჰეტენში როგორც ჰანამ ვერ მოახერხა ქმრის გარეშე თანხის

გატანა, ასევე ვერ მოახერხებს ვუდიც!.. ეუბნება კიდეც, ჩემი შემოთავაზება უმნიშვნელოა მანჭეტენის საბანკო ანგარიშთან შედარებით.

– მსგავს სიბინძურეში მონაწილეობას არ ვაპირებ დოქტორო. ამასთან, ჰანასგან დასვენება იმაზე ძვირფასია, ვიდრე მანჭეტენის მილიონები. ნურასდროს დამიკავშირდებით, რადგან ისედაც ბევრი საქმეები დამიგროვდა, თქვა და ხელში ჯოხი მოიმარჯვა, რომელსაც ასაკში შესული რეჟისორი მთელი ძალით ეყრდნობოდა. ციხიდან რომ გავიდა, ჩაიცინა და თქვა:

– ეს არის პირველი შემთხვევა, როცა სახლში ვბრუნდები და ძირითადი პრობლემა გადაჭრილი მხვდება... აი, სწორედ ამაზე იტყვიან, ბედისწერისგან ლანგრით მორთმეული წარმატებააო.

*2011 წლის 31 იანვარი.
ქ. ფოთი*

ჩემი სახელია ჰიროსიმა

„პროზაიკოსი გარდა იმისა რომ პოეტია, ისტორიკოსი და ბიოგრაფიცი არის ერთდროულად, მაშასადამე, ის განუყრელად უნდა დაუკავშირდეს (გარკვეულ ეპოქაში, გარკვეული ქვეყნის) ადამიანთა ცხოვრებას.“

რიუნოსკე აკუტაგავა¹⁶

ჩემი სახელია ჩიზუკი.

ოლონდ, სინტოს¹⁷ ღვთაებას გაფიცებთ, მეტსახელი არ გეგონოთ!..

მშობლები 1945 წლის 6 აგვისტოს დაილუპნენ.

მე დავინახე სოკოს ფორმის ღრუბელი, ვიდრე ჰიროსიმა წარსულის საკუთრება გახდებოდა. ნანგრევებიდან, საბავშვო მელოდიასავით, დედის ხმის ექო აღწევდა; საწოვარგაჩრილს¹⁸ ვერაფრით გამეაზრებინა მოთქმის ტრაექტორია¹⁹.

კალენდრის მიხედვით ბუცუმე-ცუ²⁰ იყო. ამიტომ, ტრადიციულად, დაკრძალვა მომდევნო დღეს დაინიშნა.

განბანვის შემდეგ დედას თეთრი ჰაორი²¹ ჩააცვეს, მსუბუქი მაკიაჟით გაალამაზეს, ხელთ კრიალოსანი და ქისა დააჭერინეს, რომელშიც 6 მონეტა მოათავსეს. ო, დიდებულო სინტო, ამის გამო მძულს ციფრი ექვსი და აქ ცრურწმენა არაფერ შუაშია...

ჩრდილოეთისკენ იყურებოდა იმისი ნაწამები, დაღლილი და ტკივილისგან შეწუხებული პირსახე. მეხსიერების უჯრედში ვინახავდი დედის სიფერმკრთალეს, მწუხრშეპარულ აღნაგობას, სხეულზე მიმხმარ უბედურებას, მარმარილოსებრ გაყინულ

¹⁶. მწერალი, ახალი იაპონური ლიტერატურის კლასიკოსი. (1892–1927).

¹⁷. უძველესი იაპონური რელიგიური მიმდინარეობაა, რომელიც სულების თაყვანისცემას ეფუძნება.

¹⁸. ბოთლზე წამოსაცმელი ნახვრეტებიანი რეზინის მილაკი, რომლითაც ძუძუმწოვარ ბავშვს რძეს აწოვებენ.

¹⁹. სივრცეში სხეულის ან ნერტილის მოძრაობის გზა.

²⁰. მიცვალებულთა დასაკრძალად 6 არასასურველი დღეა: სენსიო, ტომობიკი, სენბუ, იაიანი, სიაკო და ბუცუმე-ცუ.

²¹. მოკლე ზედა კიმონო.

თითების ფორტეპიანოს, რომელზეც ჩრდილები შეუპოვრად ცეკვავდნენ. ვიცოდი, ოდესმე ვირუსშეპარული უჯრედი დაქვრივებდა ტვინს და მასში მოთავსებულ ინფორმაციას ერთიანად წაშლიდა. სხეულის ჰარმონიას კი მოწყდებოდა – მონატრება – სულის ამაფორიაქებელ-დამპყრობელი. (მონატრებაზე საზიზღარი დამპყრობელი კაცობრიობის ისტორიას არ ეხსომება).

მაგიდას თეთრი ნაჭერი გადავაფარეთ და სურნელოვანი ჩხირი დავაკმით. ბრინჯის ფიალაში ჰასი²² ვერტიკალურად დამაგრდა და ბუდისტური წესის თანახმად, გარდაცვლილს ახალი სახელი დავარქვით. მართალია უფრო სინტოიზმის წესით მერჩივნა ყველაფერი გაკეთებულიყო, მაგრამ ძია ტიარსომ განია ხარჯები და ამდაც, მისი რწმენის შესაბამისად აღსრულდა დაკრძალვის ცერემონია.

მერე ბუდისტმა ბერმა დაახლოებით ექვს (ისევ 6) საათზე სარიტუალო ლოცვა წაიკითხა.

მოგვიანებით კუბოდან ამოვალაგეთ რკინის და შუშის ნივთები, რათა კრემაციისთვის ხელი არ შეგვეშალა.

ო-ბონის დღესასწაულზე²³ ფერფლი ძია ტიარსომ მემორიალს მიაბარა.

მას შემდეგ, დავხეტილოვ ამ მემორიალზე. მთავრობა გვპირდება, რომ გარდაცვლილებს ქვებს დაუდგამს, რათა თითოეულის სახელი უკვდავყოს. თუმცა არ მჯერა დაპირებების!.. რა ქვა, რის ობელისკი, როცა დაღუპულთა სტატისტიკაც არ იციან...

თავიდან ერთი ადგილი ამოვიჩიე, სადაც დედის ნეშტი მეგულებოდა. მოგვიანებით ისიც გადათხრილი დამხვდა. ვინ იცის, ეგებ სხვა მიცვალებულის ფერფლს მიუჩინეს ადგილი. წარმოიდგინეთ რა უბედურებაა, როცა საფლავიც კი საზიარო და სადავო გაქვს ადამიანს ამ ცისქვეშეთში.

მამაჩემი მთარგმნელი იყო და არა თარჯიმანი, როგორც ეს სხვებს ჰგონიათ. იგი ნაბეჭდ ტექსტს სხვა ენაზე თარგმნიდა და ამით არჩენდა ოჯახს. ხელმოკლედ ვცხოვრობდით, თუმცა მაინც ბედნიერები ვიყავით. იტყოდა ხოლმე, – შვილო, ბედნიერებას ძებნა უნდა, ნაპოვნს კი გაფრთხილება. ბედნიერება იმალება კლდის ნაპრალში, ზღვის ფსკერზე, სარდაფში, კიბეზე და

²². ჩხირები.

²³. იაპონელებს სწამთ, რომ ამ დღეს სული ოჯახში ბრუნდება.

ციხის ქონგურზეც კი... იგი შეიძლება თავდებად დაიყენო, დაი-
გირავო, ან მეგობრულად შეიყვარო და პატივი სცე.

ჭკვიანი კაცი იყო და რაკი მას ვადიდებ, ნუ გეგონებათ
როგორც სისხლით ნათესავს და ოჯახის წევრს ვასხამდე ხოტ-
ბას. ხშირად ვცდილობ გავიხსენო ყველაზე უმნიშვნელო წყენა,
უმისამართო საყვედური, უაზრო გულისწყრომა, რათა სამუდამ-
ოდ უარყო მამაჩემი და ცხოვრებას უფრო მხიარულად ვუყუ-
რო. (დარწმუნებული ვარ, თუ მამას შევიძულე მონატრების
გრძნობა არ დამტანჯავს). თქვენ წარმოიდგინეთ, რამდენადაც
ვცდილობ გავამტყუნო, იმდენად ზნეკითილად შემომტყერის,
უფრო მოსიყვარულე ხდება.

და მაინც... ჩვენ, ობლებს, გვჭირდება მამა: ფეხბურთის
თამაშისას, ჩოგბურთის კორტზე ან საცურაო დარბაზში სასია-
რულოდ. რადიოგადაცემის თუ წიგნში დაფლული შეგონებების
გასამარტავ-შესამეცნებლად; გვჭირდება მამა სკოლიდან მობ-
რუნებულებს, შემოგლეჯილი სამოსის დასამალად და დედას-
თან შუამავლად. დასისხლიანებული ცხვირ-პირის მოსანმენ-
დად და ნამოქმედარის განსასჯელად.

მთავრობისგან გამოყოფილ უსახლკარო ბავშვთა სახლში
ვცხოვრობ. საცხოვრებელი პანსიონატის მსგავსია. საპირფა-
რეშო-აბაზანა და სამომხმარებლო ნივთები საერთოა. საკუთა-
რი არაფერი გამაჩნია, თუ არ ჩავთვლით კბილის ჯაგრისსა და
საგარეო ტანსაცმელს.

ძია ტიარსო ყოველწლიურად მიგზავნის ოცდაცამეტი
(33) ათას იენას²⁴. [ძუნწი მიწოდეთ თუ გნებავთ, მაგრამ ფულის
სესხება არ მიყვარს. როგორც მამა იტყოდა, თუ ფულს მისცემ
ვინმეს, წინასწარ უნდა შეეგუო, რომ ის დაკარგე]. ძია ტიარსო
ამბობს, რომ ხელმოკლედ ცხოვრობს. ძია ტიარსო მპირდება,
როგორც კი მეტალურგიულ ქარხანაში დაიწყებს მუშაობას,
მეც ჩემს ბიძაშვილებთან წამიყვანს საცხოვრებლად.

ბავშვების უმრავლესობას პნევმონია ანუხებს. სამასამდე
ვიქნებით ალბათ. ნუ გაიკვირვებთ, რატომ სამჯერ მეტნი არ ვი-
ყავით. ადმინისტრატორი მძიმე ხასიათის, პირქუში და ბუზღუ-
ნა მოხუცია, რომელიც დღედაღამ გაიძახის: ძილიც დროული
უნდა იცოდეს კაცმაო!..

ბრძანებისამებრ, ცხრა საათზე არავინ უნდა ფხიზლობ-
დეს. თავიდან ვიფიქრე, უბრალოდ ასეა საჭირო-მეთქი!

²⁴. იაპონური ფულის ერთეული.

ერთხელაც, ვითომ თავი მოვიმძინარე, ფეხაკრეფით მივჩოჩდი ფიცარაკრულ ფანჯარასთან და ჭუჭრუტანიდან რას ვხედავ. საკაცზე ასვენია ბავშვის ცხედარი და შავკიმიონიანი მამაკაცები სამხედრო ფურგონში სხდებიან. ვიფიქრე, ალბათ ლაზარეთში მიჰყავთ-მეთქი. ახლა ვხვდები ყველაფერს, დიდებულო სინტო... მკურნალობენ, არა?! დიახ, რასაკვირველია, ეჭვგარეშეა რომ მკურნალობენ. იმდენად საფუძვლიანად, რომ სამკურნალო დაწესებულებად კრემატორიუმს იყენებენ, ღმერთმანი.

ექიმმა სკოლიოზით²⁵ დაავადებულთა სია შეადგინა და საუბედუროდ ამ სიაში მოხვედრილებს სასტიკად აგვეკრძალა თამაში. (განახათ ერთი ჩვენი სათამაშოები; ძირითადად გაფუჭებული ვაზნები²⁶, ტყვიები და სამხედრო დანები) ამიტომაც მსაყვედურობენ თანატოლები, რომ „პატივმოყვარეობა გამონაყარივით მაქვს“. ქედმაღალი და ამპარტავანი სულაც არ ვარ. აქ სხვა უფრო დიდი მიზეზი უნდა იყოს. პირველი ის, რომ ადამიანში ყველაზე ძლიერ უბრალოება მაშინებს, და მეორეც ამ უნდობლობით გამონვეული მარტოობა სწეულებასავით შემეყარა.

სიკოხტავე ადრიდანვე დამეცა და სკოლიდან დაბრუნებული საკიდზე ვათავსებ ჩემს ფუროსიკის²⁷ და ფუროსიდეს²⁸. ხასიათით ჭირვეული და ბუზღუნა ვარ. ენაგადმოგდებული, დამანჭული და მიმიკადაგრეხილი მობინადრეები ადმინისტრატორის ნაბიჭვარს (ბოდში მომიხდია ბილწსიყვავობისთვის) მეძახიან, რადგან ჩვენს შორის მართლაც ხასიათობრივი მსგავსებაა.

ჭამით ცოტას ვჭამ, – განსაკუთრებით საერთო საცხოვრებლის პირობებში მომზადებულ საუზმესა და ვახშამს. კვება ორჯერ არის დღის წესრიგში; დილით ჩაისა და ერთ ფუნთუშას მივირთმევთ, ღამით კრევეტებს ან (თუ საცხოვრებელს ვინმე ქველმოქმედი ფულს გადმოურიცხავს, მაღლიერების ნიშნად მთელი წლის მანძილზე) წითელი მისოს სუფს.

²⁵ [ბერძ. skoliosis მრუდე] – (მედიც.). ხერხემლის გვერდითი გამრუდება.

²⁶ დენთითა და ტყვიით გატენილი მასრა.

²⁷ ფერადი ბოხჩა.

²⁸ ლამაზი საგარეო კიმონო.

სკოლა დაახლოებით ოცდაათი სიაკუს²⁹ სიახლოვესა და ტრანსპორტის ფულის დასაზოგად, ძირითადად, ფეხით დავდივარ. ერთი დანჯღრეული, მწყობრიდან გამოსული ავტობუსი გვემსახურება. გზაში ორჯერ მაინც ფუჭდება და მძღოლის საყვედურების მოსმენას მირჩევნია ფეხით სიარული.

ჰიროსიმა, ომის შემდეგ, საშინელებათა ფილმს დაემსგავსა!.. ძალიან ყურადღებით უნდა იარო ქუჩებში, რადგან თითოეულ შესახვევში გაცხოველებული მშენებლობაა დაწყებული და ნანგრევებიდან ცდილობენ ახალი მონუმენტების აღმართვას. კუნძული მჭიდროდ დასახლებულია და დიდძალი მსხვერპლის მიუხედავად, ხალხით გადაჭედილ მოედნებზე, გზის გაკვლევა ც მიძნელდება, რის გამოც სკოლაში ვაგვიანებ ხოლმე და მასწავლებლის საყვედურს ვიმსახურებ.

ფილოსოფიისა და ლიტერატურის გაკვეთილებს შორის ექვსნუთიანი (6) ინტერვალია და ამ დროს მოსწავლეები სასადილოში ჩადიან ხოლმე.

ბავშვობა რომ დაკარგო, ოდესმე ხომ უნდა გქონოდა იგი. მე კი აღარც ბავშვობა მინახავს და არც სათამაშოები. არა, არ გეგონოთ, თითქოს გავბოროტდი, შურმა თვალისჩინი წამართვა და ეგოიზმმა ცეცხლი წამიკიდა. უბრალოდ, ადამიანურად მომადგება ხოლმე ნერწყვი და შიმშილნარევე მზერას დავადევნებ დანარჩენ ბავშვებს, რომელთა მამებს, ომის მიუხედავად, ეტყობა ჯიბის სისქე ჯერაც არ დაუთხელდათ!..

რომ მქონდეს თუნდაც ორმოცდაათი იენი, შევუკვეთავდი უმებასს³⁰ და მადიანად მივირთმევდი კაპარჭანას სასიმს³¹. სასადილოს კართან ატუზულს ეს იმდენად ხმამაღლა წამომცდა, რომ შემრცხვა ჩემი სულმოკლეობის. მხარზე შეხება ვიგრძენი და ენისბორძიკით ნათქვამი:

– მე გეპატიჟებით.

სახეზე მანამ არ შემიხედავს, ვიდრე არ დავაგემოვნე მებუფეტისგან მოტანილი სადილი.

ღმერთო ჩემო!... რა მშვენიერი, მებრძოლი და ვაჟკაცური გამოხედვა ჰქონდა ძლივს გახელილ თვალებში. სახეზე სიყვით-

²⁹ სიგრძის საზომი, ერთი სიაკუ დაახლოებით 31,3 სმ-ია.

³⁰ ქლიავისგან დამზადებული საჭმელი.

³¹ მზადდება უმი თევზისგან. იგი დაჭრილია განსაკუთრებული წესით და ამოვლებულია სოიოს სანებელში, უმატებენ პირშუმხასაც.

ლე გადაჰკრავდა და თავდაპირველად ვიფიქრე, რომ ბოტკინი³² ანუხებდა.

მაგიდაზე ცარიელი თეფშები ელაგა. შემატყო, რომ მაძლარი არ ვიყავი და თავისთვის განკუთვნილიც მე გამომიწოდა. მხოლოდ იმის გამო არ გამოვართვი ბრინჯის პური, რომ შემეშინდა, ვაითუ ინფექცია გადმომედოს და მერე რა უსმენს საცხოვრებლის მეპატრონის მუქარას.

– მეტს ვერ გეახლები, – ვუთხარი თავაზიანად.

ისე ხელმარჯვედ ეჭირა ჰასი და ისე ლამაზად გადაეჭირა ობი³³, რომ შურით აღვივსე, ღმერთმანი!.. იგი გადაშლილი წიგნიდან რაღაც შეგონებას კითხულობდა.

– რას კითხულობ, სადაკო?

– ძენის წვრთნის კლასიკურ მაგალითს, სადაც წერია „როგორ უნდა დააღწიო თავი შობისა და სიკვდილის წრეს“. მედიტაციის ძალით მიხვდები მის პასუხს და უნებლიეთ დასვამ ერთადერთ მართებულ კითხვას: „ვინ მომაქცია ამ წრეში?“

– საინტერესო ახსნაა. თუმცა ცხადია, რომ სიკვდილის წრე ბუდას ხელის თითზე ჰკიდია და ბედისწერის ძალით, ადრე თუ გვიან, ყველას დაგვაჩოქებს. როგორც ჩვენში ამბობენ, „არ შეიძლება მოინდომო იმაზე მეტი, რაც ბედისწერამ მოგიზღო“. სიკვდილი კი ბედისწერის უკანასკნელი ძღვენია, – ადამიანის მიერ განხორციელებული ყველა ქმედების კომპეტენტური ჟიური. (ადამიანის სიცოცხლეც ხომ კონკურსია ერთგვარი). იგი უფრო დიდი რამაა, უფრო ემოციური და ეფექტური, ვიდრე წიგნის დაჭიკვებული ფურცლებიდან იკითხება.

– შენ რა იცი როგორია იგი? – იკითხა გოგონამ და მის კითხვაში დაცინვის ნატამალიც არ ერია. ეს იყო გულწრფელი, ცნობისმოყვარე ადამიანის ანგარიშიუცემელი შეკითხვა.

– მასწავლებელმა გვითხრა. სადღაც წაუკითხავს [ვგონებ ნინძიობონიში³⁴] და ირწმუნება, რომ სიკვდილი არის სიცოცხლის უკანასკნელი წამის არითმეტიკული პროგრესია, მათემატიკური და[ანგარიშება, [რადგან მხოლოდ მათემატიკურ

³². ინფექციური, ვირუსული დაავადებაა, რომელიც აზიანებს ძირითადად ღვიძლს და ინვესს მის ანთებას.

³³. კომონოზე მოსაჭერი დეკორატიული ქამარი.

³⁴. წიგნი ადამიანური გრძნობების შესახებ.

ციფრს შეუძლია იყოს ანგარებიანი]. რომელიც, რასაკვირველია, უსასრულობისკენ მიემართება მანამ, ვიდრე არ შეაჩერებს ბობოქარი ძალა და ყელს არ გამოლადრავს დანით.

– კიდევ რას ამბობს მასწავლებელი?

– ამბობს, „სიკვდილით იმიტომ არ უნდა მოვკვდეთ, რომ ეს ხელსაყრელი არ არის!.. მაშ, რატომ უნდა გადავიხადოთ სიცოცხლით არაფრის ვალი?“³⁵; რომ ნებისმიერი გონიერი არსება ფლობს ფილოსოფიურ მაგიას, წინასწარგანჭვრეტისა და სამყაროს შემეცნების უნარს. თუმცა, ნიცშე, რომელმაც ზედმეტად ბევრი შეიცნო, აღიარა, რომ „ღმერთი მოკვდა“. მაშ, რას გვარგებს ჩვენ მოძღვრება, რომელიც რწმენას მოგვიკლავს? „უღმერთობა ხომ იგივე გაუკუღმართებულ გზაზე დადგომაა, უფსკრულისკენ გადებული ბენვის ხიდის დაპყრობაა, მთვარეულთან მოკავშირეობაა“. ყველაფერი, რაც ბოროტებისგან მომდინარეობს, უკეთურია სადაკო. მართალია რწმენის დაკარგვა პირო[ვნებას შინაგანად ავითარებს, თუმცა სულიერად რყვნის. პიროვნება კი იანუსის³⁶ ქანდაკების მსგავსია. შეხედავ და გული აგიჩუყდება იმის მშვენიერებით, მეორე ნუთში კი საზიზღარი მიმიკით დაგემანჭება. მასწავლებლის მიზანია გვაპოვნინოს ჭეშმარიტება, რისთვისაც საჭიროა შევიმეცნოთ ფორმულა-კრეატივი: ნებისმიერი ადამიანი იმაზე დიდია, ვიდრე მთელი სამყაროს სრულყოფილება.

სადაკომ ლოყაზე მეგობრულად მიჩქმიტა და მთხოვა გაკვეთილების შემდეგ შინ გავყოლოდი. ამის შემხედვარე ვფიქრობდი: ის იყო კარგი, თუ მე ვიყავი ზედმეტად გაფუჭებული. [ყველაფერი შედარებითია ალბათ]

სახლი ხის კარკასისგან და უხეშად გათლილი ძელებისგან აეგო სადაკოს მამას – შიგოს. ყოველთვის მეგონა, რომ იაპონური კედლები მყარად ნაგები იქნებოდა და თქვენ წარმოიდგინეთ ჩემი გაოცება, როდესაც დავრწმუნდი, რომ ნახევრად გამჭვირვალე ქალაღდის გისოსებიანი ჩარჩო საყრდენის ფუნქციას სულაც არ ატარებდა. თუნუქის მსუბუქი სახურავი სახლს უფრო მდაბიოს ხდიდა. გამხმარი ოკოძეს თევზი თილისმასავით ეკიდა შესასვლელში. საცხოვრებელი ღარიბულად იყო მოწყო-

³⁵. ჰაგაკურე ბუსიდოს მოძღვრება.

³⁶. დროის, ყოველგვარი დასაწყისისა და დასასრულის ღვთაება; გამოისახებოდა ორი პირისახით, რომელთაგან ერთი წინ ჰქონდა მიქცეული, მეორე - უკან.

ბილი. რალა დაგიმალოთ და იაპონიაში ჩასული ბერის ჩანანერი გამახსენდა, რომელიც აღფრთოვანებით წერდა ნაცრისფრად მოგებულ იატაკზე, სპილოს ძვლით განყოფილ ლაგაზებზე³⁷, ნაბლისფრად გაპრიალებულ ფილაქანზე, თეატრალური ფიცარნაგის მსგავსად აწეულ ხის ფარდაზე, – ხელოსანთაგან ქარავანგამოსახული წეროებით. კედლის ნიშაში – ტოკონომაში – ძველებურად იდგა თაიგული, რადიოლა და კედელზე კაკემონო³⁸ ეკიდა, რომლიდანაც ბრძნული შეგონება იკითხება: „მეტისმეტი თავმდაბლობის უკან სიამაყე იმალება, გულწრფელობა ადამიანის ძვირფასი თვისებაა და გახსოვდეთ, ფულს დაუდექი თავდებად და ადამიანს არასოდეს!.. სძლიე ამპარტავნებას ნებისყოფით, ეს უკანასკნელი კი კლდეშიც გაატანს“-ო.³⁹

ნამიან მრგვალ სიპზე მოვათავსე გეტა⁴⁰, მერე რბილ სურვიპში⁴¹ შევაცურე ფეხები, ბოლოს კი ქილოზზე გადასვლისას ტაბი მოვირგე და სასტუმრო ოთახში ბამბუკის სავარძელზე მოვთავსდი.

ზეთის საღებავებით მოხატულ ტილოს (იოგას) მოპირდაპირე მხარეს ნიჰონგას⁴² გემოვნებითა და მგზნებარე სტილით შესრულებული მშვენიერი ცხვარი უპირისპირდებოდა. დავიანგარიშე და მივხვდი, სადაკო ჰოროსკოპით ცხვრის⁴³ წელიწადში უნდა მოვლენოდა ქვეყნიერებას, ამიტომაც ჰქონდა ნახატს და ბავშვსაც პესიმისტური ხასიათი და მორცხვი გამომეტყველება.

იაპონური ალუბალი საკურა ძალიან ლამაზად ჰყვოდა და ნაზსურნელებით იპყრობდა ოთახს. შიგეოს სწამდა, რომ უთუოდ კარგი წელი დადგებოდა.

³⁷. ნოტიო თიხნარი ნიადაგი.

³⁸. გრაგნილი.

³⁹. იაპონური ანდაზების ციკლიდან.

⁴⁰. ქუჩაში ჩასაცმელი ფეხსაცმელი.

⁴¹. სახლში ჩასაცმელი ფეხსაცმელი.

⁴². მხატვრები ძირითადად წყლის საღებავებით და ტუშით ხატავენ აბრეშუმსა და ქალაღზე.

⁴³. სადაკო 1943 წლის 7 იანვარს დაიბადა და გარდაიცვალა 1955 წლის 25 ოქტომბერს. ნიშანდობლივია, რომ დაბადება-გარდაცვალება ცხვრის წელიწადში მოხდა.

ჰანამმა⁴⁴ ისე გამიტაცა, რომ ვერც კი ვამჩნევდი მშვენიერ სადაკოს, რომელიც გამოთქმით კითხულობდა ჰაიკუს:

წეროთა ფეხებზე,
ვით სარწველაზე –
მე და დრო ვეკიდეთ...

რატომღაც ამ წუთას იგი ძალიან ჰგავდა თოჯინების თეატრალურ პერსონაჟ ქალს – ტიარი ონაკუბის, რომლის ანკეპილი წარბები, ბუთხუზა ლოყები, პატარა ცხვირ-პირი, მგრძნობიარე, სათუთი, დამყოლი ხასიათი და უემშაკო მზერა უფრო იდუმალს ხდიდა.

სადაკო სიამისენზე⁴⁵ უკრავდა და იმდენად ჰარმონიულ აკორდებს პოულობდა, რომ ვფიქრობდი: ნეტა ეს რომ მოესმინა ამერიკელ მფრინავს, მაინც გამოაგზავნიდა ზეციდან მრისხანე ატომურ იარაღს?

დიახ, ეს იყო ტკივილდავინყებულ, ბედნიერებანაპოვნი მელოდია, რომელიც სამყაროს ერთიანობის უწყვეტ ფაზაში ცდილობდა გზა ეპოვა ადამიანის გახრწნილ მე(მორანდუმ)ში, რომელმაც პირობად აღუთქვა მსოფლიოს მშვიდობა და მერე პირველი შესაძლებლობითვე დაარღვია ხანმოკლე მშვიდობის-მყოფელობის დუმილი. გაიქცეოდნენ თავნება ბგერები და სადაკო ხელის ერთი მოსმით დაიჭერდა გაქცეულ მელოდias, ერთად უფრო ლამაზები ხართო, ჩურჩულით ეტყოდა და ამღვრეული თვალებით ათვალერებდა თავშეკავებულ დედა ფუჯიკოს, რომელსაც საცაა უნდა გადმოუფარდეს ყვრიმალზე ცრემლები.

დედა ფუჯიკო სამზარეულოში გადის და იბარებს: ლამის დამიხრუკავს ვირთევზას ტაფამწვარებო, თუმცა მე და სადაკო ვგრძნობთ, რომ მასში გულწრფელობის მარცვალის არ ურევია.

ფუჯიკო ღიმილით დაგვეთხოვა, სამზარეულოს კარები მოხერხებულად გაიხურა და მოგუდულად იტირა.

მერე ვახშამმა მოაწია და უსიტყვოდ ვილუკმებოდით. სადაკო კვლავინდებურად ცოტას ჭამდა.

წეროთა ქარავანმა გადაუფრინა სახლს და გზასაცდენილი მოქარავნე დაედევნა ხომალდის ეკიპაჟს. საბუდარში მიეჩქარებოდათ ფრინველთ.

⁴⁴. ყვავილების ცქერით ტკბობა.

⁴⁵. იაპონური სამსიმიანი მუსიკალური საკრავი.

გვიანხანობას, გამოვემშვიდობე სადაკოს და ნაღვლიანი დავადექი ჰიროსიმას ჩაბნელებულ ხეივანს; გზადაგზა მომდევ-და სადაკოს გონივრულად შენიშნული ანდაზა: „ერთ ჭირში მყოფ ადამიანებს ეცოდებათო ერთმანეთი!..“

მეორე დილითაც ფილოსოფიის გაკვეთილზე დავიგვიანე... თითქმის ყველა ოთახში ვეძებდი სადაკოს და ბოლოს გავიგე, რომ ნაგოიას საავადმყოფოში დაენვინათ...[სხვა ჰოსპიტალში თავისუფალი ადგილი არ აღმოჩნდა].

პალატაში რომ შევედი მძინარე სადაკოს მოვკარი თვალი. ვნებადგადმომდგარი ჟრჟოლა მთელი გზნებით შემოიჭრა ჩემში.

გვერდით სანოლზე შუახნის ქალი იწვა და ოხრავდა. გოგონას მიტკლისფერ ბალიშზე სიკვდილი ესვენა.

შემომეფეთა, კატასავით ეშმაკურად გამიცინა და იუხერხულა:

– უ, ჰუ ჰუ, როგორ მძულს ჩემი თავი, როცა ასე უასაკოს უნდა ვუდარაჯო და დავუნა გირლანდები. მართლა, მტირალ ტირიფებთან ხომ დგას ბინდისფერი ბალდახინი?

ოხუნჯობის თავი ნაკლებად მქონდა, თან არ მინდოდა მძინარესთვის დამეფერთხო ძილი.

– ასეა, ზედაც არ მიყურებთ, აინუნშიაც არ მაგდებთ, ვიდრე არ გაიძულებთ თვალი გამისწოროთ, პატიება მთხოვოთ ყველა არაგულითადი მოსალმებისთვის. აჯობებს ვიმეგობროთ და როცა გამიცნობთ, მიხვდებით, რომ მხოლოდ ბუნების კანონზომიერების აღსრულებას ვემსახურები. მეც ხომ ცოდვა ვარ. მეც ხომ ადამიანი ვიყავი, სანამ სიკვდილი გავხდებოდი.

– ე, ხე ხე... გგონია გული ამიჩუყდება? ლაჩრებთან მეგობრობა არ შემიძლია და მადლობას გეტყვი, თუ გოგონას თმას არ დაუვარცხნი. მაგასაც მოესწრები, როცა მისი სხეული შენი საკუთრება გახდება. მერე შეგიძლია გააპატიოსნო და კიდევაც თმა დაბანო.

– ოპ, ოპ, ოპ... – ტუჩებთან მიიტანა ხელის მტევანი და თქვა: გაპატიოსნების სპეციალისტი ცალკე არის, მე სულ სხვა ფუნქცია მაქვსო.

მერე ჩუმად ჩამოვჯექი რაფაზე და ხმას არ ვიღებდი. სიკვდილი ზეზეულად წამოიმართა, ჩემს მუხლებთან დაიჩოქა და მთხოვა:

– მოიფიქრე ისეთი რამე, რომ გოგონას გარდაცვალებაზე ფიქრი დავავიწყოთო.

სხვა ლოგინზე გადასკუბდა და ისე ჩაინნა მომაკვდავი ქალის სხეულში, რომ ძალიან შემეცოდა შუახნის პაციენტი.

– აქ მოდი, პატარავ, – დამიძახა ავადმყოფმა. – რასაც ახლა გიამბობ ჩაინიშნე, რადგან ჩემს შეცოდებებს გიყვები. ადამიანს ძალიან უჭირს თავისი შეცდომების აღიარება, თუმცა ცხადია, როგორც დედა ცუდი ვიყავი.

ენოლა გეი⁴⁶

ჩემი სახელია **ენოლა გეი**.

დანყევლილ იყოს ჩემი გვარიცა და მოდგმაც, რადგან საშომან ჩემმან დაბადა უკეთურება.

წყეული იყოს სისხლი, რომელიც შეზვირთდა მამაკაცის თესლთან;

წყეული იყოს ნაყოფი, – დაცლილი ამოების სრულყოფილება;

წყეული იყოს ქალის ორსულობის ცხრა თვე და პლუს (+) მთელი ცხოვრება, თუკი შთამომავლობა სიკეთის მომტანი არ იქნა კაცობრიობისთვის!..

...

ეს ძალიან დიდი ხნის წინ მოხდა...

უიღბლო ქორწინების შედეგად გამიჩნდა პაულ ტიბეტსი. მშობიარობის ტკივილი და მშობლების სიბერის ნუხილი.

ექიმის თქმით, ნაყოფის წონა აბორტის გაკეთების საშუალებას არ იძლეოდა, ვინრო მენჯის ქონისთვის კი საკეისრო კვეთით მოვილოგინე.

ყველაფერს იმას ვაბრალებ, რომ მასში ნაადრევად შედუღდა: სიძულვილი, პირველკაცობის ნყურვილი, მზვაობრობის განცდა, მპყრობელობის უნარი, ეგოიზმი და მიზანთროპობა.

ზიზლით ნადული სისხლი განა სამყაროს გაკეთილშობილებას შესძლებდა? ზიზლითვე ჩაისახა იგი და ზიზლით მოიხსენიებენ მას უკუნისამდე! უარესის ღირსია გველის მოდგმა, რო-

⁴⁶. ატომური ბომბის სახელწოდება, რომლითაც ააფეთქეს ჰიროსიმა.

მელსაც ეს სიცოცხლე მხოლოდ განცდათა, ემოციათა შესაჯერებლად და წარმავლობისთვის კვარცხლბეკის დასადგამად ესაჭიროება.

სახელი მისია პავლე, თავისაგან პაულად გადაკეთებული. თუ რამე უყვარს მთელს ქვეყნიერებაზე, ესაა ტკბილეული, ქალღალღში გამოკვანძული კანფეტები.

სამი წლის ასაკში ძაღლის ლეკვები ცოცხლად დამარხა. თანატოლებში თამაში არ შეეძლო და იძულებულნი შევიქმენით ოთახში გამოგვეკეტა.

კვირაში ორ დღეს ფსიქოლოგთან სეანსებზე დაგვყავდა; ექიმის დიაგნოზით, პაული დაავადებული იყო შიზოიდური ფსიქოპათიით, რის გამოც სურდა მას განმარტოება და უყალიბდებოდა მშრალი, ოფიციალური დამოკიდებულება ადამიანებთან.

თორმეტი წლის ასაკში, აეროპლანით გადავუფრინეთ მშვენიერ ილინოისს⁴⁷. თითქოს ამან რევოლუცია მოახდინა მის ცნობიერებაში. ჭიანჭველებივით სჩანან ადამიანები და ამ კანფეტს არ აღემატებიან სიდიდითო. მან მორჩილებით ითხოვა ქალღალღის პარაშუტებზე გამოენასკვა მთელი შეკვრა ტკბილეული და ზეციდან გადმოეყარა...

მერე დაიწყო ენციკლოპედიების დამუშავება; გულმოდგინედ იკვლევდა სამხედრო-საავიაციო ხომალდების აგებულებას; გამუდმებით საუბრობდა: საჰაერო ხრახნზე, ფრთაზე, ფიუზელაჟზე, ფილტრზე, რეაქტიულ ძრავზე, საჭე-ამომრთველზე; „ბიპლანი მონოპლანზე უფრო მანევრულია, თუმცა დიდი შუბლური წინალობა აქვს, რაც ფრენის სიჩქარეს საგრძნობლად ამცირებს“. ცნობილია ველოსიპედის, თხილამურის, ტივტივის და ნავისებრი აგებულების თვითმფრინავები და ასეთი უამრავი მეცნიერული წვრილმანით გვაბეზრებდა თავს...

და იცით რა ქნა პაულმა მოგვიანებით? თექვსმეტი წლისა სახლიდან გაიქცა. სამხედრო სამსახურში ჩაენერაო, მომდიოდა ხმები, თუმცა მისი არსებობის შესახებ მერჩივნა არაფერი გამეგო.

წინათ ვახსენე უიღბლო ქორწინება, რომელმაც ოჯახი დამანგრევეინა. მაგრამ იმის მიუხედავად, რომ ქმარს გავეყარე, სულიერ მეუღლეს – უმნიკვლოებას – არასდროს ვღალატობ.

⁴⁷. შტატი აშშ-ში, მდებარეობს ჩრდილო-აღმოსავლეთის ცენტრალურ რეგიონში.

[პატიოსნება სამკაულია, რომელიც ხელიდან არ უნდა გაძვრეს დედაკაცს].

ილინოისში პატარა სახლი მქონდა. ვერანდაზე მიყვარდა ხოლმე გასვლა და სარწვევლა სკამზე ჩამოჯდომა.

ბოლო დროს მხედველობა დამიქვეითდა და სისხლის ანალიზებშიც ლეიკემიის ნიშნები აღმოჩნდა. სამსახურს თავი დავანებე, რადგან ფიზიკური შრომა მინევდა.

შენი სახელი შემახსენე, პატარავ? ჩიზუკი? ხომ ყურადღებით მისმენ...

– დიახ, – კვერი დაფუკარი და უფრო ახლოს მივედი, რომ გარკვევით გამერჩია ტექსტი, რომელსაც მიბნედილი ხმით მიყვებოდა ქალბატონი ენოლა გეი.

– მაშ ასე. რადიომიმღებს ვუსმენდი იმ დილით [ვგონებ პარასკევი იყო, თუმცა ამას რა მნიშვნელობა აქვს] და ამერიკელმა კორესპონდენტმა ხმისაუთრთოლებლად წაიკითხა პრეზიდენტის განცხადება:

„ჩვენ ჩავებით აზარტულ თამაშში...“

ვიფიქრე, ალბათ იმ კაზინოების ლეგალიზაციაზე უნდა გააკეთონ საჯარო მოხსენება, რომლის გაცხობველებული მშენებლობა წამოიწყეს-თქო და ყურადღება მოვაღუნე.

„ორი მილიარდი დოლარი დავხარჯეთ უდიდეს მეცნიერულ გამოგონებაზე“.

სიტყვა მეცნიერულის ხსენებაზე კი თმა ყალყზე დამიდგა, ჟრუანტელმა დამიარა. კვლავ ვიმედოვნებ, რომ საუბარია სათამაშო აპარატის სახეობაზე...

ყურთასმენა დავძაბე, კორესპონდენტი კვლავინდებურად აგრძელებდა:

„გამოვიგონეთ, მაგრამ არ ვიცოდით სასურველ შედეგს თუ მოიტანდა...“ ეს იყო ექსპერიმენტი, რომლის ფინალი თვით შემქმნელებმაც ვერ განჭვრიტეს. ეს ცდა დღეიდან შეცვლის სამყაროში ადამიანთა დამოკიდებულებას. გნებავთ შიში უნოდეთ, გნებავთ ფსიქიკური ზენოლა!.. მთავრობები, რომლებიც ეცდებიან ომის პოლიტიკის წარმოებას, სასხლეტზე თითის გამოკვრამდე დაფიქრდებიან, აქვთ კი ისეთი მძლავრი იარაღი, როგორც ამერიკას, რომელსაც ომის პირველივე საათებში შეუძლია გამარჯვების მიღწევა. ამ ისტორიას შეუძლია კაცობრიობა ლოიალური გახადოს, თაობებს პატივისცემა ასწავლოს და ვინაიდან იპონელებმა ჩვენი პირობები არ მიიღეს, ზეციდან

ნამოსული გამანადგურებელი ატომის სურნელი დაუამებს ყნოსვას.

კორესპონდენტის [და მასავით მოფიქრალი ყველა ჰომოსაპიენსის] სიძულვილი სასულეში გადამცდა და ნერვიულობისგან ცახცახმა ამიყოლია. წარმოვიდგინე, იაპონია ამ დროს მსხვერპლს ითვლის, ნანგრევებში ადამიანებს ეძებს, ამერიკელი რეპორტიორი კი კმაყოფილებით აღნიშნავს:

„ჩვენ გავიმარჯვეთ“.

გაიმარჯვეს იმთავითვე, რადგან დეგუსტაციის სახით მიღებინეს ადამიანებს: სიმჟავე, სიმწარე და მომწამვლელიობა.

სამზარეულოდან ფინჯანი ყავა გამომქონდა, როცა შორით მომავალი მამაკაცის სილუეტი შევნიშნე. ჭიშკართან ატუზულს ვერ გაეხედა შემოსვლა. ასე ემართებათ ხოლმე: დამნაშავე ვაჟიშვილებს, უმიზეზოდ სახლიდან გაქცეულებს, მშობლის გულისწყრომით გაბოროტებულებს, საყვედურისა და შენიშვნების არმოსურნეებს, ამბიციურებს, პატივმოყვარეებსა და მედიდურებს, თავანულებსა და მაინც ჭვავივით თავჩაქინდრულებს;

ასე ემართებათ: სინდისგაღვიძებულებს, ქენჯნისგან ნამუსატკივებულებს, ჭემმარიტებისგან შეძრწუნებულებს; დიახ, იმ ადამიანს ჰგავხარ, რომელმაც ცხოვრება სადღაც დადო, მერე დასჭირდა, მიაკითხა და არ დახვდა. (სწორედ ამიტომ ხარ ცხოვრებადაკარგული ადამიანი).

იდექი ახლა და ათვალე რე საკუთარი ჩრდილი. იმ ეზოშიც კი არ შემოაბიჯო, სადაც აიდგი ფეხი. იმ ხეს ნუ ეყუდები, რომლის ქვეშ საქანელა ჩამოკიდა სულძალმა მამაშენმა და ნურც იმ ღობეს ჩაუვლი, რისი აღმართვა-შეკეთება იუკადრისე...

ნუ გეგონება, როგორც დედას, გული ამიჩუყდეს, ყველაფერი დავინწყებას მივცე და ხელგაშლილად მიგიპატიჟო სამზარეულოში; გაგიმასპინძლდე უწინდებურად და არ ვითაკილო შენი ძველმანი, ტალახმოდებული პიჯაკების ხელით რეცხვა.

და მაინც შემოვიდა, როგორც უსინდისოთაგანი!.. „დედა“ დამიძახა [სხვა პიროვნებად მაქცია მისმა დაძახებამ] და თითქოს სასწაულმა ნავთობივით ამოხეთქა მიწიდანო!.. ცეცხლი წამეკიდა, სული ამიწრიალდა, თავდავინწყებამ დამიმონა. ნაღველი და კაეშანი სხვა სხეულში გადავწერგე, მოღალატე გულში ჩავიკარი და თმაც დავუვარცხნე.

დიახ, ვიცანი. თითქმის ისეთივე იყო, როგორც სახლიდან გაქცევისას. ის სუნი ასდიოდა, დაბადებამდე, შობის შემდეგაც ყოველ დედას რომ ყნოსვას უამებს და ბედნიერს ხდის. ყველაფრის მიუხედავად, მე ის მიყვარდა. მიყვარდა მაშინაც, როცა მავნებლობდა, ცხოველებს აწამებდა, მეზობლის ბავშვებს სცემდა და მაშინაც, როცა მელასავით გაიძურწა შინიდან. მიყვარდა იმის მიუხედავად, რომ მთელი წლების მანძილზე ერთხელაც ვერ მოახერხა დარეკვა და ფოსტის გამოგზავნა.

მოვიდა, თვალეებში დაგუბებული ცრემლი დამანახა [სახეზე ნაიარევი ეტყობოდა, თუმცა ბავშვობის ფათერაკის შემდეგ საგრძნობლად გაზრდილიყო] და თქვა:

„ღმერთო ჩემო, ეს რა ჩავიდინე!.. ასი წელიც რომ ვიცოცხლო, ეს საზარელი წუთები არასდროს წაიშლება ჩემი მეხსიერებიდან-ო!..“

და მოჰყვა საზარელ სოკოზე, დაღუპულ მსხვერპლზე, ეკიპაჟის დაბრმავებულ მეგობრებზე. არეული, დაბნეული და ძალიან შეურაცხადი გამომეტყველებით იხსენებდა ვინმე კაპიტან ფარიზონს, მეტყვიამფრქვევე ბობ კარენს... კუნძულ ტინიანის ბაზის ასაფრენ ბილიკს, 4700 ფუტ სიმაღლეზე მოფარფატე „ენოლა გეის“, სიყრმიდან ამოჩემებულ ტექსტს, „სამიზნეს ამინდი ირჩევს...“

ოთახში წვრილთვალეა ექთანი შემოვიდა, კათეტერით წამალი შეუყვანა ენოლა გეის და თხრობის დასრულებამდე პაციენტს ჩაეძინა.

სიკვდილი უწინდელთან შედარებით უფრო ამაყად იწვა მის სხეულზე და ნებივრობდა. ქალს რომ დავხედე, შევნიშნე, მთელი ამ ხნის მანძილზე ცრემლები სდიოდა და ემოციებით დაზაფრულს მის მოსაწმენდად არ ეცალა.

ცხვირსახოცით მოვწმინდე თვალის უპეები.

პალატაში, სადაკოს მამა, შიგეო შემოვიდა. შუბლზე აკოცა მძინარე ქალიშვილს და ლოცვა წაიკითხა:

„მთების სულად წოდებულო მგელო ოკამი, მეომარო ჭრიჭინა ტომბო, ღვთაება ინარ!⁴⁸ ავადმყოფობის ავგაროზო კიბორჩხალავ [კანი] და თევზო ოკოძე⁴⁹, დაგანახებთ მზის სინათლეს, თუკი უმკურნალებთ ჩემს ქალიშვილს!.. და თქვენ, ყოველ-

⁴⁸. ცხოველის, ძირითადად კი მელიის კულტით გაცხადებული ღვთაება.

⁴⁹. ხალხური რწმენა-წარმოდგენები.

ნო ციურნო და მიწიერნო, მოგართმევთ კაგამიმოტის⁵⁰, ოლონ-
დაც მზეგრძელყავით პატარა სადაკო!..“

...
სწორნისკარტა, მალალფეხება წერო, სარკმელთან მიყუ-
ყული, აბურძგნილ ბუმბულს ისველებს. ბუდემოშლილი ფრინ-
ველი ახალ საბუდარს დაეძებს...

ფიქრი სად შეუძლიათ ფრინველთო! – მჭევრმეტყველებენ
ადამიანები და ამით კიდევ ერთხელ, თავიანთ სასიკეთოდ,
ღვთისგან ბოძებულ პრივილეგიებს ხაზს უსვამენ.

მაგრამ რა ვთქვათ ახლა იმაზე, ომის კანონმდებლობით
უბინაოდ დარჩენილი წეროთაგანი თავჩაქინდრული რომ დგას
და არ იცის რა გააკეთოს?! შენ როგორც მოფიქრალი, როგორ
მოიქცეოდი ადამიანო?!

სულიერის მსგავსად, აი წეროც დადგა გამოცდისა და არ-
ჩევანის წინაშე. – ან ინსტინქტს უნდა დანებდეს ან გულისთქმას
მიჰყვეს!.. [ნებისმიერ შემთხვევაში, ინსტინქტითა და გულის-
თქმით ჩადენილს გაამართლებ, რადგან ორთავე მოვლენას ზე-
ბუნებრივად მიიჩნევ, აი ნაფიქრალთან კი საქმე სხვაგვარადაა].

რთულია არჩევანი, განსაკუთრებით მაშინ, როცა მისგან
უცილობელ გამარჯვებას ელოდები!.. თუკი მისხალ-მისხალ არ
ანონე, გაზომე და დააკვირდი ყველაფერს, [მით უფრო მაშინ,
თუ შენი სიცოცხლე უდღეურ პეპელასთან შედარებით მცირედ
ხანგრძლივია და ადამიანთან მიმართებით საგრძნობლად ხან-
მოკლე]. თავშისახლედი, სახათაბალო და სანანებელი მომავა-
ლი, კარზე წამის მეთაღმე მოგიკაკუნებს.

და ვიდრე შენს სიცოცხლეს აფთარსავით დაეპატრონებო-
დეს სიკვდილი, შენ უნდა იფიქრო და იოცნებო. ოცნებაზე მარ-
ტივი ხომ არაფერია, მითუმეტეს, როცა საოცნებო საგანთა
რიცხვი არ აღემატება ერთს. – სასიკვდილო ვადის განგრძობას.

აფეთქებული ალუბლის რტო თეთრად აყვავებულა, აკა-
ციასთან დამაშვრალ სიფრიფანაფრთიან ფუტკართა “საგა” კი
კამკამა წყაროს დაეძებს.

ყვითლად შეღებილ ოთახის კედელზე დაკიდული საათი
ყოფიერების წამებს ითვლის; დარაჯობენ ციფერბლატები მა-
რადისობის წიალიდან გამოხიზნულ სიკვდილს, რომელიც ზეცი-
ურ მისიონერივით მოციქულობს და ხელსაყრელ მომენტს

⁵⁰. ტაძარში მისატანი ძღვენი.

ელოდება, რათა მშვენიერი გოგონა რიგით მიცვალებულად აქციოს.

მთელი დღეები ვსხედვართ მე და სადაკო. ქალაქის გრაგნილებს მაკრატლით ერთ ზომაზე ვჭრით, ოთახში გაჭიმულ თოკზე თეთრეულივით ვფენთ წეროებს და მათი რიცხვი ისე მრავლდება, რომ იძულებული ვხდებით ენოლა გეის საწოლსზედა სივრცეც გამოვიყენოთ.

...

ის კვლავინდებურად მოთქვამდა. ახსენებდა: მინისძვრას, ჩასისხლიანებულ მთვარეს, ლელვის ხის რტოდან მკვახე ნაყოფივით ჩამოცვენილ ვარსკვლავებს, წიგნივით დაგრაგნილ ცას და მღვიმეებში დამალულ ადამიანებს.⁵¹ თავშესაფარი მიეცით ნოესგან მიტოვებულ კამეჩსო და ხელების იმიტაციით ვითომ თავისუფალ ადგილს ეძებდა...

– ეს ნოე ვინ არის, ან კამეჩი და თავშესაფარი რა შუაშია-მეთქი.

– ნოე არის ახალი სიცოცხლე, თავშესაფარი – ჩვენი პლანეტა, ხოლო კამეჩი გაუგონარი კაცის სახე, რომელიც დასაჯეს ზეციურმა ძალებმა. აი, სწორედ ასე იბღავლებს სახედაკარგული, ადგილუპოვნელი პაულ ტიბეტსი!.. კაცი, რომლის ფილტვებში გაჟონა ბოროტების მტვერმა.

მე კი... გულისტკივილის შემდეგ მიზეზს და ადგილს ვეძებდი, შემთხვევას ველოდებოდი, რომ ადამიანებს გავცლოდი. მომეცა საშუალება და დავტოვე კონტინენტი. იქ ჩამოვედი, სადაც ატომური რადიაცია არღვევდა მოქალაქეთა ჯანმრთელობას.

მაგრამ აქაც შევცდი. ნაცნობებისგან მოწყვეტით და ადამიანური გრძნობების გაუდაბნობით შვება ვერ ვპოვე. ასე უბედურს, მომენატრება ხოლმე მეგობრები, სახლის ვერანდა, ეზოს ჭადრები და ყვირილს ვინყებ. მტკივა და ვყვირი...მტკივა და ვყვირი... მაგრამ ყვირილით ეშველება რამეს?

– მე ყველაფერს შენთვის ვაკეთებდი და ეს კარგად იცოდი ენოლა გეი! – ასე მითხრა პაულმა უკანასკნელად. ქურაში გავარვარებულ მოელვარე სპილენძს მიუგავდა პირსახე. თვალები ელვასავით უციაგებდა და ტუჩის ცმაცუნით ამბობდა:

⁵¹. აპოკალიფსის თავი ბიბლიიდან.

შენი სიყვარულით დავარქვი ხომალდს „ენოლა გეი“; შენი სახელის უკვდავსაყოფად მიმქონდა ის იარაღი, რომელიც შეიძლება გადაზიდვისას ამფეთქებოდა. ახლა კი გინდა უარყო? ჩემი მეგობრები მათმა დედებმა ხვევნა-კოცნით მიიღეს, სადღესასწაულო ნამცხვრები გამოუცხვეს და კიდი-კიდემდე გაავრცელეს მათი შვილების გამირობის ისტორია. შენ კი, რას აკეთებ ამ დროს? უარყოფ შეიღს, მხოლოდშობილ ძეს!.. მე რომ არა, ამას ვილაც მაინც გააკეთებდა...

– სწორია, ვილაც გააკეთებდა; შენსავით თავზეხელაღებული, წარუმატებელი, წრუნუნასავით გაქცეული, ოჯახუარყოფილი და უგულო ადამიანი!.. გააკეთებდა ის, ვისაც დასაკარგი არაფერი ექნებოდა. შენი აზრით ენოლა გეი უკვდავყავი? მერე ვინ მოგცა იმის უფლება სხვისი სახელით აკეთო ესოდენ დიდი ბოროტება? შეცდი პაუღ! შეცდი, რადგან დედის ხასიათი ვერ შეისწავლე. როცა ჭკუის დარიგება გჭირდებოდა – მიგვატოვე. იმათ რიგებში ჩაენერე, რომელთა მშობლები შვილებზე უზნეონი და სინდისგარეცხილები გამოდგნენ!.. შურით, ღვარძლით, სიძულვილითა და სისასტიკით იცხოვრე და არ იცოდი, რომ უკეთურების მახლობლად შეიძლება ესაზრდოვა ჭეშმარიტებას, ზნეობას, მორალს, სინდისს, სულიერებას. მერე რა, რომ წარჩინებულთა კოლეჯი დაამთავრე ან ნიგნიერი გინოდეს, შენ ხომ ვერადროს იგემებ ბედნიერებას, სიხარულს, სიყვარულს, რადგან უგულოდ დახარჯე სიცოცხლის წამზომი!.. თავად განიდეგნე მგრძნობელობის სავანედან და ჰარმონიასმოწყვეტილი ახლა ქვაფენილზე დავარდნილ მარცვალისგან ხარ, რომელიც გადარჩენის მიზნით ქარს ეხვეწება ტრანსპორტირებას.

– ზნეობა რას ჰგავს დედა?

– ლელვის ხის რტოს მიმაგრებულ ნაყოფს; საკმარისია ნაყოფი ქვაფენილზე დაენარცხოს და დედა ხე ზედაც არ შეხედავს!.. უცხოა შენთვის ზნეობაცა და სინანულიც, მოუნანიებელი კაცი კი ჩემთან ვერ გაიყოფს ლუკმას!..

– მაშ, უარყოფ ენოლა?! იქნებ უადგილო იყოს ზნეობაზე ასე დაგვიანებული საუბარი? თვალეებში შემომხედა და შევატყვე, იარაღის კონდახი შეემართა. სასხლეტთან გაუაზრებლად ათამაშებდა თითებს. როგორც წესი, მეომრის თოფში ერთი ტყვია ყოველთვის არის გადანახული და გამონაკლისი არც ახლა იქნება. ვხვდები მის განზრახვას, მაგრამ უმოქმედოდ ვარ. სინამდვილეში ეს იარაღი მან მე დამაჭერინა, თითის გამოკვრა-

არგამოკვრის შანსიც მე მომანდო, ხვალინდელი დღეც ჩემს ხელში მოამწყვდია.

ტყვიის გასროლამდე ყველა დედა ფიქრობს, არის კი ისეთი საშუალება, რაც ამ განზრახვას ჩაახშობს?

არის!.. ფარისევლური ალერსი, გულში ჩახუტება, მოფერება, პატიება, სიბრალული... მერე იმაზე ფიქრი, რომ შვილზე უზნეო მშობელი აღმოჩნდა და მისთანები. საკმარისია ჩემგან ერთი უარი და სამუდამოდ დავკარგავ მას. [ერთ უემოციოდ ნათქვამ სიტყვას – გპატიობ, პირიქით, შეუძლია გადამირჩინოს მხოლოდშობილი ძე]. მახსენდება კორესპონდენტის კმაყოფილებით ნათქვამი, „ჩვენ გავიმარჯვეთ!“. და დაიწყო ჭიდილი დედობრივ გრძნობასა და სიმართლეს შორის, რომელიც სამართებელივით მომბჯენოდა ყელზე.

და მე ვარჩიე სიმართლე!..

მე გავიმარჯვე...

სულაფორიაქებული, აღელვებული და შეურაცხადი დავყურებდი პაულის გვამიდან თქემით წამოსულ სისხლს, რომელიც ჭიპლარის გადაჭრის და ჩემი სხეულიდან მისი განკვეთის წამებს საოცრად ჰგავდა. უბრალოდ, მაშინ თეთრხალათიანები მილოცავდნენ მის დაბადებას, ახლა კი მორგის თანამშრომლები მისამძიმებდნენ.

...

633, 634, 635... ფანჯრის რაფაზეც ნახეთ, იატაკზეც, ჭერზეც. ყველგან მოძებნეთ... აი, 641, 642, 643-ე ქალაღის წეროც გამოჩნდა. ვითვლით, ვანგარიშობთ, მაგრამ არც მეტი გამოდის და არც ნაკლები. ფუფიკო და შიგეო გოგონას ნივთებს ჩემოდანში ალაგებენ, თან ცდილობენ როგორმე დამალონ მწუხარება, რაც ეს-ესაა შეემთხვათ. ბოლოს და ბოლოს, ხომ კარგად იციან, რომ „არ შეიძლება იმაზე მეტი გააკეთონ, ვიდრე ბედისწერამ მიუზღო“.

მე სარკმელთან ვდგავარ და გარეთ ვიყურები. შუშის მიღმა დგას წერო და დამწუხრებული იყურება. ვხედავ, რომ ნისკარტით ეფერება მასზე უფრო მომცრო ზომის ქალაღის წეროს. ვაკვირდები და გაცეცხისგან ვყვირი: „644-ე წეროც გამოჩნდა, დედა წეროსთან ერთად-მეთქი!..“

ყველანი ფანჯარასთან ვგროვდებით!.. დიდებულო სინტო, ქალაღის წეროზე წარწერა იკითხება. „ ჩემი სახელია ჰიროსიმა“, მის ქვეშ კი კობტად ნაწერი ჰაიკუ:

– წეროთა ფეხებზე,

ვით სარწვევლაზე –
მე და დრო ვეკიდეთ...
სწორნიკარტა, ბუდეშლილი წერო ქალღდის ნაკეთო-
ბას ეალერსება;
აღბათ ისიც დედა იყო.
შესაძლოა ომმა მასაც მოსტაცა შვილი.
შენ რას იტყვი ადამიანო?!
მე? მე მეკითხებით? აა, რასაკვირველია, უნდა გიპასუხოთ
ნომ? ჩემი აზრით... დიახ, მე ვამბობ, რომ კეთილშობილება გა-
დაარჩენს სულიერთა სამყაროს... რომ მიმოიხედავ ერთხელაც
და მიხვდები, შენზე გაცილებით ლამაზად წეროთა ქარავანს
უცხოვრია... შეგრცხვება, ადამიანობას გეფიცები!.. შეგრცხვე-
ბა და პაულ ტიბეტის მსგავსად ადგილუპოვნელად მოკვდები...

**2011 წელი
თბილისი**

ბავშვობადაკარგული თაობა
ანუ
ბოლოსიტყვაობა,
რომელიც
ავტობიოგრაფიას
ჰგავს

მინის სუნი ასდის ამ მარტოობას და ისეთი განცდა მაქვს, თითქოს ადამიანებმა მიწასავით გამომიყენეს. ნაადრევად დამბარეს, დამფარცხეს, დამმარგლეს და ახლა, როცა მოსავლის მოწვევის ჟამი დადგა მომინდა სოიოს მარცვალავით მიმოხეწეულ წლებზე ზერელედ გადამეხედა. შევძრწუნდი, ღმერთმანი! ვხედავ, მხარზე მოგდებული ილუზია რეალობის ნილაბთან პირფერობს. აი, თურმე რისთვის დამჭირდა ფურცელთან განმარტოება. ჩემს გამოგონილ სამყაროში, სადაც ყველაფერი არცთუ სახარბიელოდაა მოწყობილი, საიმისოდ რომ გული არ დამწყდომოდა [მუცლით-მეზლაპრემ] ახალ-ახალ ადამიანებსა და ისტორიებს დავუნყე „ძერწვა“.

ასე აღმოვჩნდი ომის ქარცეცხლში, საიდანაც გადარჩენილებმა ერთმანეთის ხათრითა და ჯიბრით დავიწყეთ ცხოვრება. დედა ცდილობს ომის მიზეზი განმარტოს, თუმცა ქვეცნობიერად უფრო ის მანუხებს, რატომ ვწევარ იატაკზე, რა იქნა სათამაშოები და რას ნიშნავს ასე ყოველ წუთში ნათქვამი სიტყვა „უსახლკარობა“.

სოფლიდან – სოფელში, ქალაქიდან – ქალაქში, ორიოდ ჩემოდნის თანხლებით, დავძრნით. [ასეთია ადგილუპოვნელთა ბედი]. მამა ამბობს: – თავშესაფარი უნდა ვეძიოთ და თავიდან დავიწყეთ ყველაფერი. როგორც მოკვდავებს, ბევრი რამ დაგვჭირდება, არა ფუფუნებისთვის, არამედ საარსებოდ, თავის გასატანად...

ჯანდაბას, მხოლოდ ხუთის ვარ და იმ პირობას მივიღებ, რასაც შემომთავაზებთ. მაგრამ რას წარმოვიდგენდი, რომ გულისთქმა ჩემი ოდესმე დაარღვევდა თვრამეტწლიან დუმილს და კალამი ბავშვობის ქიმერიონთან დამაპირისპირებდა.

ბავშვობაში რომ შეგონებებს ჩამჩიჩინებდნენ, ყოველი სიტყვა ენის წვერზე მადგება და მინდა ვიყვირო, ვიტვირო! დიას, იმიტომ, რომ არასწორად მზრდიდნენ, ბავშვურ ბედნიერებას მიმალავდნენ, მარტოოდენ სამყაროს შავ-თეთრ გამოსახულებიან, გაბლენდილ ტელევიზორში მანახებდნენ, ისიც შეზღუდუ-

ლად, მხოლოდ განსაზღვრული დროით!.. ჯვარს იმისთვის არ ვატარებდით, რწმენა სა(ყოველ)თაოდ აღიარებული რომ არ იყო. სააღდგომო კვერცხი, ასოციაციით, ფრინველთა გამოჩეკილ მატერიკი, ნებისმიერი ფერი შეიძლებაოდა ყოფილიყო, გარდა წითლისა!..

პირად განცდებზე როდი მოგიტხრობთ. ბავშვობადაკარგულ თაობაზე ვწერ. ბავშვობა, რომელიც მდინარე ენგურზე ცურვის დაუფლებით, თევზაობით, ათასგვარი თავგადასავლებით, საპოვნელას, ნიშხანიშხასა და კუკუმალობანას თავშექცევით დაიწყო და უსასრულო უბედურებამ ჩაანაცვლა.

ამადაცაა, ჰარმონიის საძიებლად ვიხსენებ ხუხულას, ხიმინჯებზე დადგმულ ოდას, ჭასთან დამდგარ ჭანჭახს, ბზით შემორაგულ ეზოს – დეკორატიულ ღობე-გალავანს!.. ფარღალა-ლა მარანს, კალო-საბძელს, ალერდთა ზვინს, ბოსელსა და თავლას, ეზოში დაბუდებულ სკას, ნარწერით „სასუტელას მფარველი ანანა-გუნდა“. [სულ ახლახანს გავიგე, რომ სასუტელა იგივე ფუტკარი ყოფილა, ანანა-გუნდა კი აფხაზ ხალხში დღემდე შემორჩენილი ტრადიციული რწმენის გადმონაშთი – მეფუტკრეობის მფარველი ქალღმერთი]. ვიგონებ ბაღში დადგმულ საფრთხობელა ა-ლაკუმზას, მარცვლეულთა დასაფქვაგად აღმართულ ბუჭულას და ბოძებზე შემდგარ ნალიას.

თუმცა, ეს ყველაფერი ტკბილ მოგონებად დამრჩა.

რახანია გავიზარდე და ფიქრიც ისევე ვისწავლე, როგორც ანბანი. ველოსიპედივით დავეუფლე ცოდვა-ბრალიან წუთისოფელს, სადაც ლამის სევდის ობელისკად ვიქეცი!..

ან განსვენებული დიდედაჩემი, თვალცრემლიანი, დანანებით უბნობს: უნინ ასე იყო, პურივით ვილუკმებდით მწუხარებას, ბედნიერებასა და დარდის მელანქოლიას. დღეს კი... რწმენა დაკვარგეთ, – მომავლის და საკუთარი თავის! იხვენება, ვუწილადო სასოება, დავაიმედო, რომ ერთ დღეს გაიღვიძებს და მეზობელი შეეხმიანება, – ხახვის ან ლერლილის თხოვნით. (ალბათ კი არადა და) რასაკვირველია, ადამიანები დაილაღნენ ერთფეროვანი ცხოვრებით, ყელზე ბურთივით რომ დაადგებათ და სულაფორიაქებულები უნებლიეთ ხელს კრავენ ერთი სცენარით განვითარებულ სამას სამოცდახუთ [ან ცოტათი მეტ] დღეს. რადგან ამაზრუნენია, რწმუნდები რა, რომ ხვალინდელი დღე არაფრით იქნება დღევანდელზე საინტერესო და უკეთესი.

სამწუხარო ქეშმარიტებაა – ხელის ერთი მოსმით გაქრა იდილია. გაუკაცრიელდა კარ-მიდამო, ხოლო მარანს, სადაც

უნინ ვაზის ნაჟურს ვლვრიდით, მორიელები შეესივნენ. ისლით დახურულ ოდას საბუხრე მოერღვა; დაცარიელდა ნალიაცა და ბელელიც. თავლაში ნაკელი გახმა და არც მსხვილფეხა საქონლის აღმუფლება ისმის, სალამო ხანს სახლის კართან მომდგართ რომ სჩვეოდათ. ჭამდე მისასვლელი ბილიკი ეკალ-ბარდებით დაიფარა. ქანდარაზე გადმომდგარი მოკუნტული ქათმების ადგილას ყვავებმა იწყეს ბოინი და ყრანტალით აიკლეს იქაურობა. ისეთი ამაზრზენი სანახავია სოფელი, რომ ძველებურად შიშმა შემიპყრო, ზუსტად ისე, მეხის გავარდნისას რომ დამეუფლებოდა და აფორიაქებული კარადაში შევიყუყუებოდი, ვიდრე გრუხუნის ხმა არ მინავლდებოდა.

ისეთი განცდა მაქვს, ლარნაკში გამხმარ ყვავილს რომ შესაძლოა ოდესმე დაეუფლოს. გული მაქვს გაპოზილი და ამ ჭრილობას ვერ ვშველი, თორემ ქრისტესისხლათი უბრალო იარა რამდენგზის მომირჩენია. ქვიჯაში დანაყულ ნიორივით ვარ!.. ოღონდ მართლა, არ გეგონოთ გამოგონილ განცდაზე ვწერდე.

სულატკიებულს გამუდმებით ჩამესმის: კიდეც უნდა შესცოდო და მოინანიო!.. დანაშაული რომ გამოისყიდო, როგორმე უნდა დააშავო!.. რაც მეტ ტკივილს იგრძნობ, უფრო დაგიამდება გველივით დაკლაკნილი და სასონარკვეთილი სიცოცხლე. დაე, მოხსენი ღირსებას მარყუჟი და სახრჩობელაზე ჩამოკონნიალეებული, ტომარანამოცმული ხანდაზმული სხეული იხსენ არარაობის ქმნადობისგანო!..

მე კი... სიამაყის გრძნობადაკარული [არადა წყეული უსამართლობა რომ არა, ინდაური კაცზე მეტად გაბლენძილი უნდა დადიოდეს?] მამასთან საუბრისას ვწერ: უცხო კლიმატში გადარგული თავმოყვარე ხე თავს გაიხმობდა, ჩვენ კი... უკეთურებას შევემთხვიეთ და გვეამა, უბედურება გადაგველობა და გულში ჩავიკარით, ხელმოცარულ მარტოობას დავუზავდით და მერე ისე შევეჩვიეთ ამ ყოფას, რომ არამც და არამც გავიბრძოლებთ დაკარგული ღირსების დასაბრუნებლად. სამოთხე სხვა კი არაფერი არის, თვინიერ სამშობლოს გარდა. მე და შენ კი უ-ს-ა-მ-შ-ო-ბ-ლ-ო-ნ-ი და ბედს შეგუებული სალახანები გავხდითო.

ბავშვობა რომ დაკარგო, ოდესმე ხომ უნდა გქონოდა იგი. მე კი აღარც ბავშვობა მინახავს და არც სათამაშოები. არა, არ გეგონოთ, თითქოს გავბოროტდი, შურმა თვალისჩინი წამართვა და ეგოიზმმა ცეცხლი წამიკიდა. უბრალოდ, ადამიანურად მომადგება ხოლმე ნერწყვი და შიმშილნარეგ მზერას დავადევნებ

დანარჩენ ბავშვებს, რომელთა მამებს, ომის მიუხედავად, ეტყობა ჯიბის სისქე ჯერაც არ დაუთხელდათ!..

ამასობაში, უნებლიეთ შემომეპარა უნდობლობა. სანგარში დამალულ მტერს კი ჩემი უმწეობით რომ არ ესარგებლა, გავათკეცე თვალისჩინი და ყოველგვარ წვრილმანს გაფაციცებით დავუნყე ზვერვა. არადა მეც კარგად ვიცი, რომ წასულია ეჭვიანი კაცი საქმე. ვიდრე სხვას შეჭამდეს, ის საკუთარ თავს დახრავს.

და ასე ნაბიჯ-ნაბიჯ, მარტოობით შეძრწუნებული, შიშველი ხელით ვებრძოდი ყოველდღიურობას; სტიქიის შედეგად გაუბედურებულ კაცის მსგავსად კი, ყველა უბედურებასთან ერთად, მამაც დავკარგე. [მარტოობა მას მერე სულში შემომეკედლა, თორემ მანამ ტყუილუბრალოდ ვწუნუნებდი თურმე].

კაცობრიობას საზიზღარი ეპიდემია – ურწმუნოება მოედო, რომელმაც საბოლოოდ შვა ეჭვიანობა და სისასტიკე, დასაბამი დაუდო ავხორცობას და ერთნაირად მოფიქრალი ადამიანები გარიყა.

ჩემს ნაწერში კი სევდა გაცოცხლდა, როგორც ყოველკვირეული ღამის კოშმარი და საკუთარი თავი [მერამდენედ] დავკარგე! იქ, შორს, გემის ბაქანზე ვილაცის ლანდი დგას, მალულად მიხმობს (სიამაყე პატიების თხოვნას უკრძალავს) და მეჩურჩულება: არ გინდა ყველაფერი თავიდან დავიწყოთ? ჩვენ ხომ ოდესღაც, შორეულ წარსულში, ერთმანეთი ვიპოვეთ და არც ახლა გაგვიჭირდებაო.

ბავშვობადაკარგულები ერთმანეთისთვის ვლოცულობთ! ღმერთს შევთხოვთ, დანარჩენებმაც არ დაკარგონ ბავშვობა.

დაკარგული სამოთხის ძიებაში

*ო! ღმერთო, ისმინე ვედრება ჩემი!
ოი, უფალო, ღმერთო, მამაო ჩვენო ზეციურო,
პატრონო, მწყემსო ყოველთა მინიერთა! რა შევცოდა
მოდგამამ კაცთამან ეგეთი, რომ გახადე ერთმანეთისა
სისხლის მსმელად და ხორცის მჭამელად?!
აფხაზი გოგოს დღიურიდან*

ნაწილი პირველი

ზღაპრები არასდროს მყვარებია, ისინი მხოლოდ მაშინ დავაგემოვნე, როდესაც ჩემმა დისწულმა ხელში ასტრიდ ლინდგრენის⁵² „სახურავის ბინადარი კარლსონი“, შემომამჩიჩა. თხრობა ფანტასტიკური, ამაღელვებელი ისტორიებით იყო გაჯერებული. ფოტოფირივით აკინძულ ამბავს მუცლით-მეზღაპრე ბავშვურად მიამბობდა. მეც კი, ჭკუადაამჯდარს, მსიამოვნებდა „მოგონებული ტყუილი, შემჭევრებული ამბავი, რომელნი ივლტიან ბილნ-ჰამბობასა“⁵³ და მივხვდი, რომ ბავშვ[ობა]დაკარგულ თაობას ვეკუთვნოდი, რომელსაც ბრძოლის წესები, სამხედრო ლიტერატურა და ომის სურათები თვალნინ გადაუშალეს; ტკივილიანი, სისხლიანი ანბანის გარშემოწერილობით კი შეაგონეს: „შენ დაკარგული სამოთხიდან ხარ!-ო“.

მოგვიანებით ამავე სახელწოდების ჯონ მილტონის⁵⁴ წიგნში ამოვიკითხე:

„ნეტა ესენი ვინ არიან? ხალხს არა ჰგვანან,
აღბათ სიკვდილის მთესველები თუ იქნებიან!
ასე უგულოდ როგორ ჰკლავენ ადამიანებს?
ათიათასჯერ ამძიმებენ ძმის მკვლელის ცოდვას:
განა ესენი თავისავე ძმებს არ ხოცავენ!
ადამიანი ადამიანს უსპობს სიცოცხლეს“.⁵⁵

რადგან დაკარგული სამოთხის ძიებაში ვარ, როგორც მთხრობელ-პერსონაჟი შევეცდები ის გარემო ავსახო, უკანას-

⁵². შვედი მწერალი, რომელსაც ეკუთვნის არაერთი საბავშვო წიგნის და ფილმის სცენარის ავტორობა.

⁵³ ს. ს ორბელიანი, „ლექსიკონი ქართული“, 1991 წელი; ტ 1, გვ 291

⁵⁴. ინგლისელი პოეტი, მწერალი, პოლემიკოსი.

⁵⁵. ჯ. მილტონი, „დაკარგული სამოთხე“, თარგმანი ვახტანგ ქელიძისა.

კნელად რომ დავტოვე ერთი ნაღვლიანი შემოდგომის მიწურულს. ადგილი, მემატთანემ მოგვიანებით დოკუმენტურად რომ აღწერა.

მდებარეობა: – ჩრდილო-დასავლეთ საქართველო;

მოსახლეობა: – ეთნიკური აფხაზები;

კონფლიქტის დაწყების წელი: – 1992-დან-დღემდე...

მხარეები: – აფხაზეთი, რუსეთი, კავკასიის მთიელ ხალხთა კონფედერაცია, კაზაკები, საქართველო და ა.შ.

ყველა მსგავს გამოცემას თავს ვარიდებდი; მათ კითხვას მერჩივნა სიყრმის ფოტოები და მასზე ხელით მიწერილი წლები გონებაში გადამეფურცლა. ამჟამად 1991-ს ვიგონებ.

უასაკობის მიუხედავად გამახსენდა ხუხულა⁵⁶, მიწურზე დადგმული ოდა, ჭასთან დამდგარი ჭანჭახი⁵⁷, ბზით შემორაგული ეზო – დეკორატიული ლობე-გალავანი!.. ფარლალა მარანი, კალო-საბძელი, ალერდთა⁵⁸ ზვინი, ბოსელი და თავლა, ეზოში დაბუდებული სკა, წარწერით „სასუტელას მფარველი ანანაგუნდა“. [გვიან გავიგე, რომ სასუტელა იგივე ფუტკარი ყოფილა, ანანა-გუნდა კი აფხაზ ხალხში დღემდე შემორჩენილი ტრადიციული რწმენის გადმონაშთი – მეფუტკრეობის მფარველი ქალღმერთი].

მომავონდა ბაღში დადგმული საფრთხობელა ა-ლაკუმ-ზა⁵⁹, მარცვლეულთა დასაფქვავად აღმართული ბუჭულა⁶⁰, ბოძებზე შემდგარი ნალია, ხილნარი და თხილის წკეპლის შიშით ნასწავლი პირველი საფორტეპიანო ეტიუდი. მეზმანა კედელში დატანებული თახჩა და იქვე მიდგმული ხაფანგი, – მუდამჟამს თავის საცდუნებლად კაუჭში გაჩრილი სასუსნავით. დაბოლოს, მისაღები ოთახის მუდმივი მასპინძელი – „უცნობი ქალის პორტრეტი“⁶¹, წინასწარმეტყველის შეგონების მიუხედავად

⁵⁶. აქ: ბავშვების მიერ გაკეთებული სათამაშო სახლი.

⁵⁷. თხელი ტალახი.

⁵⁸. (კუთხ.) სიმინდის ნედლი ჩალა.

⁵⁹. ასე ვეძახდით გათვალვის სანინალმდეგო მონყობილობას, რომლის სამკაპა თავში ჯვრისებურად ჩასმული იყო ორი ჩხირი, – თეთრი ქვა და ასკილის ტოტისგან დაგრეხილი რგოლი.

⁶⁰. წისქვილი.

⁶¹. ცნობილი რუსი მხატვრის, ივან კრამსკოის, ფერწერული ტილო, 1883 წელი.

მშვენიერი ქალბატონისთვის ესოდენ საპატიო ადგილი რომ მიეჩინათ.

უაზრო, გამოუსადეგარი საგნებით დახუნძლულ წუთისოფელში უამრავმა დაკარგა ფუნქცია და ნაგავსაყრელის მუდმივ ბინადრად იქცა. სოფელში კი მხოლოდ ბედნიერების მაძიებელთათვის აუცილებელი ნივთები შემოგვრჩა.

თუმცა... ვერ ვიტყვი, რომ ღმერთი ვინმეს დიდად ახსოვდა. (არადა, მიკვირდა, განა შეიძლება ბედის მაძიებელი უფალს სადმე არ გადაყროდა). ერთი ხატიც არ გვებადა სახლში. ალბათ იმიტომ, რომ ხატი ხორციელ არსებობას არას მატებს, სულის ნავსაყუდელია. ტაძარში სიარულსაც ვერიდებოდით, – აღდგომის დღესასწაულზე კვერცხის წითლად შეღებვასაც. გვასწავლიდნენ: – ბუნებაში, თუკი რამ ცოცხალია სიმწვანის ელფერს ატარებს. წითელი კი მელანქოლიურ, ტრაგიკულ ამბებს გვაგონებსო. ჰოდა, ჩვენც თავს მოხვეული მოძღვრების გამო შეგძულდა წითელი ფერი.

აღდგომის წინა ოთხშაბათს (ღამით) ვითომდა კუდიანების დასაფრთხობად ცეცხლს დავანთებდით, ჭიაკოკონობის⁶² შელოცვებს ვკითხულობდით და ხელსაქმეს თავს ვარიდებდით.

უძილობისგან და საბურავის ნამწვისგან თავატიკივებულებს მომდევნო დღეს შემლოცველები უცილობლად გვსტუმრობდნენ. ქალაღზე დაჯღაბნილ ტექსტს შუბლზე შემოგვაკარავდნენ და თუ ეს მეთოდი არ გაჭრიდა, ჩვენს უგუნებობას ზებუნებრივ ძალებს მიაწერდნენ.

ყოველთვის მაინტერესებდა, რა ენერა იმ დაჭმუჭნილ ფურცელზე. ერთხელაც, მალულად გავხსენი და ნავიკითხე: „შაკიკი შამოჩვეულა სათიბის ბოლოსა, ასე ხვრემდა რკინასა, როგორც ხარი თივასა!.. გაუწყრა წმინდა გიორგი, გაპარულიყო დილასა!..“

(ვაიიიი, ეს რა გააკეთა ამ ვირემშაკამ, ჯანგეირი⁶³ დაუფლებია და ჯადოსანთა საიდუმლო გააცხადა. ახლა ძალას დავკარგავთ და უამისოდ როგორ გავძლოთო; აზრსმოკლებული ცხოვრება რა ჯანდაბისთვის მინდა თავშისახლელადო. გულმო-

⁶². ბოროტ ძალთა უკანასკნელი უსუსური გალაშქრებაა დიდი საიდუმლოს წინააღმდეგ – დგება ბრწყინვალე დღესასწაული და ცეცხლთაყვანისმცემლობის მთავარი ღვთაება [აპურამაზდა] ფარ–ხმალს ყრის მკვდრეთით აღმდგარი უფლის წინაშე.

⁶³. ავი სული აფხაზურ მითოლოგიაში.

სული დედაბერი ილანძლებოდა, მე კი იმ წუთას საკუთარი თავი ყველაზე დიდ ბოროტმოქმედად, ნაღდ დამნაშავედ მიმაჩნდა. – მთვარეულია ეს შეჩვენებული ან თვალნაკრავი და ჩქარა ვინმემ ნაიკითხოს „აღისა, მალისა, თვალმავნებლისა, ფერნაცვალისა, თვალჭრელისა, ჭამჭია, ჭამჭია“, თორემ გავგიჟდები ამ სიბერეში!.. თან მამუნათებდა, თუ არ ინამებ, კიდევ უფრო შეგანუხებს თავის გაუსაძლისი ტკივილი).

ახლა ვიგონებ ამ ამბავს მშვიდად და აუღელვებლად, თორემ მაშინ კუდიანების ძალმოსილებით შეშინებული, დამფრთხალი და სასონარკვეთილი იმ წუთებს ვწყევლიდი, როცა ცნობისმოყვარეობით ვხსნიდი ქალაღდის ნაგლეჯზე გაურკვეველი ხელით ნაჯღაბნ მაგიურ სიტყვებს.

ვნების კვირას მომლოცველები ჩუმად რომ შემოგვიტანდნენ ხალანში⁶⁴ ამონვერილ ჯეჯილს, ნითელ კვერცხს, სათენეფე ლელენგოსა⁶⁵ და პასქებს, დედა მათ უცხო თვალისგან შეუმჩნეველ ადგილზე გადაინახავდა, შუალამეს კარებს ურდულს⁶⁶ გაუყრიდა და მალულად გვაპურებდა; თან იმის პირობას გვაძლევდა, რომ გაისად კვერცხებს ყაყაჩოსფრად უსიკვდილოდ შელებავდა.

მამა საგამომცემლო საქმიანობას ეწეოდა და მდიდარი ბიბლიოთეკა გვქონდა. ვინ იცის, ეგებ ჩვენთან საღვთო სჯულიც ინახებოდა, თუმცაღა, იესო ქრისტე რომ ნათლობამდე არ გამეგო, ეს ცხადზე ცხადი გახლდათ.

ჩვენ ორდალიების და ხატზე გადაცემის გვჯეროდა.

ამას წინათ „წყევლა“ დავბეჭდე ერთ-ერთ პერიოდულ გამოცემაში და ან განსვენებული დიდედაჩემის მონაყოლი მხატვრულად აღვწერე.

მოთხრობის პერსონაჟი პილა [უნინ პილატე] იყო, რომელიც „ჟამსა დღას“⁶⁷ უჩვეულო რიტუალს ასრულებდა. საბუხრე ადგილას სანახევროდ წყლით ავსებული და გამურული ქვაბი კავით ჩამოეკიდა. გოდორი, ლიფლიფი⁶⁸, ლუმბა⁶⁹, რკინის

⁶⁴. პირფართო ქოთანნი.

⁶⁵. საადდგომო უფუარი ნაზუქი.

⁶⁶. კარის ან ჭიშკრის შიგნიდან დასაკეტი გარდიგარდმო გასაყრელი კეტი.

⁶⁷. კვირა დღე მეგრელთაგან.

⁶⁸. ფანარი.

⁶⁹. საჭედარი ცხენისა თუ ფერჯ(თ)ა საცმელთასა (საბა).

ჯვრები, თოკები, დანები, დრუნგილთა⁷⁰ ნატეხები მოემარაგებინა და დამნაშავის დასასჯელად კედელზე ლურსმანს აჭედებდა. იდევნებოდა ეს ტრადიცია ეკლესიისგან, თუმცა „გამოსყიდვის“ ნესებს ყველა მიმართავდა. რიტუალი ჭყონდიდის ხის მახლობლად სრულდებოდა. მერე ხატზე გადამცემს, ყოველწლიურად სამსხვერპლო ვაცი მიჰყავდა პილასთან და ლოცვას აკითხებდა.

წინასწარ განერილი გეგმით ვცხოვრობდით. უთენია, ხარძროხის საძოვარზე გარეკვამდე საქონელს მოვწველიდით, საკვამურში ცეცხლს დავანთებდით და წინა დღის ნარჩენ სიმინდს ქათმებს ვაკენკინებდით; გვემსახურებოდა ხალხურ მედიცინაში განსწავლული ექიმი, რომელიც არაფრით სჯობდა დევისფრჩხილასა⁷¹ და ალვახაზის⁷² დუბელით⁷³ განმზავებელს. სადღაც გაეგონა ეპაზმის⁷⁴ შესახებ და ახლა ცდას ახალშობილზე ატარებდა.

ეს ყველაფერი ტკბილ მოგონებად დამრჩა. მე და მამაჩემი გულმოდგინედ ვუსმენდით აფხაზეთში მიმდინარე პროცესებს. ერთხელაც, რეალობას შევხედე თვალეში და „დაკარგულ სამოთხეზე“ ფიქრს მოვეშვი. ყოველთვის, როცა მხატვრულ ფილმს, „ფესვებს“⁷⁵ ვუყურებდით, დასასრულს მეტყოდა ხოლმე მამა:

– ხედავ, შვილო, რამდენი წლის შემდეგ დაბრუნდა საქართველოში?!

– ის არა, მამა!.. ფერფლი დაბრუნდა, ფერფლი. – შევუსწორებდი.

– ხომ მაინც დაბრუნდა?! ჩვენც დავბრუნდებით, თანაც აუცილებლად. ხომ გჯერა, მამა?

– რა თქმა უნდა, – ვიტყოდი ნაკლებსარწმუნო, მერყევი ხმით.

⁷⁰. მარმარილო.

⁷¹. წამალია ერთი.

⁷². თაფლი და ზელილი.

⁷³. წყალი მოთბო.

⁷⁴. დედაბერთა მიერ ჩვილთა შემლოცველობა, შუბლითა ნერწყვის წარხოცა და დამბერველობა.

⁷⁵. ფილმი ქართველი ემიგრანტის სამშობლოსადმი განუწყვეტელი ნოსტალგიით აღსავსე ვრცელი ცხოვრების გზაზე მოგვითხრობს.

– ასე გაცილებით სჯობს, – იტყოდა მამაჩემი. იმედი თუ ერთხელ მაინც ეწვევა კაცს, მერე არასოდეს მიატოვებს.

სამურზაყანოს სისხლიანი დღეები და 1993 წელი დროის ქარავანმა უკან მოიტოვა. ეს-ესაა სამგზავრო მარშრუტით სოფელ რუხს გავცდი და ენგურის ხიდთან ჩამოვბარგდი. ტყავის ბოხჩის ამარა ვარ! ისეთივე ცარიელი ვბრუნდები, როგორც გამოვიხიზნე, ღმერთმანი!... ფილტვებში ვიგროვებ ნოტიო ჰაერს. ყამთააღმწერელ მდინარის 17-წლოვან ისტორიას რუდუნებით ვაყურადებ. ვხედავ, ერთმანეთში როგორ შეზვირთებულა აფხაზური სიამაყე და ქართული სიდიადე; სმენადაკარგული „შარვაშიძე“ (ენგური) გაღმა ნაპირას დგას და გამოღმით მყოფ „დადიანს“ აქეზებს, დამონებული ხალხის გათავისუფლებას იხვეწება.

ილია ჭავჭავაძის „მგზავრის წერილებს“ სიტყვასიტყვით აღვიდგენ: „თერგის ხიდი ისე გამოვიარე, რომ არამც თუ წყალი დამელიოს, თვალიც არ ამიხილებია. მეშინოდა, რომ თერგ-დალეულობა არ დამწამონ-მეთქი“. მე კი იმას ვშიშობ, იქნებ ეს ის მდინარე არ არის, წლების წინ რომ გადმოვლახე, ეგებ პირდაპირი გზა აირჩია და მზად არის მარწუხში მომწყვდეულმა იდინოს ხელოვნურ წყალსაცავში, საკუთარ კალაპოტს საბოლოოდ ასცდეს და გზა ვერ იპოვოს უკან მოსაბრუნებლად. იქნებ მდინარის წყალს ბალღამი შერევია, სასალბუნე მინერალები კი სადღაც გამქრალა.

ამ ფიქრის მიუხედავად ენგურის წყალი დავლიე და გზა განვაგრძე „სტანციისკენ“, სადაც „სქელ-კისერა, უადამიანო და პირუტყვული მიხვრა-მოხვრის, ბრიყვი სახის“ მესაზღვრე დამხვდა, რომელმაც პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის წარდგენა და ე.წ „საშუამავლო“ 200 რუბლი მომთხოვა. მეც წარვეუდგინე ორენოვანი საბუთი, ქართულ-აფხაზური შრიფტით რომ დაებეჭდათ ჩემი გვარ-სახელი.

ნაწილი მეორე

ძრავის ხმაზე მივხვდი, დაახლოებით 1982 წლის „24-ი“ მარკის მანქანაში რომ ვისხედით. საჭეს რუსულ სამხედრო ფორმაში გამოწყობილი შუახნის მამაკაცი უჯდა; მის გვერდით პოლკოვნიკი, უკანა სავარძელზე კი მე და ორი სერჟანტი ვისხედით. ბორკილები ძალზე მიჭერდა, რასაც ტყვეობის დამორგუნველი განცდაც ემატებოდა.

დაახლოებით თხუთმეტი წუთის შემდეგ პოლკოვნიკს გაახსენდა თვალების ახვევა რომ დავინწყნოდა და სერჟანტს უბრძანა:

– ამხანაგო სტასს, ყოველი შემთხვევისათვის ტომარა ჩამოაცვით ტყვეს თავზე, ყოველი შემთხვევისთვის, უკან მისაბრუნებელი გზა რომ ვერ დაიმასხოვროს!..

სიცილიც კი მომინდა „ამხანაგოს“ გამგონეს, თუმცა, როგორც კი გამახსენდა უსიამოვნო რუსული დიქციით ნათქვამი „უკან მისაბრუნებელი გზა რომ ვერ დაიმასხოვროსო“ მივხვდი, მეფე მათიუს პირველის⁷⁶, ჰეკლბერი ფინისა და ტომ სოიერის⁷⁷ მსგავსი თავგადასავალი როდი მელოდა, შუაგულ ომში ვიმყოფებოდი, სადაც ნებისმიერ დროს შეიძლებოდა რუს „სალდატს“ მოთმინების ფილა ავსებოდა და პირდაპირ ჩემს თვალწინ ყუმბარა აეფეთქებინა.

ავტომობილი სამზადი ფაცხის მახლობლად გაჩერდა. ფაცხასთან მოხუცი ფუსფუსებდა. ცალი ხელით ჯოხს ეყრდნობოდა წელში მოხრილი, მეორეთი კოკით წყალს ეზიდებოდა ჭიდან. სტუმრების დანახვაზე ჭიშკრისკენ გამოემართა და აფხაზურად ალაპარაკდა.

– ახაშალა⁷⁸ მოგიყვანეთ, ახაშალა!.. – დასჭექა პოლკოვნიკმა, რასაც ჯგუფის ხელმძღვანელის მხრიდან თოფის გასროლა მოჰყვა. რუსულიდან თარგმნილი პოლკოვნიკის სიტყვები გვაუწყებდა: მანქანაში სანვაგი გამოგველია, ქართველ ტყვეს ცოტა ხნით თქვენთან დავტოვებთ, დეიდა კატო! ოღონდ იცოდეთ, წინანდელივით ნულარ ეცდებით გააპაროთ. თუ გვიღალატებთ სახლს გადავწვავთ და ბადიშს⁷⁹ თვალწინ დაგიხრჩობთ... ექვს დღეში დავბრუნდებით, მანამდე კი ავტომობილსაც თვალყური ადევნე, ვინმემ არ მოიპაროს!..

– ხელბორკილი მაინც ახსენით, – ითხოვა მოხუცმა.

პოლკოვნიკმა გასაღები გადმოუგდო დედაკაცს, თავად კი ხელქვეითებთან ერთად საცალფეხო ბილიკს დაადგა.

⁷⁶. ებრაული წარმოშობის პოლონელი მწერლის იანუშ კორჩაკის ნაწარმოები.

⁷⁷. ცნობილი ამერიკელი მწერლის მარკ ტვენის ლიტერატურული პერსონაჟები.

⁷⁸. ყმა გლეხების კატეგორია ფეოდალურ აფხაზეთში. არ გააჩნდათ ოჯახი და საკუთრება (იგივეა, რაც იმერული და მეგრული “მოჯალაბე”).

⁷⁹. შვილიშვილი.

– წყეულიმც იყოს თქვენი მოდგმა, კაცთა მკვლელებო!.. – ჩაიბურტყუნა კატომ, რომელსაც სახეზე შევატყვე, ქართველის სტუმრობა დიდად ეამა.

ხელბორკილი ამყარა, მიწურში დანთებულ ცეცხლთან მიმაფიცხა, ჯარისკაცის თბილი ტანსაცმლით შემოსა და ვახშამზე მიმიპატიჟა.

ტაბლაზე⁸⁰ შებოლილი სულგუნი, შაშხი და მისივე გამომცხვარი პური იდო. ასადულებლად ბიდონით რძე შემოედგა.

ფაცხის კედელში წიგნების თარო დაეტანებინათ. თაროებზე ოჯახის დიასახლისის რუსულენოვანი ლიტერატურა ჩაემწკრივებინა. იქვე ათი-თორმეტი წლის ბიჭი უსიტყვოდ იდგა და დაჟინებით მათვალეიერებდა. ბუხარს ზემოთ იარალასხმული მამაკაცის პორტრეტი ეკიდა. ფოტოდან აფხაზი ბერიკაცი არწივისებრ იმზირებოდა. კაცი იფიქრებდა სტუმარ-მასპინძლობის ადათ-წესებს იცავსო.

„სწორედ რომ მეორედ მოსვლა და ცის ჩამოქცევაა, შენი მშობლიური ენა რომ დაგავინწყდება კაცს. ეს იმას ნიშნავს, რომ შენი ერი დასალუჟავ-დასაკარგად გაიმეტე“⁸¹. შევატყე, მოხუცს მართლა დავინწყებოდა ქართული და ვიდრე სათქმელს იტყოდა, გონებაში ფრაზებს გულდაგულ აწყობდა.

– ადრე არწივთა ყეფა ისმოდა კლდის თხემიდან, ახლა თოლიები ზვაობენ, – დასძინა ბებერმა კატომ. – საზიზღარი ჟამი დაგვიდგა. სკოლაში ველარ დამყავს ბავშვი. წერა-კითხვა ამან არ იცის, სიყვარულსა და მეგობრობას ველარ სწავლობს. ეჰ, ნეტავ რა უნდა აკეთოს ამ ბეჩავმა?!” დანანებით გადახედა შვილიშვილს და განაგრძო: – ალბათ ამასაც ხარ-ძროხები ეყოლება და მთაში გარეკავს ნახირს. სახნავ-სათესი მიწები უხვად არის, გლეხის საქმეს კი რა დალევს სოფლად. ახია ჩვენზე, აქ გამომწყვდეულებზე. შიშით გვიცემს გული და ძილიც იშვიათად გვეკარება! დღე არ გავა ვისიმე უბედურება, სიკვდილი, წამება არ გავიგო... ეს ოხერ-ტიალი წლები მიგორავს და ჩვენს ცხოვრებაში არაფერი იცვლება. რწმენა დაგვკარგეთ შვილო, მომავლის და საკუთარი თავის რწმენა. გესმის ეს რას ნიშნავს? გეხვენებით, თუკი თქვენს არ დაგიკარგავთ გვინილადეთ მცირედი, გვისახსოვრეთ იმედი, რომ ერთ დღესაც გავიღვიძებ და მეზობელი შემომეხმინება, თუნდაც ხახვის ან ღერლილის თხოვნით.

⁸⁰. დაბალი მაგიდა.

⁸¹. რ. მიშველაძე: „ჩურჩულს გადაჩვეული კაცი“, 2010 წელი.

„გეშვი სკუა ბჟა, ვაგორგიდას ღორონთიშით“... მიხვდა, ცუდად მესმოდა მეგრული და მანიშნა, რძე დამელია. თავშალი შეიკრა და ხანმოკლე დუმილის შემდეგ, ლაზარესავით მკვდრეთით აღმდგარი, მივიწყებული და კვლავ გახსენებული ქართულით, განაგრძო:

– მთლად გულთანაც ნუ მიიტანთ ჩვენს სატკივარს. იმდენ რამეს ვუყვები დღის მანძილზე ჩემს თავს, ვიტყვი ხოლმე, ხომ არ გაგიჟებულხარ, კატო, საკუთარ თავს რომ ესაუბრები-მეთქი, თუმცა ეგ იმიტომ მემართება, რომ არავინ შემომრჩა შვილო, დამლაპარაკებელი!.. მე კი სამარისკენ მივალ, მაგრამ ამ პატარას ცოდვით ველარ ვისვენებ.

მერე მომიტრიალდა და ძალიან თბილად მითხრა:

– სკან გოლვაფირო, აკა ქორთულო კითხირ ქუდომგურე მოთაშა, ვარა გერუს გვალო ბალანაქ⁸²...

– სიამოვნებით, – ვუთხარი და ის შემთხვევა გავიხსენე, დისწულმა ცნობილი მეზღაპრის ნიგნის წაკითხვა რომ მთხოვა.

ნაწილი მესამე

ანი – ქართული ან[ბან]ის პირველი ასოს „ა“-ს სახელწოდებაა, აბა გაიმეორე, ანი... ბანი... კარგია!.. ახლა მის მოხაზულობას დავაკვირდეთ. იგი კაუჭის ფორმისაა. ბებო რომ კავით ჰკიდებს ბუხარში ქვაბს, იმ კაუჭს ჰგავს.

– სათევზაოდ თუ ყოფილხარ ოდესმე? – ვეკითხები პატარას, რომელიც ჩემს ნაწერ ასოთა მოხაზულობას ჩაჰკირკიტებს და მალიმალ ნიგნში ნაბეჭდს ადარებს.

– კი, ვყოფილვარ. თედოს დავყავდი ხოლმე მდინარეზე. პატარა ბამბუკები გვქონდა და ნეხვით სავსე ქილა, რომელშიც ჭიებს ვინახავდით.

– ანკესის კაუჭი გაიხსენე მაშინ!.. მას აქვს „ა“-ს ფორმა, ხომ დაიხსომე?

– კი.

– ახლა „ი“ ვისწავლოთ. მითხარი, ცხენები თუ გყავს?

⁸². შენი ჭირიმე, იქნებ ქართულად კითხვა ასწავლო შვილიშვილს, თორემ მთლად „გარუსდა“ ბავშვიო. (მეგრ.)

– როგორ არა, შარშან ერთი მგელმა შეგვიჭამა, ერთი ცტყეშია გახიზნული.

– ნალის დაჭედება თუ უსწავლებიათ?

– საჭედურს ჩვენთან გამოცდილ ნალზანდს აკეთებინებენ. აბა მე ვინ მანდობს ამ საპატიო საქმეს.

– ჰოდა, ეგ „ი“, სწორედ იმ ნალს ჰგავს, ამობრუნებულს, თავდაყირა დამდგარს, რომლის ტყუპისცალია „ო“. (ერთმანეთზე მიბმული ორი „ი“) ო-ს რომ კუდი დაუგრძელო „უ“ გამოვა; აი „ე“ კი ნამდვილი ხათაბალაა. იგი ოდესღაც ჯაჭვის ერთი რგოლი ყოფილა. ამბობენ ხუთვა დამართნია და უჰაერობისგან გამწარებულს საკუთარი კბილებით დაუჭამია რგოლის ერთი ნაწილი. ახლა ქალბატონი „ე“ შედარებით თავისუფლად სუნთქავს. თუმცა მას ერთი რამ აწუხებს. ეს-ესაა დაორსულდა და მუცელი გამოეზარდა, გარეგნულად გარდაისახა და ძალიან დაემსგავსა მეზობელ „ვ“-ს. ორსულობის საიდუმლო რომ არ გამჟღავნდეს (მშობლების შიშით) ყველა მოძმე ასომ ფორმა შეიცვალა. „ვ“ საჭიროებისას ქოჩორს გადაივარცხნის, თმას აიპრეხს და „პ“ ხდება. „ლ“-ს ორმაგი ნილაბი აქვს, ხან „დ“ არის, ხანაც „ლ“. „ჯ“ იპრანჭება „ჭ“-სავით... და ასე გრძელდება უსასრულოდ...

ამას მოსდევს იასესგან⁸³ ენისბორძიკით წაკითხული სიტყვები: კაჭკაჭი, ჭაჭა, ვაჭარი, ნაჭერი, ჭერამი, ხუჭუჭი, ნაჭუჭი, ჭრიჭინი, ჭარხალი, მჭედელი, ჭანჭური.

დამარცვლით ნათქვამი: ფ-უ-ტ-კ-ა-რ-ი, ხ-ა-რ-ა-ტ-ი, ტ-ა-ძ-ა-რ-ი, ტ-ი-ტ-ი-ნ-ი, ტ-ა-ბ-ი-კ-ი⁸⁴, დ-ი-მ-ი-ტ-რ-ი, ბ-ა-ტ-კ-ა-ნ-ი...

შემდეგ გაზეპირებული გვერდიდან სიამაყით წაკითხული: ციხე, ცული, საცერი, ციკანი, ხუცესი, ციყვი, ლოცვანი...

დაბოლოს, საბავშვო მოთხრობის გარჩევა: „ყვავი გაამპარტავანდა. ყვაობა არ მინდა, ფარშევანგი უნდა გავხედო. ჩაირჭო გარემეშო ფარშევანგის ფრთები და გაერია ფარშევან-

⁸³. იესე (ძველი ებრაული), როგორც ჩანს, ერთ-ერთი ვარიანტული ფორმაა ბიბლიური წინასწარმეტყველის სახელისა ესაია/ისაია (“სსნა უფლისგან”).

⁸⁴. ურმის ნაწილი, თავმსხვილი ჯოხი, რომელიც უღელში საქონლის შესაბმელად წყვილ-წყვილად არის ჩაყრილი.

გებში. ჯერ ვერ იცნებს. მაგრამ უცებ წამოსცდა თვისი "ყვაა". მისცვივდნენ ფარშავანგები და სულ გაძიძგნეს. ტიტველა ყვაავი წავიდა ისევ თავის ტოლ-ამხანაგებში; მაგრამ იმათაც იუცხოვეს და ქისტის კვრით გამოაგდეს. ფარშავანგიც ვერ გახდა და ყვავებშიაც გამოსწყდა".⁸⁵

ვეკითხები ყმანვილს: რატომ დაისაჯა ყვაავი?

მაგრამ ვიდრე მიპასუხებდეს ქვეითი ჯარისკაცების ხმა ისმის.

– "ისინი მოდიან", – თქვა კატომ და სასწრაფოდ გადამალა ქართული წიგნები.

ფაცხაში ბრგე კაცმა შემოაბიჯა, მას სხვა „სალდატი“ შემოჰყვა და მოხუცს უბრძანა.

– Дайте мне горячий хлеб и водку, быстро!..

– Через минуту господин, – თქვა კატომ და შევატყვე, მოსულეებს ნაძალადევი სითბოთი შეეხმინა.

ჯარისკაცმა, იარალის სასხლეტზე, ეშმაკურად აათამაშა თითები. ახლაც კი მახსოვს მისმა გამოხედვამ საშინელი ფრინველი რომ მომაგონა. გამიკვირდა, როგორ ახერხებდა ერთდროულად სახლის ყველა მოზინადრისთვის თვალყურის დევნებას. ღმერთმანი, ნამდვილად შემზარავი ორთავიანი არწივი⁸⁶ იყო!..

რუსის იდეალური პორტრეტი წარმომიდგა რომელიღაც წიგნიდან: "მზისაგან დამწვარ ძვლებამობურთულ ქოსა სახეზე შეუპოვრობის გამომხატველი იერი გადაჰკრავდა, წამოზნექილი გულმკერდი მთლიანად დატატუირებული ჰქონდა, კუნძივით სქელ და დაბალ კისრამდე, რომლის ჩაყოლებაზე, მკერდის შუა ადგილას, ბეჭედივით წრეშემოვლებული ნამგალი და ჩაქუჩი აჯდა, ერთმანეთს გადაჭდობილი".⁸⁷

თუ რამ განწყენინოთ ყურადღებას ნუ მიაქცევთ, დამიბარა კატომ და ის-ის იყო ბავშვის საძინებელ ოთახში გაყვანა დააპირა, რომ შემოესმა:

– Вы хотите изучить стрелять, Иасе?

– Господин, я не могу сделать этого. Я – ребенок...

⁸⁵. დედა ენა, ანუ ანბანი და პირველი საკითხავი წიგნი, შემდგ. ი. გოგებაშვილი, თბილისი, 1884 წელი.

⁸⁶. რუსეთის გერბზე დატანებული სიმბოლო.

⁸⁷. ლ. ქიაჩელის "ჰაკი აძხა".

– Вы шутите? В Вашем возрасте я убил человека, и Вы не можете поднять оружие? გაიოცა რუსის ჯარისკაცმა.

აფხაზი უსიტყვოდ იჯდა და ილუკმებოდა. ნაიარევ სახეზე მღელვარება ოდნავ დამჩნეოდა.

– Приезжайте сюда и выпейте водку. – თხოვა აფხაზმა დამეგობრებულს, თან უხერხული სიტუაციის განმუხტვას შეეცადა.

– Конечно, но ему придется стрелять из оружия!.. – იარალი მხარზე მიაბჯენინა იასეს, ფანჯარასთან მიიყვანა და ეზოში მონავარდე კურდღლის მიზანში ამოღება აიძულა. თოფის გავარდნის ხმა და რუსის კმაყოფილებით ნათქვამი ანდაზა ერთი იყო:

– Лучше позже, чем никогда!..

მერე მოხუცს მიუბრუნდა და გულგრილად ჰკითხა:

– Как работает ваш раб, тетя Катя?

– Не могу сказать, что недовольна.

– Мы нашли горючее, поэтому и машину увезем, а на следующей неделе начнутся военные сборы, так что в дивизию, какую нибудь, мы запишем и тех кто сейчас находится у вас. – იასეს ქოჩორზე ხელი გადაუსვა და დანანებით აღნიშნა: – Понимаешь ли, так или иначе, жизнь сама научит тебя военным действиям!

ბოთლში დარჩენილი არაყი ჯარისჯაცებმა ერთბაშად გადაჰკრეს, ფაცხიდან გავიდნენ და მოკლული კურდღელი ჯვალოს ტომარაში ჩადეს..

– ავაზაკები! – ჩაიბურტყუნა კატომ და ელდანაკრავ შვილიშვილს საძინებლამდე მიმავალი გზა ლამპით გაუნათა...

ნაწილი მეოთხე

ბაბუის შეგონებისამებრ, საშემოდგომო ყინვების დადგომამდე, 20-25 დღით ადრე, ცელის პირი ავლესე და ეზოში სათიბად გავედი.

ფოთოლცვენაა. წითელ კოლერს⁸⁸ გენიოსი შემოქმედი პალიტრაზე აზელილ ყვითელს უზავებს. ჯადოსნურ ფერთა გამა-

⁸⁸. ფერწერაში: საღებავის ფერი, ელფერი, ფერის სიმკვეთრე.

ში აგონიაში მყოფი დედამინა სიკვდილს ივედრებს. მალე ზამთარი გაა(ბუ)რუსებს მის მშვენიერებას, თუმცა არც მის ბრწყინვალეობა დეკემბერ-თებერვალს უწერია ხანგრძლივი ბედნიერება.

ბავშვობაში რომ შეგონებებს ჩამჩიჩინებდნენ, ყოველი სიტყვა ენის წვერზე მადგება და მინდა ვიყვირო, ვიტყვიო! დიახ, იმიტომ, რომ არასწორად მზრდიდნენ, ბავშვურ ბედნიერებას მიმაღავდნენ, მარტოოდენ სამყაროს შავ-თეთრ გამოსახულებიან, გაბლენძილ ტელევიზორში მანახებდნენ, ისიც შეზღუდულად, მხოლოდ განსაზღვრული დროით!.. ჯვარს იმისთვის არ ვატარებდით, რწმენა სა(ყოველ)თაოდ აღიარებული რომ არ იყო. სააღდგომო კვერცხი, ასოციაციით, ფრინველთა გამოჩეკილ მატერიკი, ნებისმიერი ფერი შეიძლებოდა ყოფილიყო, გარდა წითლისა!..

პირად განცდებზე როდი მოგიტხრობთ. ბავშვობადაკარგულ თაობაზე ვწერ. ბავშვობა, რომელიც მდინარე ენგურზე ცურვის დაუფლებით, თევზაობით, ათასგვარი თავგადასავლებით, საპოვნელას, ნიშხანიშხასა და კუკუმალობანას თავშექცევით დაიწყო და უსასრულო უბედურებამ ჩაანაცვლა. სულ სხვა ქალაქში, გარემოში, საზოგადოებაში აღმოვჩნდი გაურკვეველი სტატუსით (ხან ლტოლვილი, ხანაც დევნილი). ფესვებს მომწყდარი ყოველდღე იმას ვფიქრობ, რას გავაკეთებდი, რომ არა 1993 წლის სამოქალაქო ომი? დიახ, მე სხვისგან ხელოვნურად დანერვილი გეგმის ნაწილად ვიქეცი და კვლავ ხელოვნურად, ისე მივყვებოდი მდინარის დინებას, როგორც მქონდა ნაბრძანები!..

ჭისკენ ტაატიტ მივდივარ, ვცდილობ, წყურვილი მოვიკლა.

იძულებით „გასაბჭოებული“ [სსრკ] ღრუბელთა ჯგრო წვიმას პროგნოზირებს.

ქანდარაზე ყვავი გადმოზნექილა და ყრანტალით ბოინობს.

სოფლის მყუდროებას იმის ”ყვავა” არღვევს.

გუბესთან რუსული ჩექმა აგდია – ბედად დახეული.

ახალი ნურც ღირსებით!

...

შორიახლო თოფი გავარდა.

ფრინველს ბუმბული აებურძგლა, სიტ(ყვავა) წამოსცდა ავსიტ(ყვა) (ყვა)ვს, ფრთები შეისწორა და სხვა ქანდარასთან გადაფრინდა.

საზარელმა ექომ ფაცხის კედლებიდან გამოაღწია და თავზარდამცემი კვილი გაისმა.

წყლის სათლი ხელიდან გამივარდა, ოდისკენ გავიქეცი და...

ჰოი, საშინელებაჲ!..

ეს რა მოიმოქმედა წყეულმა ჯარისკაცმა?!

ნაწილი მეხუთე

აჰდუ⁸⁹, ისიც მომიკლეს, ავაზაკებმა, მომესმა კატოს ქვითინი. მუხლმოყრილი მოხუცი დასისხლიანებულ ბავშვს იხუტებდა და ჯაჭო-ჭროლა თვალებს უკოცნიდა.

„ბედნიერად უნდა მეცხოვრა მე, მოხუცს და შენი შვილების აკვანი მემწყემსა, ახლა კი კუბო-საფლავთა გუშაგობა მომიწევს!.. შენ უმანკოებას კრეფდი ცის ტატნობიდან და უფლისგან განწმენდილს მთავაზობდი. მე კიდევ კლდის ნაპრალში მომწყვდეულ ჯიხვივით გითვალთვალედი, ზუსტად ისე, როგორც მოზარდთა მიმართ ზედმეტი გულისყურის მიპყრობა სჩვევიათ ხანდაზმულებს. მეშინოდა, როგორც ქორი გვპარავდა ნინილს, წყალსაც იმგვარად არ გაეტაცე, ხიფათი არ გეწვნია, მუხლები არ გადაგეტყავა... ახლა კი... უბედურო კატო, დარდის ძაფი უნდა გაჭიმო დედამინიდან იმ უცხო განზომილებაზე, რომელსაც პირობითად გარდაცვლილთა საუფლო ჰქვია. რომ ყოველი მონატრებისას, ჩემი ჯვრითა და ადამიანური ტკივილით ზურგდამძიმებულმა, ბოხჩაში უნდა შევახვიო რძისა და მანვნის ქილა, ერთი ვინროყელიანი ნითელი ღვინით სავსე ბოთლი, ცოტაოდენი მარილი, ზეთი, პური და ისევ ისე მაღლიანად დაგაპურო, ის დრო რომ მოგაგონდეს, ბალში ჩამომსხდრები ხორბალს რომ დავიყრიდით ხელისგულებზე და მშიერ მტრეებს ვაკენკინებდით. ჩვენი ოდის საძირკველიდან მიწას ავიღებ და ამასაც გაგატან. კილიანტარსაც⁹⁰ დავამზადებ, საკურთხსაც დროულად დავდგამ... არაფერს დაგზარდები ბებო, ოლონდ ძილში მინახულე ხანდახან და ნუ მოგერიდება მოხუცის გაღვიძება. გაუბედურებული ბევრჯერ დავხუჭავ თვალს, მაგრამ ნუ იფიქრებ, რომ ეს ძილის ნეტარებაა“.

⁸⁹ უზენაესი ღვთაების ეპითეტი.

⁹⁰ ჩამოქნილი სანთელი, რომლის ღერძი მთელ სიმაღლეზე სპირალურად ნითლად არის შეღებილი და სადგართან თეთრი ლენტის აქვს შემოხვეული.

იასე საზარლად ხროტინებდა და ძვირფასი სახელმძღვანელო ხელეებში ჩაებლუჯა.

რუსმა სალდათმა თოფი დამიმინა და ზურგსუკან მომესმა:

– Книгу прочитай ты балда!..

სისხლიან ფურცელზე პატარა ლექსი ეწერა:

„ჩვენ ვბრუნდებოდით
სამშობლოში სისხლიან მინდვრით

(გამოუცდელი

და უხეში ჩვენი ჩანგებით!),

სადაც ჯვარს ვეცვით,

სად უგონოდ კაცის სისხლს ვღვრიდით,

ომის ფრინველი

სად სულს წენდა ცეცხლის ჭანგებით;“⁹¹

სიტყვა სამშობლო მომხვდა ყურში.

– За это убил невинного ребенка? – შევძახე და მისკენ გავინიე.

– Ты научил его говорить на языке врага, и этим убил невинного человека! Тише тише, говорю ! Даю три часа и чтобы труп похоронил, понял?

გონს რომ მოვედი შორით მომავალი მოხუცი კატო დავლანდე. ვილაც წვეროსანი ახლდა.

ბავშვს სუფთა პირსახოცით სისხლი მოვწმინდე. სასთუმალზე დავასვენეთ პირით აღმოსავლეთით და მოძღვრის რჩევით, გულზე ხელეებდაკრეფილს ჯვარი დავაჭერინეთ. მერე ისეთი საამური გალობა გაისმა, თვალეებზე ცრემლი მომერია. მოძღვარი ხან აფხაზურად, ხანაც ქართულად ასრულებდა ლოცვანს. (კატომ ითხოვა, წესის აგებისას რუსულად არ ესაუბრა მამოს). შევატყვე, ქართულად ღვთისმეტყველს ოდნავ შიში ეუფლებოდა და სახეზე არეკლილი მწუხარება ნაოჭიან სხეულს ერთიორად უბერებდა. მერე წყალი, ხორბალი და ზეთი მოითხოვა. აკურთხა ისინი და სანთელი დაანთო.

ოთახში საკმევლის სუნი დატრიალდა.

მოძღვარი გარდაცვლილი ქრისტიანის ლოცვას კითხულობდა:

⁹¹. მურმან ლებანიძე, 1977 წელი.

„მოიხსენე, უფალო ღმერთო ჩვენო, სავანეთა მათ საუკუნეთა რწმენითა და სასოებითა შენითა აღსრულებული მონად შენი იასე და ვითარცა სახიერმან და კაცთმოყვარემან, ცოდვათა მიმტევებელმან და უშჯულოებათა აღმხოცელმან, უძალო-ჰქმენ, მიუტევენ და შეუნდვენ ყოველნი შეცოდებანი მისნი ნებსითნი და უნებლიეთნი.

... აღმოფშვინვამდე მართლმადიდებლობით აღიარებდა სამებასა ერთარსებასა, ვინაიცა მოწყალე ექმენ მას და რწმენაი მისი შენდა მომართ, ვითარცა ღვანლი დიდი, მიითვალე და მოწყალებითა შენითა წმიდათა შენთა თანა განუსვენე.

ამინ.“

მოდღვარმა წიგნი გამომინოდა და: – „ქართულად კითხვა თუ შეგიძლია“-ო, მკითხა. თანხმობის ნიშნად ლოცვანი გამოვართვი, პირჯვარი გადავინერე და წავიკითხე: [რატომღაც ამ ტექსტის წაკითხვა თავად არ ისურვა].

„ღმერთო ძლიერო და კაცთმოყვარეო, დალოცე და დაიფარე ქართველთა და აფხაზთა მშვიდობა და ერთობა. უფალო, შეგვიხდე ყოველნი უსჯულოებანი ჩვენნი. უპირველესად მოგვიტევენ, უფალო, უნდობლობა და სიძულვილი, ძმათა სისხლისღვრა და შურისძიება, ძვირისხსენება და ბოროტი გულისსიტყვა. შეგვიწყალენ ჩვენ ღმერთო დიდითა წყალობითა შენითა და აღგვიდგინე ურთიერთნდობა და სიყვარული, ურთიერთთავგანწირვა და მიმტევებლობა, ურთიერთპატივისცემა და ლოცვა ერთმანეთის დღეგრძელობისთვის.“⁹²

ამინ.

...
სწორედ მაშინ, როცა ცისკარი ღამის სამოსში გახვეულ ბნელეთს აფერმკრთალებდა, შლეგი მე(ეტლი)ს თანხლებით გავიარე ნაძვნარი, ბუთა და ჭოტთა სავანე, ვსძლიე ნკვარამში ჩაკემსილ შიშს და უკვე სამშვიდობო⁹³ მყოფს მოხუცი კატოს მადლიანი დალოცვა შთამესმა: – ფეხბედნიერად გევლოს, შვილო ამ გაუკუღმართებულ სანუთროში!..

დაკარგული სამოთხის მაძიებელი კვლავინდებურად ჯონ მილტონს ვფურცლავდი:

„ო, ჯოჯოხეთო! ეს რა ნახა ჩემმა თვალებმა!

ჩვენს სანეტარო სამყოფელში ვინ შთაასახლეს

⁹². ლოცვა ქართველთა და აფხაზთა მშვიდობისა და ერთობისათვის.

⁹³. ასე ეძახიან ქართველთა კონტროლირებად ტერიტორიას.

ვინ აღამაღლეს ასე ძლიერ, – სულ სხვა არსება,
სხვა ბუნებისა, მინიერი, მოკვდავი არსი!
ბედნიერი ხართ, მაგრამ დიდხანს აღარ შეგრჩებათ,
რადგანაც სუსტი საფარი აქვს თქვენს ნეტარებას
მაგრამ წინასწარ თქვენი მტრობა არ განმიზრახავს
მზად ვარ კიდევაც შეგიბრალოთ, უთვისტომონი!”

...

სახლში რომ დავბრუნდი მამას ვუამბე, რაც შემემთხვა.

– ლაჩარი ხარ! – მითხრა. თვალწინ ანგელოზი მოგიკლეს
და ხმა არ ამოიღე, უსიტყვოდ დამორჩილდი ბოროტებას!!! ასე
აპირებ დაკარგული სამოთხის დაბრუნებას?!

– მამა, ის შეიარაღებული იყო, თან სიკვდილის შემეშინ-
და... ერთხელ კი გავიფიქრე, იქნებ ყელში ვწვდე ამ საზიზღარ,
უგულო, ცივისისხლიან ჯალათს და წინილივით დავახრჩო-მეთ-
ქი, მაგრამ იმწამს, წამოიძარტა ზებუნებრივი შიში. თვალი ია-
რალისკენ როგორც კი გამექცეოდა, წონასწორობადარღვეული,
მინაზე გართხმული კატოს კალთაში ვზღუქუნებდი. მიკვირდა,
მოხუცმა, რომელსაც არაფერი ჰქონდა დასაკარგი, არათუ გა-
იბრძოლა, სიტყვა არ დასცდენია, ზედაც არ შეუხედავს ჯარის-
კაცისთვის.

– კატოს რა უნდა ეთქვა, ბრიყვო!... განა საფლავს პატრო-
ნობა არ უნდა? თორემ მისი და მისწაირებისთვის დღესასწაუ-
ლია სიკვდილი... იმიტომ ვბრაზობ, ვხედავ, შენც სხვათა მსგავ-
სად პირამიდასავით აიზიდე, ყელი სიამაყით მოიღერე და ინდა-
ურივით გაიბღინძე. ვერ წარმოიდგენ, როგორ მძულს უსაფუძ-
ვლო სიამაყე, უთავბოლო პატივმოყვარეობა, თავით-ფეხებამ-
დე აღჭურვილი ვაი დარბაისლობა, მედიდურობა, ჭირვეულობა
და ამგვარი რამ!.. რა გეამაყება შე უბედურო ადამის ძევ? უცხო
კლიმატში გადარგული თავმოყვარე ხე თავს გაიხმობდა, ჩვენ
კი... უკეთურებას შევემთხვიეთ და გვეამა, უბედურება გადაგ-
ველობა და გულში ჩავიკარით, ხელმოცარულ მარტოობას და-
ვუზავდით და მერე ისე შევეჩვიეთ ამ ყოფას, რომ არამც და
არამც გავიბრძოლეთ დაკარგული ღირსების დასაბრუნებლად.
სამოთხე სხვა კი არაფერი არის, შვილო, თვინიერ სამშობლოს
გარდა. მე და შენ კი **უ-ს-ა-მ-შ-ო-ბ-ლ-ო-ნ-ი** და ბედს შეგუებუ-
ლი სალახანები გავხდით.

მწუხარებამ თავით ფეხებამდე დამირბინა და ვგრძნობ-
დი, სხეულის რაღაც ნაწილი ამომგლიჯეს.

ის კვლავ განაგრძობდა: – კიდევ უნდა შესცოდო და მონანიო!.. დანაშაული რომ გამოისყიდო, როგორმე უნდა დააშავო!.. რაც მეტ ტკივილს იგრძნობ, უფრო დაგიაძდება გველივით დაკლაკნილი და სასონარკვეთილი სიცოცხლე. დაე, მოხსენი ღირსებას მარყუჟი და სახრჩობელაზე ჩამოკონნიალებული, ტომარანამოცმული ხანდაზმული სხეული იხსენ არარაობის ქმნადობისგან!..

მას შემდეგ მამაჩემს ჩემთვის ხმა არ გაუცია.

ერთ თვის თავზე გარდაიცვალა, გულმა უღალატა.

ახლა მის უკანასკნელ სურვილს ვასრულებ და ცხედარს მივასვენებ აფხაზეთში...

ხელში ლოცვანი მიჭირავს, დავით წინასწარმეტყველის ფსალმუნებს ვკითხულობ. იასეს და მამაჩემის სულს ვავედრებ შემოქმედს.

ურიგო არ იქნებოდა საკუთარ სულზეც მეზრუნა!.. სულმა, რომელმაც სხვა სული უნებლიეთ დაღუპა...

შვილებს გვჩვევია საყვედურის თქმა მშობლების მიმართ. რომ თითქოს რალაც დაგვაკლეს, არასწორად გვმოდვრავდნენ, უსამართლოდ გვსჯიდნენ. ხშირად ვწუწუნებდი, თურმე შეიძლებოდა ქრისტეშობა და სხვა საეკლესიო დღესასწაულები აღგვენიშნა, ტაძარში გვევლო უქმე დღეს და პასქები გამოგვეცხო ვნების კვირას.

თუმცა ყველას ვურჩევ განმარტოვდეს საკუთარ თავთან, გულზე სიმბოლურად (და არა რწმენით) დაკიდულ ჯვარს ხელი ჩასჭიდოს და იკითხოს: რა შეიცვალა მას შემდეგ, რაც გაიგო ჯვარცმის შესახებ?

ადამიანმა გაიგო, რომ ლინდგრენი და ანდერსენი ბავშვობას გვაძლევს, სახარება და ბიბლია – ცხოვრებას.

„არა კაც-ჰკლა“, თქვა ღმერთმა და გულისთქმა კაცისა ამ მცნების დასაცავად მიმართა.

სანაცვლოდ გამოიგონა ადამიანმა იარაღი, რათა წინ აღდგომოდა უფლის ნებას!..

და გამხდარიყო ათასობით ადამიანი ბავშვ[ობა]დაკარგული...

კაენი და სახარება

*„რწმენით შესწირა აბელმა უკეთესი მსხვერპლი
ღმერთს, ვიდრე კაინმა; მისითვე მიიღო მონაბო, რომ
მართალია, როგორც იმონმა ღმერთმა მისი
მსხვერპლისთვის; და, სიკვდილის შემდეგ,
მისითვე შეტყველებს კვლავაც“.
ებრაელთა მიმართ,
თავი 11, 4.*

„მან ყველაფერი კეთილად შექმნა თავის დროისთვის, თვით იღუმალის შეცნობად აღძრა გონება კაცთა, ოღონდ ისე, რომ ვერ გაუგონ ღვთის ნამოქმედარს თავი და ბოლო“.⁹⁴

აღამმაც თითქოსდა ევა შეიცნო, თავისი დედაკაცი, ევა დაორსულდა და შვა კაენი – მიწის მუშაკი და თქვა: კაცი შემეძინა უფლისგან.

გამოხდა ხანი და „ბოროტისკენ მიდრეკილმა ადამიანის გულისთქმამ“ მიართვა უფალს ძღვნად მიწის ნაყოფი. ამაოებით გაჟღენთილ ნიადაგთა მონაგები არ ისურვა შემოქმედმა, რისთვისაც თაკილობდა კაენი, რომ თავის შემქმნელზე გაცილებით პატარა და უსუსური იყო; ნაყოფიერი ბალის ნიაღში აკრძალული ხილი ეგულებოდა და პიროფლიანი ჭამდა სიმამლრემდე. იბერტყავდა მტვრიან სამოსს, თავადაც მტვრისგან შობილი.

იგი იყო სიმრუშისა⁹⁵ და სიყვარულის თავდაპირველი მიწარევი, ამიტომაც ყველაფერში პირველობა მოუნდა.

სწორედ, ბიბლიის კითხვისას წამოსტკივდა დედას მუცელი. შუალამეზე გამაღვიძა ჩემი „ნახევარძმის“ ძახილმა. მუცლადყოფნის ბოლო სამი საათი და დაბადების პროცესი გაჭიანურდა. წარმავლობა და ვნება, ექიმის თითებში დაკლაკნილი, გამალებით ასრულებდნენ საკლავესინო⁹⁶ ეტიუდებს⁹⁷...

⁹⁴. ეკლესიასტე, თავი 3, 11.

⁹⁵. გველისგან ადამიანის ცდუნება – სატანისგან „მრუშობა“ (ავტ)

⁹⁶. ძველებური კლავიშებიანი საკრავი. ფორტეპიანოს წინაპარი.

⁹⁷. ვირტუოზული ხასიათის მცირე მუსიკალური პიესა.

„ლურჯი, ძონეული და ჭიაფერი მატყლის ქსოვილისგან შეკერეს სანესო შესამოსელი“, რომელიც ხელებზე გადაეფინა მამაჩემს და მწარე ტკივილით შეწუხებულ დედაკაცს მიაბრუნებდა საავადმყოფოსკენ.

„ასე გამოცდის თურმე ღმერთი ადამის ძეთა, რათა დარწმუნდნენ, რომ თავისთავად პირუტყვები არიან მხოლოდ“;⁹⁸ – ცხარობდა მოსალოგინებელი, რომლის ილაჯწართმეულ საშოში ეჯაჯგურებოდნენ ერთმანეთს შვილები.

ექიმი კმაყოფილებით აკვირდებოდა ქალის ოფლდანურულ თვალებს და პროცესის დასაჩქარებლად პაციენტს სამშობიარო წამლებს სთავაზობდა. [ანალგეზია].⁹⁹

ასე ხელოვნურად, – ცხრის ცამეტ წუთზე – გაჩნდა ჩემი ძმა, რომელსაც ეკლესიური სახელი [ლაზარე]¹⁰⁰ დაარქვეს.

„სულ მთლად წითელია და თითქოს ტყავ-ფუჩით შემოსილი. ხორცის ნაკვთები მისი შენივთულია ერთმანეთთან, მკვრივად აფენია, შეუძვრელად. ქვასავით მკვრივია მისი გული, მკვრივია ქვედა დოლაბივით, რკინა ჩალად უჩანს და ფუტურო ხედ – რვალი“.¹⁰¹ ამ თვისების აღმოჩენა მოვასწარი ხანმოკლე თანაცხოვრებისას. ერთადერთი, რაც მომწონდა მასში ცხვრისფერი ყვრიმალეები და ზედმეტად ალერსიანი გამომეტყველება გახლდათ. ლამის შემეყვარდა, ღმერთმანი!..

გარედან მომესმა სასონარკვეთა, მინორული ჩხავილი. მას „დიდება და ღირსება დაადგეს გვირგვინად“, მე კი შეშინებულს უფრო მიძიმებდნენ დაბადებას. გინეკოლოგის ხრინწიანი ხმა იდუმალ მომეპარა და ჩურჩულით ჩამესმა ყურში – „მეორეც მოდის“-ო და წყეული წინასწარმეტყველებით შეცბუნებულმა ვიგრძენი, როგორ დაურბინა მწუხარებამ დედაჩემს ფეხებშორის და ბასრი ინსტრუმენტის შეხებისას გამისისხლიანდა პირსახე. (მას შემდეგ სახეზე იარა დამრჩა).

„შიშმა შემიპყრო და ყოველი ძვალი ჩემი შეძრწუნდა“. ასე ვიშვი [სიავის მხვნელი და სიცრუის მთესველი], შევისუნთქე სა-

⁹⁸. ეკლესიასტე, თავი 3, 18.

⁹⁹. (ბერძნ. an უარყ. ნან, algos ტკივილი) – ტკივილის შეგრძნების დაკარგვა.

¹⁰⁰. ბიბლიური პერსონაჟი, რომელიც მკვდრეთით აღადგინა იესო ქრისტემ. (მოთხრობაში ლაზარეც სიმბოლურად სიკვდილს გადარჩენილი პერსონაჟია).

¹⁰¹. იობი, თავი 41.

ერთო ჰაერი და, დავარდნილს მშობელ მიწაზე, როგორც ყველას, მეც პირველად ტირილის ხმა აღმომხდა. რუდუნებით ვიზრდებოდი ჩვრებში გახვეული,¹⁰² რადგან ჭიაფერი მატყლის ქსოვილისგან შეკერილ შესამოსელში მოათავსეს უფროსი ძმა“.

წინასწარ მოფიქრებული სახელიც მას დაარქვეს. დაბადებიდან მეორე დღეს, მეზობელი ქალის გულისხმიერებით, სახელი მეც გამომიძებნეს. (აღმოჩნდა, რომ ჩემთვის ჯერაც არ დაერქვათ).

სწორედ, იმ დღიდან დაიწყო პირველობისთვის ბრძოლა! შეჯიბრი ძუძუს ნოვებისას, ბურთის თამაშისას, დავალების შესრულებისას.

„როგორც არწივი ფხიზლობს თავის ბუდეზე, ზედ ეფოფრება თავის მართვეებს, ფრთებს შლის, აიტაცებს და მიჰყავს თავისი მხრებით, ასე მარტო დაატარებდა მას უფალი“, მე კი...

ლამლამობით წიგნებს გადმოვალაგებდით კარადიდან. ლაზარეს თხოვნით მამა სახარებას კითხულობდა. თვალცრემლიანი, კითხვაუცოდინარი ვიხვეწებოდი ბიბლიის ნაკითხვას. (ასე ინტერესთა კონფლიქტმა საბოლოოდ დაგვაშორა პირველსაწყისს). მამის მრისხანე გამოხედვით შეცბუნებული ვთმობდი ჩემს ახირებას და ზერელედ ვათვალისწინებდი ბიბლიის ფურცლებს. (რა ვიცოდი, რომ „უგუნურს ღუპავს ბრაზი, ბრიყვს კი შური კლავს“).

რიგითობის დაცვით ლამის დავრწმუნდი, რომ ის პირველი შვილი იყო, მე კიდევ ტყუპისცალი... სამწუხაროდ, რაც მე დამაკლდა, მისთვის საგანგებოდ გაამზადა ბედისწერამ.

სადილობისას, თეფშების რაოდენობას შეუმჩნევლად გადავითვლიდი და ვხედავდი, რომ ერთით ნაკლები იყო ყოველთვის. (ჩემი არსებობა ავინყდებოდათ).

ძილისპირულზე, ფეხშიშველი გამოვიპარებოდი საძინებლიდან სამზარეულოსკენ, სადაც ჯერაც გაურეცხავ ჭურჭლეულზე ცოტა საჭმელს დავისხამდი და მალულად ვჭამდი დანაყრებამდე.

ალიონზე ცხვრის სამწყემსად წავიდოდა მამა და თან გაიყოლებდა ლაზარეს.

¹⁰². სიბრძნე სოლომონისა, თავი 7.

– შუადღეზე კოკით წყალი მოგვიტანე, მინაც საგულდა-გულოდ დაამუშავე! დამიბარებდნენ და გუთანს ეზოს კართან დააგდებდნენ, რომ არ დამვიწყებოდა საქმე. „ყმანვილსაც შეიცნობ თავის საქციელით, თუ წრფელად აკეთებს, რასაც აკეთებს“¹⁰³, – იტყოდა ლაქარდიანი ენით. განმარტოებით გადაყურებდი მათ საქმიანობას და ვფიქრობდი: „მარტო ყოფნას სჯობს ორნი იყვნენ, რადგან კეთილად მიეზღვებათ მათ საშრომელში...“

მთიდან ჩამოტანილ „ძროხის ნაღებს, ცხვრის რძეს და ნოყიერ პურს ვჭამდი, და ღვინოს ვსვამდი, ყურძნის სისხლს“. დამავიწყდა, რომ „ღვინო კაცს ამასხრებს, ლუდი შფოთს ატეხინებს, ვინც მათ ეტანება უგუნურია“. ამ დროს მომესმა: „გასუქდი, გათქვირდი, ჩამრგვალდი, დაივიწყე ღმერთი, შემოქმედი შენი და არად ჩააგდე შენი გადარჩენის ბურჯი...“ ხომ გახსოვს, რაც გითხარი: „თუ ივლი ჩემს წესებზე, დაიცავ ჩემს მცნებებს და შეასრულებ მას, თავის დროზე მოგცემ წვიმას და მინაც მოგცემს ნაყოფს. თუ დაივიწყებ: ორმოს გამთხრელი თავად ჩავარდება შიგ, ხოლო კედლის დამანგრეველს გველი დაშხამავს“.

და იმ დღიდან მოგვენატრა წვიმა. ხრიოკ მინაზე გახმა ბალახი და მომესმა ლაზარეს საყვედური: შენს გამო ცხვრები შიმშილით გვეხოცება!.. განგებისგან „გექნება იმედი, რომ თესლს დაგიბრუნებს და კალოზე დაგიხვავებს?“

ჩემი გუთნით მოხნულ მინას ამოაღრმავებდნენ და მკვდარ პირუტყვებს მარხავდნენ. სნეულებამაც იმატა და ვიუბნე: „რას არგებს მაშვრალს შრომა მისი?“ ან „მოიქცევიან ურჩობისგან და თავიანთი ბოროტი საქმეებისგან ადამიანები?“ და „უფრო ბედნიერად შევრაცხე დიდი ხნის მკვდარნი მათზე, ვინც ჯერაც ცოცხლობენ“. რომ „სიბეჯითე ყველა საქმეში, მხოლოდ ერთუერთის შურით არის გამონწვეული“ და მე მუდამ მშურდა ტყუპისცალის.

– „აბა, შეირტყით ჯვალო,¹⁰⁴ იგლოვეთ და მოთქვამდეთ, რადგან ჯერ არ გაბრუნებულა ჩვენგან უფლის რისხვის ალი“.

¹⁰³. იგავნი სოლომონისა, თავი 20, 11.

¹⁰⁴. უხეში ქსოვილი, რომელსაც თხის ბენვი ურევია.

ამის თქმაზე სიცილი წარმსკდებოდა ბაგიდან და დამწუხრებულ მამას და ძმას ვაჯავრებდი. ლაზარე კი მეტყოდა:

– ცოდვაა კაცი, ვისაც „ბზედ უჩანს ლახტი და ლახვრის შხეილზე ელიმება...“

ზედმეტად გულუბრყვილო გამომეტყველება ჰქონდა, ღმერთმანი. ო, როგორ მახსოვს ეს მდუმარება მუცლად ყოფნისას, როცა ჩემგან შევიწროებული უგუნებოდ იჯდა და თავს არ უმხელდა მარტოობას.

„მეფის უფლებებს აჭარბებ და მტარვალზე სასტიკად იქცევი“-ო, – გააცხადებდა უკიდურესობისას.

პირველი ცხრა თვე ერთად გვეძინა. მეჩვენებოდა, რომ „ნესტოებიდან კვამლს უტევენდა, როგორც მდულარე ქვაბი, როგორც ნახანძრალი ლერწამი“. მერე ინება ძმისთვის სასთუმლის წართმევა, სიყვარულის და თანაგრძნობის საზიარო უფლებად გადაქცევა.

ბოლო დროს, ლაზარეს მოკვლაზე ფიქრი ამეკვიატა. სწორედ ისე, ბიბლიურმა კაენმა რომ დაუპირა აბელს. ვცდილობდი ტყისკენ გამეტყუებინა და წყალში დამეხრჩო.

ცოდვა ჩასაფრებულია კართან და შენსკენ აქვს მას ლტოლვა, შენ კი იბატონე მასზეო.

ხრიოკ მიწაზე დავსხედით. ლაზარე მიწას ეფერებოდა... ოდნავ ცერებზე შემართულიყო, რადგან შიშობდა, მეტისმეტი სიმძიმით წელში არ გაენყვიტა დედამინა. მერე მოულოდნელად მომეხვია და სევდანარევად მითხრა:

– ჩვენ უკვე დავიხოცეთ!!!

– რატომ? – ვკითხე გაკვირვებულმა.

– შურის, სიზარმაცის და უფლის გმობისთვის! რომ ჩვენ არც კი ვიცით რა გვსურს ერთმანეთისგან. ვისწავლეთ ღალატი ერთგულების სანაცვლოდ და ბრაზი წავიკიდეთ. ვიხოცებით ცხვართა და პირუტყვთა მსგავსად. კერპები ყველა მთაზე და მათ შორის, სულშიც დავიდგით. „გამძლარი ვარ ფორიაქით განთიადამდე“, რადგან ყოველწამს მახსოვს, რომ თიხად შექმნილები მტვრად ვიქეცით. განა ძვლებითა და ძარღვებით არ მოგვქსოვეს და რძესავით არ გადმოგვღვარეს? მამ, რად შევდედდით? საერთო სასუნთქი აპარატით განვითარებულნი, მიზანსწრაფვამ დაგვაშორა ერთმანეთს. რომ ბედნიერება ცხვრის ძოვებასა და მიწის დამუშავებაში კი არა, ჯიბრსა და კამათში

ვპოვეთ... მაგრამ გეკითხები, განა შესძლებდი ერთდროულად მინის დაბარვას და ცხვრის საძოვარზე გაყვანას? თესლის ჩაყრას და მატყლის ჩეჩვას? ბზის ამოძირკვას და მგლის თვალთვალს? ნუთუ პატრონი არ უნდა გარეულ ვირს, რომელიც ყროყინებს საბალახოზე ან ხარს, რომელიც ბლავის თივის წინ? ჭეშმარიტად „მარტოკაცი უფრო ცოდვა არაა, ვიდრე რამეში მოზიარე?“ ყველაფერში ვერ იქნები პირველი, ზოგჯერ უნდა იყო მეორე, მესამე, მეათე... რომ რიცხვები არაფერს ცვლიან მანამ, ვიდრე თვლას არ მოუნდომებენ.

„ნუ დაუკლავ უფალს, შენს ღმერთს, ხარს, ცხვარსა და თხას, რომელსაც ნაკლი აქვს, რაიმე ცუდი სჭირს, რადგან სისადაგლეა ეს“.

ამგვარი ნაკლის მქონე ვარ მეც...

მაშინ, როცა იალალზე გაშლილ ცხვარს ვწყემსავ, ამეკვივება საზარელი ფიქრი წარმავლობის სევდაზე. იმაზეც, რომ გაივლის დრო და არ ვიქნებით ერთმანეთის ნუგეშისმცემელი. რომ სხვათა უბედურებაზე პილატე პონტოელივით ხელებს დავიბანთ, ჯვარზე ერთმანეთის გრძნობებს აღვმართავთ და სიამოვნებას მოგვანიჭებს ძე კაცის წინაშე ფარისევლობა...

ჩუმად ვიჯექი და კაჟზე ხახუნით დანის პირს ვლესავდი. იარაღის გაპირულ წვერს ოდნავ ნერწყვით ვასველებდი... მაინც დახრჩობა აჯობებდა, ალიბიც უკეთესი მექნებოდა თავის გასამართლებლად.

რადგან ვიცოდი, შინმისულს მამა უსათუოდ მკითხავდა, „სად არის შენი ძმა“ და მისი სიცოცხლის გაუფრთხილებლობისთვის დამსჯიდა...

უკვე ასალამოვდა. ნათელი ღამის სამოსში გამოენყო და [დღე] დასაძინებლად ისრესდა თვალებს. ბუს კივილი გაისმა და ღამურას გზააბნეული ფართხალი. მერე ხიდზე გავიარეთ, რომელიც საქანელასავით ირწეოდა და ქარის ზუზუნს ტანს აყოლებდა ღაზარეც.

უცებ, მას ფეხი აუთრთოლდა, მუხლებში ძალა გამოელია და წონასწორობაადარღვეული აზვირთებულ წყალში გადაეშვა.

ცურვა არ ვიცოდი ღმერთმანი, თორემ როგორ არ მივეშველებოდი, რადგან მსმენოდა: „ნაქცეულს სჭირდებოდა წამოდგომაში დახმარება, თორემ ფეხზე მდგომი თავადაც გაიკვლევედა გზას“.

წყლის დინებამ გაიტაცა ლაზარე. ხელებს იქნევდა და ცურვის ოსტატობას ეუფლებოდა. ნუთიც და თვალსაწიერს მიეფარა იგი...

თვალთ დამეხატა მისი გარდაცვალება. აჰა, წევს მკვდარი და გლოვის ზარები რეკავენ... ჩვენ ორს შორის საფლავიც პირველი მას ერგება, მშობლებიც მისგან იგემებენ პირველად „ჭირისუფლობას“, მოუწვევთ ქვის აღმართვა, ქელეხის გადახდა და ეს „სამიცვალეზო პატივიც“ დამენანა მისთვის.

ხალისიანად ჩაუყევი ტყის საცალფეხო ბილიკს და ვფიქრობდი: „შექმნა კი ღმერთმა კაცი თავის ხატად?“

და მომესმა ზურგსუკან მამაკაცური ექო:

– „განვიცადე ყოველი საქმე, რაც კი მომხდარა მზისქვეშეთში; და აჰა, ვცანი – ამო არის ყველაფერი და ქარის დევნა. და შევიძულე მე ეს ცხოვრება“.

მორიდებით შევადე კარი. (რადგან მარტო დავბრუნდი სახლში).

ბამბუკისგან დაწნულ სკამზე იჯდა დედა და ჩოხას ქსოვდა. შავ ძაფზე ძონისფრად ამოეტვიფრა ჩემი თიკუნი. დიახ, ჩემი და არა ლაზარესი!.. რატომღაც, ვიგრძენი, რომ ისევ მის ორგანოებს ვიყავი სასუნთქი აპარატით მიმაგრებული. ზუსტად ისე, როგორც მუცლადყოფნისას... (ეს იყო პირველკაცობით გამონვეული სიხარული).

ჩავიმუხლე, მწარედ ავტირდი და ვითხოვე, ლაზარესთვისაც მოექსოვა ამგვარად!!!

შევისწავლე ესე ცხოვრება და ვცანი: „მეც მოკვდავი კაცი ვარ, ყველას მსგავსი, პირველნასახი მიწიერის შთამომავალი და ხორცი, დედის მუცელში გამოძერწილი, სისხლით შენივთული ათი თვის მანძილზე მამაკაცის თესლისა და ძილის თანმხლები ტკობისგან“.¹⁰⁵

„მხილების მოძულე ცოდვის კვალზეა, ღვთის მოშიში კი გულით მოინანიებს!“ – ცხარობდა სინდისი, რომელსაც დედისთვის სამძიმრის თქმა გასძნელებოდა.

მის კალთებს ვემთხვიე და ოდნავ ჭალარაშერეულ თმაზე ხელი გადავუსვი.

მოტრიალდა მწუხარედ და თქვა:

¹⁰⁵ . სიბრძნე სოლომონისა, თავი 7.

– ასე მხოლოდ დანაშაულისას იქცევი!
ნერწყვი გადამცდა სასულეში, ხველება ამივარდა, ნერვი-
ულობისგან ვკანკალებდი.

დედა ყველაფერს მიხვდა. უნუგეშობა არ იგრძნოსო და
გადამეხვია.

სახარება გადაშლილად იდო, საიდანაც ხმამაღლა ამოვი-
კითხე:

– „უფალო, აქ რომ ყოფილიყავი, ჩემი ძმა არ მოკვდებო-
და“.

სახლში მოძღვრის ხმა გაისმა: „აღდეგა შენი ძმა“. (ამ
სიტყვებმა დამზაფრა, სასო წარმეკვეთა და ვინატრე: „ნეტა
ინებდეს ღმერთი და დამლენავდეს“, რადგან ძლივს მოპოვებუ-
ლი პირველკაცობა ხანმოკლე და დროებითი გამოდგა). ვიჯექი
ჩემთვის, ძალად დამწუხრებული, პირფერ-ლიქნობით, მაცდუ-
რი მიმიკით აღჭურვილი და ვუცდიდი განგების სასწაულთმოქ-
მედებას...

შორით კაკუნი მოგვესმა.

სავარძლიდან ბარბაცით წამოდგა გაუბედურებული ქალი
და ზღურბლთან სიცივისგან გათოშილი ვაჟიშვილი დახვდა.

– დედა, ცურვაც ვისწავლე! – თქვა ლაზარემ და სანყა-
ლობლად გადმომხედა. ეს იყო მზერა ხიდსქვეშეთიდან, დახ-
რჩობისთვის გამიზნული მსხვერპლის მსგავსი. სიმორცხვისგან
თავჩაქინდრულს აღსარებასავით წამომცდა:

– მდინარის წინააღმდეგაც მან პირველმა გაცურა ჩვენ
ორს შორის!.. ნუთუ ისევ მაჯობა?!

ძმის ქუსლებთან დავიჩოქე, ისევ მოვეჭიდე მგრძნობია-
რედ და მომაგონდა დაბადება.

„იდუმალის შეცნობად აღიძრა გონება, ოღონდ ისე, რომ
ვერ გაიგო ღვთის წამოქმედარის თავი და ბოლო“.

და ვცანი: ვერაგობა ყოფილა პირველკაცობისთვის ძმის
სიძულვილი...

***ნაწარმოები მოგვიანებით ითარგმნა რუსულ და სომხურ
ენებზე. რუსულ ენაზე ითარგმნილი შესულია მსოფლიო
ხალხთა პროზაულ კრებულში.***

სახლიდან გაქცეულის დღიურები

*„ეს სამყარო თქვენდამი მტრულად როდია განწყობილი და თუ მასში ხიფათსაც დალანდავთ, საჭიროა სცადოთ და შეიყვაროთ“.
იმრე კერტესი.*

დღიურებს მარტოსულები წერენ ან მოცლილები. ბრიტანეთის მუზეუმში დაცულ ჩესტერ ბიტის პაპირუსზე კი ასე ამოვიკითხე: „ადამიანი გარდაიცვალა, სხეული მისი გაიხრწნა და ჩაიფერფლა. მაგრამ მისი ნაწერი დარჩა კაცთა გულში და გონებაში“.

საიდან დავიწყოთ? სხვა მწერლების მსგავსად იქნებ ჩემს ოთახზე გაიმბოთ, სადაც მსახიობებისა და ფერარის ავტომობილთა პლაკატები ჰკიდია. არა! ნამდვილად მოსაბეზრებელია; ვის რაში აინტერესებს როგორ ვაგორებ დღეებს, სად მძინავს ან როგორ ფილმებს ვუყურებ.

მოკლედ გეტყვით. კატას თუ არ ჩავთვლით, სახლში სამნი ვცხოვრობთ. [დედა კი იჩემებს ოთხნი ვართო]. მე, დედა და ბებიია.

დედაზე გაიმბოთ? ააა, ეს თმაშეთხელებული, საცოდავად დაბერებული, შვილზე მეტად თავის პატიოსნებას უფრთხილდება. ახლაც საჯარო მოხსენებას აკეთებს მასზე:

– პატიოსნება ის ხილია, რომელსაც უღირსები სინანულით ჭამენ!.. შეიძლება ცხოვრებაში ქმარს გაეყარო, თუმცა სულიერი მეუღლის (უმნიკვლოების) მარად ერთგული დარჩეო. – ისე აცმაცუნებს ქლესა ტუჩებს, როგორც მზესუმზირის გარჩევისას გვჩვევია ხოლმე...

მზესუმზირა რა მოსატანია და ადამიანობას ვფიცავ, მამაჩემი მოსალოცი ბარათებით გავიცანი. პირისპირ შეხვედრის აუცილებლობას კი იმ მარტივი მიზეზის გამო არ ვგრძნობდი, რაც თან ახლდა ძილისპირულზე კომოდიდან უნებურად ამოღებულ სენტიმენტალურ და გულუბრყვილო წერილებს:

მამა – კაცი, რაც მეტად უკვირდება ვერაგი ნუთისოფლის საიდუმლოებას, ასკვნის, რომ მისი სპერმატოზოიდი არ იმსახურებს გამრავლებას. მაპატიე შვილო, ვიუკადრისე, ხელში არ აგიყვანე და შენს გვერდით არ აღმოვჩნდი ყველაზე საზარელ მომენტებში. უბრალოდ, მივხვდი, რომ ჯერ მზად არ ვიყავი!

თუმცა... რას გაიგებს ბედშავი დედაშენი, რატომ დავნებდი ოჯახს!

დედა – წრუნუნას აღსარება! რა გულჩვილი, სულის ამაშფოთებელი მეტყველება დასჩემდა!.. ხომ არ დაბერდა ნეტავი? ო, ღმერთო! ეხლა ეგლა მაკლია იმის სუდნოს ვუდარაჯო!.. ნამღლების ყუთი, სასწრაფო სამედიცინო დახმარება, ტელეფონის ციფერბლატზე ნერვიულად აკრეფილი 011, დაკავება... ზუმერი... ავტომობასუხე... კრუნჩხვები, კათეტერი, პულსის გასინჯვა, სადიეტო რეცეპტი: „არ გააანერვიულოთ ვაჟბატონი“! კაპლითა და ნიშადურით გულის მობრუნება, ფეხების თბილ წყალში დაბუჟება და...

ისევ ამანათები, ნაჯღაბნი კონვერტები, რომლებიც ისე ხრავს ჩემს ნერვებს, როგორც თაგვი ჰოლანდიურ ყველს.

ვიღლები... სხვისი ცხოვრება მბეზრდება. საკუთარ ალაგს ვეძებ; მინდა ჩემსა და შენს შორის ზღვარი გავავლო. პარალელები და შედარებები მიძულს. საყვარელი კერძიც კი არ გამაჩნია. სხვისი ტანსაცმელი მაცვია, ხელთათმანიც და ქუდიც ნათხოვარია. მე სად ვარ ნეტავი?

25 ნოემბერი

დედა – მაშ, ჩემი და შენი გავყოთ? კი ბატონო!.. ქვეშაგი, საბანი, ბალიში, ხალიჩა, თეფში, უთო, ჩაიდანი, რადიოლა და ხალათი ჩემია; დავამატოთ ნამზითევიც და ეგაა. რალაც მავინყდება. სულ ასე მჭირს. ააა, საათი, „მარტოობის ასი წელიწადი“, (რომელიც მარტო თუნდაც იმიტომ არის, რომ გამოცემიდან ორმოცდა ოთხი წლის მანძილზე არავის ნაუკითხავს). სათვალე და საკერავი მანქანა. მოიცა, ფეხსაცმელებიც უნდა ელაგოს მანდ. ცარციტო მოვნიშნოთ ალაგი და ნულარ ეცდები საზღვრის მოშლას.

ნახვამდის!.. ტელეფონის გადასახადი სამ დღეში მოვა. გილოცავ!.. დღითი დღე პირნავარდნილ მამაშენს ემსგავსები.

26 ნოემბერი

16:16 წთ

სახლიდან ბევრჯერ გავქცეულვარ. პირველად მაშინ, მათემატიკაში სამიანი რომ მივიღე და დღიურში გაფორმებულ ნიშანს ვერაფერი მოვუხერხე. სამასწავლებლოში ცარცის სათ-

ხოვნელად შევიარე და ოსტატურად მოვიპარე ჟურნალი, რომელიც მოგვიანებით ქიმიის გაკვეთილზე გავანადგურე.

27 ნოემბერი

ჟურნალში მოსწავლის ცხოვრების ყველა დეტალს ინიშნავდნენ. თვალსაჩინო ადგილას მშობელთა პროფესიებს იწერდნენ.

დედის გრაფა: ს. გ. ნ – სანიტარი, საავადმყოფოს დამლაგებელი.

მამა: დ. დ. რ – მეთევზე. უფრო სწორედ მეზღვაური.

მასწავლებელი: რომელი ჩავენერო?!

პასუხი: გაბლენძილო, მძულს ეს ჟურნალი!.. მძულს, რადგან ადამიანებს პროფესიებით ახარისხებთ, მიღწევებით მიჯნავთ ერთუროთისგან და სხვა ადამიანური კრიტერიუმი არ გააჩნიათ.

ცრემლიან შეპასუხებაზე ეცინება თომას, თედოს, სანდროს, დათას, რომელთა გრაფებში გამოყვანილი ასოებით აღნიშნულია: „დამსახურებული პიანისტი, მეცნიერი, ფსიქოლოგი, არქიტექტორი“...

28 ნოემბერი

– მასწ, ასე ცუდად რატომ მექცევით. ხომ დაგპირდათ დედა, რომ მომდევნო ოთხშაბათს მოგიტანთ ლიქიორსა და ბანბანერკას.

– დღეს რა დღეა?

– მარხვაა მასწ. ოთხშაბათ-პარასკევობით დასაწყავი.

– განწყდა შენი მომგონი, ვითომ ახლა გაგახსენდა ღმერთი, შე ათეისტო!!!

– ყველა უბედურებასთან ერთად, ისღა მაკლია უფალთან მიმართებით გაურკვეველობაში ვიყო!..

29 ნოემბერი

კვირა დღე იმით იყო გამორჩეული, რომ არავინ მაიძულებდა ხელ-პირის დაბანასა და კბილის გამოხეხვას. ეს ოხერტიალი შაბათიც სასწავლო დღედ გამოაცხადეს.

– ბოტკინის გავრცელების საშიშროების გამო კმარა, რაც დაისვენეთო, – ბრძანა დირექტორმა და დაფაზე ჩამოგვინერა შაბათის დღის განრიგი.

სწორედ რომ, ზუსტად განერილ დღის წესრიგს ვერ ვიტანდი. მათემატიკა, ბიოლოგია, ქიმია, ასტრონომია, გეოგრაფია...

ყველა გაკვეთილის ბოლმას ფიზკულტურის მასწავლებელთან ერთად ვიკლავ. ჭადრაკის დაფისებურად ვლაგდებით კლასელები და ფეხბურთში ვეჯიბრებით ერთმანეთს.

30 ნოემბერი

ენერჯის მოზღვავება მჭირს. უნდა დავიხარჯო. ლოგინზე ავდივარ. მატრასის გარდა ყველაფერს იატაკზე ვყრი და ვხტუნაობ. ჭერს ვურტყამ გოგრას და ტკივილის მიუხედავად ვერ ვჩერდები. ზამბარებიანი ჩარჩოდან იატაკზე ვემვები, ფლომასტერს ვიღებ და კედელზე ვინყებ ხატვას. არა, ეს უფრო ჯღაბნას ჰგავს, რადგან მთელი საათებია, რაც კედელზე ვარ გასული და ერთი ნახატიც არ გამოვიდა!.. დავმარცხდი, მორჩა. დღეისთვის საკმარისია, არა?

კალენდარი არ მაქვს. ძველ მეთოდს მივმართავ; ხელებს ვკუმშავ, მუშტზე ამოზნექილ ძვლებზე ვითვლი: იანვარი (31), თებერვალი (მახოვს, რომ ნაკიანია), მარტი (31), აპრილი (30), მაისი (31) ... იდეა ნაპოვნია, ამოზნექილები 31-ით მთავრდება, ჩაზნექილები 30-ით; ამის შემხედვარეს მომაგონდა გვირილის ყვავილი, სადაც ძველად „ვუყვარვარ-არვუყვარვარს“ ითვლიდნენ.

„ვუყვარვარ-არვუყვარვარ“ წარსულს ჩაჰბარდა. მაშინ პატარა გოგო იყო დედაჩემი; ახლა წამოიზარდა, დადინჯდა და სხვანაირად არითმეტიკობს: „დაბრუნდება-არდაბრუნდება“.

დაბრუნდებაო... ნათელმხილველობს ყვავილი და გვირილის ფურცელს თავის საყვარელ წიგნში ინახავს, რომელიც მარტოობით ლამისაა ჭკუიდან შეიშალოს...

1 დეკემბერი

ყვავი ყვავობას ვერ მოიშლისო, ნათქვამია. მე კიდევ ფრჩხილის კვნეტასა და ნუნების დაგლეჯას ვერ გადავეჩვიე.

კატაბალახები, თითებზე ქათმის სკინტლის და იოდის წას-
მა, შელოცვები; ყველა სააფთიაქო თუ სარიტუალო საშუალე-
ბის გამოცდა. შედეგად, საწოვარსავით გავიჩრი თითებს და
ვიდრე სისხლი არ წამომივა ვერაფერს ვუხერხებ.

ტვინს წიხლი დააჭირე, ეეე! შენი საქმე არაა, მე რას ვაკე-
თებ. ჯიბრით უფრო გამალებით ვიგლეჯ ნუნებს.

2 დეკემბერი

1999 წელს ორჯერ გავიქეცი. სიმართლე გითხრათ, ვერ
ვიხსენებ ვერც ერთის მიზეზს. (სასჯელი უფრო მახსენდება,
ვიდრე ფაქტები, რისთვისაც მკიცხავდნენ). ალბათ გენეტიკაა,
ასე ხსნიდა ჩემს საქციელს დედაჩემი.

ისევ მოსალოცი ბარათები, რომლებიც მაგიდაზე ყრია.

– გადაყარე ან სადმე გადაინახე, ნერვებს მიშლის ეს ქა-
ლადის ნაფლეთები, – ვუყვირი დედას. – ბოლოს და ბოლოს რა
ბედენაა, როცა მამას მხოლოდ ამგვარი წერილებით უნდა ვა-
ყიშვილის მოკითხვა. გაიხედავ გარეთ და თანატოლები მშობ-
ლებთან ერთად ბურთს თამაშობენ, საცურაოდ დადიან მდინა-
რეზე, მე კი მამის სახელიც მაგინწყდება. მძულს ეს ფარატირა
ფურცლები. იქნებ უკეთესია დანვა ან საერთოდ არ გამოართვა
ფოსტალიონს.

დედას გული მოსდის. ჩვეულ ხერხს – ტირილს – მიმარ-
თავს. ქალები ხომ ნამდვილი დიდოსტატები არიან ამისი! თარი-
ლების მიხედვით ალაგებს მათ და იბარებს:

– იქნებ ეს ბარათი ნუგეში იყოს უიმედო და გაუბედურე-
ბული ქალის?

– ნადი მერე და შენს ნუგემთან ერთად დარჩი, რა!..

კარების ბრახუნი, კოკისპირული წვიმა და სულძაღლი
მარტოობა.

ფეხებზე მკიდია ადამიანებო თქვენი განცდები.

3 დეკემბერი

იდევას ეძებ! რალაც განსაკუთრებულობა და პირველკა-
ცობა გინდება. ადამიანურია ეგეც. იქნებ წყალქვეშა სამყარო
შეგესწავლა?

„ოკეანე მინდააააა“, ყვირი და ამის გამოც გარბიხარ სახლიდან. აკვალანგს¹⁰⁶ ჰპარავ ბებერ მეზღვაურს და წყლის ფსკერისკენ მიიწევ.

მაგრამ ვის გააკვირვებ ყვინთვით? იჯექი ახლა ბატივით იმ წყალში და ხელები აფათურე. ღირდა ამისთვის გაცივება ან ზღვის დაავადების შეყრა?

შეცდომის აღიარებას სიკვდილი გირჩევნია. საჯაროდ როგორ იტყვის შენი ამპარტავანი მე, რომ შეცდა; თუმცა ზედვე გეტყობა ყველაფერი. მაგიდასთან რომ დაჯდები და გადასაფარებელზე დახატულ ზღვის პროდუქტებსა და წყალმცენარეებს ხედავ – ლებინება გეწყება და სასწრაფოდ გარბიხარ საპირფარეშოში. დიახ, გული საკუთარ ცხოვრებაზე და განვლილ დღეებზე გერევა.

დასკვნა: წყლის სტიქია საშენო საქმე არ არის და შეცდი, როცა აკვალანგით შეეცადე ოკეანის სიღრმეს დაუფლებოდი.

– დედა, იქნებ ეს გადასაფარებელი გამოცვალო, თუ გინდა, რომ ისევ არ გავიქცე!

4 დეკემბერი

ახალი გადასაფარებელი ვიყიდეთ. მასზე ზამთრის პეიზაჟია გამოსახული. ზურგჩანთა მოუკიდიათ ალპინისტებს, ფეხზე ლურსმნიანი ფეხსაცმელი ჩაუცვამთ და ხელთ ალპენშტოკი¹⁰⁷ დაუჭერიათ. მწვანე სათვალეებიც უკეთიათ და ისე აცაბაცად მიუყვებიან მყინვარწვერს, რომ შესაშურადაც მოგეჩვენებათ ყველაფერი.

ყდაში ჩასმულ დავთარში ვაკეთებ აღნიშვნას: მთის დასალაშქრად ნავედი, თან მიმაქვს მცირეოდენი ფული და თუ არასდროს დავბრუნდი შეეგუე უ-ჩ-ე-მ-ო-ბ-ა-ს.

ისევ ტირილი, მოთქმა, მეზობლების თანაგრძნობა, გვარის (უჩემობა-უშენობას) დანყველა და კვლავ მარტოდ დარჩენა.

საყვარელ მამაკაცთან ერთად შვილიც დაკარგე, ნეტა როდის და სად შეცდი?

¹⁰⁶. წყალქვეშ სასუნთქი აპარატი.

¹⁰⁷. წვეტიანი ბუნიკის მქონე ჯოხი, რომელსაც ხმარობენ ალპინისტები მაღალ მთებზე, მყინვარებზე ასასვლელად.

5–6 დეკემბერი

ყველაფრის საყიდლად ფული არ გყოფნის, თუმცა კარგია. აქაც თუ არაფერი გამოგივა, თავის გასამართლებელი მიზეზი გექნება; უფულობას და ინვენტარის არქონას დააბრალებ ყველაფერს.

სხვენში პოულობ აზიმუტს, კომპასს, რუქებს, ჭოგრიტსა და სახლის ძველ მფლობელს პირველი შემთხვევაა, რომ ლოცავ-

ანორაკს¹⁰⁸ იცვამ. მუჯირს¹⁰⁹, წერაყინსა და სამარშრუტო ფურცელს იჭერ, პულსს ისინჯავ; ყველაფერი წესრიგშია. საკუთარ სიმამაცეს იწონებ და ბედისწერას ენდობი.

ზვინულზე სიარული გბეზრდება; ყინვას და ქარბუქს ვერ უმკლავდები.

ბუხარი გენატრება, თუმცა ახლა რა ისეთი ძლიერი ალიბი უნდა მოიგონო, რომ უსინდისოდ შეალო სახლის კარები? აღმოსავლური ანდაზისა არ იყოს „შინიდან წასასვლელი გზა მართლაც ბევრია, შინ დასაბრუნებელი კი მხოლოდ ერთი“.

7 დეკემბერი

დედა ყველაფერს გაიგებს, თუ არადა კიდევ ერთი მიზეზი მექნება გაპარვის. [გსმენიათ ალბათ, ბეჩავი კაცი იმედით ცოცხლობსო].

(ხელები გაყინული მაქვს და ჩანანერებს ვერ ვაკეთებ; ნუ მიწყენთ)...

8 დეკემბერი

ვიცანი ჩემი სახლის კარები. იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ გაქცევისა და დაბრუნების შემდეგ მის წინ ავითუხები და სირცხვილნაჭამი სიგრძე-სიგანეს ვზომავ.

სიგრძე – დაახლოებით ორი მეტრი;

სიგანე – 65 სანტიმეტრი;

რა შესანიშნავი პროპორციაა. არც სიმსუქნე ანუხებს, არც სხვა ადამიანური პრობლემები. იცის კიდევ, რა აკეთოს;

¹⁰⁸. წყალგაუმტარი მსუბუქი სამოსი, საყელოზე მიკერებული კაპიუშონით.

¹⁰⁹. სამთო ჯოხ-შუბი.

9 დეკემბერი

გვიან დავბრუნდი და ტყავშემოფლეთილ დივანზე დავეგდე, რომ სამზარეულოდან ხამანკების აყროლებულმა სუნმა შემანუხა. რა თქმა უნდა, „ქალბატონი დედა“ ახლაც თავის ჩვეულ საქმიანობას ეწევა, გავიფიქრე და ვცდილობ თავი შევიკავო, მით უფრო, რომ კინკლაობის თავი არ მაქვს. ისევ ღილები და სამკაულები უნდა დაამზადოს ალბათ.

ყურადღება ტელევიზორზე გადავიტანე, სადაც დისნეის მულტფილმი გადის.

10 დეკემბერი

შეზღონგზე კატა ნებივრობს. თათებს ილოკავს და ყაისნალს ეთამაშება. იქვე ძაფის გორგალი აგდია. კატა სარკესთან მიდის, რომლის თავთან ლომის ფორმის ქანდაკება ფაფარაშლილი დგას, ცნობისმოყვარედ ათამაშებს კუდს და ისეთ გამომეტყველებას იღებს, რომ ამკარად გაურკვევლობის სინდრომი ანუხებს.

დედა – ნეტა ამ კატას დამსგავსებოდით შენ და მამაშენი. ერთელ ჩავახედე სარკეში და მას მერე ფეხი არ მოუცლია ოთახიდან.¹¹⁰

მე – იქნებ, ადამიანისგან განსხვავებით, კატებს წასასვლელი არსად აქვთ ან აჯობებდა მამაც დაგეყენებინა ამ სარკის წინ?

დედა – შარიანი ხარ, რა.

11 დეკემბერი

არ მინდოდა რომელიმე საწარმოში ჰალსტუხიანს მემუშავა და ტუფლებს ან ფაილებით დატვირთულ ხელჩანთას შევეწუხებინე. წყეული თეთრი პერანგიც საჩემო საქმე არ იყო!

დიახ, მე ვნატრობდი გიჟმაჟ ცხოვრებას. დაძველებულ, დაბალძირიან კედებს, რომელიც სხვა თუ არაფერი – ტუფლის ქუსლივით მაინც არ იკაკუნებდა. ჩამოვფდებოდი დღის ნებისმიერ მონაკვეთში მტვრიან ადგილას და წამოდგომის შემდეგ არ მომიწევდა კლასიკური შარვლის ფერთხვა. გესმით ეს რას ნიშ-

¹¹⁰. არსებობს ასეთი რწმენა, რომ თუ ერთხელ მაინც ჩაახედებ კატას სარკეში, იგი სახლიდან არასდროს წავა.

ნავს? ეს არის თავისუფლების ექსტაზი, რაც ასევე გიბიძგებს გაქცევისაკენ.

12 დეკემბერი

სული ისე კნავის, როგორც კატა, რომელიც სარკის წინ ხედავს თავის ორეულს. ქუჩაში ვარ, დაფნის ხის ქვეშ და უშნოდ გათლილ „სკამეიკაზე“ ვწევარ. გაუშალაშინებელი ხე ზურგს მტკენს. ისე საზარლად, რომ რანდას ვნატრობ, რათა გავაპრიანლო სკამის ზედაპირი.

სიზმარს ვხედავ, მაგრამ იმდენად საშინელს, რომ გაღვიძებისთანავე ცეცხლთან ვამბობ ან გამდინარ წყალს ვატან.

უხერხული წამებია, მაგრამ მათაც ვყლავაჰ!.. ზუსტად ისე, როგორც ჭინჭარს – გაბლენძილი ინდაური.

13 დეკემბერი

ქარი ბზიკივით ბზუის. ღამემ ბებერ მგელისებრ იყმუვლა.

ისეთი განცდა მაქვს, ვითომ ჭიპლარი ეს-ესაა ჩამინასკვეს. ბედნიერებისთვის არცთუ დიდი საბაბია, მაგრამ თავადაც ვერ ვხსნი სიხარულის მიზეზს.

ტელესერიალზე მიჯაჭული ბუზლუნა დედაბერის მომზადებულ საუზმეს ზიზლით ჭამ. [ალბათ ბებოს ნახელავი გახსენდება და მიტომაც].

სტანდარტები და წინასწარ განსაზღვრული დროის გრაფიკი ხომ მუდამგზის გაღიზიანებდა.

08:15 წუთზე მალვიძარის ხმა. მომდევნო ათი წუთის მანძილზე ხელ-პირის დაბანა, კბილის გამოხეხვა, ჩაისა და ნამცხვრის მირთმევა და 09:00-ზე სკოლის კარებთან საშვის მომარჯვება. ჯინსის პერანგის ჩაცმისთვის გაკვეთილზე არდაშვება; სანაცვლოდ, შუადღეს შეგიძლია ნახვიდე ნიჩბოსანთა კლუბში და კანოეთი ისეირნო. ბოლოს და ბოლოს, შენ ხომ ამ სპორტს სამი უნაყოფო წელი მიუძღვენი.

14 დეკემბერი

მწარედ გახსოვს ეს დღე. მდინარეზე ხარ ნავით გასული და ტალღურ წინალობას ებრძვი. ქარი ისევე კრაზანასავით ზუზუნებს. ნიჩბით ცდილობ წონასწორობის შენარჩუნებას. ტორტმანობს ტალღა და წყლის შხეფი გასველებს. აჰა, კიდევ ერთი

ნუთიც და დაღლილი თავს ანებებ წყლის სტიქიას. სანაპიროს-
თან სხვა ნიჩბოსნები შეყრილან და შენზე ეცინებათ.

წყლის ტემპერატურაზე ხვდები, რომ გაციება გარდაუვა-
ლია. ამოყირავებულ ნავს ეჭიდები, ვიდრე საბოლოოდ ჩაიძირე-
ბოდეს. ცურვა მაინც გესწავლა, შე ბედნიერო და მერე ნავის
მართვაო! – გესმის მწვრთნელის მუქარანარევი ხმა, რომელიც
ნავის დაძირვის ფაქტს ჯერ ფედერაციას მოახსენებს და შემ-
დგომ გაგაძევებს კლუბიდან.

15 დეკემბერი

„მოქანდაკე უნდა გავხდე. ყველა დიდებულ ადამიანს ქვა-
ში გამოვსახავ. ერთი სახელმწიფოს ხელა მუზეუმს ავაშენებ და
უნიკალურ კოლექციას გამოვფენ“.

16 დეკემბერი

დაბადებიდან სიყალბეს მიმაჩვიეს და მერე ისე საინტერე-
სო მეჩვენა რიოში¹¹¹ ცხოვრება, რომ უიმისოდ ვერ გავძელი. მე-
უბნებოდნენ, განსაკუთრებული თვისების პიროვნებამ ისეთი
რამ უნდა აკეთოს, რაც დამახასიათებელი არ არის საზოგადოე-
ბისთვისო.

ამ მიზნით, ნუმიზმატიკას მივყავი ხელი. უიშვიათესი მო-
ნეტების კოლექციონერი გავხდი. ძველბერძნული, კოლხური,
სპარსული, რუმინული, იაპონური, რუსული და გერმანული მო-
ნეტების თითო ეგზემპლარი „გავიჩალიჩე“.

ამავე საქმით იყო დაკავებული ძია გაბრიელი, რომელმაც
სიკვდილის წინ გადმომაბარა უნიკალური კოლექცია; მას თან
ახლდა დღიური, რომელშიც მოხუცი იწერდა ფულის წარმოშო-
ბისა და მოპოვების ისტორიას.

ეგინური დრაჰმა. ინონის 6 გრამს. მასზე გამოსახულია კუ.
საბერძნეთში ყოფნისას, შემთხვევით შევიძინე ბაზრობაზე.
ამას მოსდევდა ვერცხლის ათშაურიანების, ოქროს თუმნიანე-
ბის, სპილენძის კაპიკიანების, გრივნების, ალტინების, მეფის
პორტრეტგამოსახული და ჯვარგამოკვეთილი ასიგნაციები,
რომელთა ქიმიური კომპონენტებიც კი შეესწავლა ბერიკაცს.

¹¹¹. იგივეა, რაც ყალბი.

აი, ვისი საქმე ყოფილა ნუმინმატიკა. მე კი, მხოლოდ იმიტომ ვაგროვებდი, რომ ვინმეს ეთქვა: შეხედეთ, ხალხნო!.. რა განსაკუთრებული ადამიანია-თქო!

17 დეკემბერი

ფილატელისტიც გავხდი. მამაჩემის გამოგზავნილი საფოსტო მარკები დავახარისხე და ალბომში ჩავალაგე. შევაგროვე სანოტო ფურცლები, გერბები, ცნობილ ადამიანთა ავტოგრაფები. უცნაური ფორმის ხეთა ფოტოები...

ნეტა რა მინდა ცხოვრებაში?

18 დეკემბერი

ჩემს მსგავსს ვეძებ. მაინც როგორს? ჯვალოს მოძრავ ტომარას რომ ჰგავს? თუ ისეთს, ფერებს რომ ვერ ცნობს? რა ვერ გავიგე!.. მშვენივრადაც მესმის. შენ ეძებ ხელმოცარულ იდიოტს, უპროფესიო და შინიდან გაურკვეველი მიზეზით გაქცეულ ნაბიჭვარს. მოიცა! შენ გადმოცემით იცნობ ასეთ ადამიანს. ეს მამაშენია!..

იგი წერილებში ხშირად ახსენებს თეატრს. ურიგო არ იქნება ამ მიზნით სპექტაკლზე დასასწრებად ბილეთი გეყიდა.

მარჯვენა შარვლის ტოტის ჯიბე გარღვეული გაქვს. თუმცა, ეს ის შემთხვევაა, როცა არც შეკერვაზე და არც ახლის შექენაზე ფიქრობ. ბოლოს და ბოლოს, განა სტანდარტებს არ გაექცე?

19–20 დეკემბერი.

უგემოვნოდ დადგმულ სპექტაკლს ვუყურებ. ცხოვრებისეულ წვრილმანს მკვეთრად წარმოაჩენს რეჟისორი. დეკორაცია მთლად კარგად არ არის შერჩეული. მსახიობთა ჩაცმულობაც გამაღიზიანებელია. ისინი სხვის ცხოვრებას ისევე თამაშობენ, როგორც დანარჩენები; ერთფეროვანი ადამიანების ხილვისას კი კბილები უნებლიეთ მიწაკნაკებს.

ლოჟაში ახალგაზრდა მამაკაცი ზის. შესახედაობით მისი ასაკის დადგენა რთულია, კითხვის დასმა – უხერხული. თვალდაზუჭული ოცდაორი-ოცდასამი წლის ჭაბუკს ჰგავს. თვალგახელილი უფრო ხნიერად გვაჩვენებს თავს. თმაში ჭალარა ჯერაც არ გამორევია, თუმცა კი შუბლის ნაკეციები გამოკვეთილი აქვს. შუბლის ხაზების მიხედვით ვადგენ, რამდენი შვილი ჰყავს

ადამიანს. მართალია ცრურწმენა უფროა, მაგრამ ეს მეთოდი მაინც ხშირად ამართლებს.

იგი ახლაც წერილს წერს. ხელის თითებზე ნაიარევი ეტყობა; მახსენდება დედაჩემის შეკვივლება, როცა წერილიდან გაიგო, რომ მის „ძვირფას“ ქმარს სახელოსნოში ხელი დაეზიანებინა.

უფრო ახლოს მივდივარ, მის გვერდით ვჯდები, მაგრამ არ ვიცი რა ვუთხრა. ვანვალებ ფიქრებს და ვცდილობ როგორმე ისეთი შეკითხვა დავუსვა, რომ არც მან იუკადრისოს პასუხი და არც მე აღმოვჩნდე უხერხულში.

– ეტყობა ძალიან გიყვართ თეატრი, არა?

– აბა, იმ სანახაობას დავესწრებოდი, რომელიც არ მეყვარებოდა?

– რასაკვირველია!.. თუმცა, ზოგჯერ იმას აკეთებს ადამიანი, რაც არ მოსწონს. უფრო მეტიც!.. რაც სძულს, იმასაც სიყვარულით აკეთებინებენ ხოლმე.

– მართლა? – გაიოცა მან. – შენ ისეთ კატეგორიაზე საუბრობ, რომლებიც მუდამ დაბნეულნი არიან. ლოგინიდან ვერ დგებიან, თუ ვინმემ არ შეახსენა გათენდაო. სკოლის მოსაწყენ გაკვეთილზე დადიან მხოლოდ იმიტომ, რომ მათ მშობლებს ასე სურთ! ყავას მიირთმევენ დღის მანძილზე სამჯერ, ოთხჯერ ან შემოთავაზების შემთხვევაში ათჯერაც, რადგან ხათრს ვერ უტეხავენ მეგობრებს. მერე ღამე აღარ სძინავთ, ცალკე ყავის დოზით შეწუხებულებს და ცალკე სურვილდაკარგულებს. სტანდარტებით ცხოვრობენ ადამიანები და იმას სჩადიან, რაც საყოველთაო, ზოგადია. ყველასთვის მისაღები საქმის კეთებით სულიერ მოთხოვნილებებს ახშობ და რკინის კონსტრუქციას ემსგავსები. ღმერთებიც განა თქვენით იპოვეთ? უბრალოდ მიგითითეს ღრმად განსწავლულმა მშობლებმა, ზუსტად ისე, გეოგრაფიის მასწავლებელი ევრაზიის კონტინენტის საჩვენებლად ჯოხს რომ იშვერს.

– იქნებ ცხოვრების შესასწავლად მოზარდი მართლა საჭიროებს დირექტივს? იქნებ სასურველია, რალაც მომენტში ყელში წავუჭიროთ და გავაგებინოთ: „აკრძალულია“, „არ შეიძლება“, „სირცხვილია“, „უადგილოა“, „სისაძაგლეა“ და სხვა.

– თუ გჯერა იმის, რასაც ახლა ქადაგებ? შენ რა იცი უბედურო კაცთა მოდგმავ, რა უფრო უკეთესია ნუთისოფელში? ისიც ვერ გაგიგია, როგორ იცხოვრო და სხვას რა რჩევასა და ნუგეშს მისცემ? სასაცილოა პირდაპირ ასე გაცხადებული ფა-

რისეველობა; ამტკიცებ იმას, რის დარღვევას უნებლიეთ ცდილობ მეორე ნუთში.

– ვის სწერთ წერილს, თუ საიდუმლო არაა?

– რომ გითხრა საიდუმლოა-თქო, ცნობისმოყვარეობა შეგჭამს, ისე დაგხრავს, როგორც ციყვი თხილს. მე კი არ მინდა ცოდვაში გავრიო ხელი. ჩემს მეუღლეს ვწერ, რომელსაც თექვსმეტი წლის წინ გავვექეცი.

ვცდილობ მისი აღსარება მშვიდად მოვისმინო. მაგრამ, ცოტათი ვღელავ!.. გრძნობების მოთოკვა მიჭირს. – დანვრლებული ხმით ვეკითხები, რატომ გაიქეცი?

– ძალიან დამიახლოვდა ის უბედური. იმდენად, უფრო ახლოს რომ მომკარებოდა ჭკუიდან შევიშლებოდი. სულიერთან ურთიერთობა მანამ არის სახარბიელო, ვიდრე დარწმუნებული ხარ, რომ შენს შესახებ ცოტა ან თითქმის არაფერი იცის!.. [წურასდროს გაენდობი დედაკაცს ბოლომდე, რადგან ეს კიდე ერთი ნეკნის დაკარგვის ტოლფასია. კაცებს კი გვგონია, ვითომ ქალებს ჩვენ ჭკუაზე ვათამაშებთ, სინამდვილეში ყველაფერი პირიქით ხდება].

– ნანობთ რამეს ბატონო? – ისეთ რამეს ვეკითხები, რასაც ზოგადად დიდი ხნის ნაცნობებიც რომ არ ჰკითხავენ ერთმანეთს.

– არც ერთი დღე არ მიცხოვრია შეცდომის გარეშე! ამიტომ, ყველა დღეს ვნანობ. ახლა კი, თუ შეგიძლიათ მარტო დამტოვეთ, – თქვა და იმის მიუხედავად, რომ თამბაქოს მწვევლთა საყურადღებოდ თითქმის ყველგან ეკიდა ამკრძალავი განცხადებები, სიგარეტს ცეცხლი მაინც მოუკიდა.

21 დეკემბერი.

არტსალონში წავედი. მხოლოდ იმიტომ, რომელიმე ფერი რომ ამომერჩია და შემეყვარა. „სევდის ქვეშ იწვის ადამიანი“, „წუხს როიალი, მე რაღაც მტკივა“, „ღმერთო, სიცოცხლის შუქი მაღირსე“-ო¹¹² და ისეთი მგრძნობიარე სათაურებია, რომ ვის გაახსენდა რა მიზნით მივედი სალონში.

იქიდან წამოსულმა, საკუთარი თავი დავაჯერე, რომ შავთერი მიყვარდა.

¹¹². ქართველი მხატვრის რეზო ადამიას ნახატები, რომელიც გრანელის პოეზიაზე შეიქმნა.

22 დეკემბერი

წინა დღის ნაყიდ გაზეთს ზერელედ ვათვალიერებ. გვერდებს ვუსწორებ და თვითმფრინავის გაკეთებას ვინყებ. მარჯვენა და მარცხენა კიდურს სახლის სახურავის მსგავსად ვკეცავ. ფრთებს სიმეტრიულად ვანაწილებ და აივნებიდან ვისვრი.

მოგვიანებით ბანქოში საკუთარ თავს ვეთამაშები და ფოკუსებს ვიხსენებ. კამათელსაც ვაგორებ. დომინოს ქვებისგან შენობებს ვანყობ, ვანგრევ, კვლავინდებურად სხვა უფრო მოზრდილ კონსტრუქციას ვაგებ...

23 დეკემბერი

სისამაგლეა უმიზეზოდ დაღლილი და სასონარკვეთილი კაცის ნახვა. [ზუსტად ისე, როგორც – უაზროდ აყეფებული ძაღლის]...

აი, ეს განცდა დამეუფლა, როდესაც პირველად ვნახე მამაჩემი. მას სიჭაბუკის წლები უკვე მოელია, ოდესღაც ოჯახიც შეექმნა, თუმცა შვილის სახლთან მისასვლელი გზა დავინყებოდა.

ფეხები. მოდი და ანდე ამ სულელს სხეულის მართვა, სწერდა ის წერილში. და მაინც, აჰყვა თავის გულისთქმას [უფრო-რე ფეხებს], ნანატრ თავისუფლებას, – დაოჯახებულებს რომ მაღიმილ აეკვიცებათ.

ოჯახი, ეს არის ღამის სიჩუმეში დანახული მოჩვენება. კაცის ცხოვრება კი სხვა არაა არის რა, თუ არა „ჯარის სამსახური და ქირისკაცის დღეები. ახლა კი დამცინიან ჩემზე უმრწემესნი, რომელთა მამებსაც ჩემი ფარის ძაღლებში არ გავრევდი“. ღმერთო, სიტყვის მეუფე და განმგებელო, როგორ გულისხმიერად შეარჩიე სასაუბრო ტონი, როცა ბიბლიურ პერსონაჟს [იობს] ათქმევინე: ოჰ, ნეტავი ქვესკნელში დამმალავდე, შემინახავდე, ვიდრე შენი რისხვა გადაივლიდეს! დროს დაგინიშნავდე და მერე გამიხსენებდე-ო!

ფეხმოზარბაცე კაცს ნუ ნააქცევ უფალო...

24 დეკემბერი

სასონარკვეთა, საქსოვ დაზგასთან, ჩხირებითა და ძაფებით იოკებს ნერვებს.

ვგრძნობ, რა უსუსურიც ვარ იმ გადმოსახედიდან, რომელსაც არასდროს ვაჩვენებ გარშემომყოფთ.

ლოცვა მინდება. ხატებთან ვიჩოქებ, იმ ხატებთან, რომელიც მე არ მიპოვნია. იმ ღმერთს ვევედრები, დედამ რომ აღმოაჩინა და მერე მეც გამიზიარა. უფალო, შინ დასაბრუნებელი გზა გვაპოვინე მე და მამაჩემს. [არადა გზის კი არა, ერთმანეთის პოვნა უფრო მნიშვნელოვანი].

25 დეკემბერი

სახლიდან გაქცევის უთვალავი მიზეზი არსებობს, ჩვენს შემთხვევაში მხოლოდ ერთი – გაურკვეველობა. მე თუ მკითხავთ, ეს მაშინ ხდება, როცა ერთფეროვანი ცხოვრება ყელზე ბურთივით დაგვადგება და სულაფორიაქებულები უნებლიეთ ხელს ვკრავთ ერთი სცენარით განვითარებულ სამას სამოცდახუთ [ან ცოტათი მეტ] დღეს.

26 დეკემბერი

შიგნიდან მარღვევს ამაზრზენი მარტოობა, რომლისაც ისევე მეშინია, როგორც უფულობისა და უიმედობის. [ალბათ უხერხულია ამდენ ქალაჩუნობაზე საუბარი]. სულის კედლები, უნინ რომ ხავერდოვანი მცენარეებით მოვკაზმე, სუროს ფოთლებით ჩანაცვლდა. საკუთარ თავთან განვმარტოვდი და თვინიერმა გულუბრყვილოდ ვიკითხე, რას ვეძებ წუთისოფელში? – ბედნიერებას?! – ეს ხომ მეტისმეტი უბედურებით დაღლილ შემოქმედთა ილუზიური წარმოდგენაა და სხვა არაფერი. – ჭეშმარიტებას? ის ხომ ჯერ მშობელს უნდა ჰქონდეს ნაპოვნი, ვიდრე შვილს შეაგნებინებდეს! – ფული მინდა? – იმდენს ხომ მაინც ვერასდროს ვიშოვი, რომ მომბეზრდეს? იქნებ უბრალოდ ქალი მინდა, თანასწორი, ჩემებრ მოაზროვნე, რომელიც დღის მანძილზე დასვამს უამრავ უხერხულ და გაუმართლებელ შეკითხვას? სახელდობრ: ვცხოვრობთ, საყვარელო იმგვარად, ორი, სამი და ათიოდე წლის შემდეგაც რომ არ შეგვრცხვეს ნამოქმედარის?!

27 დეკემბერი

გადავწყვიტე ყოველდღიური წვრილმანით დავეკმაყოფილდე. მერე რა მოხდა, თუ დილით ყავისა და ორიოდ ტკბილეულის დაგემოვნება მომიწევს [ასეთის არსებობის შემთხვევაში], ტელესერიალის გაუბედურებელი გმირებისა და აზლუქუნებული მაცურებლებისთვის თვალის შევლება ან იმ ფილმის განდიდება,

რომლის შინაარსს ჯერაც ვერ ჩავწვდი. სხვათა ცხოვრებით განა მართო უნებისყოფონი და სუსტები დაიარებინან? ხათრზე რა ვთქვათ მაშინ? განა ამგვარად არ სულდგმულობს პლანეტის ნახევარი? [რა თქმა უნდა დაუჯერებელია, მაგრამ მეცნიერების ნყალობით შესაძლოა ოდესმე უნებისყოფოების, სხვაზე დამოკიდებულებისა და ხათრიანების ზუსტი ციფრიც დავასახელოთ].

28 დეკემბერი

ასე უკითხვად იმიტომაც ვაფათურებთ სხვათა სულებში ხელებს, რომ მეტისმეტად ბევრს ვიგებთ ერთმანეთზე. ჩვენ საინტერესო ცხოვრება ჰაერზე მეტად თუ არა, ნაკლებად არ გვჭირდება და გვგონია, ამისთვის გახიზვნაა აუცილებელი.

საგანთა გადანაცვლებით და სხვა გარემოში მოხვედრით ყველაფერი წამიერ დავინყებას ეძლევა. მაგრამ მერწმუნეთ, ადრე თუ გვიან, უკვე კალაპოტში მოქცეული მდინარეც კი სინანულით მოიგონებს ყოველ უმიზეზო ღელვასა და ტორტმანს, რომელმაც საბოლოოდ ვერავითარი შედეგი მოუტანა მის ზეალმატებულებას, გარდა – დაღლისა და მაჯისცემის შენელები-სა!..

29 დეკემბერი

ქანდარაზე გადმომდგარი მოკუნტული ქათამივით თავატკიებული ვიჯექი, როცა ტელეფონმა დაინრიპინა. ვფიცავ პატიოსნებას, უკმეხად არც ვაპირებდი დედასთან საუბარს, რომ არა იმის ცნობისმოყვარედ ნათქვამი „ხომ არაფერი გიჭირს“-ო...

მთრგუნავდა, გამუდმებით სანგარში დამალულ ჯარისკაცივით რომ მითვალთვალებდა! მე ხომ ის ბალლი არ ვიყავ, ყოველი ნაბოროძიკების შემდეგ, ნამტირალევი, საშველ ხელს რომ იწვდენდა.

– ნურასდროს დამირეკავ! მე თვითონ შეგეხმიანები, როცა კი რამე დამჭირდება, ჩავძახე...

– მამაშენი წერილით მაინც მკითხულობდა, შენ კი... ზუ, ზუ, ზუუუ-ო მომესმა და მივხვდი, სატელეფონო კავშირი განყდა.

– რატომ გააკეთე, – მკითხა ქვეცნობიერმა. ნუთუ მსგავსი ყრანტალით განიზრახე იმ ადამიანური ურთიერთობების დანგრევა, რომელსაც წლებია ღირსეულად ზურგით მოათრევთ?

ფუი, შენ ადამიანო, მართლა ვერ გაგიგია, რა უფრო ღირებულია ამ ცისქვეშეთში.

30–31 დეკემბერი

დედამინელები ახალი წლის სამზადისში არიან.

ნაძვის ხის საყიდლად დილაადრიან გავდივარ და ორიოდ საათის შემდეგ სახლისკენ მივეშურები. [ესეც ალბათ შინ დასაბრუნებლად მოგონილი მორიგი საბაბია]. ნეტა როგორ შემხვდება დედა? ან მაპატიებს იმ უკმეს სატელეფონო საუბარს? კართან ატუზული ისევ ფრჩხილს ვიკვნეტავ.

– სანტა კლაუსი გეახლათ, ნაძვის ხე მოგიტანათ ქალბატონო... მივმართავ იუმორს.

– არავინ ცხოვრობს ამ სახლში იმ ასაკის, სანტას მოსვლა რომ ესიამოვნოს. ნაძვიც სხვას მიუტანე, მე განყოფილი მაქვს. მაგრამ, მოიცა... კივის და გამორბის. გუმანით მივხვდი, რომ დაბრუნდებოდი. კისერზე მეკიდება და ტირის.

მე ისევ გაქცევა მინდა...

***ვერაფრით ვიხსენებ, როდის გავიქეცი პირველად სახლიდან.
ალბათ იმიტომ, რომ ამას ხშირად ვაკეთებდი. მთავარია
ოდესმე ყველა გაქცეული დაბრუნდეს, მით უფრო, თუ ვინმე
დაჟინებით გელოდება!..***

როცა შორიასლო კატაფალკა მიცდის...

როცა პალატიდან გამოვედი, უკვე ნიშადურისა და ქიმიკატების სუნს ველარ ვგრძნობდი. მხოლოდ ექიმის სიტყვები საყვირის ხმასავით ჩამესმოდა: – „სიკვდილი ბიოლოგიური ორგანიზმის პერმანენტული დასასრულია“.

ეხლა ის დროა ქტონური ღვთაება, - ჰადესი - მიმაცილებდეს ქვესკნელს. ბერძნული ტრადიციის თანახმად (თუმცა მე არც ბერძენი ვყოფილვარ და საერთოდ არ გამაჩნდა ნაციონალიზმობა) ენის ქვეშ ოქროს მონეტა ამოვიდე.

მარტობა ტკივილიანი განცდითა და შემადრწუნებელი ელფერით შემოიჭრა ჩემში; ეულობის ვნება მიწვავდა სხეულის შინაგან მეოხს - სულს - და მანუხებდა ხალხთან ურთიერთობის დეფიციტი...

ქარისგან აბურძგნული თმა თითებით გადავივარცხნე, იმის მიუხედავად, რომ მამის ნაქონ ქურთუკში სავარცხელი მეგულეობდა.

სურნყუნისი იდგა. მოღუშული ამინდი, მისთვის ჩვეული სიკოხტავით, აპირებდა წინა დღით დასველებული კაბის შეშრობას.

გაშეშებული ვიჯექი ბავშვობის საქანელაზე. ო, რამდენი სასიამოვნო წუთი მახსენდება მის დანახვაზე. ახლაც კი, ქანდარაზე მოკუნტული ქათამივით, ვზივარ თავატკივებული და ვიგონებ ამ ეზოში გატარებულ წლებს. წარმომიდგება ხევისპირი, ამწვანებული კორდი, იალალზე გაფენილი ფარა.

როგორც ყველა ყმანვილს, მატყლის ბაზრობაზე გატანა ოცნებად გადამექცა... აბგაში ჩავალაგებდი გუდის ყველს, რომლითაც გზად ვნაყრდებოდი ხოლმე. პაპის (მამის მხრიდან) ნაქონ თუმურ სამოსს მოვირგებდი, დანესტიანებულ ნაბადს მოვისხამდი და უგზო-უკვლოდ ვხეტიალობდი. ღამისპირულზე, მგლის შიშით, ცეცხლს დავანთებდი და დილამდე ნაკვერჩხალზე ფიჩხებს ვაყრიდი. ალიონზე, მზე-სხივ-მოპარული, ვხედავდი, მე არც ცხვარი მყავდა, არც სხვა საქონელი, რადგან დიდი ხნის წინ გაგვეყიდა ფარა. (ამის გამო ხშირად ვსაყვედურობდი მამაჩემს, რადგან მთაში ცხოვრებას სადისერტაციო ნაშრომების ნერა და პროფესორის ხარისხი ამჯობინა).

მესმოდა დედაჩემის მკაცრი ტონალობა:

– რატი, შემოდი ოთახში, არ გაცივდე ღვთის გულისათვის!

– ახლავე, ვეტყვდი და მაინც ვაგრძელებდი სოფლური ცხოვრების იმიტაციას... ხან სანადირო თოფს გადავიკიდებდი, ხანაც ანკესის ტივტივას ვთლიდი. სათევზაოდ წასვლამდე, ბოსელში დაგროვილ ნეხვში, ვეძებდი ჭიებს და მაღალყელიან კონუსის კოლბაში ვათავსებდი. (კოლბა ქიმიის გაკვეთილზე მოვიპარე).

ასე დავშორდი სიყრმის ასაკს. შევიძინე შიშის განცდა - თავდასაცავად, სევდა - სამყაროს გულთცემინების გასაგებად. მავნებლობა - პასუხისმგებლობის გამოსანვევად; ღმობიერება - სისასტიკის დასაცხრობად, მრუშობა - პატიოსნების დასაცინად, ბოლოს კი ღმერთმონატრებულმა ვილოცე...

კვირაობით წირვაზე სიარული ტრადიციად გადამექცა. მღვდლის შეგონებებს ვუსმენდი და ფილაქანზე მუხლმოყრილი საღვთო წერილებს ვკითხულობდი.

იმ წელს, მრევლის შემწეობით, ტაძრის რესტავრაცია დაიწყო. მეც ვმონაწილეობდი ქვის გათლაში, სადილის მომზადებაში, ბზის დარგვაში, ეზოს მორწყვაში.

ვნების წინა კვირას მგალობელი გავიცანი, რომელთანაც ხანმოკლე ურთიერთობის შემდეგ დავქორწინდი. ასე გვეგონა ერთმანეთისთვის ვიყავით შექმნილები. სხვისგან არ გესწავლება, მკითხველო, მამაკაცთა დაწყვეტილი ბუნება და მეც, როგორც ადამის ძეს, ქორწინების შემდეგ ხასიათი მეცვალა, უგუნებობა დამჩემდა. ჯერ კიდევ თაფლობის თვის დასრულებამდე ვგრძნობდი ჩემს ნაჩქარევ გადაწყვეტილებას. ვერ ვეგუებოდი ოჯახის წინაშე დაკისრებულ მოვალეობებს. ბუნებით თავისუფალს ქუჩაში წანწალი მინდოდა. (ამ თვისებით საოცრად ვგავდი მეზობლის ძალს). საკუთარ პიროვნებას გავურბოდი და მეუღლესთან დისტანციის დაცვას ვცდილობდი. ავითვალწუნე მისი მომზადებული სადილი, მოხარული ყავა, დაუთოვებული პიჯაკი. ერთ ოთახში ვერ ვჩერდებოდით. უმნიშვნელოზე ვკინკლაობდით. მას ოთახის კედლების გადაღებვა უნდოდა, ცისფერი მოსწონდა, ვარდისფერი ალიზიანებდა, მე პირიქით.

სახლის მზითევით გავსების შემდეგ ჩემს საყვარელ შეზღონგს ადგილი არ მოეძებნა. გამოსავალიც მარტივად იპოვა; ჩემგან უკითხავად თავის ბიძაშვილს ტახტი აჩუქა. ყველაზე ძლიერ მე მაინც მისი სატელევიზიო გემოვნება მთრგუნავდა. მღვდლის რჩევის მიუხედავად გულმოდგინედ უყურებდა სერი-ალებს.

უიღბლო ქორწინების შემდეგ საზღვარგარეთ სამოგზაუროდ ფულის მოძიება დავინყე. (ფულის სესხება ჩვენს დროებაში ჩვეულებრივ კი არა და ტრადიციულ მოვლენად იქცა). სახლში ყველა დავარწმუნე, მაგისტრის ხარისხის მოსაპოვებლად მივეშურებოდი.

თვითმფრინავის აფრენისას ბედნიერი ვიყავი, დაფრენისთანავე უცხოური რეალობა შემომეფეთა და ილუზიები ერთიანად დამიმსხვრია. „ის არ იყო, რაც შორიდან სჩანდა“. მოტყუებული და დამცირებული ღარიბულ სასტუმროში მოვთავსდი. მრავალსართულიან საერთო საცხოვრებელში, ძირითადად, სტუდენტობას მოეყარა თავი. სასტუმრო „ინტერნაციონალი“ თავის სახელს ამართლებდა, რადგან აქ მსოფლიოს ყველა წარმომადგენელს დაინახავდით. რომ არაფერი ვთქვათ ბერძნებზე, იტალიელებზე, ფრანგებზე, ამერიკელებზე და სომხებზე, მეზობელ ოთახში ეგვიპტისა შავკანიანი მოქალაქეებიც ცხოვრობდნენ. პირობები არცთუ სახარბიელო იყო. საერთო საპირფარეშოთი და აბაზანით სარგებლობა გვინევდა. სამზარეულოც სასტუმროს შემოსასვლელში გაეკეთებინათ, სადაც მსუქანი, თვალჩასისხლიანებული გოგო მუდმივად ჭურჭელს ალაგებდა, თვის ბოლოს კი ყველა მობინადრისგან მომსახურების ფულს კმაყოფილებით იჯიბავდა.

სასწავლებელიც გარეუბანში მდებარეობდა. სანამ გზას ვისწავლიდი ლექციებზე ვაგვიანებდი. უინტერესო საგნები და ენის არასათანადო ცოდნა მაბრკოლებდა. ბიბლიოთეკაშიც მეცადინეობაზე მეტად დროის მოსაკლავად დავდიოდი. კომპიუტერთან საათობით ვიჯექი და გასართობი პორტალით ვსარგებლობდი. შებინდებისას სასტუმროში ვბრუნდებოდი და ერთფეროვანი დღით დაღლილი უკმაყოფილოდ ვწერდი მემუარებს.

ამიტომაც იყო, რომ სემესტრის დამთავრებამდე, ხანშიშესულმა პროფესორმა დეკანატის წინაშე დავგმო ჩემი სასწავლებ-

ლისადმი დამოკიდებულება. არალიარებული კრედიტებისა და სასწავლო ქირის გადაუხდელობის მოტივით სალამანკადან დამითხოვეს.

დეპრესიები და უძილობა დამჩემდა. ფინანსური სიდუხჭირის გამო იძულებული გავხდი თავის გასატანად ჩინურ რესტორანში ჭურჭელი მერეცხა. გამომუშავებული ფულით ვახერხებდი დღეში ორი ჰამბურგერისა და სიგარეტის ყიდვას, ასევე მგზავრობის საფასურის გადახდას. თვეში ერთხელ განსაზღვრული დროის ლიმიტით (8 წუთი) სახლში ვრეკავდი. (როგორც უცხოეთში წასულთა წესია, ვცრუობდი როცა ვამბობდი, საქმე იდეალურადაა-თქო).

ასე ძნელბედობის ჟამს ნარკოტიკზე დამოკიდებული სტასი გავიცანი. (ეროვნებით რუსი იყო, ოდესღაც მიგრაციის სამსახურში ემუშავა).

ერთხელაც, მან ხელის მტევანი გამიშიშვლა, მაჯისცემა მომიძებნა, პულსს თვლა დაუწყო. ბოლოს, “რეზინის” ზონარი მკლავზე გადამიჭირა; წინასწარ მომზადებული „შპრიცი“ და ნარკოტიკის განსაზღვრული დოზით წამალზე დამოკიდებული გამხადა.

– „ნარკოტიკი ლეგალურია ჰოლანდიაში და მას შეიცავს ყველა საფაბრიკატო პროდუქტი“ – იტყოდა სტასი. მეხვეწებოდა სამსახურში დაგროვილი ფულით ნიდერლანდებში გვემოგზაურა. იქაური ქვეყნის პოლიტიკაზე აღტაცებით საუბრობდა:

– „პირის სტაციონარულ დაწესებულებაში მოთავსება ნებაყოფლობითია, ყოველგვარ იძულებას გამორიცხავსო“.

პირველად ნარკოტიკი ექსპერიმენტის დონეზე გავსინჯე, რადგან ვიცოდი საქართველოში ჩამოსვლის შემდეგ, ჩემი უბნის (ე.წ ბირჟის) ახალგაზრდობა (უფრო სწორად, ძველბიჭობა) მკითხავდა, შევიგრძენი თუ არა წამლის ნეტარება, უარყოფითი პასუხის შემთხვევაში კი დამცინებდნენ გულიანად. (თავის მართლება წამალზე დამოკიდებულის ქმედითი უნარია.

გაშეშებული ვეგდე იატაკზე. თავს ძალა დავატანე და ლოგინამდე მივიჩოჩე. სუნთქვაშეკრული უსაზღვრო ტკივილს ვგრძნობდი. სისხლძარღვები დამსიებოდა. ახალი განცდები და ემოციები შემოჭრილიყვნენ ნარკომანის ნავსაყუდელში. არაადეკვატური საუბარი და უემოციურო, მოღუნებული მოძრაობა

დამჩემდა. გუგები შემვიწროვდა; - სხეულის ტემპერატურამ ცვალებადობა იწყო; - მაჯისცემა და სუნთქვა შემინელდა.

გამოფხიზლებისთანავე ნარკოტიკის მიღების დაუძლეველი მოთხოვნილება გამიჩნდა. ეს იმაზე მძაფრი შეგრძნება იყო, ვიდრე ამ რამდენიმე თვის წინ ჩემი საოცნებო მაგისტრის დიპლომი. თავდაპირველად, მამის ნაჩუქარი ანტიკვარული საათი გავყიდე და ამის მერე მართლა გაჩერდა დროება...

პერიოდული ინტოკსიკაცია, გულისრევა, ღებინება... თმისცვენის მკურნალობის ტრადიციულ მეთოდს მივმართე; დაფნის და ხახვის ფურცლის ნახარშით თავს ვიბანდი. მოწამვლასაც კავკასიური მცენარეებით ვმკურნალობდი. სამგზავრო ჩემოდანში აღმოვაჩინე ბალახები, რომელიც დედამ ძალდატანებით მოათავსა).

ვიზის დასრულებამდე, ესპანეთის სამეფოდან, დეპორტით გამომაძევეს. აეროპორტში მამა შემომეგება. მხიარული გამომეტყველება ჰქონდა. ეგონა უკვე ღრმადგანსწავლული შვილი დაუბრუნდა. ჩემს ილაჯნართმეულ მზერაში მიხვდა, რომ ყველაფერი რიგზე ვერ იყო. (ამ ამბის მერე, გულის შეტევით გარდაიცვალა)

სახლში ველარ ვჩერდებოდი.

წაწალი და ქუჩაში სირბილი ცხოვრების წესად გადამიქცა.

რამდენჯერაც სცადა ჩემმა მეუღლემ შერიგება, იმდენჯერ კარები გავუჯახუნე. როგორც ყველა წამალზე დამოკიდებულს (და არა ნარკომანს) გამომიმუშავდა მოძალადის ბუნება. ვეძებდი ჩხუბის მიზეზს და თან ვცდილობდი ხელჩასაჭიდი ფაქტის კონსტატაციას, რითაც მოწინააღმდეგეს პაექრობაში ვაჯობებდი.

დედა კი ამ ყველაფერს მწუხარებით აღიქვამდა. თვალცრემლიანი, ხშირად დამინახავს დაგმანულ ფანჯარასთან მდგომი, სანთლით ხელში. (ალბათ მაშინაც, როგორც ყველა დედას სჩვევია, შვილის მომავალზე ლოცულობდა).

საავადმყოფოდან შინმისულს სალამურის ხმა მომესმა.

ო, როგორ მიყვარდა ეს გრძნეული ხმები, ასპიტივით რომ დასისინებდნენ ჩემი სულის ჯებირებში და იქ ჰპოვებდნენ განსასვენებელს, ნავსაყუდელსა და ბედნიერებას.

ოთახში შევედი. კარები არ ჩამირაზავს. ექიმის სიტყვები ყრუ გუგუნით ორგანიზმს მიმტვრევდა და მაღალი ტემპერატურით შეწუხებული ვჩურჩულებდი: „ჩემს ვირუსს სიკვდილი ჰქვია“.

იმუნოდეფიციტის სინაკლებემ [შიდსი] ენერგია ერთიანად წამგვრა. (ამბობენ ვირუსი ნახმარი, ინფიცირებული ნემსის საშუალებით შემოიჭრა ორგანიზმში).

მისი მრავალფეროვანი სიმპტომატიკიდან ყველაზე მეტად კანზე გამოსული მუქი წითელი ლაქები და გახანგრძლივებული პნევმონია მანუხებდა. ღამით ოფლიანობისგან ვერ ვიძინებდი, პირის ღრუზე თეთრი ფერის ნადები გამიჩნდა, ჰალუციინაციებიც დამჩემდა.

თვალეზე ცრემლმომდგარს აღარ ვიცოდი როგორ გამემხილა დედისთვის ჩემი უზნეობით, აღვირახსნილობითა და ნარკოტიკით გამონვეული სნეულების შესახებ. და სიკვდილის ისე ძლიერ არ მეშინოდა, როგორც იზოლირებულად გასატარებელი დღეების.

– „სირცხვილისგან ქუჩაში ვერ გავდივარ“, მესმოდა ჩემი დის მკაცრი ტონალობა. (რომელიც სულ ეხლახანს, სულით დაავადებულთა სახლიდან გამოჯანმრთელების მიზეზით გამოწერეს).

დედა ცდილობდა აღელვებული ქალწულის დამშვიდებას, რომელიც ხელის თითების ნერვიული, არარიტმული მოძრაობით რეცხავდა ჭურჭლეულობას.

ელას დაჟინებული მოთხოვნით გამომიცალკავეს საერთო საკუთრებიდან სამომხმარებლო ნივთები. აქამდე სახლში არსებული ქონება საერთო მეგონა, ახლა ახალი ჩანგლის, თეფშის, კოვზის, თეთრეულის კერძო მესაკუთრე გავხდი. (ნაცვალსახელთა შორის ჩემი უფრო მიყვარდა, ვიდრე შენი) მაგრამ იზოლირებულად ცხოვრება აუტანელი მეჩვენა.

ძველებურად არ მიმიწევდა გული არც ქალებისკენ, არც ნარკოტიკისკენ. მინდოდა დარჩენილი დღეები რწმენაში და წიგნებთან გამეტარებინა. ვკითხულობდი ბიბლიას, სამედიცინო ლიტერატურას, ფილოსოფიურ ტრაქტატებს... და ვამბობდი: „დაევალა ღვთის ნაძერწს სამი რამ: ხეხილის დარგვა, ნერგის მოვლა და ნაყოფის მოწევა“, სხვა დანარჩენი კი კაცთა გულის-

თქმამ გამოიგონა. ხოლო ევას, მარტოობის მკურნალს, მიენიჭა ედემის მოქალაქეობა და განესაზღვრა სამოქალაქო ვალდებულებანი. შემდგომ, „უფალმოზღვავებული“ გახდა მანიაკალურად საშიში...

მეც (ევას მსგავსად) მომინდა ჩვეულ ცხოვრებას დავბრუნებოდი; ზიზლითა და შიშით არ შემოეხედათ ჩემთვის, გამება ურთიერთობის კვანძები ოჯახთან და გარეშე ადამიანებთან. დამაჯერებლად ვეუბნებოდი ყველას, ნუ გეშინიათ, რადგან ეს სნეულება არ გადადის: „ჰაერ-წვეთოვანი გზით, ნერვით, ხველებით, ცხვირის დაცემინებით, კოცნით. რომ საშიში არაა ჩემთვის ხელის ჩამორთმევა, მოხვევა, ალერსი; ნებადართულია („ვინაიდან აკრძალული არ არის“) ქურჭლით, თეთრეულითა და საპირფარეო-აბაზანით სარგებლობა“. ნუ დადიხართ ასე განცალკევებით, ნუ დაატარებთ დეზინფექციის ხსნარებს, რადგან ადამიანი ვარ და არა რომელიმე მწერი.

მაგრამ ხალხს არაფერი ესმის, რადგან მიზეზს ეძებს კაცობრიობა, რომ უარგყანონ, დაგამცირონ, მოგკვეთონ, დაგიმარტოხელონ, ყველასგან მოწყვეტილად გამყოფონ.

მამლის ყივილს ვუსმენდი შუალამით და ცისკარხანობას, (თუ დააკვირდებით სამის თორმეტ წუთზე სჩვევია) მაგრამ ისეთი ხმის გაგონება არ მინდოდა, ყოველ ამოსუნთქვაზე პეტრეს მიერ უარყოფილ ქრისტეს რომ მახსენებდა. მიწაზე დგომისას მიწის მუშაკი კაენი წარმომიდგებოდა, ხელში ყველა მიწათმოქმედთა სია ეჭირა (მე იმ სიაშიც ვერ მოვხვდი) და მალეღებდა კაენობა, რადგან იგი სხვა სიყვარულზე ძალუმად იყოს ჩაბუდებული. ამასობაში, ღვთის ხატად შექმნილს თან მდევდა ადამიანური მანკიერება და ვთხოვდი შემოქმედს, თიხისგან ძერნილი ფერფლად არ ექცია, რადგან ადამიანად ვიყავი დაბადებული და არა ფენიქსად.

დილიდან მოყოლებულს სუნთქვაც გამიძინელდა. ჰაერის უკმარისობისთვის კვლავ ჰოსპიტალში მომათავსეს. ხელისგულდასიებული, თვალშეშუპებული, ჩინდაქვეითებული, სმენადანშული ვაკვირდებოდი პალატაში გამდორებულ მარტოობას. ექთანს სამედიცინო ნიღაბი აეფარებინა სახეზე და ჩემს უსიცოცხლო მანჭვას ნერვდამცხრალი ზვერაავდა. ხელთათმანით

პულსი გამისინჯეს უკანასკნელად და... ჰაერში მიმობნეული კივილი ჩამესმა.

შემდგომ, ჩვეულებაც აღასრულეს. ხელში სანთელი ჩამანვეს; ტკივილითა და სიმბურვალით სული დამენვა. მერე თეთრი ფერის ძაფი გაჭიმეს საავადმყოფოდან სახლამდე, იმის რწმენით, რომ სული სახლში დაებრუნებინათ.

– „სიზმრებში შეგვანუხებს დედა მისი სული, თუკი ყველა წესს არ დავიცავთ. მოამზადე თუ გიყვარდე სავარცხელი, პირსახოცი, ქამარი, ახალი ფეხსაცმელი, ძველმანი სამოსები, ცხვირსახოცი, სათვალე... არც ერთი ნივთი არ უნდა დაგვავინყდეს“ -ცხარობდა ელა. (ალბათ ისევ მწვავე ნერვული შეტევა დაენწყებოდა).

მერე დავყურებდი გვამის გამპატიოსნებელს. საგანგებოდ მონვეული სპეციალისტი წვერს მპარსავდა, თმას მბანდა, სხეულს მიწმენდდა ბებიის გამოხდილი ორნახადი არყით.

ჭურჭელი ამაზრზენად შავი გაეკეთებინათ, თეთრი არშიით მოერთოთ, სახურავზე ჯვარი დაეკრათ. ეზოს გარეთ ბინდისფერი კატაფალკა თავმომწონედ უყურებდა სამგლოვიარო პროცესიას. ვეებერთელა ავტომობილში გირლიანდებს და პანაშივდზე შეგროვილ ტიტებს ყრიდნენ. მერე ის იყო, შუადღის სამ საათზე გადმოსვენეს კუბო, სამჯერ დაატრიალეს და მაგიდაზე დაასვენეს, სადაც ბერიკაცს წინასწარ მომზადებული სიტყვა უნდა წაეკითხა. ჩემს განვლილ და გაუკუღნართებულ ცხოვრებაზე უნდა ემსჯელათ, მაგრამ ქართული ტრადიციის თანახმად და ჩემდა ბედად, მიცვალებულის ქილიკი დაუშვებელია. არავის უთქვამს ავზნიანი და აშარი იყო, ბილწსიტყვაობის და უშვერი სიტყვების მოტრფიალეო. ბერიკაცი (თუშეთიდან ჩამობრძანებულყო) ჩემს დარბაისლურ ხასიათზე მსჯელობდა, ქველმოქმედ მარჯვენას მიქებდა. (მე კი მეგონა ჩემს დაკრძალვას კი არა ვინმე პატივსადები საზოგადო მოღვაწის პროცესიას ვესწრებოდი).

ოთხი კაცისგან შემდგარ გადამზიდველებს მხრები რომ არ დამძიმებოდათ, ამისთვის კატაფალკაში შემასვენეს. გზად ავტომობილის ბორბლის ჭრიჭინი მესმოდა, მელანქოლიური რეკვიემიც ბგერებს ასევედავებდა... ქელეხისგან შიმშილდაოკე-

ბული ხალხი აქა-იქ ყვავილებს ყრიდა და გზადაგზა ღვინოს ას-ხამდა.

– ეს რა წესი გქონიათ ქალაქელებს, როგორ დაგჩლუნგებიათ ძალა, დაგვიწყნიათ ტრადიციები. ჯერ იყო და გვამი ფერფლად აქციეთ, ახლა ცარიელ ჭურჭელს მიასვენებთ სასაფლაოზე და ხელით წასვენებასაც თაკილობთ – ცხარობდა თუში.

– მედიცინის დოქტორი მაღალფარდოვნად პასუხობდა: – „საშიშია ძია და რაღა ვქნათო...“

მღვდელი არ მოუნვევიათ, მითხრეს უცნობებმა, რადგან შენი გვამი არ იყო და წესის აგება შეუძლებელი გახდა. საზოგადოების დაჟინებული მოთხოვნით კრემაცია ჩაუტარეს შენს სხეულს, ფერფლი კი მიწას დაფლესო. (მიკვირდა, თუ დანვას მიპირებდნენ ან დასუფთავება რა საჭირო იყო, ან კუბოს დამზადება. ხომ შეეძლოთ იმ კოლბაში მოვეთავსებინეთ, რომელიც ქიმიის გაკვეთილზე მოვიპარე და ვიყენებდი ჭიების მოსათავსებლად).

მაშინ გამახსენდა ჩემი უკანასკნელი ვედრება და ვთქვი: „ნუ დაუშვებ შენგან ძერწილი იქცეს ფერფლად, რადგან ადამიანად დავიბადე და არა ფენიქსად“.

და მომესმა ექო: – „მე ვარ ანი და ჰაე, პირველი და უკანასკნელი“ და ამით არ მთავრდება კაცის ცხოვრება.

– მაშ, სად გრძელდება ადამიანის გაუკუღმართებული ცხოვრება? – გამიჩნდა კითხვა.

– სადაც უკანასკნელად დასრულდაო, მპასუხობდა კაპელას ხმა.

მე კი იმის ნაცვლად რომ ალილუია მეძახა, ვამბობდი: ჩემს ვირსუხს სიკვდილი ჰქვია, ექიმის თქმით კი „სიკვდილი ბიოლოგიური ორგანიზმის პერმანენტული დასასრულია“.

მერე ისეთი საამური განცდა დამეუფლა, რამაც ბავშვობაში საქანელაზე ქანავი გამახსენა, ქანდარაზე გადმომდგარი მოკუნტული ფრინველივით რომ ჩამოვჯდებოდი. და მესმოდა გაუცხოებული ხმა:

– შემოდით ოთახში, არ დაიგვიანოთ ღვთის გულისათვის!..

ანჰიმღა ღრეზდენს

სამი წლის წინ დრეზდენის გალერეა მოვიწახუღე. ექსკურსიათმძღოლი გამეცნო. მრავალ ენათა შორის ქართულსაც კარგად ფლობდა. „ხელოვანთა სამყაროს ძარცვავენო,“ ნაღვლობდა გიდი. წყვდიადისფერ თვალებს აციმციმებდა, მატარებლის შორეულ ექოსავით ჰკიოდა ხელოვანი: „ჩქარა, დრეზდენის გალერეისკენ!“

– აქ რასაც ხედავთ ათი ამდენი გუშინწინ ებადა მუზეუმს, ათჯერ და ასჯერ დაცარიელება მოელის კიდევ!..

– 1560 წელს საქსონელი კურფიურსტების სასახლის კოლექცია დაარსებულა. შედეგრთა თავმოყრას საუკუნე ნახევარი დასჭირდა. 1722 წელს წარსდგა ჩვენს წინაშე დიადი მონუმენტი, რომლის მსგავსი კაცობრიობას არაფერი ჰქონია. 1945 წელს დაბომბეს; 197 სურათი ნესტისა და შმორისგან დაიღუპა.

მარჯვნივ დამწუხრებული რაფაელია, მარცხნივ ჯორჯონე. მათ შორის ტიციანი ჩამდგარა. ვერონეზეს და კორეჯოს ამაყ გამოხედვას გენიალური რემბრანდტი ებრძვის. ვერმეერის, ჰოლბაინ უმცროსის, ლუკა კრანახის, რუბენის, ველასკესის, რიბერას, დიურერის მახლობლად რეისდალი წარბშეტოკილი დგას და იგერიებს შედეგრთა ჟინდაუმცხრალ მზერას. კრამიტახსნილი გალერეაც ამდენ გენიას ვერ მასპინძლობს. ინვევს ბომბდამშენების, ქვემეხების, საბრძოლო-საავიაციო დანაყოფების ხელმძღვანელობას, სამხედრო დივიზიას, მართლმსაჯულებას, რათა უსახურებად აქციონ პრეისტორიული მონუმენტი.

– ხელოვნება არად ფასობს, კაცი მუზეუმის ძარცვით ერთობა, იტყოდა გიდი, რომელიც კიბის მოაჯირს მიყრდნობოდა... იცი, ჩემო ბართლომე, რამდენი რამ მომწონებია და მასზე მესაკუთრეობა მომდომებია, მაგრამ როგორ შეიძლება ღმერთთა მონაგებიდან მოპოვებული ხელმეორედ მოიპაროს მდაბიომ?! დიდება იმას, ვისაც კულტურის დაცვა შესძლება.

– კულტურა სადღა არისო, ანერვიულებული ბართლომე კადნიერ საუბარს დაიწყებდა. ქალაქში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებზეც გულახდილად საუბრობდნენ.

ხელოვანთა სახლი სტაციონალურ დანესებულებად უნდა გადაიქცეს. ნუთუ დიდხანს უნდა გვაფურთხონ წყეულმა ებრაე-

ლებმა და რჯულძალმა გერმანელებმა? რამდენიმე საათის შემდეგ უკანასკნელი ექსპონატი, სიქსტეს მადონაც აღარ იქნება. მზის ჩასვლისას გალერეაში ოქსინოსდარი, მზესუმზირისფერი პალიტრაც გაბრძანდება და ბათქაშითა და კოკისპირული წვიმისგან ჩამობერილი ჭერი ჩამოიფხრინება. დაიტბორება წყლის ნაკადით ერთ დროს დიდებული სამხატვრო გალერეა...

მოულოდნელად იწვიმა. თითქოს ვილაცა საგანგებოდ მაღლიდან ვარცლით ასხამდა შმორიან, ტალახშედედებულ მატერიკას. უშნოდ შედედდა სისველისგან კირი და გაჯი. ცისარტყელი-სებურად სიჭრელისგან დაიზაფრა კედლები. გიდი შეშლილივით დარბოდა ნაბდით და სანვიმრით ხელში. გულდათუთქულ შედევრთა გოდებას ისმენდა; საყვედურობდნენ ექსკურსიათმძღოლს დავიწყებისთვის, მოუვლელიობისთვის, დალუპვისთვის.

წვიმამ მოგვიანებით გადაიღო. ალბათ „მარიგე ღმერთმა“ მაინც გული მოიბრუნა თავისივე შექმნილ სააქაოზე. მაგრამ თუნდ სამუდამოდ ეწვიმა, რა აზრი ჰქონდა. ნუთისოფელი არ ღირდა გუშინდელი დრეზდენის სანახაობად, დღევანდელსაც არ სჯობნიდა ბევრით.

წლებმაც განვლო. ბართლომეს სახლში გიდის ანდერძი იპოვეს:

– დრო მოვა, როცა ადამიანები სიამაყით აღივსებიან წარსული დროით. მოიძიებენ სეზანს, ვატოს, ველასკესს, რიბერას, რაფაელს, გოგენს...მიაკითხეთ ბრემენის სასაფლაოს, სადაც დამარხულია კაცობრიობის ისტორია.

საბჭოთა მეომრებმა იპოვესო დამალული სურათები, ასე კი სწერია ყველგან, მაგრამ რაც არ მინახავს იმას ვერაფრით დავწერ. თან საბჭოურ რეჟიმს ყველაფრის მისაკუთრება ახასიათებდა.

1956 წელს კვლავ გაიხსნა იგი. კალვადოსით უცნობმა ბერიკაცმა წარმოთქვა:

მართალია თავის დროზე კრამიტი ახადეს გალერეას, სადაცვლოდ ამავე ეპოქაში იგრძნო ადამიანმა, რომ არაფერი იქნებოდა დრეზდენის სანახაობის გარეშე.

და არაფერი იყო გუშინდელი დრეზდენი დღევანდელთან შედარებით, რომელიც მერმისის აჩრდილად ქცეულიყო. მწუხარე ბინდში, იმავე მიწის წიაღში, ახალი შედევრი იხატებოდა, გერმანელთა და უცხოელთა წინარე.

הַמְּלִיכָה הַיְּהוּדִית

ჰოეტიის ქორწინება

ზღვა უცნაურად ღელავდა და მის ტორტმანში ხმათა მუსიკასავით ჩამესმა, – არ დაიგვიანო, სტუმარო! დღეს „ვინმე გენრი დოლიდის“ ქორწილიაო...

ჩოხოსანთა რიგებში ვდგავარ, წელზე დეკორატიული ხმალი მამშვენებს და თავდახრილი მივყვები სარიტუალო პროცესიას.

ტაძართან ეტლი დგას, მეტისმეტად გადაპრანჭული კი არა, გაუბრალოებული. ღმერთმა დალოცოს ქართული ხასიათი, არასდროს ყოფილა ფუფუნების მოტრფიალე, რადგან მუდამ-ყამს სხვა სიმდიდრე-ფასეულობის მაძიებელი გამხდარა.

ნეფე-დედოფალი ლოცულობს, ალბათ ღმერთს შესთხოვენ „უღელი“-ს შემსუბუქებას და დიადი ქართული სიტყვის [მეუღლის] მნიშვნელობაზე ეფიქრებათ.

წვიმს. კოკისპირულად არა, უფრო სენტიმენტალურად, ისე, მწერალს რომ კალამი აალებინოს, მაგრამ რა დროს წერა არის, წერას აყოლა დღეს არ ივარგებს.

ტაძრიდან გამოსულ ნეფე-დედოფალს ხმლის ქვეშ უპირებენ გავლას და ჩოხოსანნი ვაპირებთ გადავაჯვარდინოთ ხმლები, მაგრამ გვესმის სათნო ხმა: – ტაძარია და უხერხული [ან იქნებ უადგილოც] ხმალთა ტრიალი, ეს ქართველთ არ გვეკადრება!..

მეეტლე რუდუნებით უცდის ნეფე-დედოფალს. დალოცოს ღმერთმა ის ტექსტი, სადაც გიორგი ცაბაძე „მეფაიტონე“-ს ამღერებს.

„არც ფაიტონი, აღარც ცხენები,
რატომ არაფერს მეტყვიით,
სად მიმაქროლებს ჭენებ – ჭენებით
წუთისოფელის ეტლი...“

ცხენების თქარა-თქურსა და ფლოქვების ხმაზე ადგილობრივი გარეთ გამოდიან. ვხედავ ხალხი გაცეებით იმზირება: მაღაზიის ვიტრინებიდან, ფეშენებელური სასტუმროებიდან, კაფე-რესტორნებიდან და ვრწმუნდები, – ქართველს მაინც არ მოეწონა გათანამედროვეობა და არქაული მოენატრა ყველაფერი.

ახსენეს ორი სულის სავანე, ვეფხისტყაოსანი და ბიბლია. „რომელმან შექმნა სამყაროს“ მოჰყვა მოძღვრისგან თქმული „მამაო ჩვენო“ და ვიდრე იგი აკურთხებდა სუფრას, გულმხურ-

ვალედ ერთხმად ვილოცეთ. [ბედად, ლოცვაც არ დაგვიწყნია თურმე, რადგან ასე ერთხმიანობა დიდი ხნის წინ თუ მსხმენოდა].

პოეტის ქორწილში ლექსს ვინ არ იტყოდა, ამიტომ გაეჯიბრნენ ამერ-იმერის პოეტები ერთერთს. თუმცა კი, არ შეიძლება არ გამოვყო თამადის, – მერაბ კვიციანიძის სადღეგრძელოები, რომელსაც თავისუფლად შეიძლება ეწოდოს „საქორწილო პოემა“. მისი სიტყვა იყო უზუსტესი, ხოლო მისგან თქმული ჰგავდა მოქანდაკისკან გამოკვეთილ ქვას, სადაც ნებისმიერი ნაკვთი განსაკუთრებული სიზუსტით შეესრულებინა ხელოვანს.

ის დღე რომ სხვათაც ენახათ, გაახსენდებოდათ ან განსვენებული პოეტის გენიალური ლექსი, „ერთ პოეტს მაინც გულზე მოხვდება და ეს ეყოფა გამოსარჩლებად“-ო.

მაგრამ ვაი, რომ სანყალ პოეტთა დასი კი არა, სიტყვის დიდოსტატებს მოეყარათ თავი. თითოეულმა იცოდა მადლიანი ქართული სიტყვის ძალი და ფასი, ამიტომაც წელში გაიმართა დამსწრე საზოგადოება, მეტისმეტი სიამაყით აიზიდა მხრები [ეს მარტო ქართველს თუ მოუხდება], თორემ სხვა ერთა ასეთ თავკერძობას ვადარებ ინდაურის გაბლენძვას.

და მახსენდება,

“არცა განგცე სიქადულო”, სიტყვავ სულის არტოებავ,
თითზე მელნად დაგრეხილო, სისხლში სისხლად

ჩანანურო,

მირჩევნია კლარჯს ახსოვდე ასო-ასო, ლებან-ლებან,
ფერეიდნულ ჩანგზე თრთოდე არა-სალიტერატუროდ“,
ან კიდევ, სიძისეული

„ბაბუ, ის დრო აღარ არის, ბაბუ, ის დრო ნავიდა!“

არავითარი დრო არ წასულა, პოეტო. უბრალოდ, ცოტათი მეტს ვნაღვლობთ დარდკაცათ ქცეული პოეტები თუ მწერლები, ამიტომ წერდა ალბათ როინ აბუსელიძე: „რთულია უსაშველოდ პოეტის განაჩენი“-ო.

მერე, ისევ ჩემს ფიქრებში წასული ვფიქრობდი ნ. ლორთქიფანიძეზე, რომელმაც გენიალურ ნოველას ტვიფაროვით დაამჩნია ეპილოგად: „დიდებული ადამიანები უძეგლოდ იკარგებიანო“. თუმცა, განა ერს ეპატიება ასეთი დიდებულთაგანის უძეგლოდ გაქრობა? მიხვდებოდით, პოეტ ზურაბ გორგილაძეზე ვსაუბრობ, რომელსაც ნიჭი თავის დროზე სათანადოდ ვერ დაუფასდა, მაგრამ ახალმა დროებამ მოიძია, გადაქექა მისი ბიბლიოთეკა, ზეპირად დაისწავა ლექსთა-ლექსები! აშკარად

იგრძნობოდა, თანამედროვეობა მუხლს იყრიდა მისი საფლავის წინარე და მისივე სიტყვებით თვალცრემლიანად ამბობდა:

„ვარჯანისთან, ნაჯვარისთან
დაჯვარული ქვები წვანან,
ქვებში ჩუმად დაქვითინებს
ჩემი დიდი ნენის ნანა,
დერდებს გულში ვიბექსნიდი
აჭარელი ვიყავ განა“.

მუხლოდრეკილ დროებასა და სრულიად საქართველოს შემფასებლად დარჩა მეუღლე და შვილები, ბედად, ისინიც გავიცანო; ისეთივე წმინდა და სათნო სულისანი იყვნენ, როგორც გორგილაძისეული პოეზია გახლავთ.

წესისამებრ, „ქართული გენია როკვით განფენილი“ გახდა სცენის საჭეთმპყრობელი. მოცეკვავეთ დალაშქრეს დარბაზი, ხოლო მომღერალთა გუნდი ხმატკბილად ასრულებდა „მრავლჟამიერს“...

ფერეიდნიდან ჩამობრძანებულ იოსელიანთაგან, თავკაცმა ისე ტკბილად იმღერა „ქორნილია, ქორნილი“, რომ დამსწრეთ ცრემლის შეკავება გაგვიჭირდა. ისიც მომაგონდა, ისპაჰანში სტუმრობისას რამდენჯერმე რომ შეგვახსენეს, „ფერეიდანი სხვა საქართველოა, ერბოა და წყალში არ შაერევის“-ო, ხოლო დამშვიდობებისას უფალთან გაგზავნილი ლოცვა – ღმერთს ებარებოდეთო“. ისინი ახლა იმ მიწაზე იმყოფებოდნენ, აგერ რამდენიმე საუკუნის წინ რომ მათ წინაპრებს მრისხანე შაჰ-აბასმა დაატოვებინა, მაგრამ არ ჰქონიათ განცდა უ-ს-ა-მ-შ-ო-ბ-ლ-ო-ბ-ის, რადგან შორეულ ირანშიც ახერხებდნენ ეროვნულობის შენარჩუნებას...

ვსვამდი ზომიერად, რადგან თრობა არ ივარგებდა. ყველაფერს ფხიზელი თვალით შეფასება სჭირდებოდა.

დავლოცე ახალგაზრდა ხელოვანთა ქომაგები, სულიერი აღმზრდელები

აღმოსავლეთით – მაყვალა გონაშვილი,
დასავლეთით – ბელა ქებურია

რომლებიც იცავენ სოკრატეს მოძღვრებას, „ყოველ ადამიანშია მზე – ოღონდ მიეცით მას საშუალება, რომ ანათოს“.

ისინი იცდიდნენ, ეძებდნენ და ჰპოვენდნენ კიდევც.

და აი, დღეს ყველაზე ძლიერ, დუნიას მზის მცხუნვარება ახარებდა.

...

სალამო იყო წყნარი.

ზღვაც ისე ძლიერ არ ტორტმანობდა; იქნებ სტიქიამაც იგრძნო ბათუმურ მიწაზე თავმოყრილ ხელოვანთა ძალმოსილება და გაჯიბრება ვერ გაბედა.

მერმე, პირველად მოვხვდი ოჯახში, სადაც მომინია ღამის გათენება. ბ-ნ დავით არძენაძესთან ვისაუბრეთ ლიტერატურულ პროცესებზე, ხელოვნებაზე, თანამედროვეობაზე; ამ დიდსულოვანმა ქართველმა „სტუმარ-მასპინძლის წესზედა“ მიმიღო, როგორც ძმა შემეყვარა და გამთენიისხანს დაუზარებლად გამაცვილა სახლიდან.

შეიძლება მეტიც დაინეროს, მაგრამ დანარჩენი სხვათათვის მომიდვია.

პატიებას ვითხოვ, თუ რამე მნიშვნელოვანი გამომრჩა.

მაგრამ „to be continued“-ის ნაცვლად მე მაინც ძველმოდურად ვიტყვი: – გაგრძელება იქნება, მეგობრებო!..

**22.10.2013 წელი
ბათუმი/თბილისი**

ნერილი სპეციალურ აღრესატს

ფსიქოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორს, რომელსაც ფროიდისა და კანტის ენა თითქოსდა მესმოდა, თავის დროზე შენი ვერაფერი გავიგე...

მოცარტის რექვიემს დატყვევებული ვუსმენ, სადღაც მყუდრო ადგილას ვპოვე თავშესაფარი და განმარტოებულს ისევე შენზე ფიქრი მომერია.

ადრე ვფიქრობდი, ღმერთო, რა იდიოტობაა სიყვარულზე ასე გაუთავებლად საუბარი-თქო, ალბათ იმიტომ, რომ ურწმუნო თომა ვიყავი და სიყვარულზე მხოლოდ სარაინდო-ეპიკურ-სათავგადასავლო ლიტერატურიდან თუ მსმენოდა.

დიახ, ეს მე ვიყავი: განსწავლული, პატივმოყვარე და წარმატების მაძიებელი. რომელიც დღითიდღე მ. ჯავახიშვილის პერსონაჟის „ბრინკა“-ს ანალოგი ხდებოდა. [ალიარებაც გმირობაა, იმთავითვე].

არ ვიცოდი, როგორ უნდა მეცხოვრა და დანამდვილებით არ ღირს იმის მტკიცება, რომ დღეს უკეთ შემიძლია გადაწყვეტილებების მიღება.

...

როდესაც შენ „სადედოფლო“ სამოსში გამონყობილი გიხილე, ვიფიქრე, საუცხოო პატარძალია და როგორი იქნებოდი ჩემს გვერდით. მაგრამ უკვე რისამე შეცვლა სავსებით შეუძლებელია... არჩევანს არ დაგინუნებ, რადგან საქმე შენს მომავალს ეხება და ვირწმუნებ, რომ შენ არ შემცდარხარ!..

როგორც კი დაგკარგე, იმწამსვე შეგიგრძენი. გეგონა, რომ შენს სადღესასწაულო საღამოზე დასასწრებად მაინცდამაინც მოსანვევი დამჭირდებოდა? არა, ძვირფასო. მე შენთან ვიყავი მაშინ, როცა ჯვრისწერის ცერემონიიდან „უღელს“ მოეზიდებოდი. მხარგამართული იყავ და თან შეშინებული, რადგან არ იცოდი, შეძლებდი თუ არა ბოლომდე ამ ტვირთის ტარებას.

მაგრამ ნუ შეშინდები. მე ხომ შენთან ვარ, ჩემო ერთადერთო სიყვარულო. რა მნიშვნელობა აქვს ვისთვის მოამზადებ სადილს, ვისთვის დაუკრავ ფორტეპიანოს, ვის გაუთბობ გულს შენეული ლიმლით, მე ხომ მეცოდინება, რომ შენ ხარ ბედნიერი.

ისლა დამრჩენია, ვიქცე შენი ცხოვრების აჩრდილად, რადგან უკეთესი ხვედრი არ მერგო განგებისგან. [თუმცა მთლად ბედ-ილბალს დავაბრალე ეს ყოველივე, უსამართლობა იქნება, რადგან შენს მოსაპოვებლად თითქმის არაფერი მიქნია].

როდესაც ჩავივლიდი საიუველირო თუ ყვავილების მაღაზიებთან, უნებლიეთ გავიფიქრებდი, რამე ხომ არ მივუძღვნა საჩუქრად-თქო?! მაგრამ იჭვნეული, დაბნეული ვიდექი საათობით. (აკი ვალიარებ, გადანყვეტილებების მიღება მუდამ მიჭირდა-მეთქი). მეშინოდა, არ გეფიქრა, ვითომ საჩუქრითვე ვცდილობდი შენი გულის მოგებას. საბოლოოდ ისე გამოჩნდა, რომ ან ჯიბეგაფხეკილი დავრჩი შენს წარმოსახვაში, ან საოცრად ძუნნი. არც ერთი ვყოფილვარ და მით უფრო, – მეორე. მე შენზე უზომოდ შეყვარებული ვიყავი!..

და სიკვდილივით მაშინებდა ის ფაქტი, რომ საჩუქრების გაგზავნით შესაძლო იყო სამუდამოდ დამეკარგე. ზოგჯერ წყენაც ხომ დაკარგვის ტოლფარდია...

მოქმედება თუ უმოქმედობა?! – აი, ორთაგან ერთი მიზეზი, რის გამოც ვერ დაგისაკუთრე.

ახლა კი ვფიქრობ, ნეტა როგორ ხარ? შეგრჩა სახეზე ღიმილი თუ...

რამდენიმე რჩევას დაგიტოვებ, ვიდრე კვლავ შეგეხმიანებოდე:

უფრთხილდი, ძვირფასო ავტომობილით მგზავრობას, რადგან საფრთხე მომეტებულია ამ დროს და რამე არ შეგემთხვას.

მოერიდე ასევე მეტროში სიარულს, რადგან გულჩვილი ბუნების ხარ და გაჭირვებულ ხალხთა დასახმარებლად ვიცი უკანასკნელ გროშსაც გაიღებ, მერე კი შინმისული რა პასუხს გასცემ ქმარს, რომელმაც შესაძლოა შენი ასე უანგარო ქველმოქმედებისა ვერაფერი გაიგოს.

დააკვირდი ადამიანებს, როგორი ერთფეროვანი და უმეტეყველო სახით დაიარებიან. არამც და არამც მათ არ დაემსგავსო. პირიქით, მაგალითი მიეცი ბედნიერი ადამიანისა, თორემ ხომ ხედავ, როგორ იტანჯება სამყარო სენტიმენტალობისგან...

მესმის, რომ კოკო შანელი ელიტარული მოდის შემქმნელი იყო, მაგრამ მის კოლექციაზე ძლიერ ფერი მომწონდა (შავთეთრი), რადგან ყველას წინარე გულახდილი ქალი იდგა და საზოგადოებას სიყალბეს კი არა, ჭეშმარიტებას სთავაზობდა.

ისიც მესმის, რომ გენიალური კომიკოსი ჩარლი ჩაპლინი ნიღბავდა თავის სულიერ ტკივილს და ჯერალდინასთან [შვილთან] საუბრისას აღიარებდა, „აგერ ნახევარი საუკუნე ჩვენი გვარი აცინებდა პლანეტასო“, მაგრამ შენც უკეთ იცი, ეს ყოველივე თამაში იყო სცენაზე, ადამიანთა გულის გასათბობად და

სწორედ ამიტომ იყო გენიალური, რომ საყოველთაო სევდას კი არა, მხიარულ შარჟებს უჩვენებდა მოწყენილ დედამიწელებს.

ამ წერილის მერე ხალხი ჩემზე იტყვის, რა ჩინებული სასიძოა, როგორი უბადლო რომანტიკოსიო, ზოგიც ჩათვლის, რომ ქალების გულის მოსანადირებლად ვწერ. მაგრამ რას გაიგებთ იმ კაცისას, რომელიც დღენიადაგ მარტივით ცვალებადია. მე ასეთი ვარ მხოლოდ შენთან, ამ წერილის სპეციალურ ადრესატთან. სხვასთან ოცნებაც კი არ შემიძლია ამ ყველაფერზე.

უმორჩილესად გთხოვ, როდესაც მოილოგინებ და ჩვილის აღზრდას დაიწყებ, იყავი მასთანაც ისეთივე, როგორაც გაგიცანი. ესაუბრე მუსიკაზე, ღმერთზე, სიყვარულზე, პოეზიაზე...

ეს ერთადერთია, რითაც ჩემს განსვენებას შეძლებ და ნუგეშსაც მომანიჭებ.

რადგან შენ ჩემი ერთადერთი და დაკარგული სიყვარული ხარ.

ჩემი ბედნიერების და უბედობის თავიც და ბოლოც...

მიყვარხარდი და მიყვარხარ სიგიჟმდე.

სამარადისოდ!

შენი, ირაკლი

04.03.2014 წ.

ზომიერთი რამ ჩემს შესახებ, ანუ დედიშობილა ფიქრები

პირველი შემთხვევაა, როდესაც ვწერ არა საჟურნალო-საგაზეთოდ, სანიგნო-საგამომცემლო მიზნისთვის, არამედ საიმი-სოდ, რომ აღსარება ვთქვა საკუთარ თავთან და მერმე, ნაწერის სპეციალურ ადრესატთან.

არ ვინაღვლებ, თუკი ორთოგრაფიულ-სინტაქსური შეცდომები იქნება და პუნქტუაციაც გაუმართავი, რადგან მართლწერის წესების სრულყოფილი ცოდნა არ ნიშნავს იმას, რომ სრულყოფილ ნაწარმოებს შექმნის ავტორი.

პროზაში ახალბედამ, ხანგრძლივი (დაულალავი) შრომის ფასადაც კი ვერ შევძელი ლიტერატურისთვის სიახლის შემატება. არცთუ ადვილია, კაცობრიობას, რომელსაც ჰყავს: დრაიზერი, ფოლკნერი, დოსტოვესკი, სელინჯერი, თომას მანი, გოეთე, შექსპირი, უელბეკი, ბახი, ორუელი, შმიდტი, რილკე, მანი, ცვაიგი, დიკენსი, რემარკი, ჰემინგუეი, და შორს რომ არ წავიდეთ (ყველას ჩამოთვლა შეუძლებელია), ჩემი გოდერძი ჩოხელის, ოთარ ჭილაძის, ჯემალ ქარჩხაძის, ნოდარ დუმბაძის, გურამ დოჩანაშვილის, ჭაბუა ამირეჯიბის შემდეგ საკვირველებანი შევთავაზო ეროვნულ თუ მსოფლიო ლიტერატურის ბიბლიოთეკას. აჯობებს, მორჩილად ვიჯდე ჩემთვის და ვწერო შიგადაშიგ, როცა ე.წ „აზრკრიმინალები“ მაიძულებენ თაბახთან რისამე ახსნა-განმარტების დაწერას.

იბადება ჩემსავე წიაღში ფიქრები და შემქმნელის წინაშე დედიშობილად ჩამწკრივებულან. ერთმანეთს ეჯიბრებიან, არა მე გჯობნი, არა მეო. გამორჩევას მთხოვენ. საუკეთესოს თავი მოაქვს, მედიდურობს და მე ასეთ ფიქრებს ყეყეწ და თავმომწონეს ვუნოდებ. ინდაურივით გაბლენძილებს თავი გამორჩეულად ესახებათ. იქვე არიან მარტოსული ფიქრები, რომელთა ხილვაზე წარმომიდგება რატომღაც კოლხი დიდედა.

რამდენი რამ მაქვს მოსაყოლი და არც კი ვიცი, საიდან და-ვინყო.

მიკვირს, სქელტანიანი წიგნების ავტორს, რომელსაც ჟინი ჰკლავდა ხან შუა საუკუნეები გაეცოცხლებინა, ხან სხვათა და სხვათა ცხოვრებისეულ ფრაგმენტებზე ეწერა, როგორ მოხდა

რომ საკუთარ თავზე ასე ცოტა უსაუბრია, არადა კაცმა რომ თქვას, მეტისმეტი თავმდაბლობა აქ არაფერ შუაშია. თავმდაბლობაც ისევე ცოცხლობდა და საზრდოობდა ჩემში, როგორც სხვა იმპულსური გრძნობანი.

მართლმადიდებლურ ოჯახში დაბადებულს (ნათლისღების მნიშვნელობა, კვერცხის შეღებვის რიტუალი, ჯვრის ტარება და სხვა სიმბოლისტიკა ჯერ წიგნებით შევიცანი, მერე მირონის ძალამ და მადლმა მაზიარა) ვიცი, რომ აღსარების გამხელა მოძვართან ხდება, მაგრამ მე მაინც მგონია, რომ ხელოვანს შეუძლია კალამს გაანდოს ეს საიდუმლო. და აი, სააღმსარებლოდ, პირველ და უმთავრეს ცოდვაზე მსურს გესაუბროთ, *ამ ცოდვას მე მაქსიმალური ზმი დავარქვი.*

ყველაფერი ერთდროულად მომინდა. პირველკაცობის წყურვილმა მაქცია ყველაზე ჩამორჩენილი მოსწავლე საუკეთესოდ, რადგან იმ წელს, როდესაც ტრადიციად ქცეულ რჩეულ მოსწავლეთა გამოფენაზე (სანიმუშო დაფაზე) ჩემი გვარი ვერ ამოვიკითხე, სკოლიდან სახლამდე მიმავალი ბილიკი ზამთრის თვეში ფეხშიშველმა, თვალცრემლიანმა გავიარე. და მივხვდი, სკოლის ჟურნალიდან ნიშნის გადასწორებით ან დღიურიდან უარყოფითი შეფასების ამოგლეჯით პრობლემას არ ეშველებოდა. მაჩანჩალა მოსწავლის ბედს ცხოვრება არასწორად გეგმავდა. საჭირო იყო მონდომება.

კონკურენცია საკმაოდ დიდი გამოდგა. მით უფრო, რომ 90-იან წლებში, კლასობრივი მდგომარეობა ხელს არ მიწყობდა და არც მასწავლებლის ტკბილეულით განებვიერების ფინანსური შესალებლობა გამაჩნდა. მოკლედ, მე თვითონ უნდა დამეწყობ ბრძოლა პირველობისთვის. სწორედ, ამის გამო შემძულდა საგანი არითმეტიკა, სადაც თვლის დაუფლებებისას ჩამესმოდა: - პირველს მოსევს მეორე, მესამე, მეათე. აი, შენც მესამე შვილი ხარ, ანბანური საძიებლით შენი გვარი 24-ეა, როგორც ამ კანონზომიერებას ვერ დაარღვევ და მშობლებისთვის [ასევე მასწავლებლისთვის] პირველი ვერ გახდები, [ან რატომ უნდა გავმხარიავი?!] ასე იქნება მუდამ. შეეგუე, საშუალო ადამიანი, თუ მას შრომის და ბრძოლისუნარანობის ხელოვნებისა არ ესმის, მუდამ რიგითად დარჩება.

შრომის და ბრძოლისუნარანობის ხელოვნება, აი რას შეუძლო საშუალო ადამიანიც კი საზოგადოებაში მნიშვნელოვან

მოვლენად ექცია. [არ შეიძლება გჯეროდეს, რომ სამყარო შენს გარშემო ტრიალებს და შენ ხარ მამოძრავებელი ძალა, თუმცა ადამიანები შეიძლება დააჯერო, რომ იმაზე მეტი ხარ, ვიდრე ჩანხარ. ამის მერე, მეტად პატივისცემით მოგეკიდებიან. მთავარია ყველამ იგრძნოს, შენ საჭირო ფიგურა ხარ. ასეთივე საჭირო იქნები სკოლის მერხზეც, ბურთის თამაშისას, დავალების შესრულებისას, სამეგობროშიც, სამსახურშიც, უნივერსიტეტშიც და ყველგან, სადაც მოგიწევს მიბრძანება].

ნელ-ნელა დაკვირვებას ვახდენდი და მაკიაველის „მიზანი ამართლებს საშუალებას“, აბსოლიტურ ჭეშმარიტებად მივიჩინე. ბოლო მერხზე მჯდომი და ხან კიდევ მასწავლებლის რისხვისგან კუთხეში მდგომი ყმანვილი მე-5 კლასში წარჩინებულ მოსწავლედ გამომაცხადეს. როგორ?

პასუხი მარტივია. არ არსებობდა ჩემთვის დაბრკოლება, სირთულე. ვიქექებოდი ენციკლოპედიაში, დის რეკომენდაციით ვკითხულობდი მხატვრულ ლიტერატურას, ვეცნობოდი ისტორიას, არქიტექტურას, სამედიცინო ჩანაწერებს. მრავალი სიტყვის მნიშვნელობა არ მესმოდა, ამ დროს ვხელმძღვანელობდი ლექსიკონებით, ვინიშნავდი ყველაზე მნიშვნელოვანს, ხოლო საზაფხულო არდადეგებიდან მიბრუნებულს, მასწავლებლის კითხვაზე, რა ლიტერატურას გაეცანი, შემეძლო დაუსრულებლად მესაუბარა.

ხეს რომ უძახო მუდმივად გახმიო, ისიც კი გახმება, ამდენად, თუ გსურს გამარჯვება, - დაარწმუნე თავი შენი, რომ ხარ რჩეული.

როცა მოახერხებ და თავს განსაკუთრებულად იგრძნობ, გამოგიშუშავდება მეორე ავი თვისება, რომელსაც მომაკვდინებელ ცოდვად მივიჩნევ. ამ ცოდვას დავარქვი - თვითდაჯერება, მაგრამ ნუ შეშინდებით.

თავდაპირველად ის გაუტოლდება სიამაყეს, ფრთებს მოირგებს და ზემოდან აღმაცერად ყურებაც დასჩემდება. თვითდაჯერება განავითარებს თვითრწმენას, რომელიც ფრანგების აზრით გამარჯვების ნახევარს უდრის.

ასე მოვახერხე მე, პროვინციელმა, შორეული აფხაზეთიდან სამოქალაქო ომის შედეგად უსახლკაროდ დარჩენილმა მობარდმა, [უსახლკარობის შემდეგ უქალაქოს, უმისამართოდ,

უ-ყველაფროდ დარჩენილმა] საკუთარი სახის შექმნა. ბედად, ღვთისგან მდევდა ალბათ მადლი, ყოველთვის იმ ლიტერატურას ვაწყდებოდი, რაც გამრუდებული გზიდან სწორ გზაზე გადამამისამართებდა. გაცისა და გაიმის კერპთამსხვრევა ნავიკითხე, რაზეც წლების შემდეგ დავწერე: - მე არმაზის სალოცავი ვარ უფალო, ქარტახილებისგან დაფშვნილი და გაცამტვერებული.

კერპებს მსხვრევა მოეღის, იქ სადაც ჭეშმარიტებაა, ამიტომ თვიდჯარების პარალელურად ვცდილობდი თვალშისაცემი არ ყოფილიყო ეს ყოველივე. რადგან უდიდესი პიროვნული მარცხის გამომწვევი იქნებოდა, თუ თვითონმენა ამპარტავნებაში გადაიზრდებოდა. განსვენებული ბებიაჩემი ინდაურებს ვერ ჰყვარობდა. გაბლენძილები არიან, გეგონება ფარშევანგებს არ ჩამოუვარდებიანო და ამრეზით გაჰყურებდა მუდამ.

საჭირო იყო საკუთარი მცნებები მქონოდა, რომლითაც შევძლებდი წარმატების მიღწევას. (გაბატონებული შეხედულების თანახმად, მას ხშირად წარმატების ფორმულადაც მოიხსენიებენ).

ორუელის „ცხოველთა ფერმის“ მსგავსად, მე მჭირდებოდა გონივრული მცნებანი, რომელიც არ დასცილდებოდა პიროვნების სამოსელს.

ფორმულა №1

როდესაც ცუდად ხარ, ადამიანები შენგან გარბიან.

როდესაც მომჯობინდები, შორიახლო დადგებიან და დაგინყებენ თვალთვალს. (ვიდრე დარწმუნდებოდნენ, გამოჯანმრთელდი თუ არა)

ხოლო როდესაც კარგად იგრძნობ თავს, მოგიჩოჩდებიან და გეტყვიან ათას მიზეზს, - თუ რატომ არ ჩანდნენ ძნელბედობის ჟამს.

იყავით მშვიდად, არაფერზე ინალვლოთ, რადგან ცხოვრების კანონზომიერებამ ყველაფერს თავისი სახელი დაარქვა და ადგილიც მიუჩინა...

ისინი ცუდი ნიღბოსნები იყვნენ.

ფორმულა №2

ყველზე დიდი ბედნიერებაა, როდესაც საზოგადოებაში საკუთარ თავს იპოვნი!.. ანუ, "გახსოვდეს ვისი გორისა ხარ", "რანი ვიყავით, რანი ვართ და რანი ვიქნებით" რომ "ვინძლო ქვეყანა არ გავაცინოთ".

ადამიანს, რომელსაც მიზანი გააჩნია (რაოდენ გაუკუღმართებული არ უნდა იყოს), ის პატივისცემის ღირსია.

მცდელობა რისამე კეთებისა, [თუნდაც დამარცხებით დასრულდეს], მაინც მისასალმებელია.

ნუ დაღონდებით. ეძიეთ საკუთარი მომავალი.

ფორმულა №3

სამყარო, სადაც ყველაფერი ფარსი და შენიღბულია, შენ გაუთავებლად იბრძვი. ის ვინც გეუბნება ან გაგრძნობინებს, რომ ელიტისთვის სრულიად ზედმეტი ხარ, ნუ დაგზაფრავს, მღელვარებასაც როდი მიეცემი, გულისწყრომაც დაივიწყე და გაპასუხე: – პირიქით, გვერდზე გაიჩოჩეთ, მეგობარო! თუ არ გსურთ თქვენს წინააღმდეგ „ტრამალის მგელი“ გამძვინვარდეს.

ფორმულა №4

ადრე თუ გვიან ყველა ადამიანის „რომაული არდადეგები“ სრულდება. შეეგუე, ზღაპარი ამაოდ არ იწყება იყო და არა იყო რათი... ცხოვრებას რომ ყოველთვის ზღაპარივით ფინალი არ აქვს, ამას დიდი ფილოსოფია არ სჭირდება.

ამიტომ, წერე არა სხვათა ცხოვრების შესახებ, არამედ საკუთარზე. და იფიქრე, რა იმოქმედე უკეთესი მერმისისთვის...

თუკი ამ ყველაფერზე ფიქრი არ გეპრიანა, ჩემი რჩევა იქნება, მარტენ პაჟის „როგორ გავხდი იდიოტი“ წაგვეკითხა, რაზეც ყოველთვის იუმორისტულად მახსენდება მეგობრის ნათქვამი, სრული სერიოზულობით თქმული: – რა წაკითხვა უნდა მაგას, ძმაო. წიგნის რეკომენდაციების გარეშეც შეიძლება იოლად გახდე იდიოტიო.

ერთხელ ვკითხე საკუთარ თავს, რა უნდა ჰქნა ირაკლი იმისთვის, რომ გახდე წარმატებული ადამიანი. შინაგანმა ექომ მიპასუხა: იყავი მეტად მონდომებული; დავუჯერე - მეც გავხდი მონდომებული. საკმარისი არ აღმოჩნდა და საყვედურით ვი-

კითხე ხელმეორედ, რა არის საჭირო საიმისოდ, რომ მოხვდე ყურადღების ცენტრში; - ნიჭი - მიპასუხა ისევ ქვეცნობიერმა. კიდევ რა არის საჭირო? - რელიზაცია ამ ნიჭის და შრომისმოყვარეობა. დაძლიე სიზარმაცე და ისე სწრაფად დაინახავ შედეგს, გაგიკვირდება ღმერთმანი.

და როცა, ამ შრომის მერეც ვერ ვპოვე ასე ნანატრი წარმატება, განვმარტოვდი საკუთარ თავთან და იღბალს მივინდე. აი, სწორედ ეს უკანასკნელი ყოფილა მთავარი, თორემ სხვა დანარჩენი ამოებაა. როცა საჭირო დროს, სასურველ პოზიციაზე აღმოჩნდები, დაიმახსოვრე, ეს ბედისწერის დამსახურებაა და ნუ გათამამდები მონაპოვართ, რადგან იმ შეგონებისა არ იყოს, წარმატება ძალიან ჰგავს ქარის მოტანილ ქვიშას, რომელსაც სავარაუდოდ, ისევ ქარივე გაფანტავს...

...
მოკლედ, დანამდვილებით რისამე თქმა შეუძლებელია, თუმცა ფაქტია, ჩემი ცხოვრება ხან ხათრით და ხან ჯიბრით წარიმართა... არა მგონია, სხვებთანაც განსხვავებულად ხდებოდეს.

„სპირალი“ – ქართული ფილმოგრაფიის სწრაფვა კოსმოპოლიტიზმისაკენ!

კინოხელოვნება გაჩნდა მე-20 საუკუნეში, რომლის კონცეფცია არის შავ-თეთრი ან ფერადი “მოძრავი ნახატების” პროექცირება ეკრანზე. კინოხელოვნებაში ხდება ლიტერატურის, თეატრის, სახვითი ხელოვნებისა და მუსიკის სინთეზი მისთვის დამახასიათებელი გამოხატვის საშუალებებით, რომელთაგან უმთავრესია კინოგამოსახულების ფოტოგრაფიული ბუნება და მონტაჟი. ხელოვნების ეს დარგი თითქმის მთლიანად არის დამოკიდებული ტექნიკურ განვითარებაზე, მათ შორის ფოტოგრაფიების მოძრაობის, გახმოვანების, კინოფირების დამუშავებისა და გამჟღავნების ტექნოლოგიებზე. კინოხელოვნება (ბერძნულად კინეო – „გმოძრაობ“) არის ვიზუალური ხელოვნების დარგი, რომლის ნაწარმოებები იქმნება რეალური მოვლენების შესახებ ინსცენირებული ან მულტიპლიკაციური საშუალებებით. (ვიკიპედიის განმარტება)

კინო, ისევე როგორც წიგნი, ამბის მთხრობელი მატრიანია. კინო არის რეალისტი, რადგან ევალება დროებას ფეხი აუწყოს და მის მხარდამხარ იაროს. კინო მხატვარივითაა, რომლის დახატულს ყველა ხედავს, ხოლო შემქმნელს თვითმხილველები შედეგში დაეძებენ. დროის დაუბრკოლებელ მანქანას (კინოს) ხელთ უჭირავს საათის ციფერბლატები და კაცობრიობის გულისცემას წამზომებით სინჯავს.

კინოინდუსტრია კი იმ ქვეყნის სულისკვეთების კადრზე გადატანას ცდილობს, რომლის ტერიტორიაზეც მოძრაობენ მსახიობები. და აინტერესებს მაყურებელს, რა არის მიზეზი იმის, რომ ერთ ფილმში თავს იყრიან: ოთარ მელვინეთუხუცესი, ლევან უჩანეიშვილი, ლია ელიავა, გიული ჭოხონელიძე, თენგიზ არჩვაძე, რეზო ჩხიკვიშვილი, თამარ ჭოხონელიძე, ლიკა ქავჭავაძე, ია ფარულავა, გურამ ფირცხალავა და სხვანი. მიზეზი არის იდეა, რომლის გარშემო უნდა შეიკრიბოს მთელი კაცობრიობა. დიახ, კოსმოპოლიტიური იდეით გასაბჭოებულმა საქართველომ ხმა უნდა მიანვდინოს მსოფლიოს და კულტურული თვითმყოფადობით ალტაცებაში მოიყვანოს კაცობრიობა.

ვაჟა ფშაველა წერდა: „ყველა გენიოსები ნაციონალურმა ნიადაგმა აღზრდა, აღმოაცენა და განადიდა იქამდის, რომ სხვა

ერებმაც კი მიიღეს ისინი საკუთარ შვილებად. მაშასადამე, გენიოსებმა თავის სამშობლოს გარეშეც ჰპოვეს სამშობლო – მთელი ქვეყანა, მთელი კაცობრიობა. ცალ-ცალკე ეროვნებათა განვითარება კი აუცილებელი პირობაა მთელის კაცობრიობის განვითარებისა.“ (კოსმოპოლიტიზმი და პატრიოტიზმი, 1905 წელი) რომ ყოველ ერს უნდა ანუხებდეს ფიქრი, რას ჰმატებს მისი არსებობით სამყაროს, რა სარგებელი მოაქვს დაბერებული და დაუძლურებული დედამიწისთვის, რომელიც შიგადაშიგ ბოროტი ძალებით ნაინფაქტარ დავით გიორგაძესავით გამოიღვიძებს და ცნობიერებადაუოკებლად წარღვნით, ცუნამით, ქარიშხლითა და მიწისძვრით აპირებს საკუთარი ძალმოსილების წარმოჩენას.

ამიტომაც, დედამიწის ხსნის იდეას გურამ ფანჯიკიძის ნოველის მიხედვით გადაღებულ ფილმში „სპირალში“ ვაწყდებით. გენიოსის პროდუქტიულ აზროვნებას სურს „თეორიის დროზე გადატანა პრაქტიკაში, მოქმედებაში, რათა მოიხსნას საჭიროება უზარმაზარი რკინის კონსტრუქციებისა და მილიონობით ტონა გადამცემი კაბელებისა, რომელთაც უკავიათ დედამიწის ათასობით კილომეტრი ზოლები და გადახაზული აქვთ ცის ტატნობი. შედეგად, მოიხსნება საჭიროება ტანკერების მოძრაობისა, ენერგეტიკული სანვავების გიგანტური მოცულობების გადაადგილებისა. გასუფთავებული და გათავისუფლებული ოკეანეები დაისვენებს. მონამლული ატმოსფერო თავის საშინელ ჭრილობებს მოიშუშებს. საბოლოოდ კი, მონესრიგდება აშლილი და არეული კლიმატი. განონასწორდება დარღვეული ბალანსი ძალების ურთიერთმოქმედებაში. აღდგება ბუნებრივი ციკლები წყლის ბრუნვისა მიწაზე და ატმოსფეროში. დამთავრდება და კალაპოტში ჩადგება არაბუნებრივი დისბალანსით პროვოცირებული წყალდიდობები, გაუდაბნოების პროცესები, და სხვა კატაკლიზმები. აღდგება და გაჯანსაღდება დარღვეული და დაავადებული მთელი ბიოსფერო“.

„ამ აღმოჩენას დიდი ძალების გამონთავისუფლება და დედამიწის სახის შეცვლა შეუძლია. მოკლედ რომ ვთქვა, წარმოიდგინეთ უკაბელო დედამიწა, უტანკერო სუფთა ზღვა და სხვა სიკეთე, მაგრამ ყოველივე ეს ბოროტ ტვინს დიდი ნგრევისათვის შეუძლია გამოიყენოს. ყველა უბედურება დედამიწაზე ხომ ბოროტ ტვინს მოაქვს.“

უდავოა, რომ მეცნიერება ცდილობს ღვთის დოგმატის კორექტირებას „პიროვნების მადომინირებელი ტვინის“ მეშვეობით. ამისთვის ექიმი მზადაა ხანდაზმული და მომაკვდავი პროფესორის დავით გიორგაძის „გონი“ საღ ფუტლიარში, რამაზ კორინთელში გადატანოს; ქირურგმა უნდა დაამტკიცოს, რომ შეიძლება „ორი უიმედო ადამიანისაგან ერთი საიმედო ადამიანის შექმნა“, ცდა აქამდე წარმატებულად განუხორციელებია ცხოველებზე და არ აშინებს საექსპერიმენტო დაბრკოლებას, მხოლოდ პიროვნების მეტამორფოზის წინასწარ განჭვრეტას შეუძლებლად მიიჩნევს. მოძღვართან საუბარიც ახსენდება და ჩაესმის იჭვნეულს: „ადამიანის ტვინის გადანერგვა და მისი გაორება სატანისეულია, ბუნების ძალთა ამოცნობა ყოველთვის როდი მსახურობს სიკეთეს. ცოდნა დიდი ძალაა, დიდი ძალა კი რყენის მის მფლობელს. თუ მას ზნეობრივი და სულიერი სისპეტაკე არ უპირისპირდება სატანის იარაღად გადაიქცევა.“

ამ მინიშნების მიუხედავად, პიროვნების მმართველ მიზანსწრაფვას სწამს, რომ „გვირაბის ბოლოს სინათლე გამოჩნდება“. და რა დაშავდება თუ ადამიანის სხეულზე გადაიტანს თავის პროფესიულ გამოცდილებას. ბოლოსდაბოლოს, მას ხომ პრემიაც აქვს მოპოვებული ძალებზე ტვინის გადანერგვის ტექნოლიგიის დანერგვისათვის. ყველა სულდგმულის ბიოლოგიური აგებულება შეისწავლა, იცის თითოეულ სისხლძარღვთა დანიშნულება, მაგრამ უჭირს პროგნოზი იმის, რა ზეგავლენას იქონიებს ჭარბად მოზღვავებული ახალგაზრდის სისხლი მის დანაოჭებულ ტვინზე, დაბრძენებულ ცნობიერებაზე. ის სინოპტიკოსი არაა, ადამიანი რომ ამინდივით შეიცნოს. რამეთუ ხშირ შემთხვევაში „პიროვნების მადომინირებელი ტვინი ინსტინქტისა და სხვა შეუცნობელის მორჩილი ხდება“.

ექიმს ჰკლავს ჟინი მზვაობრობისა, პირველკაცობისა. დიას, აუცილებელია ჭკვიანი კაცი მსოფლიომ გაიცნოს, რომ მისი სახით დანაკლისი არ განიცადოს პლანეტამ. (დანაკლისი არ იქნებოდა განა მსოფლიოსათვის ნიუტონი? მენდელეევი, აინშტაინი?..) მზვაობრობისა და დიდების წყურვილის მომაკვდინებელი ცოდვა აიძულებს ქირურგს წინ აღუდგეს განგების ნებას და

კითხულობს: მეცნიერების წინსვლას განა ბედნიერებისკენ არ მიყავს კაცობრიობა?

მაგრამ, ვუდი ალენის სიტყვებით რომ ვთქვათ „მეცნიერებამ ვერ გაამართლა მოლოდინი. რა თქმა უნდა, მან ბევრი სნეულების დამარცხება შეძლო, გენეტიკური კოდი გაშიფრა, ადამიანები მთვარეზეც კი აიყვანა, მაგრამ დატოვებულ ოთხმოცი წლის მოხუცი ოთახში ორ ახალგაზრდა მედდასთან ერთად და არაფერიც არ მოხდება. ნამდვილი პრობლემები ხომ უცვლელია. განა დაეხმარება მეცნიერება მას, ვინც მარადიულ გამოცანებს შეექმნა? როგორ გაჩნდა სამყარო? რამდენი ხნის წინ? ყველაფერი აფეთქებით დაიწყო თუ ღვთის სიტყვით?“ (ვუდი ალენის "მივმართავ სკოლადამთავრებულებს")

“გადმოვხედოთ დანგრეულ დედამიწას და სამეცნიერო მიღწევებზე მერე ვიმსჯელოთ. გარღვეულია ცის ტატნობი, მონამღვლია ზღვა და ოკეანე, შხამით გაჯერებულია მიწა, რომელიც შხამსავე გვთავაზობს”. და რას აკეთებს რეალურად მეცნიერი? იმ ბრძენკაცის ნათქვამისა არ იყოს, უსუსურია მეცნიერება, თუკი რაიმე მატერიკას არ დააკავებ ხელში. ხორბალს და მიწას თუ მომცემ, ჩავყრი მარცალს ნიადაგში და მოსავლის მონვენის შემდეგ პურის ცხობასაც გასწავლი, მაგრამ როგორ უნდა შექმნას მეცნიერმა ხორბალი, როგორ უნდა მიიღოს არაფერზე ზემოქმედებით წყალი?! მიწა?! ცეცხლი?! მცენარე?!

აზრის მოძრაობას ხომ ვერაფერი შეაჩერებს, ადამიანი განუწყვეტლივ მიისწრაფვის უკეთესობისაკენ, ბედნიერებისაკენ - და იწყება „იმედიანი კაცის“ შექმნა, რამაზ კორინთელის სახით, (სახელი არაბულია და “რამაზანის თვეში დაბადებულს” ნიშნავს, გვარი ქართული სამეფო აზნაურთა რიგებიდანაა; ანუ, ქართული გვარი ცდილობს არაბული სახელის შეთვისებას. ავტ) რომელსაც სამყაროს ხსნის გასაღები მოეპოვება. მაგრამ, ბიბლიური სიტყვებით რომ ვთქვათ, იგი „სიკვდილისა და ჯოჯოხეთის გასაღების“ მფლობელი უფრო ხდება, ვიდრე სხვა საიდუმლოს ამომხსნელი. ამის მიზეზი კი ინსტინქტზე ცნობიერების დამოკიდებულებაა.

ღრმადგანათლების მიუხედავად, რამაზ კორინთელს საკაცობრიო ზრუნვა მხოლოდ წარმატების ფორმულის შესაქმნელად სჭირდება. დანამდვილებით იცის, თავისი გამონაგონის

წყალობით მსოფლიოს ნებისმიერი კუთხის მართვა შეუძლია. იგია მეუფე თეორიისა, რომლის პრაქტიკაში გადასაყვანად ამოქმედდებიან მსოფლიოს უდიდესი ძალები... ღვთაებრივი პარადიგმები, არსი ბოროტი და კეთილი ასპიტივით სისინებს ახალგაზრდა პერსონაჟის სულში და შთააგონებს, „დაარღვიოს 10-წლიანი დუმილი მოხუცი პროფესორისა“ და დაუმტკიცოს საზოგადოებას, რომ ის გამორჩეულია, ზემდგომია თავისი ნიჭითა და შესაძლებლობით. ერთი სიტყვით, ვითომ კეთილისმყოფელი იდეის გარშემო ტრიალებენ გმირები, მაგრამ როგორ შეიძლება სიკეთე შეამთხვიო სხვას ისე, რომ შენში არ იყოს არანაირი კეთილშობილური. სხვას რომ ბედნიერება მოუტანო, თავად უნდა განიცადო ბედნიერება, რომელიც საკუთარი თავის შეცნობით იწყება. და რამაზ კორინთელში იბრძვის ორი „მე“, რომელთაგან ერთი უფრო ინტელექტუალური, დახვეწილი, ენებისა და მუსიკის მცოდნეა, ხოლო მეორე - თამაშზე დამოკიდებული, ბანკის მძარცველი, ნასამართლვეი და გონებაჩამორჩენილი სტუდენტი. და კითხულობს გმირი: „მაინც რომელი ვარ, გიორგაძე თუ კორინთელი?!“ და ვიდრე გაიგებდეს, რომელი ცოცხლობს მის არსებაში (ან რა უფრო მეტად უყვარს, სიგარეტი ვინსტონი, თუ კოსმოსი, არაყი თუ შამპანური...) პიროვნული გაორების ნიადაგზე ჰკლავს თავის გადამრჩენელ ექიმს, რომლისთვისაც მას არ უთხოვია გადარჩენა.

სამეცნიერო ლაბორატორიები და ობსერვატორიები დღესაც წამლავენ ატმოსფეროს და ანგრევენ ბიოსფეროს. პიროვნული „მეს“ ძიებაში ტრაგიკულად დაღუპულ მეცნიერს კი თან მიაქვს კაცთა შორის მშვიდობის დანერგვის საიდუმლო. არადა შეეძლო შეექმნა ახალი განზომილებანი, დაეხაზა რუკა ახლებურად, განესაზღვრა გრძედისა და განედის ურთიერთკვეთა, ეკვადორისა და მერიდიანის პარალელური სარტყელები ხელის გულებში მოექცია და ეწინასწარმეტყველა კატაკლიზმების რიგითობა;

მაგრამ, თუ ეს ყველაფერი ერთ კაცს შეეძლება, მაშინ სხვა დანარჩენებმა რა უნდა აკეთონ ან თეოლოგიასა და რელიგიურ მოძღვრებას რა ნუგეში მივცეთ?! უფალდაკარგული ადამიანი განა „ემმაკის ბერკეტად“ არ იქცევა?! სადაა მეცნიერუ-

ლი კეთილშობილება, რომელიც ნიღაბაფარებული ვითომდა ცდილობს ქაოტური სააქაოს დალაგებას...

ხომ უნდა არსებობდეს ზღვარი ღვთიურსა და ადამიანურს შორის?! თუ ეს ცხოვრება მხოლოდ ძაღლზე და ცხოველებზე ექსპერიმენტი და მეტი არაფერი?!..

დღევანდელი გადმოსახედიდან გიული ჭოხონელიძის მიერ 1990 წელს გადაღებული „სპირალი“ საბჭოთა მარნუხევემ მოქცეული ახერხებს ნაციონალური სტანდარტებისა და ეროვნული თვითმყოფადობის შენარჩუნებას. ამასთან, ის კვერცხის ნაჭუჭიდან დახსნილ წინილასავით ცდილობს მოძმეთა დახსნას, რათა თავისუფლება მიანიჭოს და უკეთესობისაკენ შეცვალოს ნაჭუჭში გამომწყვდეულთა ცხოვრება.

ფილმი თავისი სიძველით, შინაარსით და ჟანრობრივი სირთულით ხასიათდება. ერთი შეხედვით, იგი მოყვარულის მიერ გადაღებულ ამბავს ჰგავს, სადაც ჭარბადაა იდუმალეზა-მისტიკა დამარხული. ფერთა უბრალოების მიუხედავად, იგი ეპოქალური შედეგია, ისტორიული წარსულის მაცოცხლებელი მოძრავი ფერწერული ტილო.

აჩვენეთ ეს ფილმი ნებისმიერ ხელოვნებათმცოდნეს, კინემატოგრაფს (მათ შორის უცხოელს) და უდავოდ გეტყვით: „არა, ნამდვილად ქართულია, ოღონდ ეროვნული საზღვრები მორღვეული აქვს და უკვდავებისკენ მიილტვის!“

**„გულს ნუ გაიტანს! – მუსა კვლავაც შეიმოსება!..“
(მუსრან მაჭავარიანის შესახებ)**

„ამაოდ ებრძოდა თვალი მისი სევდის საბურველს“; ის ძველი, ლატაკი ქოხის უხეშ კიდე-ყურესთან იდგა და ეზოში ბიას კბერდა. ვახშამს „ქალი-დილა, მინა-ქალი, საღამო-ქალი, წვიმა-ქალი“ უმზადებდა. „მთვარე ჩინელის ძუნწი თვალებით“ ზვე-რავდა ცისქვეშეთს და იძახდა:

„ამგვარში,
დღეს რომ საქართველოა,-
არც სიცოცხლე ღირს
და არც სიკვდილი!“

ღრუბლები ტოროლასავით ფარფატებდნენ. შაშვნი ხმატ-კბილად გალობდნენ. ამ დროს „ზღვრები მორღვეული ჰქონდა ფანატიზმს“ და თვალნათქორალი სევდა ქირქილებდა. ბიჭი საქანელაზე ქანაობდა. წვიმისგან დანამულს დედის რუდუნებით ნათქვამი სიტყვები შთაესმოდა:

– მუხრან, შემოდი სახლში, არ გაცივდე ღვთის გულისათვის.

ბაბუა გაცხარებით ჩიჩინებდა: სოფელში გაზრდილ ბაღლს არაფერი გააცივებს, აი შენ კი მაგაზე დარდი გადაგიყოლებსო.

დედა ავად შეიქნა. ოცნებად გადაექცა ჭაბუკს ექიმობა.

„დიახ!–
გავიზრდები თუ არა,-
მე უსათუოდ ექიმი ვიქნები.“

განკურნავს სნეულთ, მოუვლის ხალხს და „ალარ დასჭირდებათ სხვაგან სირბილი!“ და უეცრად დაირღვა პოეტის ილუზია. ლექსშივე გამოფხიზლებული, რეალობა შეფეთებული აცხადებს:

„შენ არ ხარ ექიმი.
ლექსებს წერ შენ
და მე გეკითხები შენ:
– რატომ გაანზილე პატარა მუხრანი?!

სნეულთა შორის სამკურნალო, სულის მალამოდ გამოსადეგარი ლექსებით პოეტი იჭრება პიროვნების სამოსელში. მისი

სამწერლო ენა ქარის ზუზუნს ჰგავს, – ხმატკბილად ამუსიკე-ბულს. ხანდახან რომ მძიმე რევეანშული აკორდებით ლაღდები-ან. პოეტის ხელში „წრიალებს ანწყო, როგორც მწერი ობობას ქსელში“. არწივივით გამეხებულს, ცნობიერებადამჯდარს ეს-მის, რომ მის გულში გადის „სამყაროს უდრეკი ღერძი“. თავის-თვის ნაცნობი რიტორიკით „ალაზანს სამხრესავით იჭერს, კავ-კასიონს კი აქლემივით მიერეკება“. ეზმანება, რომ პიროვნება „საკუთარი სიკარგის მსხვერპლია!“ წარსულზე დაფიქრებულს მომავლის ბინდ-ბუნდში არ სურს ხელთა ფათური, რადგან მერ-მისში ხედავს “ქართული ძლივს ორლობის იქნება ენა”, რისთვისაც

„უბედურთ, - მე და სამშობლოს ჩემსას,-
ორთავეს ერთად ამოგვდის სული“.

ცხოვრებაში და შემოქმედებაშიც ვერ ჰგუობს პირმოთნე, ცრუ, მეზღაპრე მატერიალისტებს, ვითომ ქართველობანას რომ თამაშობენ:

„როდესაც ადამიანი, –
ვითომ ქართველი რომაა, –
არის ქართველი კი არა, –
თამაშობს ქართველობანას!“

სამი სანუკვარი საუნჯის, „მამულის, ენისა და სარწმუნოე-ბის“ ქომაგი ერთგან სინანულით ეწინააღმდეგება მთელს თავის შემოქმედებით ლაიტმოტივს:

„რა ჩემი ჭკუის საქმეა ნეტა,
მამულო ჩემო, გილხინს თუ გიჭირს!

უეცრად, ასპიტივით ასისინებული სინანული სისხლის მო-ლეკულებს უწამლავს და მკითხველთან აღსარებით ინანიებს:
„ღალატიაო მაგვარი ფიქრი!“

პოეტს თემიდას პინა უჭირავს, რომლის საპირისპირო მხა-რეს მამული და იესო ქრისტეა.

„პინას, –
რომელზეც იდგა იესო, –
მამულიანი
ჯაბნიდა პინა“

მუხრან მაჭავარიანის პოეზიაში იდენტური მნიშვნელობის სიტყვებიც კი განსხვავებულ ელფერს იძენენ და სულისშემ-

ძვრელ სანახაობას ქმნიან. ბგერები ზღვის ტორტმანს გვაგონებს, თანხმობების ყრუ გუგუნი ქარაფს მიმწყდარ ტალღას. და განცდა გვეუფლება, თითქოს რასაც ვხედავთ და ვკითხულობთ არის ერთი ამოსუნთქვით დაწერილი გენიალობა, რომელსაც მედალსავით ორი მხარე აქვს და ორივე მხრიდან ერთმნიშვნელოვანია. ამიტომ, ერთ-ერთი ცნობილი ლექსი „ამოვატრიალე“ და ჩემდა გასაოცრად ეს ნავიკითხე:

უკუსაკითხავი ლიტერატურა:

1. მაშინ

ის იდგა

ტრიბუნალზე

ღიმილით ძაღლის,

ქიჩმაჩი რეგვენთ როცა ქუჩას ხდიდა ამაზრზენს,

პარადი, როცა მენამული ქალაქს იკლებდა,

ფანატიზმს ჰქონდა მორღვეული როდესაც ზღვრები“

2. მათაც უშველე

ყოვლად ძლიერო.

სადაც გაძლება ძალზე ძნელია!

ტანჯვას იტანენ უსაზღვროს სადაც,

დარჩა ბედკრული ურიცხვი სადაც,

ჭიდან,

უძირო,

უმზეო,

უნყლო,

ამომზიდა მე რომელმაც

ღმერთო,

მინდა ვადიდო,

მინდა და მინდა!

მინდა და მინდა!

მინდა და მინდა!

3. მუდამ ერქვას

მსურს, –

საქართველო, –

საქართველოს და
ილაპარაკოს ქართულად მსურს
ქართველმა კაცმა.

4.ვეძებ და ვეძებ,
რაღაცას ვეძებ.
წარსულში ვეძებ,
ანწყობი ვეძებ,
მერმისში ვეძებ,
აკვანში ვეძებ,
ჰაერში ვეძებ...
ვეძებ და ვეძებ
რაღაცას ვეძებ.

ერთნაირი სიტყვების თამაშით პოეტი ცდილობს ტავტოლოგიის დამარცხებას. ის იმეორებს ერთსა და იმავე სიტყვებს, ოღონდ უფრო გამძაფრებული ტონალობითა და ღრმა სულიერი ემოციურობით. და განცდა გაქვს იმისა, რომ ტაბიძის „ქარი ქრის“ „ისევ ღელავს, ისევ ღელავს, ისევ ტოკავს, ისევ ტოკავს“ მუხრანის პოეზიაში:

გადადიოდა,
გადადიოდა,
გადადიოდა—
და მოდიოდა,
და მოდიოდა,
და მოდიოდა,
და მოდიოდა,
და მოდიოდა,
ვითარცა მტკვარი.

მაგრამ გალაკტიონის და მუხრანის ვნებათაღელვას განსხვავებული ელფერი აქვს. იმდენად განსხვავებული, რომ მასში „სხვისი არაა ერთი მისხალი“.

„ხარ საესავი ჩემთვის ტაძარი,
ხარ გარჭობილი გულში ისარი...
სიტყვა სიტყვაში თუ ვერ ჩავწანი,
ვით ჩუქურთმანი მცხეთის ჯვრისანი,
სამაგიეროდ, — ჩემში რაც არი, —
სხვისი არაა ერთი მისხალი“.

და პოეტმაც, როგორც მტკვარმა, ისტორიული ექსკურსით გამოიარა:

„რუსთველის გული,
გამოიარა
ვახტანგის გული,
გამოიარა
თამარის გული,
გამოიარა
სულხანის გული“

გზად დაღლილი და ასაკისგან მოტეხილი ფილაქანზე ჩამოჯდა, წამით დაფიქრდა, რა უფრო სჯობდა, ლექსების წერა თუ... ვენახის გასხვლა, თოხნა, შემოდგომაზე მთიდან შეშის ჩამოტანა, პარასკევობით საჩხერეში სიმინდის გაყიდვა. იქნებ შემოქმედებით წვას აჯობებდა ჰყოლოდა შვილები, რომელთაც ალბათ ვანოს და ივლიტას დაარქმევდა და სოფლის სკოლაში ივლიდნენ. მეუღლე ყოველდღე გააცხელებდა თიხის კეცებს, ცივ სოხანაზე გადმოდგამდა ლობიოს ქოთნით! მაგრამ...ეს ყველაფერი ხომ ქალაქშიც შეიძლებოდა. ბოლოს და ბოლოს კაკლის ჩეროდან რომ ფეხი არ გაედგა, თოხიც რომ სჭეროდა, ის მაინც დიდი მგოსანი იქნებოდა და „მზით გაჟღენთილი სივრცე ითიმთიმებდა“ მასში.

და წერდა ხანაც გასართობად და თავის შესაქცევად, ხანაც სალალობოდ.

„ვიდრე შენთვის ღმერთი სიკვდილს გამოიმეტებს,
ხომ უნდა შეიქცეო თავი რაიმეთი!“

საკუთარი ფეხის ხმა ესმოდა და ცდილობდა მსუბუქად ევლო, რათა არ დაემძიმებინა დედამინა. (ესეც მისი უბრალოება იყო) ისევ ბავშვურად ღიღინებდა და საკათედრო ტაძრის „დიდი ფანჯრებიდან ლურჯი სინათლე იყურებოდა“ ძალმოსილების წუთები დათვლილი ჰქონდა, ამიტომ სიკვდილთან პაექრობას მარადისობის უღელქვეშ რონინი ანაცვალა, რამეთუ კარგად ესმოდა მუდამ რა იყო ჭეშმარიტად ღირებული და რისთვის უნდა ებრძოლა თავგანწირვით.

ნაწინასწარმეტყველავი სიტყვებით, იმისდა მიუხედავად რომ „რა ბედენა დიდუბის და მთანმინდის მინა, თუ სიკვდილია აი, წოლა მესმის შამქორშიო!“ პოეტი სასაფლაოზე იმავე ქუჩით გაასვენეს, რომელზეც ბევრად ადრე განაცხადა.

„სამაგიეროდ, –
ოდეს ხორცი მიეცა მინას,
ოდეს ლექსშილა ხმაურობდა პოეტის სისხლი,
ქვეყანა შეძრა სიკვდილმა მისმა,
თხემით ტერფამდე
იგრძნო ხალხმა
დაკარგვა მისი“.

ვიდრე კაცობრიობა იარსებებს და ლაზარეს ენად გამოცხადებული ქართული არ გახდება „ორღობის ენა“, ქართველს მთანმინდაზე ასვლისას ქრისტე მოაგონდება, რომელიც მუხრანის პინაზე შემდგარა და კაცობრიობას სამშობლოს სიყვარულს შთააგონებს.

„ხალზე უფრო კატა რომ ეცოდება“ ისეთი ხალხიც მიაკითხავს მუხრანს. სპარს-თურქ-მუსლიმად ქცეულ ჭაბუკებს, ვითომ ქართველებსაც მამაშვილურად მოეფერება და შესძახებს:

„არა, პატარავ, ქართველი ვარ, ქართველი გესმის?!“

ბრძანების კილოთი ექო აგუგუნდება: „გულს ნუ გაიტეხ! – მუხა კვლავაც შეიმოსებაო!..“

სარჩავი

თაობის რჩეული	4
შტრინები ირაკლი შამათავას პორტრეტისათვის.....	10
ამონარიდი ლიტერატურული საიტებიდან	14

ნოველები

ცხოვრება, როგორც სინამდვილეშია.....	21
მეორედ, – გოლგოთაზე	27
ნათლიდედა	32
სხვისი ცოლი, ანუ ჰანა კონიგსბერგის საბედისწერო მარტოობა	43
ჩემი სახელია ჰიროსიმა.....	86
ბავშვობადაკარგული თაობა ანუ ბოლოსიტყვაობა, რომელიც ავტობიოგრაფიას ჰგავს.....	106
დაკარგული სამოთხის ძიებაში.....	110
კაენი და სახარება	128
სახლიდან გაქცეულის დღიურები	136
როცა შორიახლო კატაფალკა მიცდის.....	153
ანვიმდა დრე ზდენს	162

ნერილები

პოეტის ქორწინება.....	167
წერილი სპეციალურ ადრესატს	171
ზოგიერთი რამ ჩემს შესახებ, ანუ დედიშობილა ფიქრები.....	174
„სპირალი“ – ქართული ფილმოგრაფიის სწრაფვა	
კოსმოპოლიტიზმისაკენ!.....	180
„გულს ნუ გაიტეხ! – მუხა კვლავაც შეიმოსება!..“	186

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, 0. ჭავჭავაძის გამზ. 1, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal@internet.ge